

ಅಧ್ಯಾಯ ೮

ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

ಕೃಷಿಯು ರಾಜ್ಯದ ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಮುಖ ಕವಿ ಸರ್ವಜ್ಞನು ತನ್ನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಕೋಟವಿದ್ಯೆಗಿಂತ ಮೇಟಿ ವಿದ್ಯೆಯೇ ಮೇಲು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಗೆ ಹಿಂದೆ ನೀಡಿದ್ದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಂದುವರಿದು ಸರ್ವಜ್ಞನು ಮೇಟಿ(ನೇಗಿಲು) ಯ ಜೊತೆಗೆ ರಾಟೆಯು ಕೂಡ ನಿರಂತರವಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರೈತರು ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೆಂಗಸರು ಬಟ್ಟೆಯ ನೂಲು ತೆಗೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನೇಯ್ಗೆ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಪುರಾವೆಗಳು ದಾಖಲೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಪ್ರವಾಸಿಗ ಬುಕಾನನ್ (೧೮೦೦) ತನ್ನ ಕಥನದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕನ ದಿನದ ವೇತನದಷ್ಟೇ ಆದಾಯವನ್ನು ಒಬ್ಬ ನೇಕಾರನು ತನ್ನ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್‌ನಲ್ಲಾದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ತೆರಿಗೆ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಭಾರತದ ಪ್ರಾಚೀನ ಜವಳಿ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ಕರಕುಶಲ ಉದ್ಯಮಗಳು ನಾಶವಾಗಿ ಭಾರತವು ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಈ ಉದ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಜನರು ಕೃಷಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಬೇಕಾಯಿತು.

ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ಭತ್ತ, ರಾಗಿ, ಜೋಳದ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಭತ್ತವು ರಾಜ್ಯದ ಕರಾವಳಿಯಿಂದ ರಫ್ತಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಬೆಳೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸಂಬಾರ ಬೆಳೆಗಳಾದ ಕರಿಮೆಣಸು, ಏಲಕ್ಕಿ, ದಾಲ್ಚಿನ್ನಿ, ಜಾಯಿಕಾಯಿ, ಶುಂಠಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಕಾಡು ಜಾತಿಯದಾಗಿದ್ದವು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಶಿಲಾಶಾಸನ ದಾಖಲೆಗಳು ರಾಜ್ಯದ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಪದ್ಧರಿತ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳು, ತೆಂಗು, ಅಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಾಳೆ ತೋಟಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಇಬ್ಬುಬತೂತ ಎಂಬ ಪ್ರವಾಸಿಗನು ರಾಜ್ಯದ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಪದ್ಧರಿತ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳು, ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೂವಿನ ಗಿಡಗಳು ಹಾಗೂ ಹಣ್ಣಿನ ಮರಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದಿದ್ದ ಮನೆಗಳು ಇದ್ದುದನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೪೭ರಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ ಡೊಮಿಂಗೋ ಪೇಸ್, ಈ ಭಾಗಗಳು ಸೊಗಸಾಗಿ ಕೃಷಿಯಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಬಹಳ ಫಲವತ್ತಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಮುಂದುವರಿದು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಅಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳ, ಧಾನ್ಯಗಳು, ಬೆಳೆ ಕಾಳುಗಳು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯದೆ ಇರುವಂತಹ ಇತರ ಬೆಳೆಗಳು ಇವೆ. ವಿಪುಲವಾಗಿ ಹತ್ತಿಯೂ ಸಹ ಇದೆ. ಧಾನ್ಯಗಳು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅವು ಮನುಷ್ಯರ ಆಹಾರವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಬೇರೆ ಬಗೆಯ ಬಾರ್ಲಿಗಳಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಕುದುರೆಗಳಿಗೂ ಆಹಾರವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಗೋಧಿ ಬಹಳವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅದು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ನವಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಅಂದರೆ ಅಮೆರಿಕಾ ಖಂಡಗಳಿಂದ ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳ, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು (ತಂಬಾಕು), ನೆಲಗಡಲೆ(ಶೇಂಗಾ), ಆಲೂಗಡ್ಡೆ, ಮೆಣಸಿನ ಕಾಯಿ ಮತ್ತು ಟೊಮೊಟೋಗಳನ್ನು ತಂದು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಗೋವಾಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಈ ಹೊಸ ಬೆಳೆಗಳ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕವು ಮೊದ ಮೊದಲೇ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಗೋವಾದ ಕ್ರೈಸ್ತ ಕೃಷಿಕರು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕರಾವಳಿ ಹಾಗೂ ಮಲೆನಾಡುಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಲಸೆ ಬಂದರು. ಬುಕಾನನ್‌ನು ೧೮೦೦ ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳು ಮಲಬಾರಿನದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಅಚ್ಚು ಕಟ್ಟಾಗಿ ಕೃಷಿಯಾದಂತಹವು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಬ್ರಿಟೀಷರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅಮೆರಿಕದ ನೀಳ ಎಳೆಯ ಹತ್ತಿಯನ್ನು ತಂದರು. ಅಮೆರಿಕದ ಅಂತರ್ಯುದ್ಧದ ದಿನಗಳ (೧೮೬೦ ರ ದಶಕ) ಹತ್ತಿಯ ಉತ್ಪಾದನೆ ಕಾಲವು ಹತ್ತಿಯ ಕೃಷಿಗೆ ಅಭೂತಪೂರ್ವ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೀಡಿತು. ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟೀಷರು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಾಫಿ ತೋಟಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಆಳರಸರು ನೀರಾವರಿಗೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೆರೆಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಗಮನ ಹರಿಸಿದರಾದರೂ ನಮ್ಮ ಕಾಲದ (ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ) ಬೃಹತ್ ನೀರಾವರಿ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಮೊದಲು ನೀರಾವರಿ ಪ್ರದೇಶವು ಶೇಕಡಾ ಐದನ್ನು ಎಂದೂ ಮೀರಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯು ಜನರ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಆಹಾರದ ಮತ್ತು ದನಗಳ ಮೇವಿನ ಮೂಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅದು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಶೇಕಡಾ ೬೫ ರಷ್ಟು ಜನರ ಜೀವನೋಪಾಯವಾಗಿದೆ. ಹಿಡುವಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜಮೀನುಗಳು, ಕೃಷಿ ಉಪಕರಣಗಳು, ನೀರಾವರಿ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಪಶು ಸಂಪತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ಸ್ಥಿರ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ.

ದೇಶದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಶೇ.೭೩.೯ ಭಾಗ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದು ಶೇ.೬೯ ರಷ್ಟು. ದೇಶದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ದುಡಿಮೆಗಾರರು, ಶೇ.೩೪.೨. ಆದರೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೇ.೩೮.೫ ರಷ್ಟು ಪ್ರಧಾನ ದುಡಿಮೆಗಾರರಲ್ಲಿ ಶೇ.೩೪.೨ ರಷ್ಟು ಸ್ವಂತದ ಕೃಷಿಕರು. ಶೇ.೨೮.೯ ಮಂದಿ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಮತ್ತು ಶೇ.೩.೬ ಮಂದಿ ಪಶುಪಾಲನೆ, ಅರಣ್ಯ, ಮೀನುಗಾರಿಕೆ, ತೋಟಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವವರು. ದುಡಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಶೇ.೨೨.೨ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶೇ.೨೯.೩ ರಷ್ಟಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಮಾಣವು ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ(೩೪.೮), ತಮಿಳುನಾಡು (೩೦.೯) ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ(೩೩)ಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇದೆ.

ಒಟ್ಟು ಆಂತರಿಕ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ವಲಯದ ಪಾಲು ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ, ಕೃಷಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕೃಷಿ ರಾಜ್ಯದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ಮುಖ್ಯ ಕಸುಬು ಹಾಗೂ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಹಾದಿಯಾಗಿದೆ. ಅನಾನುಕೂಲ ಹವಾಮಾನದ ನಡುವೆಯೂ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬದಲಾವಣೆ ಇದ್ದರೂ ರಾಜ್ಯ ವ್ಯವಸಾಯ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದೆ. ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವು ಆಹಾರ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ೧೨೪.೨೧ ಲಕ್ಷ ಟನ್ ಏಕದಳಧಾನ್ಯ ಹಾಗೂ ೧೫.೬೫ ಲಕ್ಷ ಟನ್ ದ್ವಿದಳಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಒಟ್ಟು ೧೩೯.೮೬ ಲಕ್ಷ ಟನ್ ಆಹಾರಧಾನ್ಯ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗಿದೆ. ಹತ್ತಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಸಹ ೨೦೧೦-೧೧ರಲ್ಲಿ ೧೨.೧೮ ಲಕ್ಷ ಬೇಲ್‌ಗಳಷ್ಟಾಗಿದ್ದು, ಇದು ಸಹ ಸರ್ವಕಾಲಿಕ ದಾಖಲೆ. ಬೆಳೆಗಳ ಇಳುವರಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಹೆಚ್ಚಳ ಉತ್ತಮ ಹವಾಗುಣದಿಂದಾಗಿ ಈ ದಾಖಲೆಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು.

ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಅಲವಂಬಿತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಆಯವ್ಯಯ ಮಂಡಿಸಿದ್ದು, ಇದು ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಭೂ ಮತ್ತು ನೀರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿತ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಹೊಸ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ವಲಯವಾರು ಹಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಅಲವಂಬಿತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ರೂ.೩೮೩೦.೬೪ ಕೋಟಿಗಳ ಅನುದಾನವನ್ನು ನೀಡಿ ಒಟ್ಟು ಅನುದಾನದ ಶೇಕಡ ೧೦ ರಷ್ಟು ಪಾಲು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಖಾಸಗಿ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೂಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೊಸ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ರಾಜ್ಯ ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳು, ಭಾರತೀಯ ಕೃಷಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಿರುವ ಹೊಸ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ರೈತ ಸಂಪರ್ಕ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ರೈತ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಗುಣಮಟ್ಟದ ತಯಾರಿಕಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಸರಬರಾಜನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹಾಗೂ ತಯಾರಿಕಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಪ್ರಸ್ತುತವಿರುವ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು, ವಿವಿಧ ತಯಾರಿಕಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಸರಬರಾಜು ಏಜೆನ್ಸಿಗಳ ನಡುವೆ ಸಮನ್ವಯತೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯ ಅಂಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆಗಾಗಿ, ಕೃಷಿ ವಿಸ್ತರಣಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ರೈತ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾಗುವಂತಹ ತರಬೇತಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ, ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರಾಯೋಜಿತ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರೀಯ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯವು ಹೊಸ ಹೊಸ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೃಷಿಯ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಕೃಷಿಗಣತಿ

ಕೃಷಿಗಣತಿಯು ಪ್ರತಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದ್ದು, ಕೃಷಿ ಗಣತಿಯು ೧೯೭೦-೭೧ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಂದಿನಿಂದ ಸತತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ೨೦೦೦-೦೧ ರ ಕೃಷಿ ಗಣತಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಇದುವರೆಗೂ ಏಳು ಕೃಷಿ ಗಣತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಅದರಂತೆ ೧೯೯೫-೯೬ ನೇ ವರ್ಷವನ್ನು ಭೂ ದಾಖಲೆಗಳ ವರ್ಷ ವನ್ನಾಗಿ ಘೋಷಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಗಣತಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ರೈತರು ಮತ್ತು ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಲಾಯಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳಂತೆ, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೂ ಸಹ ಸರಾಸರಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಕಡಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ೧೯೭೦-೭೧ ರಲ್ಲಿ ಸರಾಸರಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ೩.೨೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ದಿಂದ ೧೯೯೫-೯೬ ರಲ್ಲಿ ೧.೯೫ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗೆ ಮತ್ತು ೨೦೦೫-೦೬ ರಲ್ಲಿ ಇಳಿಮುಖವಾಗಿ ೧.೬೩ ಹೆ.ಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಒಟ್ಟು ೭೫.೮೧ ಲಕ್ಷ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಪೈಕಿ ಅತಿಸಣ್ಣ (ಶೇ. ೪೮) ಹಾಗೂ ಸಣ್ಣ (ಶೇ. ೨೭) ಹಿಡುವಳಿದಾರರು ಶೇ. ೭೫ ರಷ್ಟು ಇದ್ದು ಕೇವಲ ಶೇ. ೩೬.೫ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅರೆ ಮಧ್ಯಮ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು (ಶೇ. ೧೭), ಮಧ್ಯಮ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು (ಶೇ. ೭) ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು (ಶೇ. ೧) ಒಟ್ಟಾರೆ ಶೇ. ೨೫ ರಷ್ಟು ಇದ್ದು, ಇವರ ಹಿಡುವಳಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಶೇ. ೬೩.೫ ರಷ್ಟು ಇರುತ್ತದೆ. ವಿವಿಧ ವರ್ಗದ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು ಸರಾಸರಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರೆ, ಅತಿ ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಸರಾಸರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ೧೯೯೫-೯೬ ರಲ್ಲಿ ೦.೪೮ ಹೆ. ೨೦೦೦-೦೧ ರಲ್ಲಿ ೦.೪೬ ಹೆ. ಹಾಗೂ ೨೦೦೫-೦೬ ರಲ್ಲಿ ೦.೪೫ ಹೆ. ಗೆ ಇಳಿದಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ದೊಡ್ಡ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಸರಾಸರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ೧೯೯೫-೯೬ ರಲ್ಲಿ ೧೫.೦೨ ಹೆ. ನಿಂದ ೨೦೦೫-೦೬ ರಲ್ಲಿ ೧೪.೯೯ ಹೆ.ಗೆ ಇಳಿದಿದೆ. ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ವಿವರಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ವಿವರ

ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ (ಸಾವಿರಗಳಲ್ಲಿ)

ವರ್ಗೀಕರಣ	೧೯೯೫-೯೬	೨೦೦೦-೦೧	೨೦೦೫-೦೬
ಅತಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರು (೧ಹೆ. ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ)	೨,೬೧೦	೩,೨೫೨	೩,೬೫೫
ಸಣ್ಣ ರೈತರು (೧ ರಿಂದ ೨ ಹೆ.)	೧,೭೦೭	೧,೯೦೯	೨,೦೧೪
ಅರೆ ಮಧ್ಯಮ ರೈತರು (೨ ರಿಂದ ೪ ಹೆ.)	೧,೨೦೪	೧,೨೫೯	೧೨೭೮
ಮಧ್ಯಮ ರೈತರು (೪ ರಿಂದ ೧೦ ಹೆ.)	೫೯೪	೫೬೯	೫೫೫
ದೊಡ್ಡ ರೈತರು (೧೦ ಹೆ. ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು)	೧೦೬	೯೦	೭೯
ಒಟ್ಟು	೬,೨೨೧	೭,೦೭೯	೭,೫೮೧
ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ(ಸಾವಿರ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಲ್ಲಿ)			
ಅತಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರು (೧ ಹೆ. ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ)	೧,೨೪೮	೧,೪೯೨	೧,೬೫೧
ಸಣ್ಣ ರೈತರು (೧ ರಿಂದ ೨ ಹೆ.)	೨,೪೮೦	೨,೭೪೨	೨,೮೭೬
ಅರೆ ಮಧ್ಯಮ ರೈತರು (೨ ರಿಂದ ೪ ಹೆ.)	೩,೨೯೮	೩,೪೨೯	೩,೪೬೮
ಮಧ್ಯಮ ರೈತರು (೪ ರಿಂದ ೧೦ ಹೆ.)	೩,೪೯೦	೩,೩೧೭	೩,೨೦೬
ದೊಡ್ಡ ರೈತರು (೧೦ಹೆ. ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು)	೧,೫೯೩	೧,೩೨೭	೧,೧೮೪
ಒಟ್ಟು	೧೨,೧೧೯	೧೨,೩೦೭	೧೨,೩೮೫
ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಸರಾಸರಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ (ಹೆಕ್ಟೇರ್)			
ಅತಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರು (೧ ಹೆ. ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ)	೦.೪೮	೦.೪೬	೦.೪೫
ಸಣ್ಣ ರೈತರು (೧ ರಿಂದ ೨ ಹೆ.)	೧.೪೫	೧.೪೪	೧.೪೩
ಅರೆ ಮಧ್ಯಮ ರೈತರು (೨ ರಿಂದ ೪ ಹೆ.)	೨.೭೪	೨.೭೨	೨.೭೧
ಮಧ್ಯಮ ರೈತರು (೪ ರಿಂದ ೧೦ ಹೆ.)	೫.೮೮	೫.೮೩	೫.೭೮
ದೊಡ್ಡ ರೈತರು (೧೦ಹೆ. ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು)	೧೫.೦೨	೧೪.೭೪	೧೪.೯೯
ಒಟ್ಟು	೧.೯೫	೧.೭೪	೧.೬೩

ಮೂಲ : ಕರ್ನಾಟಕ ಕೃಷಿ ಗಣತಿ

ಭೂಬಳಕೆ

೨೦೦೮-೦೯ನೇ ಸಾಲಿನ ಭೂ ಬಳಕೆ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧೯೦.೫ ಲಕ್ಷ ಹೆ.ಇದ್ದು, ಒಟ್ಟು ಸಾಗುವಳಿಯಾದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧೨೩.೭ ಲಕ್ಷ ಹೆ. ಇರುತ್ತದೆ. ಇದು ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಶೇ. ೬೪.೯ ರಷ್ಟು ಇರುತ್ತದೆ. ನಿವ್ವಳ ಸಾಗುವಳಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಕ್ಕೆ ಶೇ.೫೩ ರಷ್ಟು ಹಾಗೂ ಬಂಜರು ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಶೇ.೧೦.೬ ರಷ್ಟು ಇರುತ್ತದೆ. ಅರಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಒಟ್ಟು ಕ್ಷೇತ್ರದ ಶೇ.೧೬ ರಷ್ಟು ಇರುತ್ತದೆ. ಕೃಷಿಯೇತರ ಬಳಕೆಗೆ, ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೂ ಸಾಗುವಳಿ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಬಂಜರು ಪ್ರದೇಶದ ಪಾಲು ಒಟ್ಟು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೇ.೭.೨, ೪.೧ ಮತ್ತು ೨.೨ ರಷ್ಟು ಇರುತ್ತದೆ. ಖಾಯಂ ಗೋಮಾಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರ ಶೇ.೬.೩ ರಷ್ಟು ಇದೆ. ಬೆಳೆ ಸಾಂದ್ರತೆ ನಿವ್ವಳ ಸಾಗುವಳಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವನ್ನು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಬಾರಿ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಶಕದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಸಾಂದ್ರತೆ ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ ಹಾಗೂ ೨೦೦೮-೦೯ ರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೧೨೧.೬ ರಷ್ಟು ಇರುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭೂ ಬಳಕೆಯ ವಿವರ (ವಿಸ್ತೀರ್ಣ - ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಲ್ಲಿ)

ವರ್ಗೀಕರಣ	೧೯೬೦-೬೧	೧೯೭೦-೭೧	೧೯೮೦-೮೧	೧೯೯೦-೯೧	೨೦೦೦-೦೧	೨೦೦೮-೦೯	೨೦೦೯-೧೦
ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ	೧೮೭೮	೧೮೯.೪೩	೧೯೦.೫	೧೯೦.೫	೧೯೦.೫	೧೯೦.೫	೧೯೦.೫
ಅರಣ್ಯ	೨೭.೦೯	೨೮.೯೦	೩೦.೩೩	೩೦.೭೪	೩೦.೬೮	೩೦.೭೨	೩೦.೭೨
ಸಾಗುವಳಿಗೆ ದೊರೆಯದ ಪ್ರದೇಶ							
ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರದೇಶ	೮.೧೨	೯.೩೭	೧೦.೬೬	೧೧.೮೯	೧೩.೧೨	೧೩.೭೫	೧೩.೮೬
ಬಂಜರು ಮತ್ತು ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಪ್ರದೇಶ	೯.೨೨	೮.೩೯	೮.೪೪	೭.೯೯	೭.೯೪	೭.೮೮	೭.೮೮
ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಬಂಜರು ಪ್ರದೇಶ	೬.೫೬	೬.೧೫	೫.೦೨	೪.೪೬	೪.೨೭	೪.೧೩	೪.೧೩
ಬೀಳು ರಹಿತ ಉಳುಮೆಯಾಗದ ಜಮೀನು							
ಖಾಯಂ ಗೋಮಾಳ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳು	೧೭.೩೯	೧೬.೧೯	೧೩.೪೬	೧೦.೯೮	೯.೫೯	೯.೨೩	೯.೧೪
ಬಿತ್ತನೆ ಯಾಗಿರುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿಲ್ಲದ ವಿವಿಧ ವೃಕ್ಷ ಮತ್ತು ತೋಪುಗಳಿರುವ ಪ್ರದೇಶ	೩.೬೬	೩.೧೧	೩.೪೨	೩.೧೭	೩.೦೩	೨.೯	೨.೮೮
ಬೀಳು ಜಮೀನು							
ಚಾಲ್ತಿ ಸಾಗುವಳಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಬೀಳು ಬಿಟ್ಟು ಜಮೀನು	೮.೩೫	೮.೧೧	೧೪.೫೯	೧೨.೯	೧೩.೬೭	೧೪.೮೨	೧೩.೦೧
ಇತರೆ ಬೀಳು ಭೂಮಿ	೫.೧೩	೬.೭೨	೫.೫೮	೪.೫೭	೪.೦೯	೫.೧೨	೪.೮೪
ಬಿತ್ತನೆ ಯಾಗಿರುವ ನಿವ್ವಳ ಪ್ರದೇಶ	೧೦೨.೨೮	೧೦೨.೪೮	೯೮.೯೯	೧೦೩.೮೧	೧೦೪.೧	೧೦೧.೯೫	೧೦೪.೦೪
ಒಟ್ಟು ಬಿತ್ತನೆ ಯಾಗಿರುವ ಪ್ರದೇಶ	೧೦೫.೮೮	೧೦೮.೮೭	೧೦೬.೬	೧೧೭.೫೯	೧೨೨.೮೪	೧೨೩.೬೮	೧೨೮.೭೩
ಬಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಬಾರಿ ಬಿತ್ತನೆ ಯಾಗಿರುವ ಪ್ರದೇಶ	೩.೬	೬.೩೯	೭.೬೧	೧೩.೭೮	೧೮.೭೪	೨೧.೭೩	೨೪.೬೯
ಬೆಳೆಗಳ ಸಾಂದ್ರತೆ - %	೧೦೩.೫೨	೧೦೬.೨೪	೧೦೭.೬೯	೧೧೩.೨೭	೧೧೮	೧೨೧.೩೧	೧೨೩.೭೩

ಮೂಲ: ವಾರ್ಷಿಕ ಋತು ಮತ್ತು ಬೆಳೆಗಳ ವರದಿ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಖ್ಯಿಕ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ.

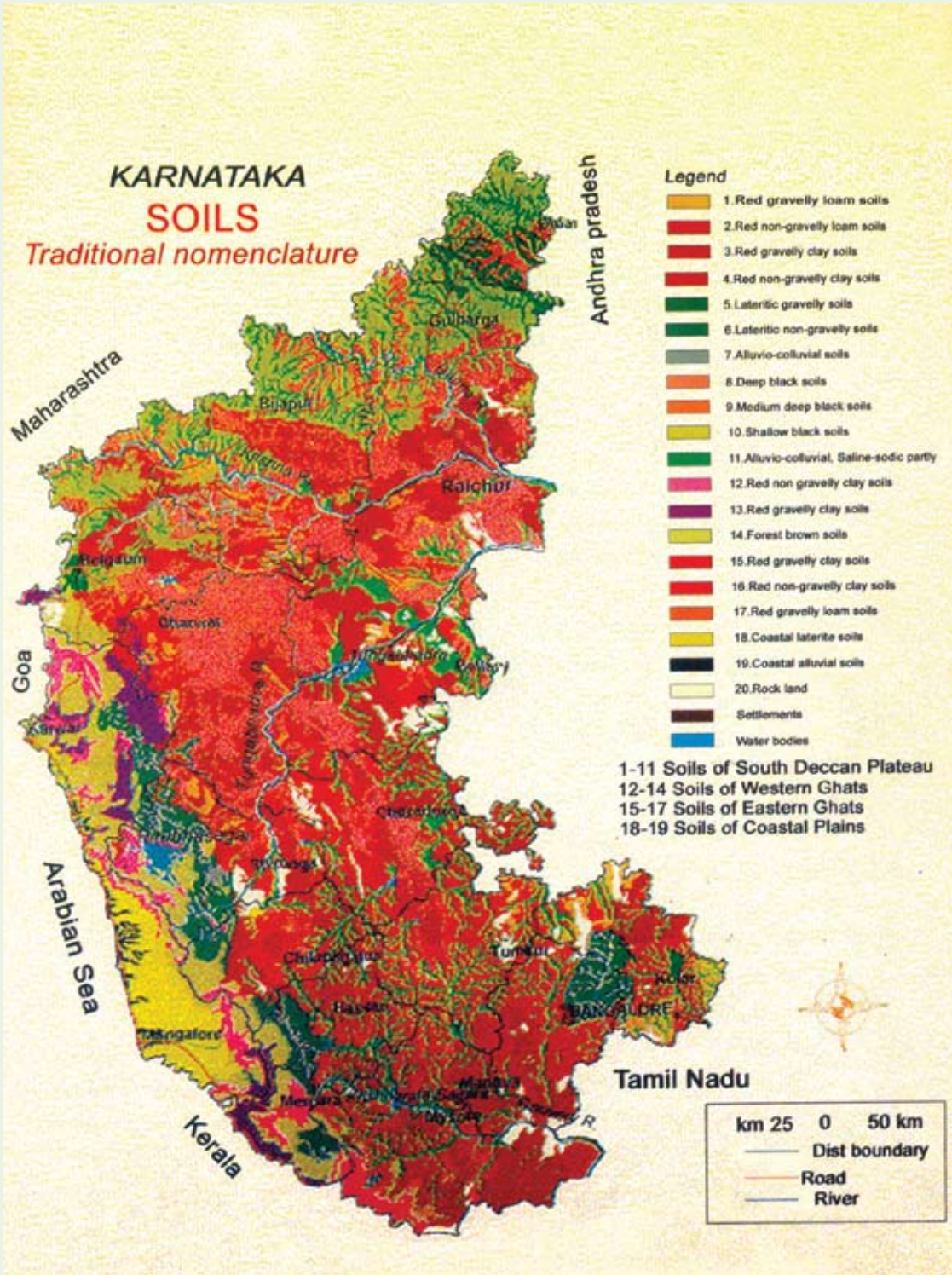
೨೦೦೯-೧೦ನೇಸಾಲಿನ ಅಂಕಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನುಸಾರ ರಾಜ್ಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧೯೦.೫೦ ಲಕ್ಷ ಹೆ.ಗಳ ಪೈಕಿ ನಿವ್ವಳ ಬಿತ್ತನೆಯಾದ ಕ್ಷೇತ್ರ ೧೦೪.೦೪ ಲಕ್ಷ ಹೆ.ಗಳಷ್ಟಿದ್ದು, ಶೇ.೫೪.೬ ರಷ್ಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟು ಸಾಗುವಳಿಯಾದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧೨೮.೭೩ ಲಕ್ಷ ಹೆ. ಇದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ೨೪.೬೯ ಲಕ್ಷ ಹೆ. ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಬಾರಿ ಸಾಗುವಳಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಬೆಳೆ ಸಾಂದ್ರತೆ ಶೇಕಡ ೧೨೩.೭ ರಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಸುಮಾರು ಶೇಕಡ ೧೬ರಷ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಶೇಕಡ ೭.೨ರಷ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ, ಶೇಕಡ ೪.೧ ರಷ್ಟು ಬಂಜರು ಹಾಗೂ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ಶೇ.೨.೨ರಷ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಬಂಜರು ಪ್ರದೇಶ. ಶೇ. ೬.೩ರಷ್ಟು ಖಾಯಂ ಗೋಮಾಳ ಇತರ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ವೃಕ್ಷ ತೋಪುಗಳಿರುವ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ. ಸುಮಾರು ೧೦ ಶೇ.ರಷ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಚಾಲ್ತಿ ಸಾಗುವಳಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಬೀಳು ಬಿಟ್ಟು ಜಮೀನು ಹಾಗೂ ಇತರ ಜಮೀನಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಗದ್ದೆ ಬಯಲು

ಮಣ್ಣು

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿನ ಮಣ್ಣು ತನ್ನದೇ ಆದ ಭೌತಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಸಾಯನಿಕ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿವೆ. ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಆವೃತಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರದೇಶದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ಈ ರೀತಿ ಇದೆ. (೧) ಕಪ್ಪು ಮಣ್ಣು (ಶೇ. ೧.೩) (೨.) ಮಧ್ಯಮ ಕಪ್ಪು ಮಣ್ಣು (೨೦.೩೪%), ೩) ಆಳವಾದ ಕಪ್ಪು ಮಣ್ಣು (೧೦.೨೫%) (೪). ಕೆಂಪು ಮರಳು ಮಣ್ಣು (೨೯.೨೭%), ೫) ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಕಪ್ಪು ಮಿಶ್ರಿತ ಮಣ್ಣು (೧೧.೮೨%) ೬) ಕೆಂಪು ಗೋಡು ಮಣ್ಣು (೧೫.೪%), ೭) ಜಂಬಿಟ್ಟಿಗೆ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ಜಂಬಿಟ್ಟಿಗೆ ಗರಸು ಮಣ್ಣು (೯.೩%) ಹಾಗೂ (೮) ಕರಾವಳಿ ಮೆಕ್ಕಲು ಮಣ್ಣು (೨.೫೮%).

ಬೆಳೆಪದ್ಧತಿ

ಕೇಂದ್ರೀಯ ಯೋಜನಾ ಆಯೋಗದ ಕೃಷಿ ಹವಾಮಾನ ಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ೧೦ನೇ ವಲಯ (Southern Plateau and Hilly Region) ಮತ್ತು ೧೨ನೇ ವಲಯ (West coast plains and Ghat region) ವಲಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮಳೆಹಂಚಿಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣ, ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣಗಳ ಆಧಾರ, ಸಮುದ್ರ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಮೇಲಿರುವ ಎಲಿವೇಷನ್ ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಬೆಳೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ೧೦ ಕೃಷಿವಲಯಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧. ಈಶಾನ್ಯ ಅರೆಮಲೆನಾಡು ವಲಯ, ೨. ಈಶಾನ್ಯ ಒಣವಲಯ, ೩. ಉತ್ತರ ಒಣವಲಯ.

೪. ಮಧ್ಯ ಒಣವಲಯ, ೫.ಪೂರ್ವ ಒಣವಲಯ. ೬.ದಕ್ಷಿಣ ಒಣವಲಯ. ೭. ದಕ್ಷಿಣ ಮಲೆನಾಡು ವಲಯ. ೮. ಉತ್ತರ ಅರೆಮಲೆನಾಡು ವಲಯ. ೯. ಗುಡ್ಡಗಾಡು ವಲಯ. ೧೦. ಕರಾವಳಿ ವಲಯ.

ವಿವಿಧ ಹವಾಮಾನದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ತರಹದ ಏಕದಳಧಾನ್ಯಗಳು, ದ್ವಿದಳಧಾನ್ಯಗಳು, ಎಣ್ಣೆಕಾಳುಗಳು ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿರುವ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಮತ್ತಿತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು (ಗ್ರಾಮ, ತಾಲ್ಲೂಕು ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ) ಗ್ರಾಮ ಲೆಕ್ಕಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸರ್ವೆ ನಂಬರ್‌ಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಆರ್.ಟಿ.ಸಿ (ಮೂಲ ಗೇಣಿ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕು ಪತ್ರ)ಗಳಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ, ತಾಲ್ಲೂಕು ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಲಾಗುವುದು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುವ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಏಕದಳ ಧಾನ್ಯಗಳು, ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳು, ಎಣ್ಣೆ ಕಾಳುಗಳು ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗುವುದು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರೈತರು ಹೊಸ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಳತ್ವ ವಹಿಸಿ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯ ಅನುಸಾರ ಬೆಳೆ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಕೃಷಿ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ೩ ಹಂಗಾಮುಗಳಲ್ಲಿ- (ಮುಂಗಾರು,-೨೧ ಲಕ್ಷ ಹೆ, ಹಿಂಗಾರು-೩೩ ಲಕ್ಷ ಹೆ ಮತ್ತು ಬೇಸಿಗೆ ೬ ಲಕ್ಷ ಹೆ) ಸುಮಾರು ೧೧೦ ಲಕ್ಷ ಹೆ. ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಕೃಷಿಬೆಳೆಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಏಕದಳ ಧಾನ್ಯಗಳು, ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳು, ಎಣ್ಣೆಕಾಳುಗಳು, ಹತ್ತಿ, ಕಬ್ಬು ಮತ್ತು ತಂಬಾಕು ಬೆಳೆಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೇ. ೪೯, ೨೫,೧೫,೫,೫ ಹಾಗೂ ಒಂದರಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಭತ್ತ, ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳ, ತೋಗರಿ, ಕಡಲೆ, ಹತ್ತಿ ಮತ್ತು ಸೊಯಾ ಅವರೆ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹೆಚ್ಚಾದರೆ, ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ, ಜೋಳ, ರಾಗಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಬೆಳೆಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಇಳಿಕೆ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

ರಾಗಿ ಬೆಳೆ

ರಾಜ್ಯದ ಕೃಷಿವಲಯದ ಶೇ. ೭೦ ರಿಂದ ೭೫ಭಾಗದಷ್ಟು ಭೂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಬೆಳೆಯ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಮಳೆಯಾಧಾರಿತವಾಗಿದೆ.ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಬೀಳುವ ಮಳೆಯ ಪ್ರಮಾಣವು ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಸಮನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಇಳುವರಿಯು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನೈಋತ್ಯ ಮುಂಗಾರು (ಜೂನ್‌ನಿಂದ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್‌ವರೆಗೆ) ಹಾಗೂ ಈಶಾನ್ಯ ಮುಂಗಾರು (ಅಕ್ಟೋಬರ್‌ನಿಂದ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ವರೆಗೆ) ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ಮಳೆಯು ಮುಖ್ಯವಾದ ಮಳೆಯ ಕಾಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವಾರ್ಷಿಕ ಮಳೆಯ ಶೇ.೭೦ರಷ್ಟು ಮಳೆಯು ನೈಋತ್ಯ ಮುಂಗಾರಿನಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ೧೯೯೮ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಂಗಾಮು ಅಥವಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿನ ವಾಡಿಕೆ ಹಾಗೂ ಬಿದ್ದ ಮಳೆಯ ವಿವರ (ಮಿ.ಮಿ.ನಲ್ಲಿ) ಈ ರೀತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ನೈಋತ್ಯ ಮುಂಗಾರು (ಜೂನ್ ನಿಂದ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ವರೆಗೆ)- ೮೪೬.೬: ೧೧೭೩, ಈಶಾನ್ಯ ಮುಂಗಾರು ೧೯೯೫: ೨೩೩ ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ(ಜನವರಿಯಿಂದ ಫೆಬ್ರವರಿ) ೪.೮:೦ ಮತ್ತು ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ(ಮಾರ್ಚ್‌ನಿಂದ ಮೇ)- ೧೩೭.೭: ೭೦. ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಳೆಯಾಧಾರಿತ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶೇ.೬೬.೩ರಷ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ಕಡಿಮೆ ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದು, ಶೇ ೨೪.೩ರಷ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ಮಧ್ಯಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಳೆಯಾಗುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಬೆಳೆಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ - ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಲ್ಲಿ

ಬೆಳೆ	ವರ್ಷ					
	೧೯೬೦-೬೧	೧೯೭೦-೭೧	೧೯೮೦-೮೧	೧೯೯೦-೯೧	೨೦೦೦-೦೧	೨೦೧೦-೧೧
ಭತ್ತ	೧೦.೨೮	೧೧.೭೦	೧೧.೧೪	೧೧.೭೩	೧೪.೮೪	೧೫.೩೯
ಜೋಳ	೨೯.೬೯	೨೨.೨೪	೧೯.೯೧	೨೧.೫೫	೧೭.೮೨	೧೨.೪೨
ರಾಗಿ	೯.೯೬	೧೦.೬೫	೧೦.೫೭	೧೦.೫೬	೧೦.೨೩	೭.೮೮
ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ	೦.೧೧	೦.೬೩	೧.೫೭	೨.೫	೬.೬೯	೧೨.೮೭
ಸಜ್ಜೆ	೫.೦೦	೫.೬೨	೫.೬೪	೪.೨೫	೪.೬೨	೩.೦೯
ಗೋದಿ	೩.೨೭	೩.೪೩	೩.೨೨	೧.೯೮	೨.೬೬	೨.೫೫
ತೃಣಧಾನ್ಯಗಳು	೪.೪೪	೫.೪೩	೩.೬೮	೧.೫೯	೦.೭೧	೦.೨೪
ಬಟ್ಟು ಏಕದಳ ಧಾನ್ಯಗಳು	೬೨.೭೫	೫೯.೭	೫೫.೭೩	೫೪.೧೬	೫೭.೫೭	೫೪.೪೪
ತೊಗರಿ	೨.೯೬	೩.೦೪	೩.೩೬	೪.೬೩	೫.೮೩	೮.೯೧
ಕಡಲೆ	೧.೫೮	೧.೬೩	೧.೪	೨.೨೯	೩.೬೯	೯.೫೯
ಹುರುಳಿ		೬.೧೯	೭.೦೯	೩.೫೩	೨.೯೫	೨.೨೧
ಉದ್ದು	೮.೫೨	೦.೯೪	೦.೫೭	೦.೯೬	೧.೪೬	೧.೨೭
ಹೆಸರು		೧.೨	೧.೫೩	೨.೯೧	೪.೫೧	೪.೦೧
ಅಲಸಂದೆ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಧಾನ್ಯಗಳು		೦.೮೭	೦.೭೮	೧.೧೪	೧.೧೫	೧.೦೯
ಅವರೆ		೦.೫೬	೦.೫೯	೦.೭೫	೦.೮೮	೦.೮೩
ಬಟ್ಟು ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳು	೧೩.೦೬	೧೪.೪೩	೧೫.೩೨	೧೬.೨೧	೨೦.೪೭	೨೭.೯೧
ಬಟ್ಟು ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳು	೭೫.೮೧	೭೪.೧೩	೭೧.೦೫	೭೦.೩೭	೭೮.೦೪	೮೨.೩೫

ಕಡಲೆಕಾಯಿ	೯.೧೫	೧೦.೨೭	೭.೯	೧೨.೧೨	೧೦.೬೩	೮.೪೮
ಎಳ್ಳು	೦.೬೪	೦.೮೭	೧.೧೮	೧.೪೩	೦.೯೮	೦.೮೭
ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ	-	-	೦.೩೮	೮.೯೬	೪.೭೮	೪.೦೯
ಹರಳು	೦.೪೨	೦.೩೮	೦.೨೬	೦.೨೨	೦.೩	೦.೧೯
ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳು	೦.೨೫	೦.೨೧	೦.೫೫	೦.೫೩	೦.೪೪	೦.೨೩
ಸಾಸಿವೆ	೦.೦೯	೦.೦೪	೦.೦೩	೦.೦೫	೦.೦೮	೦.೦೪
ಸೋಯಾ	-	-	-	೦.೨೪	೦.೬೩	೧.೬೮
ಕುಸುಬೆ	೧.೪೪	೧.೫೯	೧.೫೮	೧.೬೮	೦.೯೩	೦.೫೫
ಅಗಸೆ	೦.೪೮	೦.೬೩	೦.೬೩	೦.೨೮	೦.೧೭	೦.೧೧
ಒಟ್ಟು ಎಣ್ಣೆ ಕಾಳುಗಳು	೧೨.೪೭	೧೩.೯೯	೧೨.೫೧	೨೫.೫೧	೧೮.೯೪	೧೬.೨೪
ವಾರ್ಷಿಕ ಬೆಳೆ						
ಹತ್ತಿ	೯.೮೪	೧೧.೪೨	೧೦.೧೨	೫.೯೬	೫.೫೨	೫.೪೮
ಕಬ್ಬು	೦.೭೨	೧.೦೪	೧.೫೪	೨.೭೨	೪.೧೭	೪.೨೩
ತಂಬಾಕು	೦.೩೯	೦.೩೮	೦.೫೨	೦.೪೬	೦.೭೧	೧.೨೫
ಒಟ್ಟು	೯೯.೨೩	೧೦೦.೯೬	೯೫.೭೪	೧೦೫.೦೨	೧೦೭.೩೮	೧೦೯.೫೫

ಸೂಚನೆ: ೪ನೇ ಮುಂಗಡ ಅಂದಾಜಿನ ವರದಿ ಅನುಸರಿಸಿ ೨೦೧೦-೧೧ ನೇ ಸಾಲಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಮೂಲ: ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಖ್ಯಿಕ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಬೆಳೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ - ಲಕ್ಷ ಟನ್ನುಗಳಲ್ಲಿ

ಬೆಳೆ	೧೯೮೦-೮೧	೧೯೯೦-೯೧	೨೦೦೦-೦೧	೨೦೦೫-೦೬	೨೦೦೯-೧೦	೨೦೧೦-೧೧(ತಾ)
ಭತ್ತ	೨೨.೫೮	೨೪.೨೮	೩೮.೪೭	೩೯.೯೯	೩೮.೭೬	೪೨.೯೭
ರಾಗಿ	೧೦.೬೪	೯.೭೬	೧೮.೩೫	೧೬.೫೬	೧೧.೯೬	೧೫.೮೮
ಜೋಳ	೧೫.೦೬	೧೨.೮೨	೧೫.೪೭	೧೪.೭೯	೧೨.೯೬	೧೪.೬೭
ಸಜ್ಜೆ	೧.೯೨	೨.೦೩	೩.೪೨	೩.೯೧	೧.೩೧	೩.೩೪
ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ	೩.೮೧	೬.೩	೨೧.೩೬	೨೮.೦೭	೨೯.೨೫	೪೪.೪೪
ಗೋದಿ	೧.೭೪	೧.೨೩	೨.೫	೨.೨೬	೨.೬೪	೨.೭೯
ತೃಣಧಾನ್ಯಗಳು	೧.೩೯	೦.೬೩	೦.೪೭	೦.೨೭	೦.೧೩	೦.೧೨
ಒಟ್ಟು ಏಕದಳ ಧಾನ್ಯಗಳು	೫೭.೧೪	೫೭.೦೫	೧೦೦.೦೪	೧೦೫.೮೫	೯೭.೦೧	೧೨೪.೨೧
ತೊಗರಿ	೧.೨೫	೧.೭೫	೨.೬೪	೪.೦೮	೨.೮	೫.೨೯
ಒಟ್ಟು ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳು	೪.೮೮	೫.೩೯	೯.೫೬	೯.೫೧	೧೧.೦೩	೧೫.೬೫
ಒಟ್ಟು ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳು	೬೨.೦೨	೬೨.೪೪	೧೦೯.೬	೧೧೫.೩೬	೧೦೮.೦೪	೧೩೯.೮೬
ಕಡಲೆಕಾಯಿ	೪.೭೫	೮.೧೬	೧೦.೮೧	೫.೯೬	೪.೫೭	೭.೪೨
ಒಟ್ಟು ಎಣ್ಣೆ ಕಾಳುಗಳು	೬.೫	೧೩.೩೯	೧೫.೪೫	೧೫.೨೭	೯	೧೨.೭
ಕಬ್ಬು	೧೨೧.೨೭	೨೦೭.೫	೪೨೯.೨೪	೧೯೬.೪೮	೩೨೨.೮೭	೩೯೬.೫೭

ಹತ್ತಿ(೧)	೫.೯೭	೬.೪	೮.೫೫	೫.೮೫	೭.೦೫	೧೨.೧೮
ಅಡಿಕೆ	೦.೭೮	೦.೯೩	೧.೬೩	೨.೧೫	೨.೫೯	೮
ತೆಂಗು(೨)	೮೮೭	೧೧೯೯.೨೬	೧೭೬೨.೪	೧೬೦೬.೮೯	೩೦೫೬.೩೫	೮
ಬಣಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ	೦.೪೮	೦.೩೭	೧.೫೧	೧.೦೭	೧.೩೮	೮
ತಂಬಾಕು	೦.೩೪	೦.೩೩	೦.೫೨	೦.೬೪	೦.೯೧	೧.೩೪
ಮೆಣಸು(೩)	೦.೦೮	೦.೦೭	೦.೧೮	೦.೩೨	೦.೭೩	೮
ಏಲಕ್ಕಿ	೦.೦೨	೦.೦೨	೦.೦೧	೦.೦೧	೦.೦೧	೮

ಸೂಚನೆ: ೧) ತಲಾ ೧೭೦ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ. ಅರಳಿಯ ಲಕ್ಷ ಬೇಲುಗಳಲ್ಲಿ; ೨೦೧೦-೧೧ ನೇ ಸಾಲಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಳನೇ ಮುಂಗಡ ಅಂದಾಜಿನ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮೂಲ: ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಖ್ಯಿಕ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ

ಆಯ್ದು ಕೃಷಿ ಬೆಳೆಗಳ ಸರಾಸರಿ ಇಳುವರಿ - ಭಾರತ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ

ಬೆಳೆ	೨೦೦೦-೨೦೦೧		೨೦೦೫-೨೦೦೬		೨೦೦೭-೨೦೦೮		೨೦೦೮-೨೦೦೯		೨೦೦೯-೨೦೧೦ (ತಾ)	
	ಭಾರತ	ಕರ್ನಾಟಕ	ಭಾರತ	ಕರ್ನಾಟಕ	ಭಾರತ	ಕರ್ನಾಟಕ	ಭಾರತ	ಕರ್ನಾಟಕ	ಭಾರತ**	ಕರ್ನಾಟಕ
ಭತ್ತ	೧೯೧೧	೨೭೩೦	೨೧೧೨	೨೮೩೪	೨೨೦೩	೨೮೭೫	೨೧೮೬	೨೬೪೪	೨೧೩೦	೨೬೧೪
ರಾಗಿ	೮	೧೮೮೯	೮	೧೮೫೮	೮	೧೭೨೯	೮	೧೭೪೪	೮	೧೮೦೭
ಜೋಳ	೭೬೪	೯೧೪	೮೮೦	೧೦೨೪	೧೦೨೧	೧೨೭೨	೯೫೨	೧೨೪೧	೯೧೧	೧೦೮೧
ಗೋದಿ	೨೭೦೮	೯೮೮	೨೬೧೯	೯೪೩	೨೮೦೨	೧೦೭೧	೨೮೯೧	೯೬೯	೨೮೩೦	೯೩೩
ಮಕ್ಕಿಜೋಳ	೧೮೨೨	೩೩೬೧	೧೯೩೮	೩೧೫೭	೨೩೩೫	೩೦೯೯	೨೩೫೫	೨೯೮೫	೨೦೦೨	೨೫೫೭
ಸಜ್ಜೆ	೬೮೮	೭೭೮	೮೦೨	೯೫೪	೧೦೪೨	೮೧೬	೧೦೧೧	೭೩೯	೭೨೮	೫೨೮
ತೊಗರಿ	೬೧೮	೪೭೬	೭೬೫	೭೧೬	೮೨೬	೬೯೭	೬೭೮	೫೫೬	೭೨೩	೪೯೧
ಕಡಲೆಕಾಯಿ	೯೭೭	೧೦೭೦	೧೧೮೭	೬೦೩	೧೪೫೯	೮೦೨	೧೧೮೦	೬೨೧	೮	೬೫೮
ಹತ್ತಿ (ಅರಳಿ)	೧೯೦	೨೭೭	೩೬೨	೨೫೩	೪೬೭	೩೧೩	೪೧೯	೩೭೯	೮	೨೯೫
ಕಬ್ಬು *	೬೯	೧೦೮	೬೭	೯೩	೬೯	೮೯	೬೨	೮೭	೮	೯೫

* ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರಿಗೆ ಟನ್ನುಗಳಲ್ಲಿ ಲ. ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ

ಮೂಲ: ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಖ್ಯಿಕ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಖ್ಯಿಕ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ; ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಸಹಕಾರ ಇಲಾಖೆಯ ಸಚಿವ ಮಂತ್ರಾಲಯ, ೧೯-೦೭-೨೦೧೦ ರ ಳನೇ ಮುಂಗಡದ ಅಂದಾಜಿನ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ರಾಜ್ಯ ಮಣ್ಣು ಸಮೀಕ್ಷೆ: ಮಣ್ಣು ಪ್ರಕೃತಿದತ್ತವಾದ ಒಂದು ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದ್ದು, ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ನೀರು ಮತ್ತು ಪೋಷಕಾಂಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಆಧಾರ ಸಂಪನ್ಮೂಲವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಸ್ಯದ ಬೇರುಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಲು ಉತ್ತಮ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸೂಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣನ್ನು ಬಳಕೆ ಮಾಡಲು ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಸೂಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಜಿಸಿ ಮಣ್ಣು ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣಧರ್ಮಗಳಾದ ಕಣಗಾತ್ರ, ರಚನೆ, ಮಣ್ಣಿನ ರಚನೆ, ನೀರು ಇಂಗುವಿಕೆ, ಆಳ, ಮೇಲ್ಮೈ ಲಕ್ಷಣ, ಸಮಸ್ಯಾತ್ಮಕ ಸವಳು ಮತ್ತು ಕ್ಷಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದು ಅದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದು. ಮಣ್ಣಿನ ಪಾರ್ಶ್ವದೃಶ್ಯಗಳ ಗುಣಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಮಣ್ಣುಗಳ ಶ್ರೇಣಿ, ವಿಧ ಹಾಗೂ ಹಂತಗಳನ್ನಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ

ಬಳಕೆ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ, ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಸಮಗ್ರ ಕೃಷಿಗಾಗಿ ಮಣ್ಣು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಉತ್ತಮ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮಣ್ಣು ಸಮೀಕ್ಷೆಯು ಅನಿವಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಘಟಕವು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಉದ್ದೇಶಗಳು: ಮಣ್ಣಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ವರ್ಗೀಕರಣ ಹಾಗೂ ನಾಮಕರಣ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು; ಮಣ್ಣು ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಸೂಕ್ತ ಭೂಬಳಕೆಯನ್ನು ಯೋಜಿಸುವುದು; ಮಣ್ಣು ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ನೀರಾವರಿಗಾಗಿ ಭೂ ಬಳಕೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡುವುದು; ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿ ಕೃಷಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಭೂಬಳಕೆ ಹಾಗೂ ಬೆಳೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಯೋಜಿಸಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು. ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು: ಮಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ಪೂರ್ವ ಮಣ್ಣು ಸಮೀಕ್ಷೆ ಕೈಗೊಂಡು ನೀರಾವರಿ ಸೂಕ್ತತೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದು; ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಮತ್ತು ಇಲಾಖಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ಸಮೀಕ್ಷೆ ಕೈಗೊಂಡು ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಮಣ್ಣಿನ ವರ್ಗೀಕರಣ ನೀಡುವುದು; ಮಣ್ಣು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಕೈಗೊಂಡು ಸಮೀಕ್ಷೆ ವರದಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವುದು.

ಬೀಜೋತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ವಿತರಣೆ: ಎಲ್ಲಾ ಬೆಳೆಗಳ ಎಲ್ಲಾ ತಳಿಗಳ ತಳಿವರ್ಧಕ ಬೀಜಗಳನ್ನು (Breeder Seeds)ಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಗುರುತರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯು ರಾಜ್ಯದ ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 22 ಬೀಜೋತ್ಪಾದನಾ ಘಟಕಗಳು ಇದ್ದವು. ಇಲಾಖಾ ತಾಕುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಮೂಲ ಬೀಜಗಳ (Foundation) ಬಿತ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಬೀಜ ನಿಗಮಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಹಂತದ ಬೀಜೋತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕರಣೆಗಾಗಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರ ನಡುವೆ ಖಾಸಗಿ ಬೀಜೋತ್ಪಾದನೆಯ ಉದ್ಯಮದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅನೇಕ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪನಿಗಳು ಬೀಜೋತ್ಪಾದನಾ ಉದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಜಪರೀಕ್ಷಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆ ಗೊಂಡಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಲಾಲ್‌ಬಾಗ್ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಬೀಜ ಪರೀಕ್ಷಾ ಕೇಂದ್ರವು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಬೀಜ ಬದಲಿಕೆ ಆಧಾರದಂತೆ 2001-02ನೇ ಸಾಲಿಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿರುವ ಕೃಷಿಬೆಳೆಗಳ ಬೀಜ ಬದಲಿಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ಕೆಳಕಂಡಂತಿದೆ: ಏಕದಳ ಧಾನ್ಯ-ಶೇಕಡ 22 ರಿಂದ 24; ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯ-ಶೇಕಡ 22 ರಿಂದ 24; ಎಣ್ಣೆಕಾಳು-ಶೇಕಡ 12 ರಿಂದ 14; ಹತ್ತಿ-ಶೇಕಡ 12; ಎಲ್ಲಾ ಸಂಕರಣ-ಶೇಕಡ 100 ತಳಿವರ್ಧಕ ಬೀಜಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಪೂರೈಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಕೃಷಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಸಂಸ್ಥೆಯು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಳಿವರ್ಧಕ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಮುಂಗಡ ಬೇಡಿಕೆ ಆಧಾರದಂತೆ ಉತ್ಪಾದಿಸಿ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ತಳಿವರ್ಧಕ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಸೀಡ್ ಅಸೋಷಿಯೇಷನ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾವನ್ನು ನೋಡಲ್ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೀಜೋತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ವಿತರಣಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಬೀಜ ಖರೀದಿ ವೆಚ್ಚ, ಉತ್ಪಾದನಾವೆಚ್ಚ, ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣ, ಸಂಸ್ಕರಣಾ, ಪೊಟ್ಟಣೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಸಾದಿಲ್ವಾರು ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೀಜ ಖರೀದಿ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಬೀಜ ಅಧಿನಿಯಮ ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ: ರೈತರಿಗೆ ಗುಣಮಟ್ಟ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಲು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ರೂಪಿಸಿದ ಬೀಜ ಅಧಿನಿಯಮ ೧೯೬೬, ಬೀಜ ನಿಯಮಾವಳಿ ೧೯೬೮ರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಬೀಜದ ಗುಣಮಟ್ಟ ಕಾಪಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಸದರಿ ಕಾಯಿದೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ೧೨೦೭ ಬೀಜ ಪರಿವೀಕ್ಷಕರು ಮಾರಾಟಕ್ಕಿಟ್ಟ ಬೀಜಗಳ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಪ್ರಕಟಿತ ಬೀಜ ಪರೀಕ್ಷಾಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಳಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದ ಮಾದರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥ ಮಾರಾಟಗಾರರ ವಿರುದ್ಧ ಕ್ರಮ ಜರುಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಬೀಜ (ನಿಯಂತ್ರಣ) ಆದೇಶ, ೧೯೮೩ರ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿರುವ ಬೀಜಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಕಾಪಾಡುವುದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಜದ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸದರಿ ಆದೇಶದಡಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಬೀಜ ಮಾರಾಟ ಪರವಾನಗಿ ಪಡೆಯದೆ ಹಾಗೂ ಪರವಾನಗಿಯ ನಿಯಮ ಮತ್ತು ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಬೀಜದ ಮಾರಾಟ ರಫ್ತು ಹಾಗೂ ಆಮದು ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾದ ಸಾರಜನಕ(ಎನ್), ರಂಜಕ(ಪಿ) ಮತ್ತು ಪೊಟ್ಯಾಷ್(ಕೆ) - ಪ್ರಮಾಣ ಟನ್ನುಗಳಲ್ಲಿ

ವರ್ಷ	ಆಧಿಕ ಇಳುವರಿ ತಳಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶ (ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಲ್ಲಿ)	ಗೊಬ್ಬರದ ಬಳಕೆ (ಲಕ್ಷ ಟನ್ನುಗಳಲ್ಲಿ)			
		ಸಾರಜನಕ	ರಂಜಕ	ಪೊಟ್ಯಾಷ್	ಒಟ್ಟು
೧೯೭೦-೧೯೭೧	೫.೩	೦.೯೨	೦.೩೭	೦.೨೪	೧.೫೩
೧೯೮೦-೧೯೮೧	೨೪	೧.೯೩	೦.೮೧	೦.೭	೩.೪೪
೧೯೯೦-೧೯೯೧	೩೧.೫೬	೪.೧೨	೨.೫೬	೧.೬೫	೮.೩೩
೨೦೦೦-೨೦೦೧	೪೧.೨೮	೭.೦೩	೩.೬	೨.೩೧	೧೨.೯೪
೨೦೦೧-೨೦೦೨	೩೯.೩೪	೬.೭೧	೩.೬	೨.೧೮	೧೨.೪೯
೨೦೦೨-೨೦೦೩	೩೮.೪೧	೬.೦೧	೩.೦೩	೧.೯೫	೧೦.೯೯
೨೦೦೩-೨೦೦೪	೩೮.೭೪	೪.೯೩	೨.೪	೧.೮೬	೯.೧೯
೨೦೦೪-೨೦೦೫	೪೫.೪೫	೬.೫೫	೩.೬೩	೨.೭೩	೧೨.೯೧
೨೦೦೫-೨೦೦೬	೪೭.೯೯	೯.೮೫	೪.೯೬	೩.೨೫	೧೮.೦೬
೨೦೦೬-೨೦೦೭	೪೭.೫	೭.೫೬	೪.೩೮	೨.೯೧	೧೪.೮೫
೨೦೦೭-೨೦೦೮	೪೮.೫೨	೭.೯೨	೩.೯೩	೩.೪೩	೧೫.೨೮
೨೦೦೮-೨೦೦೯	೪೭.೭೩	೮.೬೪	೫.೫೯	೪.೦೯	೧೮.೩೨
೨೦೦೯-೨೦೧೦	೪೯.೦೬	೯.೬೩	೬.೩	೪.೬೬	೨೦.೫೯
೨೦೧೦-೨೦೧೧	೪೮.೫೭#	೧೦.೧೬	೬.೯೬	೩.೯೮	೨೧.೧

ಗೊಬ್ಬರ ಹಾಗೂ ರಸಗೊಬ್ಬರಗಳು: ರಸಗೊಬ್ಬರಗಳ ಬೆಲೆಯು ಏರಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಯವ ಗೊಬ್ಬರಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಬಳಕೆಯು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಜೈವಿಕ ಗೊಬ್ಬರಗಳಾದ ರೈಜೋಬಿಯಂ, ನೀಲಿ-ಹಸಿರುಪಾಚಿ, ಅಜೆಟೋಬ್ಯಾಕ್ಟರ್ ಮತ್ತು ಅಜೋಸ್ಪೈರಿಲಂ ಬಗ್ಗೆ ರೈತರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರಿವು ಹಾಗೂ ಒಲವನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಗೊಬ್ಬರವನ್ನು ಸುಧಾರಿತ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು

ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಗರದ ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ೧೯೫೬-೫೭ ರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ೩೯೬೦ ಟನ್ನುಗಳಷ್ಟಿದ್ದ ರಾಜ್ಯದ ಸಸ್ಯ ಪೋಷಕಾಂಶಗಳ ಬಳಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣವು ೧೯೯೮-೯೯ ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ದಾಖಲೆಯ ೧೧.೪೯ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನುಗೆ ಏರಿಕೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತಲಾವಾರು ರಸಗೊಬ್ಬರದ ಬಳಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ೬೮ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ ನಷ್ಟಿದ್ದು ಇದು ಪಕ್ಕದ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ತಮಿಳುನಾಡು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮುಂಗಾರು ೨೦೧೧ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ೨೪.೬೫ ಲಕ್ಷ ಟನ್ ವಿವಿಧ ರಸಗೊಬ್ಬರಗಳ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಡಿ.ಎ.ಪಿ-೬.೧೫ ಲಕ್ಷ ಟನ್, ಎಂ.ಬಿ.ಪಿ-೨.೯೦ ಲಕ್ಷ ಟನ್, ಎನ್.ಪಿ.ಕೆ-೬.೩೦ ಲಕ್ಷ ಟನ್ ಮತ್ತು ಯೂರಿಯಾ-೮.೦೦ ಲಕ್ಷ ಟನ್ ಮತ್ತು ಇತರೆ-೧.೩೦ ಲಕ್ಷ ಟನ್ (ಮ್ಯೂರಿಯೇಟ್ ಆಫ್ ಪೋಟಾಷ್, ಪೋಟಾಷಿಯಂ ಸೈನೇಟ್, ಅಮೋನಿಯಂ ಸಲ್ಫೇಟ್, ಅಮೋನಿಯಂ ಕ್ಲೋರೈಡ್, ಕ್ಯಾಲ್ಸಿಯಂ ಅಮೋನಿಯಂ ನೈಟ್ರೇಟ್, ರಾಕ್ ಫಾಸ್ಫೇಟ್, ಸಿಂಗಲ್ ಸೂಪರ್‌ಫಾಸ್ಫೇಟ್).

ನೀರಾವರಿ ಹಳ್ಳಿ

ರಸಗೊಬ್ಬರ ನಿಯಂತ್ರಣ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳು: ವಿವಿಧ ಕಡೆ ತಯಾರಾದ ರಸಗೊಬ್ಬರವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಕರು ಹಾಗೂ ಮಾರಾಟಗಾರರ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದ ರಸಗೊಬ್ಬರ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯ. ಈ ಗೊಬ್ಬರದ ಗುಣ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾಯ್ದೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ರಸಗೊಬ್ಬರ ಪರಿವೀಕ್ಷಕರುಗಳಾಗಿ ನೇಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವರು ರಸಗೊಬ್ಬರದ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ರಸಗೊಬ್ಬರದ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಳಪೆ ಗುಣಮಟ್ಟದ್ದೆಂದು ಕಂಡುಬರುವ ಮಾದರಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಸಗೊಬ್ಬರ ಪರಿವೀಕ್ಷಕರು ರಸಗೊಬ್ಬರ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾಯ್ದೆಯಂತೆ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಗ ಬೆಂಗಳೂರು, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ, ಗಂಗಾವತಿ ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳ ವಾರ್ಷಿಕ ರಸಗೊಬ್ಬರ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಗುರಿ ಒಟ್ಟು ೬೯೬೦ ಮಾದರಿಗಳು.

ಕಾಳು ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಜಾಗ

ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ: ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯು ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ರಿಯಾಯಿತಿ ದರದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಇತರೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ರೈತರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ೧೯೯೭-೯೮ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೬೩ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದು, ಹಾಗೂ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ೩೦೦೦ ಟನ್ನಿನಷ್ಟು ರಸಾಯನಿಕ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಕೀಟನಾಶಕ ನಿಯಂತ್ರಣ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳು: ರಾಜ್ಯದ ರೈತರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಪೀಡೆ ನಾಶಕಗಳನ್ನು ಪೂರೈಕೆ ಮಾಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕೀಟನಾಶಕ ನಿಯಂತ್ರಣ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಧಾರವಾಡ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಮತ್ತು ಶಿವಮೊಗ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಐದು ಕೀಟನಾಶಕ ನಿಯಂತ್ರಣ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ವಾರ್ಷಿಕ ಒಟ್ಟು ೬೦೦೦ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತಾಲ್ಲೂಕ್, ಜಿಲ್ಲೆ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಕೀಟನಾಶಕ ಪರಿವೀಕ್ಷಕರುಗಳು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೀಟನಾಶಕ ಮಾರಾಟ ಮಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ತಯಾರಿಕ ಘಟಕಗಳಿಂದ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಾಗಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಜೈವಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣ/ಪರತಂತ್ರ ಜೀವಿ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳು: ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಂಡ್ಯ, ಬೈಲಹೊಂಗಲ, ಗಂಗಾವತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರತಂತ್ರ ಜೀವಿ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಗುಲಬರ್ಗಾ, ಧಾರವಾಡ ಮತ್ತು ದಾವಣಗೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೈವಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಈ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿನ ಕಾಂಡ ಕೊರೆಯುವ ಹುಳು, ಹತ್ತಿ ಕಾಯಿ ಕೊರಕ ಮತ್ತು ತೊಗರಿ ಕಾಯಿ ಕೊರೆಯುವ ಹುಳುವಿನ ಹತೋಟಿಗೆ ಟ್ರೈಗೋಗ್ರಾಮ ಎಂಬ ಪರತಂತ್ರ ಜೀವಿ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದನೆ

ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪರತಂತ್ರ ಜೀವಿಯನ್ನು ಮಂಡ್ಯ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಕೊಪ್ಪಳ, ಬಿಜಾಪುರ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ರಾಯಚೂರು, ಮೈಸೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಧಾರವಾಡ, ದಾವಣಗೆರೆ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕನಿಷ್ಠ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ರೈತಮಿತ್ರ ಜೈವಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾರಕಗಳನ್ನು ಬಳಸಲು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ರೈತರನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ಆಸಕ್ತ ರೈತರಿಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಇಲಾಖೆಯ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಡಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ವಿತರಿಸುವ ಜೈವಿಕ ಪೀಡನಾಶಕಗಳನ್ನು ಗುಣ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗೊಳಪಡಿಸಲು ಬೈಲಹೊಂಗಲ ಮತ್ತು ಮಂಡ್ಯ ಪರತಂತ್ರ ಜೀವಿ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಕರಣಗಳು ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಸ್ತುತ ವರ್ಷದಿಂದ ಗುಣ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಕಾರ್ಯ ಆರಂಭಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಸ್ಯ ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಸಮರ್ಥನಾ ಪತ್ರಗಳು: ಹೊರ ದೇಶಗಳ ರಫ್ತು ಉದ್ದೇಶಿತ ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯೋತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ತಾಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀಟ ರೋಗಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ತಪಾಸಣೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಉತ್ಪನ್ನದ ಸಂಸ್ಕರಣೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ತದನಂತರ ಲಾಟ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಪರೀಕ್ಷೆಗೊಳಪಡಿಸಿ, ಕೀಟ ರೋಗಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಧೃಡೀಕರಣದ ನಂತರ ಅಂತಹ ರಫ್ತು ಸಸ್ಯೋತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಸಸ್ಯ ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ ನೀಡಲಾಗುವುದು. ರಫ್ತು ಉದ್ದೇಶಿತ ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯೋತ್ಪನ್ನಗಳ ಪೈಕಿ ಕಾಫಿ ಬೀಜ, ಗುಲಾಬಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ತುಂಡು ಹೂಗಳು, ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿ ಬೀಜಗಳು, ಅಂಗಾಂಶ ಕೃಷಿ ಸಸ್ಯಗಳು, ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಅಲಂಕಾರಿಕ ಸಸ್ಯಗಳು, ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಸಸ್ಯ ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು: ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ನಿಯಮ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಲಾಖೆಯು ಮುಖ್ಯವಾದ ಬೆಳೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಯ್ದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಸಮಗ್ರ ಭತ್ತದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ, ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ, ರಾಗಿ, ಜೋಳ ಹಾಗೂ ಸಜ್ಜೆ ಬೆಳೆಗಳ ವಿಶೇಷ ಆಹಾರಧಾನ್ಯ ಉತ್ಪಾದನಾ ಯೋಜನೆ, ಎಣ್ಣೆಕಾಳು ಉತ್ಪಾದನೆ ಯೋಜನೆ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಇದರೊಟ್ಟಿಗೆ ಸುಧಾರಿತ ಬೇಸಾಯ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಇಳುವರಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೈತರನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು ಹೊಸ ಯೋಜನೆಗಳಾದ ಭೂಗುಣ, ಹನಿ, ತೆನೆ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಖುಷ್ಕಿ ಬೇಸಾಯವನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಲು ಆಯ್ದ ಲೆಟ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ಹಾಗೂ ಜಲ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಯೋಜನೆಗಳು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿವೆ. ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಾಗೂ ಯುವರೈತರಿಗೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಸಾಯದಲ್ಲಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಅಳವಡಿಕೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು 'ಡ್ಯಾನಿಡ' ಸಹಾಯದ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿಶೇಷ ಘಟಕ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಪಂಗಡಗಳ ರೈತರಿಗೆ ಕೃಷಿ ಪರಿಕರಗಳು, ಉಪಕರಣಗಳು, ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಉಪಕರಣಗಳು, ಎತ್ತು, ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಉಪಯೋಗಿ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭೂ-ಚೇತನ: ಒಣ ಬೇಸಾಯ ಮಾಡುವ ಕೃಷಿಕರ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೃಷಿ ವಿಕಾಸ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಒಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಬೆಳೆಗಳ ಇಳುವರಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಭೂ-ಚೇತನ ಎಂಬ ಹೊಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳು ಹೀಗಿವೆ. ೧) ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಬೇಸಾಯ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ೨೪ ಒಣ ಬೇಸಾಯ ಮಾಡುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಗಳ ಇಳುವರಿಯನ್ನು ಶೇಕಡ ೨೦ರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು, ೨) ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಿ.ಐ.ಎಸ್. ಆಧಾರಿತ ಮಣ್ಣು ನಕ್ಷೆ ಹಾಗೂ ಪರೀಕ್ಷೆ ಕೈಗೊಂಡು ರೈತರಿಗೆ ಭೂ ಆರೋಗ್ಯ ಚೇಟಿಗಳನ್ನು ಹಂಚುವುದು, ೩) ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಇಕ್ರಿಸ್ಟಾಟ್ ಸಂಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಂಬಂಧಿತ ಇಲಾಖೆಗಳ ಸಮನ್ವಯದಿಂದ ಒಣ ಬೇಸಾಯ ಮಾಡುವ ರೈತರ ಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಗುವುದು, ೪) ಇಕ್ರಿಸ್ಟಾಟ್ ಸಂಸ್ಥೆ, ಹೈದರಾಬಾದ್‌ರವರು ಸಲಹೆ ಮಾಡಿದ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುವುದು, ೫) ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ೨೪ ಪ್ರಮುಖ ಒಣ ಬೇಸಾಯ ಮಾಡುವ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ, ಧಾರವಾಡ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಹಾವೇರಿ, ಕೋಲಾರ, ತುಮಕೂರು, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಬೀದರ್, ಬಿಜಾಪುರ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಚಾಮರಾಜನಗರ, ಗದಗ, ಗುಲಬರ್ಗಾ, ಕೊಪ್ಪಳ, ಮಂಡ್ಯ, ಮೈಸೂರು, ರಾಮನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ, ಹಾಸನ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುವುದು, ೬) ಮುಖ್ಯ ಒಣ ಬೆಳೆಗಳಾದ, ಸಜ್ಜೆ, ರಾಗಿ, ಜೋಳ, ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳ, ತೊಗರಿ, ಕಡಲೆ, ಶೇಂಗಾ, ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ ಹಾಗೂ ಸೋಯಾ ಅವರೆ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗುವುದು.

ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ಬೀಜ, ಲಘು ಪೋಷಕಾಂಶಗಳು, ಜೈವಿಕ ಗೊಬ್ಬರ ಮುಂತಾದ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಇಲಾಖೆಯ ಜಾಲ್ತಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿತರಿಸಲಾಗುವುದು ಹಾಗೂ ಇದಲ್ಲದೆ, ರೈತರನ್ನು ಲಘು ಪೋಷಕಾಂಶಗಳ ಬಳಕೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಉತ್ತೇಜಿಸಲಾಗುವುದು. ೨೦೦೯-೧೦ ನೇ ಸಾಲಿನ ಮುಂಗಾರು ಹಂಗಾಮಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಕವಾಗಿ ಧಾರವಾಡ, ಹಾವೇರಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ತುಮಕೂರು, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ ಮತ್ತು ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಬೆಳೆಗಳಾದ ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳ, ಶೇಂಗಾ, ರಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸೋಯಾ ಅವರೆ ಬೆಳೆಗಳ ಸುಮಾರು ೨.೨೫ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವನ್ನು ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ತರಲಾಯಿತು. ಹಿಂಗಾರು ಹಂಗಾಮಿನಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಹಾವೇರಿ ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೦.೫೯ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಕಡಲೆ, ಹಿಂಗಾರಿ ಜೋಳ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ರೈತರ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿರ್ವಹಣಾ ಪದ್ಧತಿಗಿಂತ ಸುಧಾರಿತ ಒಣಬೇಸಾಯ ನಿರ್ವಹಣಾ ಪದ್ಧತಿಯ ಅಳವಡಿಕೆಯಿಂದ ಕೋಲಾರ, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ, ತುಮಕೂರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಹಾವೇರಿ ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಂಗಾ, ಸೋಯಾ ಅವರೆ ಹಾಗೂ ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದ ಇಳುವರಿಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೩೨ರಿಂದ ೪೪ರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಳ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೃಷಿ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆ: ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೃಷಿ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೨೦೦೦ದ ಮುಂಗಾರು ಹಂಗಾಮಿನಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಬೆಳೆ ಸಾಲ ಪಡೆದ ಹಾಗೂ ಬೆಳೆ ಸಾಲ ಪಡೆಯದ ಎಲ್ಲಾ ರೈತರೂ ಒಳಗೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ವಿಕೋಪಗಳಿಂದ ಬೆಳೆ ನಷ್ಟವಾದಾಗ ಬೆಳೆ ನಷ್ಟ ಪರಿಹಾರ ನೀಡಲಾಗುವುದು. ಬೆಳೆ ಸಾಲ ಪಡೆದ ರೈತರಿಗೆ ಯೋಜನೆಯು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿದ್ದು, ಬೆಳೆ ಸಾಲ ಪಡೆಯದ ರೈತರಿಗೆ ಸ್ವಯಚ್ಛೆಯಿಂದ ಯೋಜನೆಗೆ ಒಳಪಡಬಹುದು. ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅತಿಸಣ್ಣ ರೈತರಿಗೆ ವಿಮಾ ಕಂತಿನ ಮೇಲೆ ಶೇಕಡಾ ೧೦ರ ಸಹಾಯಧನವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಬೆಳೆಯ ಇಂಡೆಮ್ನಿಟಿ ಮಟ್ಟ ಆಧರಿಸಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಇಳುವರಿ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವಿಕ ಇಳುವರಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇಳುವರಿಯಲ್ಲಿನ ಕೊರತೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಹಾಗೂ ವಿಮಾ ಮೊತ್ತಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬೆಳೆ ನಷ್ಟ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುವುದು. ೨೦೦೯-೧೦ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮುಂಗಾರು, ಹಿಂಗಾರು

ಮತ್ತು ಬೇಸಿಗೆ ಹಂಗಾಮುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ೨೨,೧೯ ಮತ್ತು ೫ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಹೋಬಳಿ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಅಧಿಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೯-೧೦ರ ಮುಂಗಾರು, ಹಿಂಗಾರು ಮತ್ತು ಬೇಸಿಗೆ ಹಂಗಾಮುಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಕೋಪಗಳಾದ ಅಲೀಕಲ್ಲು ಮಳೆ, ಚಂಡಮಾರುತ, ಪ್ರವಾಹ ಮತ್ತು ಭೂ ಕುಸಿತ ಉಂಟಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆ ನಷ್ಟ ನಿರ್ಧರಣೆಗಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿ ಅಧಿಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೃಷಿ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಯ ವಿವರ

ಖುತು/ವರ್ಷ	ನೊಂದಣಿ ಯಾದ ರೈತರ ಸಂಖ್ಯೆ (ಲಕ್ಷ)	ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಯಾದ ವಿಮೆಯ ಕಂತು (ರೂ.ಲಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ)	ಕ್ಷೇತ್ರ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ (ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್)	ವಿಮೆ ಮೊತ್ತ (ರೂ.ಲಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ)	ಫಲಾನುಭವಿ ಪಡಿದ ರೈತರ ಸಂಖ್ಯೆ (ಲಕ್ಷ)	ಬೆಳೆ ವಿಮೆ ನಷ್ಟ ಪರಿಹಾರ (ರೂ.ಲಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ)
೨೦೦೦-೦೧	೩.೬೭	೧೧೧೫.೫೬	೭.೧೬	೪೨೮೦೮.೪೪	೦.೨೪	೩೨೬.೯೫
೨೦೦೧-೦೨	೬.೭೬	೧೫೭೫.೭೨	೧೦.೮೫	೫೮೧೫೨.೧೨	೩.೫೨	೧೩೬೧೨.೭೮
೨೦೦೨-೦೩	೧೦.೩	೪೧೯೧.೭೯	೧೪.೯೮	೧೨೬೬೧೮.೨೩	೫.೯೯	೩೦೩೯೦.೮೧
೨೦೦೩-೦೪	೧೮.೬೪	೪೪೦೫.೫೬	೨೯.೭೩	೧೫೫೪೧೫.೧೫	೧೨.೪೨	೫೦೯೦೮.೨೯
೨೦೦೪-೦೫	೯.೬೩	೩೯೮೯.೪೪	೧೪.೦೬	೧೧೧೨೮೯.೧೬	೧.೫೨	೩೦೫೦.೪೨
೨೦೦೫-೦೬	೯.೭೧	೪೮೫೨.೮೧	೧೬.೭೯	೧೨೮೨೪೫.೨೪	೧.೩೨	೪೫೩೬.೫೯
೨೦೦೬-೦೭	೧೩.೩೯	೪೭೩೯.೨೩	೨೭.೧೨	೧೫೩೩೬೬.೯೪	೬.೧೫	೨೦೬೬೭.೭
೨೦೦೭-೦೮	೬.೩೭	೩೬೯೮.೪೨	೧೬.೦೫	೧೦೯೯೨೬.೯	೦.೬೭	೨೮೭೧.೯೯
೨೦೦೮-೦೯	೧೩.೪೨	೪೫೬೯.೧೫	೨೦.೯೬	೧೫೪೭೬೭.೪೪	೩.೫೨	೧೪೯೬೪.೪೨
ಮುಂಗಾರು ೨೦೦೯	೯.೮೩	೩೮೫೨.೭೬	೧೩.೭೬	೧೩೧೭೯೮.೪೩	೪.೬೭	೧೬೭೭೨.೬೭
ಹಿಂಗಾರು ೨೦೦೯-೧೦	೧.೧೧	೨೪೭.೩೮	೨.೦೩	೧೨೬೨೮.೬೯	೦.೪	೧೫೭೫.೪೭
ಬೇಸಿಗೆ ೨೦೦೯-೧೦	೦.೦೭	೮೨.೬೮	೦.೧೭	೪೧೩೪	೦.೦೦೩	೯.೮೯
ಒಟ್ಟು ೨೦೦೯-೧೦	೧೧.೦೧	೪೧೮೨.೮೨	೧೫.೯೬	೧೪೮೫೬೧.೧೨	೫.೦೭೩	೧೮೩೫೮.೦೩
ಮುಂಗಾರು ೨೦೧೦	೬.೫೯	೩೪೨೩.೦೮	೯.೫೬	೧೨೯೪೯೭.೧೨	೦.೫೬	೪೫೪.೨೮
ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತ	೧೦೯.೪೯	೪೦೭೪೩.೫೮	೧೮೩.೨೨	೧೩೧೮೬೪೮.೮೬	೪೦.೯೮೩	೧೬೦೧೪೨.೨೬

ಹವಾಮಾನ ಆಧಾರಿತ ಬೆಳೆ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆ: ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೃಷಿ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ರೂಪಿಸಿದ್ದು. ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ೨೦೦೭ರ ಮುಂಗಾರು ಹಂಗಾಮಿನಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹವಾಮಾನ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಬೆಳೆ ಹಾನಿಯಿಂದ ಅನುಭವಿಸುವ ನಷ್ಟ ರೈತರಿಗೆ ಅರ್ಥಿಕ ನಷ್ಟವನ್ನು ಯೋಜನೆಯು ತುಂಬಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮುಂಗಾರು ಹಂಗಾಮಿನಲ್ಲಿ ಅತಿವೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಹಿಂಗಾರು ಹಂಗಾಮಿನಲ್ಲಿ ಅಕಾಲಿಕ ಮಳೆ.ತಾಪಮಾನ. ಗಾಳಿಯ ವೇಗ ಹಾಗೂ ಆದ್ರ್ವತೆಗಳಿಂದ ಆಗುವ ತೊಂದರೆಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಯೋಜನೆಯು ಬೆಳೆ ಸಾಲ ಪಡೆಯದ ರೈತರಿಗೆ ಐಚ್ಛಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬೆಳೆ ನಷ್ಟ ಪರಿಹಾರ ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರ್ ಇನ್ಸೂರೆನ್ಸ್ ಕಂಪನಿ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಲಿ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ೨೦೦೭ರ ಮುಂಗಾರು ಹಂಗಾಮಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹವಾಮಾನ ಆಧಾರಿತ ಬೆಳೆ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಮತ್ತು ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ೨೦೦೯-೧೦ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಮುಂದುವರೆಸಲಾಗಿದೆ.

ರೈತ ಸಂಪರ್ಕ ಕೇಂದ್ರ: ೨೦೦೦-೦೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಕೃಷಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಅಳವಡಿಸಲು ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತರಣಾ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಕಂದಾಯ ಹೋಬಳಿಗೊಂದರಂತೆ ಒಟ್ಟು ೭೪೫ ರೈತ ಸಂಪರ್ಕ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ರೈತ ಮಿತ್ರ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೆಳೆ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಕೃಷಿ ಪರಿಕರಗಳು, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಬೀಜ ಮತ್ತು ಮಣ್ಣು ಪರೀಕ್ಷಣಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ರಂಗಗಳ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮೂಡಿಸುವುದು ರೈತ ಸಂಪರ್ಕ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ರೈತರು ಸದರಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಕೃಷಿ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಕೃಷಿ ಪರಿಕರಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಸಂಬಂಧಿತ ಸೇವೆಗಳು ಮತ್ತು ಸೌಕರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ದೂರವಾಣಿಯ ಮೂಲಕವೂ ಸಹ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಲು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ರೈತ ಸಂಪರ್ಕ ಕೇಂದ್ರಗಳ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ತಮ್ಮ ನಿಗದಿತ ಭೇಟಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಂತೆ ಹೋಬಳಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ರೈತರನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಅಗತ್ಯ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಅಳವಡಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪ್ರವಾಸಗಳನ್ನು ಸಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಆತ್ಮ-ಸುಧಾರಿತ ಕೃಷಿ ವಿಸ್ತರಣಾ ಪದ್ಧತಿ-ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ ಯೋಜನೆ: ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ, ಕೃಷಿ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಪಾಲುದಾರರಾದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಡಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿತ ಇಲಾಖೆಗಳು, ರಾಜ್ಯ ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳು ಖಾಸಗಿ ಉದ್ಯಮಿದಾರರು, ಪರಿಕರ ಮಾರಾಟಗಾರರು ಹಾಗೂ ರೈತರ ಮಧ್ಯೆ ಸಮನ್ವಯ ಸಾಧಿಸುವುದು. ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ಆತ್ಮ ಚಾಲನಾ ಸಮಿತಿಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಂತೆ ತಾಲ್ಲೂಕುಮಟ್ಟದ ಆತ್ಮ ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಮಿತಿಗಳ ಮುಖಾಂತರ ವಿಸ್ತರಣಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಥಮ ಹಂತದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಬೀದರ್, ಗುಲಬರ್ಗಾ, ಬಿಜಾಪುರ, ಕೊಪ್ಪಳ, ಹಾವೇರಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಹಾಸನ, ಕೋಲಾರ ಮತ್ತು ಚಾಮರಾಜನಗರ ಮುಂತಾದ ಒಂಭತ್ತು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ೨೦೦೬-೦೭ನೇಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಇತರೆ ೪ ಅಂದರೆ ಬೆಳಗಾವಿ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಮತ್ತು ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಮಾನ್ಯ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯವರ ವಿಶೇಷ ಪ್ಯಾಕೇಜ್ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ೨೦೦೭-೦೮ನೇಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಇನ್ನುಳಿದ ೧೫ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ ಇಲಾಖಾ ಕಾರ್ಯತಂಡ (IDWG) ರಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಇದಕ್ಕೆ ಅಪರ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು ಹಾಗೂ ಆಭಿವೃದ್ಧಿ ಆಯುಕ್ತರು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ನೋಡಲ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರುವ ಕೃಷಿ ಆಯುಕ್ತರು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಯೋಜನಾ ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಮಿತಿಯ (SLPIC) ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಇಲಾಖೆಯ ನೋಡಲ್ ಇಲಾಖೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿರುವ ಸಮೇತಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕೇಂದ್ರ, ದಕ್ಷಿಣ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಇವು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇದು ಶೇಕಡಾ ೯೦:೧೦ರ ಪಾಲುದಾರಿಕೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ ಯೋಜನೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಉತ್ತೇಜನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು: ೨೦೦೮-೦೯ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಗರಿಷ್ಠ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದು, ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಉತ್ತೇಜನ ಮತ್ತು ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ರೈತರುಗಳಿಂದಲೇ ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಡಾ. ಎ.ಎಸ್. ಆನಂದ ಇವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಮಿಷನ್ ಅಧಿಕಾರಯುಕ್ತ ಸಮಿತಿ ರಚನೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ಕೃಷಿಕರ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪ್ರಗತಿಪರ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಕರು ಮತ್ತು ಒಂಭತ್ತು ಜನ ಸರ್ಕಾರದ ಹಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಇರುತ್ತಾರೆ.

ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಮಿಷನ್ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ೧೭೬ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ೧೭೪ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಕರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು, ಈ ಸಂಘಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೩೦೦ ರೈತರಂತೆ ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ೫೨,೨೦೦ ರೈತರನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಥಮ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೭೧,೦೦೦ ಹೆಕ್ಟರ್ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೮-೦೯ನೇ ಸಾಲಿನ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಮಿಷನ್ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ತಾಲೂಕಿಗೆ ರೂ.೨೪.೫೦ ಲಕ್ಷ ಅನುದಾನದಂತೆ ಒಟ್ಟು ರೂ.೪೨೧೪.೦೦ ಲಕ್ಷ ಅನುದಾನ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇತರೆ ಇಲಾಖೆಯ ಚಾಲ್ತಿ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಉತ್ತೇಜನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ರೂ.೬೩೯.೦೦ ಲಕ್ಷ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು, ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಉತ್ತೇಜನಕ್ಕಾಗಿ ೨೦೦೮-೦೯ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ರೂ.೪೮೫೩ ಲಕ್ಷ ಅನುದಾನವನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೨೦೦೯-೧೦ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಉತ್ತೇಜನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗಾಗಿ ಸಾವಯವ ಗೊಬ್ಬರ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ರೂ.೧೦೦ ಕೋಟಿ ಅನುದಾನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಮಿಷನ್ ಅನುಮೋದಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುಮೋದನೆಗಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೯-೧೦ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಉತ್ತೇಜನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು. ೧) ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಕರ ಸಂಘಗಳ ಮುಖಾಂತರ ೫೨೨೦೦ ರೈತ ಫಲಾನುಭವಿಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ೨) ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮಾರಾಟ ಮಳಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಧನ, ೩) ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಕೌಶಲ್ಯ ವೃದ್ಧಿ, ೪) ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ, ೫) ಆಕಾಶವಾಣಿ ಮುಖಾಂತರ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಉತ್ತೇಜನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಪ್ರಸಾರ, ೬) ಗ್ರಾಹಕರಲ್ಲಿ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ೭) ಸ್ಥಳೀಯ / ನಾಟಿ ತಳಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ / ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಪ್ರವಾಸ ಯೋಜನೆ. ೨೦೦೯-೧೦ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಿರುವ ಒಟ್ಟು ರೂ.೧೦೦.೦೦ ಕೋಟಿ ಅನುದಾನದಲ್ಲಿ ಇಲಾಖೆಯ ಚಾಲ್ತಿ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಉತ್ತೇಜನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ರೂ.೧೧.೫೦ ಕೋಟಿ ಅನುದಾನ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪೈಕಿ ಸಾವಯವ ಗ್ರಾಮ/ಸ್ಥಳ ಯೋಜನೆ, ವಸ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನ, ಹಸಿರೆಲೆ ಗೊಬ್ಬರ ಬೀಜ ವಿತರಣೆ, ಎರೆಹುಳು ಗೊಬ್ಬರ ಉತ್ಪಾದನೆ ಘಟಕ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಬಯೋಡೈಜೆಸ್ಟರ್ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಈವರೆವಿಗೂ ರೂ.೬.೬೫ ಕೋಟಿ ಅನುದಾನವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ೨೦೧೦-೧೧ ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸಾವಯವ ಗ್ರಾಮ/ಸ್ಥಳ ಯೋಜನೆಯಡಿ, ಪ್ರತಿತಾಲೂಕಿನ ಮತ್ತೊಂದು ಹೊಸ ೧೦೦ ಹೆ. ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಸುಮಾರು ೧೪೭೮೪ ರೈತರು ಒಟ್ಟಾರೆ ೨೧೦೩೧ ಹೆ. ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಭೂಮಿ ಯೋಜನೆಯಡಿ, ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅನುದಾನವನ್ನು

ಕಾಯ್ದಿರಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಸುಮಾರು ೧೯೬೦೦೦ ರೈತ ಫಲಾನುಭವಿಗಳಿಗೆ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಘಟಕ/ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಧನವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ

ಸಾಲದ ಹೊರೆಯಿಂದ ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಪ್ರಕರಣಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ವಿತರಿಸುವುದು:೨೦೦೩-೦೪ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ಸಾಲದ ಹೊರೆಯಿಂದ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೈತರ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ನೀಡುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಂತೆ ಅಧಿಕೃತ ಸಾಲ ನೀಡುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಪಡೆದ ಸಾಲದ ಹೊರೆಯಿಂದ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪ್ರತಿ ರೈತರ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ರೂ. ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲು ಸರ್ಕಾರ ಆದೇಶ ಹೊರಡಿಸಿದೆ.ಸದರಿ ವಿಶೇಷ ಯೋಜನೆ ಅನ್ವಯ ೨೦೦೯-೧೦ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ರೂ.೨೦೨ ಲಕ್ಷಗಳ ಅನುದಾನ ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿದೆ. ಡಿಸೆಂಬರ್, ೨೦೦೯ರವರೆಗೆ ರೂ. ೮೬ ಲಕ್ಷಗಳ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯವರ ಪುನರ್ವಸತಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್:ಮಾನ್ಯ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಪುನರ್ವಸತಿ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಜೀವನಾಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ರೈತರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವ ಆರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾದ ಬೆಳಗಾವಿ, ಹಾಸನ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಕೊಡಗು, ಮತ್ತು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್‌ನ್ನು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಗೆ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿದ್ದು. ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೦೦೬ರಿಂದ ಮೂರು ವರ್ಷದವರೆಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗಿತ್ತು ನಂತರ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್, ೨೦೧೧ರ ವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆ, ಬೃಹತ್ ನೀರಾವರಿ, ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ, ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆ, ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಇಲಾಖೆ ಮತ್ತು ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ ಮತ್ತು ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಇಲಾಖೆಗಳು ಕಾರ್ಯನಿವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈ ಯೋಜನೆಗಾಗಿ ರೂ.೨೬೮೯.೬೪ ಕೋಟಿ ಅನುದಾನ ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿದೆ, ಅಕ್ಟೋಬರ್, ೨೦೦೯ರ ವರೆಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ರೂ.೧೫೪೬.೪೫ ಕೋಟಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದೆ ಹಾಗೂ ರೂ. ೨೭೨೨.೭೯ ಕೋಟಿಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೃಷಿಯಾಂತ್ರಿಕರಣ : ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ ಕೃಷಿ ಯಾಂತ್ರಿಕರಣ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮ್ಯಾಕ್ರೋ ಮ್ಯಾನೇಜಮೆಂಟ್ ಮೋಡ್ ಆಫ್ ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರ್ (ವರ್ಕಪ್ಲಾನ್)ಅಡಿ ೨೦೦೧-೦೨ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯಧನದ ಮಿತಿಯನ್ವಯ ಶೇ.೨೫ರ ಸಹಾಯಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ೨೦೦೩-೦೪ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶದನ್ವಯ ಶೇ.೨೫ರ ಕೇಂದ್ರದ ಸಹಾಯಧನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಶೇ.೨೫ರ ಸಹಾಯಧನವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಸಹಾಯಧನದ ಮಿತಿಯನ್ನು ಶೇ.೫೦ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.೨೦೦೮-೦೯ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ಮ್ಯಾಕ್ರೋ ಮ್ಯಾನೇಜಮೆಂಟ್ ಮೋಡ್ ಆಫ್ ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರ್ (ವರ್ಕ ಪ್ಲಾನ್) ಅಡಿ ಕೇಂದ್ರದ ಅನುದಾನವನ್ನು ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕೇಂದ್ರದ ಅನುದಾನವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೆಚ್ಚ ಭರಿಸಿದ ನಂತರ, ಕೃಷಿ ಯಂತ್ರೋಪಕರಣಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ ಶೇ.೫೦ರ ಸಹಾಯಧನವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುದಾನದಲ್ಲಿ ವೆಚ್ಚ ಭರಿಸಲಾಗುವುದು. ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೧೪೪೨೨.೦೦ ಲಕ್ಷ ರೂ ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶದನ್ವಯ, ರೂ. ಐದು ಲಕ್ಷದೊಳಗಿರುವ ಯಂತ್ರೋಪಕರಣಗಳಿಗೆ ಶೇ.೫೦ ರ ಸಹಾಯಧನ ಹಾಗೂ ರೂ. ಐದು ಲಕ್ಷ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಯಂತ್ರೋಪಕರಣಗಳಿಗೆ ಶೇ. ೪೦ರ ಸಹಾಯಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ ಕೃಷಿ ಯಾಂತ್ರಿಕರಣ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕಳೆದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಪ್ರಗತಿ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ ಕೃಷಿಯಾಂತ್ರಿಕರಣ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕಳೆದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಪ್ರಗತಿ ವಿವರ
(ರೂ. ಲಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ)

ಯೋಜನೆ	೨೦೦೮-೦೯	೨೦೦೯-೧೦	೨೦೧೦-೧೧
ಕೃಷಿಯಾಂತ್ರಿಕರಣ ಯೋಜನೆ (ಎಲ್ಲಾ ಘಟಕಗಳ ಒಟ್ಟು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ)	೧೫೩೮೨.೩೪	೧೩೦೦೦.೦೮	೧೦೯೨೦.೦೦

ಮೂಲ: ಕೃಷಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ

ಲಘುನೀರಾವರಿ : ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಘು ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ, ಅಂತರ್ಜಲ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಲಭ್ಯವಿರುವ ನೀರನ್ನು ಮಿತವಾಗಿ ಬಳಸುವುದನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ, ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದಕತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಲಘು ನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರೈತರು ಅಳವಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ ಲಘು ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೇ.೭೫ರ ಸಹಾಯಧನದಡಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ನೀರಿನ ಸಮರ್ಪಕ ಬಳಕೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸದರಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಸದರಿ ಯೋಜನೆಯಡಿ ತುಂತುರು ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ ಹನಿ ನೀರಾವರಿ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರು ಅಳವಡಿಸಲು ಶೇ.೭೫ರ ಸಹಾಯಧನ ವಿತರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸದರಿ ಯೋಜನೆಯಡಿ ದೊಡ್ಡ ರೈತರಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಶೇ.೪೦ರ ಸಹಾಯಧನದ ಜೊತೆ ರಾಜ್ಯದ ಪಾಲಿನ ಶೇ.೩೫ರಷ್ಟು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿ ಹಾಗೂ ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅತಿಸಣ್ಣ ರೈತರಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಶೇ.೫೦ರ ಸಹಾಯಧನದ ಜೊತೆ ರಾಜ್ಯದ ಪಾಲಿನ ಶೇ.೨೫ರಷ್ಟು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿ ಒಟ್ಟು ಶೇ.೭೫ರ ಸಹಾಯಧನವನ್ನು ಲಘು ನೀರಾವರಿ ಘಟಕಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ರೂ.೭೩೩೮.೦೦ ಲಕ್ಷಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಲಘು ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕಳೆದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಪ್ರಗತಿ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಲಘು ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಪ್ರಗತಿ ವಿವರ (ರೂ. ಲಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ)

ಯೋಜನೆ	೨೦೦೮-೦೯	೨೦೦೯-೧೦	೨೦೧೦-೧೧
ಕೇಂದ್ರಪುರಸ್ಕೃತ ಲಘುನೀರಾವರಿ	೮೪೨೬.೧೦	೧೦೨೪೫.೩೬	೬೦೬೫.೬೩

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಹಾರ ಭದ್ರತಾ ಅಭಿಯಾನ: ಆಹಾರ ಭದ್ರತಾ ಯೋಜನೆ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ NFSM (Rice) ಯೋಜನೆಯನ್ನು ೭ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು NFSM (Pulses) ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ೩೦ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಕ್ಕಿ ಹಾಗೂ ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯನ್ನು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಎನ್.ಎಫ್.ಎಸ್.ಎಂ. ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಅನುದಾನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ಅ) ಎನ್.ಎಫ್.ಎಸ್.ಎಂ; (ಅಕ್ಕಿ)-ರೂ.೧೭೩೮.೪೬ ಲಕ್ಷ, ಆ) ಎನ್.ಎಫ್.ಎಸ್.ಎಂ (ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯ)-ರೂ.೩೬೪೬.೮೧ ಲಕ್ಷ, ಇ) ಎಂ.ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ-ರೂ.೧೭೫೭.೯೦ ಲಕ್ಷ ಈ) ಹಿಂಗಾರು ಹಂಗಾಮಿನ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ-ರೂ ೮೮೮.೦೦ ಲಕ್ಷ.

ವೇಗವರ್ಧಕ ದ್ವಿದಳಧಾನ್ಯ ಉತ್ಪಾದನಾ ಯೋಜನೆ: ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳಾದ ತೋಗರಿ, ಕಡಲೆ, ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಉದ್ದು ಬೆಳೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಉತ್ಪಾದಕತೆಯನ್ನು ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಸಮಗ್ರ ಪೋಷಕಾಂಶ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಕೇಂದ್ರದ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ರೈತರ ಆದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ವೇಗವರ್ಧಕ ದ್ವಿದಳಧಾನ್ಯ ಉತ್ಪಾದನಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಈವರ್ಷ ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ಬೀದರ್, ಯಾದಗಿರ್, ಗದಗ್, ಧಾರವಾಡ ರಾಯಚೂರು ಮತ್ತು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ಮುಂಗಾರು ಹಂಗಾಮಿಗೆ ೨೨.೧ ಡಿ.ಪಿ ಘಟಕ ಹಾಗೂ ಹಿಂಗಾರು ಹಂಗಾಮಿಗೆ ೧೦ ಘಟಕಗಳಿಗೆ ಒಟ್ಟು ೧೨೫೨.೯೦ ಲಕ್ಷ ಅನುದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ೧೬೪೩.೨೨ ಲಕ್ಷ ರೂ ಗಳನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸದರಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿ ಮುಂಗಾರು ಹಂಗಾಮಿನಲ್ಲಿ ತೋಗರಿ, ಹೆಸರು, ಉದ್ದು ಬೆಳೆಗಳಲ್ಲಿ ೨೨,೦೦೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶದ ಬದಲಾಗಿ ೬೫,೪೦೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಹಿಂಗಾರು ಹಂಗಾಮಿನಲ್ಲಿ ೨೦೦೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಗಾಗಿ ಬೀಜದ ಕಿರುಚೀಲಗಳನ್ನು (ಐ.ಎಸ್.ಎಂ/ಐ.ಪಿ.ಎಂ ಇನ್‌ಪುಟ್ ಕಿಟ್ ವಿತರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಿಂಗಾರಿನಲ್ಲಿ ೧೧೨೨೯೮ ಐ.ಎನ್.ಎಂ /ಐ.ಪಿ.ಎಂ ಕಿಟ್ (ಇನ್‌ಪುಟ್‌ಕಿಟ್)ಗಳನ್ನು ವಿತರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟು ೨೦೦೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹೆಚ್ಚುವರಿ ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ: ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯ ಬೆಳೆಯುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ೨೦೧೧-೧೨ ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಯಾಗದಿದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಮುಂಗಾರು ಹಂಗಾಮಿನಲ್ಲಿ ಮಳೆ ತಡವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ದ್ವಿದಳಧಾನ್ಯ ಬಿತ್ತನೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೩.೪೨ ಲಕ್ಷ ಹೆ. ಪ್ರದೇಶ ಕುಂಠಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ದ್ವಿದಳಧಾನ್ಯಗಳ ಸಮಗ್ರ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಸ್ಥಿರೀಕರಿಸುವ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಒಟ್ಟು ೨.೨೦ ಲಕ್ಷ ಹೆ. ಹೆಚ್ಚುವರಿ ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನ ಹಿಂಗಾರು ಹಂಗಾಮಿನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲು ಒಟ್ಟು ೮೮೮ ಲಕ್ಷ ರೂ ಗಳ ಅನುದಾನವನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿಗೆ ಒಟ್ಟಾರೆ ರೂ ೬೦೩೪.೧೩ ಲಕ್ಷ ಅನುದಾನ ಲಭ್ಯವಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ೫೪೯೩.೦೩ ಲಕ್ಷದಷ್ಟು ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೧೧ರ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ವೆಚ್ಚಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿ ಆಯ್ದ ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ಬಿಜಾಪುರ, ರಾಯಚೂರ, ಬೆಳಗಾಂ, ಧಾರವಾಡ, ಗದಗ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಬೀದರ್, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಯಾದಗಿರ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಂಡ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ೧) ರಿಯಾಯಿತಿ ದರದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತನೆಬೀಜ ವಿತರಣೆ; ೨) INM/IPM ಪರಿಕರಕಿಟ್‌ಗಳ ವಿತರಣೆ; ೩) ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಔಷಧಿಗಳ ಬಳಕೆ ೨೨.೦೦೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಿಗೆ (ಶೇಕಡ ೧೦ ರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಕ್ಕೆ) ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಿಗೆ ೫೦೦ರೂ ಗಳಂತೆ (ಸಾಮೂಹಿಕ ಸಿಂಪರಣೆ); ೪) ಪ್ರತಿ ೧೦,೦೦೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗೆ ರೂ ೫೦೦ ರಂತೆ ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಪೀಜನ್ ಬಟಾಣಿ ಬೆಳೆಗೆ (ಸಾಮೂಹಿಕ ಸಿಂಪರಣೆ) ಬೆಳೆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ವಿತರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೃಷಿ ವಿಕಾಸ ಯೋಜನೆ (ಆರ್.ಕೆ.ವಿ.ವೈ): ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ೨೦೦೨-೦೮ರಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯ ಅಮೂಲಾಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಪುನಃಶ್ಚೇತನಗೊಳಿಸಲು ವಿಶೇಷ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಕೇಂದ್ರ ಧನ ಸಹಾಯ ಯೋಜನೆ ಯಡಿಯಲ್ಲಿ “ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೃಷಿವಿಕಾಸಯೋಜನೆ”ಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಪೂರಕ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡಲು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡುವಂತದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಹಾಗೂ ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವು ಪ್ರಮುಖ ಬೆಳೆಗಳಲ್ಲಿನ ಇಳುವರಿಯ ಅಂತರವನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸಿ, ರೈತರಿಗೆ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಪೂರಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಆದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡುವಂತದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಯೇತರ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು

ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ನೋಡಲ್ ಇಲಾಖೆಯಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ರೂ.೨೮೪.೦೩ ಕೋಟಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿದ್ದು, ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಗಳಾದ ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆ, ತೋಟಗಾರಿಕೆ, ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ, ಮೀನುಗಾರಿಕೆ, ಕೃಷಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ರೇಷ್ಮೆ ಕೃಷಿ, ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳು (ಬೆಂಗಳೂರು, ಧಾರವಾಡ ಹಾಗೂ ರಾಯಚೂರು) ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಬೀಜ ನಿಗಮ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಹಣ ವಿನಿಯೋಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ದಿಂದ ಒಟ್ಟು ರೂ.೨೯೯.೯೦ ಕೋಟಿಗಳ ಅನುದಾನವು ಕೆಳಕಂಡ ವಿವಿಧ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ನಿಗದಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಗೆ ಒಟ್ಟು ರೂ.೨೭೪.೪೩ ಕೋಟಿಗಳ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಮೋದನೆ ದೊರೆತಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ರೂ.೨೮೮.೭೦ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿಗಳಿಗೆ ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಗಳು ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುತ್ತವೆ.

ನೂತನ ಕೃಷಿ ವಿಸ್ತೃತ ನಿರ್ವಹಣಾ ಯೋಜನೆ: ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಬೆಳೆಗಳ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಯೋಜನೆಗಳಾದ ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ಗುಣ ಮಟ್ಟದ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ಬೆಳೆ ಉತ್ಪಾದನೆ ನಿರ್ವಹಣಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ಸಮಗ್ರಪೋಷಕಾಂಶನಿರ್ವಹಣೆ, ಮತ್ತು ಕೃಷಿಯಾಂತ್ರೀಕರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವರ್ಕ ಪ್ಲಾನ್ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಗೊಳಿಸಲು ಅನುದಾನವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಲು ರೂಪಿಸಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ಕೃಷಿ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಧನವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದು.

ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ ಎಣ್ಣೆಕಾಳು, ಆಯಿಲ್ ಪಾಮ್ ಹಾಗೂ ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳ ಯೋಜನೆ [ಐಸೋಪಾಂ]: ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ ಐಸೋಪಾಂ ಯೋಜನೆಯು ೨೦೦೪-೦೫ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಎಣ್ಣೆಕಾಳು, ದ್ವಿದಳಧಾನ್ಯ ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳ ಬೆಳೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದಕತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಅನುಷ್ಠಾನ ಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ೨೦೦೭ರಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೦೧೦ರಿಂದ ಐಸೋಪಾಂ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳ ಎಣ್ಣೆಕಾಳು, ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಟಿ.ಎಂ.ಒ.ಪಿ. ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎಣ್ಣೆಕಾಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೋಜನೆ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ದ್ವಿದಳಧಾನ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ, ಆಯಿಲ್ ಪಾಮ್ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ವೇವಗರ್ಧಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಿ ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ ಸಮಗ್ರ ಎಣ್ಣೆಕಾಳು, ದ್ವಿದಳಧಾನ್ಯ, ಆಯಿಲ್ ಪಾಂ ಹಾಗೂ ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ೧೦ ನೇ ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಡಿ ರೂಪಿಸಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯು ರಾಜ್ಯದ ೩೦ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಸುವರ್ಣ ಭೂಮಿ ಯೋಜನೆ: ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣ ಭೂಮಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ೨೦೧೧-೧೨ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಋಷಿ ಪ್ರದೇಶದ ೨ ಲಕ್ಷ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ೧ ಲಕ್ಷ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದ ರೈತ ಕುಟುಂಬಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಒಟ್ಟು ೧೦ ಲಕ್ಷ ರೈತ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕನೆರವು ನೀಡಲಾಗುವುದು. ಈ ಯೋಜನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಕಡಿಮೆ ಮೌಲ್ಯದ ಬೆಳೆಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಮೌಲ್ಯದ ಬೆಳೆಗಳಾದ ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳು, ಎಣ್ಣೆಕಾಳುಗಳು ಮತ್ತು ಬಿಟಿ ಹತ್ತಿ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದು ಮತ್ತು ಜೈವಿಕ ಇಂಧನ ಬೆಳೆಗಳು, ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಬೆಳೆಗಳು, ಜೇನುಕೃಷಿ, ರೇಷ್ಮೆ ಕೃಷಿ, ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ರೈತರಿಗೆ ಎಕರೆಗೆ ರೂ.೫೦೦೦/- ದಂತೆ ಗರಿಷ್ಠ ೨ ಎಕರೆಗೆ ರೂ.೧೦೦೦೦/- ಸಹಾಯಧನವನ್ನು ಎರಡು ಸಮಾನ ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಫಲಾನುಭವಿಯ

ಬ್ಯಾಂಕ್ ಖಾತೆಗೆ ಜಮಾ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಉದ್ದೇಶಿತ ರೈತರ ಆರ್ಥಿಕ ಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಿಸುವುದು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಗಾಗಿ ರೂ.೧೦೦೦ ಕೋಟಿ ಅನುದಾನವನ್ನು ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿದೆ, ೨೦೧೧ರ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ವರೆಗೆ ರೂ.೨೫೮ ಕೋಟಿ ವೆಚ್ಚಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಪೌಷ್ಟಿಕ ತೃಣಧಾನ್ಯಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಉತ್ತೇಜಿಸುವಕಾರ್ಯಕ್ರಮ: ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ತೃಣಧಾನ್ಯಗಳ ಉತ್ಪಾದಕತೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪೌಷ್ಟಿಕತೆ ಕುರಿತು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ದಿನ ನಿತ್ಯದ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು INITIATIVE FOR NUTRITIONAL SECURITY THROUGH INTENSIVE MILLETS PROMOTION PROGRAMME (INSIMP) ವೆಂಬ ವಿಶೇಷ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಆರ್.ಕೆ.ವಿ.ವೈ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕರ್ನಾಟಕರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೬ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಳ, ರಾಗಿ, ಸಜ್ಜೆ ಮತ್ತು ಕಿರುತೃಣಧಾನ್ಯಗಳಾದ ನವಣೆ ಮತ್ತು ಸಾಮೆ ಬೆಳೆಗಳ ಒಟ್ಟು ೫೭,೮೦೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೇ, ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಯ್ಲೋತ್ತರ ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಹಾವು ಕಡಿತದಿಂದ, ಮರಗಳಿಂದ ಬಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರೆ ಆಕಸ್ಮಿಕಗಳಿಂದ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ರೈತರು ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಮತ್ತು ಬೆಂಕಿ ಆಕಸ್ಮಿಕದಿಂದ ಹುಲ್ಲು ಮೆದೆ/ಬಣವೆಗಳು ನಷ್ಟವಾದಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರ: ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ಹಾವು ಕಡಿತದಿಂದ, ಮರಗಳಿಂದ ಬಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರೆ ಆಕಸ್ಮಿಕಗಳಿಂದ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ರೈತರು ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಮತ್ತು ಬೆಂಕಿ ಆಕಸ್ಮಿಕದಿಂದ ಹುಲ್ಲು ಮೆದೆ/ ಬಣವೆಗಳು ನಷ್ಟವಾದಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರ ನೀಡುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಂತೆ ಹಾವು ಕಡಿತದಿಂದ, ಮರಗಳಿಂದ ಬಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರೆ ಆಕಸ್ಮಿಕಗಳಿಂದ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ರೈತರು ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ರೂ. ೧.೦೦ಲಕ್ಷ ಪರಿಹಾರ ಮತ್ತು ಬೆಂಕಿ ಆಕಸ್ಮಿಕದಿಂದ ಹುಲ್ಲುಮೆದೆ / ಬಣವೆಗಳು ನಷ್ಟವಾದಲ್ಲಿ ರೂ. ೧೦,೦೦೦ರವರೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ನೀಡಲು ಸರ್ಕಾರ ಆದೇಶ ಹೊರಡಿಸಿದೆ. ಸದರಿ ವಿಶೇಷ ಯೋಜನೆ ಅನ್ವಯ ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ರೂ.೧೦೦ ಲಕ್ಷಗಳ ಅನುದಾನ ಮೀಸಲಿದೆ. ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೧೧ರವರೆಗೆ ರೂ. ೪೯.೯೩ ಲಕ್ಷಗಳ ನಗದು ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಕೃಷಿ ಮಿಷನ್: ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮಾನ್ಯ ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಕೃಷಿ ಮಿಷನ್ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅಭಿಯಾನದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿವೆ: ೧) ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆ, ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಹಾಗೂ ಸಂಬಂಧಿತ ಇಲಾಖೆಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನೂತನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ/ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸಿ, ಹೊಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ/ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು, ೨) ಕೃಷಿ, ತೋಟಗಾರಿಕೆ, ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ, ರೇಷ್ಮೆ, ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಇಲಾಖೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ / ಸಮನ್ವಯದೊಂದಿಗೆ ರೂಪಿಸಿ ಏಕಗವಾಕ್ಷಿ ಮೂಲಕ ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು, ೩) ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಶೇಕಡ ೪.೫ರ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಮತ್ತು ರೈತರ ಆದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಹೊಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ/ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು, ೪) ಸಹಿಷ್ಣುತೆ ಕೃಷಿಗಾಗಿ, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಾದ ನೆಲ, ಜಲ ಮತ್ತು ಮಣ್ಣಿನ ಫಲವತ್ತತೆಯನ್ನು / ನೀರಿನ ಸದೃಶಕತೆಗಾಗಿ ಹೊಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು, ೫) ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು, ೬) ನೂತನ ಕೃಷಿ ತಾಂತ್ರಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮಾಹಿತಿ ಬಗ್ಗೆ ರೈತರಿಗೆ ಉನ್ನತ ತರಬೇತಿಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು, ೭) ರೈತ ಸಮೂಹಗಳಿಗೆ ಬೀಜ ಶೇಖರಣೆಗಾಗಿ, ಮಳೆ ನೀರಿನ ಕೊಯ್ಲುಗಾಗಿ ಹಾಗೂ

ನೀರಿನ ಸದೃಶಕೆಗಾಗಿ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು, ೮) ರೈತರಿಗೆ “ಕಮಾಡಿಟಿ ಗ್ರೂಪ್” ಹಾಗೂ “ಫ್ಯೂಚರ್ ಟ್ರೇಡಿಂಗ್” ಮೂಲಕ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಬೆಲೆ ದೊರಕಿಸಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು, ೯) ಮಳೆ ಆಧಾರಿತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ರೈತರ ಅದಾಯ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಮಗ್ರ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವುದು, ೧೦) ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಕೃಷಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಲು ವೃತ್ತಿ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿಪರ ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ತಯಾರುಗೊಳಿಸಲು ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವುದು, ೧೧) ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಬೆಳೆಗಳ ಸಸಿಗಳನ್ನು, ಪಶು, ಕುಕ್ಕಟ ಮತ್ತು ಮೀನು ಮರಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಜೋತ್ಪಾದನೆ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಥಮ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದು.

ತರಬೇತಿ: ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಯು, ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಹೊಸ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಸಹಾ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ರೈತರು ಮತ್ತು ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿನ ಹೊಸ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಳಕೆಗೆ ತರುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ತರಬೇತಿಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಯೋಜನೆಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಕೃಷಿ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು-ಜಿಲ್ಲಾ ವಲಯ(ಯೋಜನೆ): ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿನ ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಕುರಿತು ರೈತರಿಗೆ ಮತ್ತು ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಇಲಾಖೆಯ ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡುವ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೃಷಿ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ೨೦೦೧-೦೨ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೨೩ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಯಿತು. ಜಿಲ್ಲಾ ಕೃಷಿ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಇಲ್ಲದ ಉಡುಪಿ, ಚಾಮರಾಜನಗರ, ಗದಗ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹೆಬ್ಬಾಳದಲ್ಲಿರುವ ರೈತ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ: ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ೨೦೦೧-೦೨ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ವಿಸ್ತೃತ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಂಡ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ೧) ರೈತರಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡುವುದು; ೨) ರೈತರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಉಪಗ್ರಹ ಆಧಾರಿತ ತರಬೇತಿ; ೩) ಇಲಾಖೆಯ ವಿಸ್ತರಣಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ; ೪) ರೈತ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಕೃಷಿ ಮೇಳ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರ ಭೇಟಿ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ; ೫) ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ಮತ್ತು ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ವಾಸ್ತವ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವುದು; ೬) ಮುಂಗಾರು, ಹಿಂಗಾರು ಮತ್ತು ಬೇಸಿಗೆ ಹಂಗಾಮು ಕಾರ್ಯಾಗಾರ; ೭) ವಿಶ್ವ ಆಹಾರ ದಿನಾಚರಣೆ; ೮) ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೈತರ ದಿನಾಚರಣೆ ಮತ್ತು ೯) ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ತರಬೇತಿ.

ಕೃಷಿ ನಿರ್ವಹಣೆ ಅಧ್ಯಯನ: ಕೃಷಿ ನಿರ್ವಹಣೆ ಅಧ್ಯಯನದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವೇನೆಂದರೆ, ಕೃಷಿ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚೇರುವಾರು ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ತಗಲುವ ಖರ್ಚುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿ ಕ್ವಿಂಟಾಲ್ ಉತ್ಪನ್ನಕ್ಕೆ ತಗಲಬಹುದಾದ ಖರ್ಚನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದು ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಬೆಳೆಗಳ ಭೌತಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಬಳಕೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪನ್ನ ಹಾಗೂ ಖರ್ಚು ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದು. ಈ ಮಾಹಿತಿಯು ಸರ್ಕಾರದ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯನೀತಿ ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ರೈತರು ಲಾಭದಾಯಕ ಬೆಳೆ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತುಂಬಾ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯ ವಿಶ್ವ ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆ ಘಟಕ: ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯಡಿ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೦೨ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವ ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆ ಘಟಕವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ವಿಶ್ವ ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆ ಒಪ್ಪಂದದಡಿ ಕೃಷಿ ಸಂಬಂಧಿತ ಒಪ್ಪಂದಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಇತ್ತೀಚಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಹಾಗೂ ರೈತ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕ ಪ್ರಚಾರ ನೀಡುವುದು ಈ ಘಟಕದ ಧ್ಯೇಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಘಟಕದಿಂದ ವಿಶ್ವ ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆ ಒಪ್ಪಂದ, ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಸಂಬಂಧಿತ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ನೇಮಿಸಿದ ಡಾ.ಪ್ರೇಮನಾಥ್ ಸಮಿತಿಯ ವರದಿಯನ್ನು ವಿಶ್ವ ವಾಣಿಜ್ಯ ಒಪ್ಪಂದದಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಕೃಷಿ ವಲಯದ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಪರಿಣಾಮ, ಜಾಗತೀಕರಣ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಉದಾರೀಕರಣದಿಂದಾಗುವ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಕುರಿತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ, ಸಸ್ಯತಳಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ರೈತರ ಹಕ್ಕುಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ ೨೦೦೧ರ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈಗಾಗಲೇ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಡಾ:ಜಿ.ಕೆ.ವೀರೇಶ್ ರವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಆಯುಕ್ತರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಉಪಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಮೂರು ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯತಳಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಜಂಟಿ ಕೃಷಿ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ೧) ಭೌಗೋಳಿಕ ನಿಶ್ಚಯಾರ್ಥ (ಜಿಯೋಗ್ರಾಫಿಕಲ್ ಇಂಡಿಕೇಷನ್) ಆಧಾರದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ತಳಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು; ೨) ಸ್ಥಳೀಯ ಸಸ್ಯತಳಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ನಶಿಸಿಹೋದ ತಳಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ೩) ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯತಳಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೂಲ ಮಾಹಿತಿ/ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು.

ರಾಜ್ಯ ಭೂಬಳಕೆ ಮಂಡಳಿ: ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭೂಬಳಕೆ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಂಡಳಿಯ ಆದೇಶದಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ೧೯೭೫ರಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಭೂಬಳಕೆ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ೧೯೯೬ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಭೂಬಳಕೆಮಂಡಳಿಯನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಕೃಷಿ ಸಚಿವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಪುನರ್ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಆಯುಕ್ತರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿ (Executive Committee) ಸಹ ರೂಪಿಸಿ ಈ ಎರಡೂ ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಅಪರ ಕೃಷಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ರಾಜ್ಯ ಭೂಬಳಕೆ ಮಂಡಳಿಯವರನ್ನು ಸದಸ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿತು. ರಾಜ್ಯ ಭೂ ಬಳಕೆ ಮಂಡಳಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಕೋಶದ (Nucleus Cell) ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ ಅಪರ ಕೃಷಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ರಾಜ್ಯ ಭೂಬಳಕೆ ಮಂಡಳಿಯವರನ್ನು ನೇಮಿಸಿತು. ಈ ಹುದ್ದೆ ೩೧ ಆಗಸ್ಟ್ ೨೦೦೬ರಲ್ಲಿ ರದ್ದಾಯಿತು. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು: ೧) ಭೂ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕುರಿತ ಭಿತ್ತಿ ಪತ್ರಗಳು, ಕಿರು ಹೊತ್ತಿಗೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು (ಸಿ.ಡಿ) ತಯಾರಿಸುವುದು; ೨) ಬಂಜರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜೈವಿಕ ಇಂಧನ ಮರಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವುದು; ೩) ರಾಜ್ಯದ ೨೭ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಭೂ ಬಳಕೆ ಮತ್ತು ಭೂ ಹೊದಿಕೆ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ದೂರ ಸಂವೇದಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ (ಏಖಖಖಂ) ವತಿಯಿಂದ ತಯಾರಿಸುವುದು; ೪) ರಾಜ್ಯದ ೨೭ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮಣ್ಣಿನ ನಕ್ಷೆ, ಭೂಮಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ನಕ್ಷೆ ಹಾಗೂ ಭೂಮಿ ನೀರುಣಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು (ಏಖಖಖಂ) ವತಿಯಿಂದ ತಯಾರಿಸುವುದು ೫) ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭೂ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಸಪ್ತಾಹಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು.

ಜಲಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ: ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಭಾರಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಅನ್ವೇಷಣೆ ಕೆಲಸಗಳು, ಅಂತರರಾಜ್ಯ ಜಲವಿವಾದಗಳಾದ ಕಾವೇರಿ, ಕೃಷ್ಣಾ, ಗೋದಾವರಿ ಮತ್ತು ಮಹದಾಯಿ ಜಲ ವಿವಾದಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯದ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಬೇಕಾಗುವ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನದಿ ಮಾಪನ

ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಇತರೆ ಮಾಪನಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಈ ಮಾಪನಕೇಂದ್ರಗಳಿಂದ ನೀರಿನ ಲೆಕ್ಕ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿತ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಜಲವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಧಾನಗಳಂತೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗುವುದು. ರಾಜ್ಯದ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರುವ, ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ಹೊಸ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮಳೆಮಾಪನ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶದ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಜಲ ಹವಾಮಾನ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅರುಣಚಿಟಿ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕಾವೇರಿ ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣಾ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರುವ, ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸ್ತಾವಿತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶದ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು GIS, ದೂರ ಸಂವೇದಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ (Remote Sensing) ಹಾಗೂ Autodesk map ಮುಂತಾದ ನೂತನ ಸಾಫ್ಟ್‌ವೇರ್‌ಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರುವ ಹಾಗೂ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಕಾರ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ಈ ರಾಜ್ಯದ ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳ ಸುರಕ್ಷತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ನೀರಾವರಿ ವಲಯಗಳ ಆಡಳಿತ ವಿಷಯಗಳು ಅಂದರೆ, ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಸ್ಥಳ ನಿಯುಕ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದು, ವರ್ಗಾವಣೆ, ದಿನಗೂಲಿ ನೌಕರರ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಮಾಸಿಕ ವೇತನ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರನ್ನು ಸುಪ್ರೀಂ ಕೋರ್ಟ್ ಆದೇಶಗಳಂತೆ ಸಕ್ರಮಗೊಳಿಸುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಗತಿಯ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿವರ: ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೨೫ ಭಾರಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳಿದ್ದು, ಈ ಪೈಕಿ ೪೨ ಯೋಜನೆಗಳು ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ, ೭೮ ಯೋಜನೆಗಳು ಪ್ರಗತಿಯ ವಿವಿಧ ಹಂತದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಜಲಸಂಪನ್ಮೂಲ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಶೇಷ ಉದ್ದೇಶ ವಾಹಿನಿಗಳಾದ ಕೃಷ್ಣಾ ಭಾಗ್ಯ ಜಲ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ, ಕರ್ನಾಟಕ ನೀರಾವರಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ ಹಾಗೂ ಕಾವೇರಿ ನೀರಾವರಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತಗಳನ್ನು ಕಂಪನಿ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೫೬ ರನ್ವಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕಾಲಮಿತಿಯೊಳಗೆ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನೀರಾವರಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಾಚೀನ ಆಡಳಿತಗಾರರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತು ನೀಡಿರುತ್ತಾರೆ. (ಇತಿಹಾಸ ಬಗೆಗಿನ ಅಧ್ಯಾಯ-೨ ನೋಡಿ). ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ೧೫೪೭ರಲ್ಲಿ ತಲಕಾಡು ಸಮೀಪ ಕಾವೇರಿ ನದಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಅಣೆಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಕುಮುದ್ವತಿಯ ನೀರನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ “ಮಾಸೂರ ಮಗಧ” (೪೦೦ ಎಕರೆಗೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ)ವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ರಾಜಧಾನಿಯ ಸಮೀಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲುವೆಯನ್ನು ತೋಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಕೃಷಿಗಾಗಿ ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಯ ನೀರನ್ನು ಬಳಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅವರ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಲಸೂತ್ರಧಾರಿಣಿಗಳ (Hydraulic Engineer) ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರಿನ ಅರಸರಾಗಿದ್ದ ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ ಒಡೆಯರ್‌ರವರು ೧೭ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿ ನೀರಿಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಬಂಗಾರದೊಡ್ಡಿ ಕಾಲುವೆಯು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯ ಅರಸರು ಚುಂಚನಕಟ್ಟೆ ಅಣೆಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಎತ್ತರಿಸಿದರು.

ಕೆರೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳನ್ನು ದುರಸ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವುದನ್ನು ಪುಣ್ಯ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಕೆರೆಗಳ ಜಾಲವು ತುಂಬಾ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದು, ಹೇಗೆ

ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿದ್ದವು ಎಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಮೈಸೂರಿನ ಅಂದಿನ ಆಯುಕ್ತರಲೊಬ್ಬರಾದ ಬೌರಿಂಗ್‌ರವರು ಈ ರೀತಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. “ದೇಶವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಏರು ತಗ್ಗುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭೂ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಸಹಜ ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳು ಕಣಿವೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಸ್ಥಳೀಯರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಣೆಕಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ತಮ್ಮ ಜಮೀನುಗಳಿಗೆ ಬೇಸಿಗೆ/ಮಳೆ ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆದಂತೆಲ್ಲಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭೂ ಭಾಗವನ್ನು ಕೃಷಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಕೆರೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕೆರೆಗಳ ಜಾಲವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅವುಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮುಂದುವರಿದ ಅವರು ಇಳಿಜಾರುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಇವು ಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ನೆರೆ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ತಡೆಯಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ” ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಕೆರೆಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸರಪಳಿಗಳ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಂದಿಗೆ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸರಣಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆರೆಯು ತನ್ನ ಮೇಲ್ಭಾಗದ ಕೆರೆಯ ಹೆಚ್ಚಾದ ನೀರನ್ನು ಪಡೆಯುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದ್ದು ಯಾವೊಂದು ಹಂತದಲ್ಲೂ ನೀರು ಪೋಲಾಗದಂತೆ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ನೀರಾವರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಕೃಷ್ಣರಾಜಸಾಗರ, ಸಾಗರಕಟ್ಟೆ ಅಣೆಕಟ್ಟೆ, ಗೋಕಾಕ್ ಬಳಿಯ ದೂದ್ ಫಾಲ್ಸ್ ಬ್ಯಾರೇಜ್, ವಾಣಿ ವಿಲಾಸ ಸಾಗರ, ಮಾರ್ಕೋನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಅಂಜನಾಪುರ. ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಜ್ಯದ ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಗರಿಷ್ಠ ಅಂತಃಶಕ್ತಿಯನ್ನು ೫೫ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳೆಂದು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ರಾಜ್ಯದ ಬಿತ್ತನೆಯಾದ ನಿವ್ವಳ ಪ್ರದೇಶದ ಶೇ.೫೧.೪ ರಷ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೩೫ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ಭಾರಿ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಂದಲೂ, ೧೦ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವೂ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯಗಳಿಂದಲೂ, ೧೦ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ಅಂತರ್ಜಲ ಮೂಲಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ.

ರಾಜ್ಯದ ನೀಲನಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಳಸಬಹುದಾದ ಗರಿಷ್ಠ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ೧,೧೫೬ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ (ಸಹಸ್ರ ದಶಲಕ್ಷ ಚದರ ಅಡಿಗಳು)ಯಾಗಿದ್ದು, ಕಾವೇರಿ ನದಿ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ೪೦೮.೬೨ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಗೋದಾವರಿ ನೀರಿನ ವ್ಯಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ತೀರ್ಪಿನನ್ವಯ, ಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ದೊರೆಯುವ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ೨೨.೩೨ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಜ್ಯವು ಪಾಲಾರ್, ಪೆನ್ನಾರ್ (ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ) ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖಿ ನದಿ ಮೂಲಗಳಿಂದ ೧೦೩.೩೧ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ ನೀರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೨೦೦೦ದ ಮಾರ್ಚ್ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ವಿವಿಧ ನದಿ ಪಾತ್ರಗಳಿಂದ ನೀರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ (ನೀರಾವರಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ) ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ೧,೧೭೯.೪೨ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ ಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ನದಿಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ವಿವರಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದ್ದವು. ಅ) ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿ ಪಾತ್ರ : ೭೧೨.೦೬ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ, ಆ) ಕಾವೇರಿನದಿ ಪಾತ್ರ: ೩೯೨.೮೨ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ, ಇ) ಗೋದಾವರಿ ನದಿ ಪಾತ್ರ : ೨೨.೩೨ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ನದಿಪಾತ್ರಗಳಿಂದ ೫೨.೧೭ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ ಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮೇಲ್ಮೈ ನೀರಾವರಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು (ಭಾರಿ, ಮಧ್ಯಮ ಹಾಗೂ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ) ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ ೨೦೦೦-೦೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ಒದಗಿಸಬಹುದಾದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೨೯.೩೬ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗೆ ಮುಟ್ಟುವ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಇತ್ತು. ಈಗಾಗಲೇ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರುವ ಭಾರಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳು ೪.೬೪ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನೀರಾವರಿ ಒದಗಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು.

ತುಂಗಭದ್ರಾ ಅಣೆಕಟ್ಟು, ಮುನಿರಾಬಾದ್, ಹೊಸಪೇಟೆ

ತುಂಗಭದ್ರಾ ಅಣೆಕಟ್ಟು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ - ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಲ್ಲಿ

ವರ್ಷ	ಒಟ್ಟು ಬೆಳೆ ಕ್ಷೇತ್ರ	ಒಟ್ಟು ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ	ನಿವ್ವಳ ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ	ಒಟ್ಟು ಬೆಳೆ ಕ್ಷೇತ್ರ- ಒಟ್ಟು ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಶೇಕಡಾವಾರು.
೧೯೮೦-೮೧	೧೦೬.೬೦	೧೬.೭೬	೧೩.೬೨	೧೬
೧೯೯೦-೯೧	೧೧೭.೫೯	೨೫.೯೮	೨೧.೧೩	೨೨
೨೦೦೦-೦೧	೧೨೨.೮೪	೩೨.೭೧	೨೬.೪೩	೨೭
೨೦೦೧-೦೨	೧೧೬.೭೦	೩೦.೮೯	೨೬.೮೩	೨೬
೨೦೦೨-೦೩	೧೧೫.೩೨	೨೮.೪೧	೨೭.೦೫	೨೫
೨೦೦೩-೦೪	೧೧೪.೫೦	೨೭.೦೨	೨೮.೩೮	೨೪
೨೦೦೪-೦೫	೧೨೮.೦೭	೩೩.೨೮	೨೯.೦೬	೨೬
೨೦೦೫-೦೬	೧೩೦.೨೭	೩೬.೩೨	೨೯.೭೦	೨೮
೨೦೦೬-೦೭	೧೨೪.೩೮	೩೬.೦೩	೨೯.೪೬	೨೯
೨೦೦೭-೦೮	೧೨೮.೯೩	೩೭.೮೯	೩೧.೩೨	೨೯
೨೦೦೮-೦೯	೧೨೩.೬೮	೩೯.೪೨	೩೨.೩೮	೩೨

ಆಧಾರ: ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಇಲಾಖೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ.

ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಬೆಳೆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಶೇ. ೩೦ ರಷ್ಟಿದೆ ಹಾಗೂ ಮಳೆ ಅವಲಂಬಿತ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಶೇ.೭೦ ರಷ್ಟಿದೆ.ನಾಲೆಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿಯಾಗುವ ಕ್ಷೇತ್ರ ಶೇ.೩೬ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಕೆರೆ, ಭಾವಿ, ಕೊಳವೆ, ಬಾವಿ, ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ವಿವರ ಈಗಿದೆ.

ವಿವಿಧ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳು

ಕ್ರ. ಸಂ	ಆಧಾರ	ಪ್ರದೇಶ (ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಲ್ಲಿ)	ಶೇಕಡಾವಾರು ಹಂಚಿಕೆ
೧	ಕಾಲುವೆಗಳು	೧೪.೦೨	೩೬
೨	ಕೆರೆಗಳು	೨.೩೪	೬
೩	ಬಾವಿಗಳು	೪.೫೮	೧೨
೪	ಕೊಳವೆ / ಕೊರೆದ ಬಾವಿ	೧೩.೪೯	೩೪
೫	ಏತ ನೀರಾವರಿಗಳು	೧.೪೫	೪
೬	ಇತರೆ ಆಧಾರ	೩.೫೫	೯
	ಒಟ್ಟು	೩೯.೪೨	೧೦೦

ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಮೂಲಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ - ಸಾವಿರ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಲ್ಲಿ

ವರ್ಷ	ನೀರಾವರಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ				ನೀರಾವರಿ ಬೆಳೆಗಳ ತೀವ್ರತೆ
	ಬಾವಿಗಳು	ಇತರೆ ಮೂಲಗಳು	ನಿವ್ವಳ	ಒಟ್ಟು	
೧೯೭೦-೭೧	೨೫೯	೮೭೮	೧,೧೩೭	೧,೩೫೫	೧೧೯.೨
೧೯೮೦-೮೧	೩೬೫	೯೯೭	೧,೩೬೨	೧,೬೭೬	೧೨೩.೧
೧೯೮೫-೮೬	೪೮೧	೧,೧೯೫	೧,೬೭೬	೨೦೧೨	೧೨೦
೧೯೯೦-೯೧	೭೧೩	೧,೩೯೯	೨,೧೧೨	೨,೫೯೮	೧೨೩
೧೯೯೪-೯೫	೮೧೩	೧,೫೧೨	೨,೩೨೫	೨,೯೨೩	೧೨೫.೭
೧೯೯೫-೯೬	೭೯೯	೧,೫೦೨	೨,೩೦೧	೨,೮೪೫	೧೨೩.೬
೧೯೯೬-೯೭	೮೩೩	೧,೪೯೧	೨,೩೨೪	೨,೮೮೧	೧೨೪
೧೯೯೭-೯೮	೮೬೧	೧,೫೦೧	೨,೩೬೨	೨,೯೧೨	೧೨೩.೩
೧೯೯೮-೯೯	೯೨೯	೧,೫೬೩	೨,೪೯೨	೩,೧೧೮	೧೨೫.೧
೧೯೯೯-೦೦	೯೫೯	೧,೫೮೮	೨,೫೪೭	೩,೧೬೨	೧೨೪.೧
೨೦೦೦-೦೧	೧,೦೧೮	೧,೬೨೫	೨,೬೪೩	೩,೨೭೧	೧೨೩.೮
೨೦೦೧-೦೨	೧,೦೫೪	೧,೫೧೦	೨,೫೬೪	೩,೦೮೯	೧೨೦.೫
೨೦೦೨-೦೩	೧,೧೮೫	೧,೨೬೬	೨,೪೫೧	೨,೮೪೧	೧೧೫.೯
೨೦೦೩-೦೪	೧೧೬೫	೧,೨೧೮	೨,೩೮೩	೨,೭೦೨	೧೧೩.೪
೨೦೦೪-೦೫	೧,೩೦೯	೧,೫೧೨	೨,೮೨೧	೩,೩೨೮	೧೧೮
೨೦೦೫-೦೬	೧೩೫೧	೧,೬೧೯	೨,೯೭೦	೩,೬೩೨	೧೨೨.೩
೨೦೦೬-೦೭	೧,೩೨೭	೧,೬೧೯	೨,೯೪೬	೩,೬೦೩	೧೨೨.೩
೨೦೦೭-೦೮	೧,೫೧೩	೧,೬೧೯	೩,೧೩೨	೩,೭೮೯	೧೨೧
೨೦೦೮-೦೯	೧,೫೪೬	೧,೬೮೭	೩,೨೩೩	೩,೯೪೨	೧೨೧.೯
೨೦೦೯-೧೦	೧,೬೭೭	೧,೭೧೩	೩,೩೯೦	೪,೦೯೬	೧೨೦.೮

ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ (ಭಾರಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ)

ಜಲ ಸಂಪತ್ತು ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವತಂತುಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ, ನಗರ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳ ನಿತ್ಯಬಳಕೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ಬಹು ಅಮೂಲ್ಯ ಹಾಗೂ ವಿರಳ ವಸ್ತುವಾಗುತ್ತಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಯು ಈ ವಿರಳ ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲದ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಹಾಗೂ ನಿಗದಿತ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಹಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಬಿಡಿಸಲಾದ ಅಂತರ್ಗತ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ. ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲವು ನೀರಾವರಿ/ಕೃಷಿ ಯೋಜನೆ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಅವಲಂಬಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗೆ ಮೂಲ, ನೇರ ಹಾಗೂ ತೀವ್ರ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತಿದೆ. ನೀರಾವರಿಯು ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿದೆ.ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿವರಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ನಿವ್ವಳ ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ಏರಿಕೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.ಒಟ್ಟು ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಶೇ.೧೬ ರಿಂದ ೨೦೦೮-೦೯ರಲ್ಲಿ ಶೇ.೩೨ ರವರೆಗೆ ಸತತವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಸಿದೆ.ಸಮಗ್ರ ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧೯೮೦-೮೧ ರಿಂದ ೧೬.೭೬ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳು ೩೯.೪೨ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರಿಗೆ ತಲುಪಿದೆ.

ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಮೂಲಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ - ಸಾವಿರ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಲ್ಲಿ

ವರ್ಷ	ನೀರಾವರಿ ಬಾವಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ (*1000)	ತಲಾಬಾವಿಗೆ ನಿವ್ವಳ ನೀರಾವರಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ	ಒಟ್ಟು ಬೆಳೆಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ	ಒಟ್ಟು ನೀರಾವರಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವನ್ನು ಒಟ್ಟು ಬೆಳೆ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ (ಶೇಕಡವಾರು)
೧೯೭೦-೭೧	೩೦೨	೦.೯	೧೦,೮೮೭	೧೨.೪
೧೯೮೦-೮೧	೩೬೧	೧	೧೦,೬೬೦	೧೫.೭
೧೯೮೫-೮೬	೪೩೨	೧.೧	೧೧,೧೪೬	೧೮.೧
೧೯೯೦-೯೧	೫೩೭	೧.೩	೧೧,೭೫೯	೨೨.೧
೧೯೯೪-೯೫	೬೭೪	೧.೨	೧೨,೦೧೩	೨೪.೩
೧೯೯೫-೯೬	೭೦೩	೧.೧	೧೧,೯೫೮	೨೩.೮
೧೯೯೬-೯೭	೭೧೮	೧.೨	೧೨,೩೫೩	೨೩.೩
೧೯೯೭-೯೮	೭೩೨	೧.೨	೧೧,೬೯೮	೨೪.೯
೧೯೯೮-೯೯	೭೫೬	೧.೨	೧೨,೩೧೨	೨೫.೩
೧೯೯೯-೦೦	೭೭೧	೧.೨	೧೨,೦೯೭	೨೬.೧
೨೦೦೦-೦೧	೮೧೦	೧.೩	೧೨,೨೮೪	೨೬.೬
೨೦೦೧-೦೨	೮೩೯	೧.೩	೧೧,೬೭೦	೨೬.೫
೨೦೦೨-೦೩	೯೨೨	೧.೩	೧೧,೫೩೨	೨೪.೬
೨೦೦೩-೦೪	೯೭೯	೧.೨	೧೧,೪೫೦	೨೩.೬
೨೦೦೪-೦೫	೧,೦೦೧	೧.೩	೧೨,೮೦೭	೨೬
೨೦೦೫-೦೬	೧,೦೧೧	೧.೩	೧೩,೦೨೭	೨೭.೯
೨೦೦೬-೦೭	೧,೦೨೧	೧.೩	೧೨,೪೩೮	೨೯
೨೦೦೭-೦೮	೧,೦೭೫	೧.೪	೧೨,೮೯೩	೨೯.೪
೨೦೦೮-೦೯	೧,೧೧೪	೧.೪	೧೨,೩೬೮	೩೧.೯
೨೦೦೯-೧೦	೧,೧೦೯	೧.೫	೧೨,೮೭೩	೩೧.೮

ಬೃಹತ್, ಮಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳಡಿ ನೀರಾವರಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸೃಷ್ಟಿ (ಭೌತಿಕ ಸಾಧನೆ): ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾರಿ, ಮಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳಡಿ ಒಟ್ಟು ಅಂದಾಜು ೪೫ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್. ಈ ಪೈಕಿ ಭಾರಿ, ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳಡಿ ೩೫ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಹಾಗೂ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳಡಿ ೧೦ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಭೌತಿಕ ನೀರಾವರಿಯ ಗುರಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಸಂಚಿತ ಪ್ರಗತಿಯು ೩೫.೧೨ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ, ಭಾರಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳಡಿ ೦.೫೯ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಒದಗಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೦.೪೭ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಅನುಮೋದಿತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ೦.೧೨ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿ ಬಾಕಿ ಇರುವ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ, ಕೃಷ್ಣಾ

ಮೇಲ್ಕಂಡ ಯೋಜನೆಯಡಿ ೦.೧೭ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ನಷ್ಟು ಭೌತಿಕ ಗುರಿ ಸಾಧಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸಕ್ತ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ, ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯಡಿ ೦.೧೦ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೌತಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳಿಂದ ಒಟ್ಟು ೦.೬೯ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೯-೧೦ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ, ೩೪.೪೩ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ, ಭಾರಿ, ಮಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳಡಿ ೩೫.೧೨ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ (ಅಂತರ್ಜಲ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಸಂಚಿತ ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ, ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೦.೬೯ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟು ೪೭ ಭಾರಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ೮.೯೬ ಲಕ್ಷ ಹೆ.ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ೨೫ ಭಾರಿ ಮತ್ತು ೫೩ ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ೨೦೧೦-೧೧ವರೆಗೆ ೧೫.೬೦ ಲಕ್ಷ ಹೆ.ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನ ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲ

(ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಲ್ಲಿ) (ಸಂಚಿತ)

ಕ್ರ. ಸಂ.	ಮೂಲ	೨೦೦೮-೦೯	೨೦೦೯-೧೦	೨೦೧೦-೧೧ (ನಿರೀಕ್ಷಿತ)
೧	ಭಾರೀ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳು	೨೪.೨೮	೨೪.೫೬	೨೫.೧೫
೨	ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ (ಮೇಲ್ಮೈ ಜಲ)	೯.೮೧	೯.೮೭	೯.೯೭
	ಒಟ್ಟು	೩೪.೦೯	೩೪.೪೩	೩೫.೧೨

ಆಧಾರ ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಇಲಾಖೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ನೀರಾವರಿ ಕೆರೆ, ಕುಣಿಗಲ್

ಕಳೆದ ದಶಮಾನದಲ್ಲಿ ಪದೇಪದೇ ಕಂಡುಬಂದ ಬರದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ನೀರಾವರಿಗಾಗಿ ಅಂತರ್ಜಲ ಬಳಕೆಯು ಮೇರೆ ಮೀರಿತು. ಇದರ ಬಳಕೆಯು ೧೯೮೦-೮೧ ರಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಮಾರು ೨೦೦೦ ದಶಲಕ್ಷ ಘನ ಮೀಟರ್‌ಗಳಿಂದ ೧೯೯೦-೯೧ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ೩೬೦೦ ದಶಲಕ್ಷ ಘನ ಮೀಟರ್‌ಗೆ ಏರಿತು. ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೧೯೮೧ ರಲ್ಲಿದ್ದ ೫೦,೦೦೦ ದಿಂದ ೧೯೯೮ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ೧.೫೮ ಲಕ್ಷಕ್ಕೇರಿತು. ಈ ರೀತಿಯ ಮಿತಿಮೀರಿದ ನೀರಿನ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಅಂತರ್ಜಲ ಮಟ್ಟವು ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಕೆಳಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸರಿಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಅಂತರ್ಜಲ ಲಭ್ಯತೆಯ ಹರಿಯುವಿಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಹಾಗೂ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಖನಿಜ ಹಾಗೂ ಭೂಗರ್ಭ ಇಲಾಖೆಯ ಅಂತರ್ಜಲ ಘಟಕವು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಇಲಾಖೆ

ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ೩ ವಿಶೇಷ ಉದ್ದೇಶ ವಾಹಿನಿಗಳಾದ ಕೃಷ್ಣಾ ಭಾಗ್ಯ ಜಲ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ, ಕರ್ನಾಟಕ ನೀರಾವರಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ ಹಾಗೂ ಕಾವೇರಿ ನೀರಾವರಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತಗಳನ್ನು ಕಂಪನಿ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೫೬ ರನ್ವಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕಾಲಮಿತಿಯೊಳಗೆ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೃಷ್ಣಾ ಭಾಗ್ಯ ಜಲ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ (ಕೃ. ಭಾ.ಜ.ನಿ.ನಿ): ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ: ನೀ ಇ ೨೫ ಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಬಿ.ಎಂ ೯೫, ದಿನಾಂಕ: ೦೬-೦೫-೯೫ ರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾ ಭಾಗ್ಯ ಜಲ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತವನ್ನು ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ನಿಗಮವು ೧೯ನೇ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೯೫ ರಿಂದ ಕಾರ್ಯಾರಂಭಿಸಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ನೀರಾವರಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ (ಕ.ನೀ.ನಿ.ನಿ): ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ : ನೀಇ ೨೦೧ ಕೆಬಿಎನ್ ೯೮, ದಿನಾಂಕ: ೨೬-೧೧-೯೮ ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ನೀರಾವರಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತವನ್ನು ಕೃಷ್ಣಾ ಕಣಿವೆಯ, ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ನಿಗಮವು ೦೯ನೇ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೯೮ ರಿಂದ ಕಾರ್ಯಾರಂಭಿಸಿದೆ.

ಕಾವೇರಿ ನೀರಾವರಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ (ಕಾ.ನೀ.ನಿ.ನಿ): ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ: ಜಸಂಇ ೩೨ ಕೆಬಿಎನ್ ೦೩, ದಿನಾಂಕ: ೧೨-೦೫-೦೩ ರಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿ ನೀರಾವರಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತವನ್ನು ಕಾವೇರಿ ಕಣಿವೆಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ನಿಗಮವು, ೦೩ ನೇ ಜೂನ್ ೨೦೦೩ ರಿಂದ ಕಾರ್ಯಾರಂಭಿಸಿದೆ.

ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಭಾರಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಅನ್ವೇಷಣೆ ಕೆಲಸಗಳು, ಅಂತರರಾಜ್ಯ ಜಲವಿವಾದಗಳಾದ ಕಾವೇರಿ, ಕೃಷ್ಣಾ, ಗೋದಾವರಿ ಮತ್ತು ಮಹದಾಯಿ ಜಲ ವಿವಾದಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯದ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಬೇಕಾಗುವ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನದಿ ಮಾಪನ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಇತರೆ ಮಾಪನ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಈ ಮಾಪನ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಂದ ನೀರಿನ ಲೆಕ್ಕ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿತ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಜಲವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಧಾನಗಳಂತೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗುವುದು. ರಾಜ್ಯದ

ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರುವ, ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ಹೊಸ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮಳೆಮಾಪನ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶದ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಜಲ ಹವಾಮಾನ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಆಯುಧಚಿಟಿ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕಾವೇರಿ ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣಾ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರುವ, ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸ್ತಾವಿತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶದ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮುಂತಾದ ನೂತನ ಸಾಫ್ಟ್ ವೇರ್ ಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರುವ ಹಾಗೂ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಕಾರ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ಈ ರಾಜ್ಯದ ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳ ಸುರಕ್ಷತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ನೀರಾವರಿ ವಲಯಗಳ ಆಡಳಿತ ವಿಷಯಗಳು ಅಂದರೆ, ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಸ್ಥಳನಿಯುಕ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದು, ವರ್ಗಾವಣೆ, ದಿನಗೂಲಿ ನೌಕರರ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಮಾಸಿಕ ವೇತನ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರನ್ನು ಸುಪ್ರೀಂ ಕೋರ್ಟ್ ಆದೇಶಗಳಂತೆ ಸಕ್ರಮಗೊಳಿಸುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಕೃಷ್ಣ - ಗೋದಾವರಿ ಘಟಕ: ಕೃಷ್ಣಾ - ಗೋದಾವರಿ ಘಟಕವು ಹಿಂದಿನ ಕೃಷ್ಣಾ ಜಲ ವಿವಾದ ಮತ್ತು ಗೋದಾವರಿ ಜಲ ವಿವಾದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ನೀಡಿರುವ ತೀರ್ಪಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿರುವ ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ಜಲ ವಿವಾದಗಳು ಮಹದಾಯಿ ವಿವಾದ ಹಾಗೂ ಪೆನ್ನಾರ್ ಕಣಿವೆಯ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ಪರಗೋಡು ಯೋಜನೆ ಸಂಬಂಧಿತ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಉದ್ಭವವಾಗಿರುವ ಜಲ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ದಾಖಲೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಸಾಂಖ್ಯಿಕ ಮಾಹಿತಿ ಆಧರಿಸಿ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ ದಾವೆ ತಯಾರಿ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನು ತಂಡದೊಂದಿಗೆ ಸಮ್ಮಿಲನದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ನೆರವು ನೀಡಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ದೊರೆಯಬೇಕಾದ ನೀರಿನ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪ್ರತಿವಾದಿಸಲು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಕಾವೇರಿ ಘಟಕ: ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾವೇರಿ ಘಟಕವನ್ನು ಜಲಾನಯನ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಕರ್ನಾಟಕ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಕೇರಳ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶವಾದ ಪಾಂಡಿಚೇರಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಕಾವೇರಿ ನದಿ ನೀರಿನ ಪಾಲನ್ನು ಹಂಚುವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ೧೯೯೦ರಲ್ಲಿ ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯೊಡನೆ ಕಾವೇರಿ ಘಟಕವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆಗಿನ ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್, ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ ಇವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಘಟಕವು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಸಚಿವಾಲಯವು ತನ್ನ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ: ೨೧-೦೧-೯೦ ಡಬ್ಲ್ಯೂಡಿ ದಿನಾಂಕ: ೦೨-೦೬-೧೯೯೦ ರಂತೆ ಕಾವೇರಿ ಜಲ ವಿವಾದವನ್ನು ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಲು ದೆಹಲಿ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾವೇರಿ ನ್ಯಾಯಮಂಡಳಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಕಾವೇರಿ ನ್ಯಾಯಮಂಡಳಿಯ ಮುಂದೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಾದವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮಂಡಿಸಲು ಕಾವೇರಿ ಜಲಕೋಶವನ್ನು ೧೯೯೦ ರಲ್ಲಿ ನವದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. (ಅದು ಕರ್ನಾಟಕ ಭವನ - ೩, ಭೀಮಾ ಹುಡ್ಕೋ ಪ್ಲೇಸ್, ಅಂಡ್ರಾಸ್ ಗಂಜ್, ನವದೆಹಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಇಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.) ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ನಿಲುವನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯಕವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಲು ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್ ರವರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ವಕೀಲರ ತಂಡವೊಂದನ್ನು ನೇಮಕಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಸಾಗರ ಅಣೆಕಟ್ಟು, ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆ

ಮೈಸೂರು (ಹಾಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ), ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯಗಳ ದೂರು ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ನದಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣಾ ಮತ್ತು ಅದರ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿನ ವಿವಾದವನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲು ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೬೯ ರಚನೆಯಾದ ಕೃಷ್ಣಾ ಜಲ ವಿವಾದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು (ಬಚಾವತ್ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣ) ತನ್ನ ಮೊದಲ ವರದಿಯನ್ನು ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೭೩ ರಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಮುಂದುವರೆದು ವರದಿಯನ್ನು ಮೇ ೧೯೭೬ರಲ್ಲಿ ನೀಡಿತು.ಬಚಾವತ್ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದನ್ವಯ ಸ್ವೀಂ ಎ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪುನರುತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವ ನೀರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ಮೂರು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಒಟ್ಟಾರೆ (enbloc) ಹಂಚಿಕೆಯು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ	(೨೫೦ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ + ೨೫ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ)	೨೭೫ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ
ಕರ್ನಾಟಕ	(೨೦೦ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ.ಸಿ+ ೩೪ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ)	೨೩೪ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ
ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ	(೮೦೦ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ + ೧೧ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ)	೮೧೧ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ
ಒಟ್ಟು	(೨೦೬೦ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ + ೨೦ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ)	೨೧೩೦ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ

ಬಚಾವತ್ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಕೃಷ್ಣಾ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ನೀರಿನ ಹಂಚಿಕೆಗೆ ಸ್ವೀಂ ಬಿ ಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ೨೫%, ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ೨೫% ಮತ್ತು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ೨೫% ಹಂಚಿಕೆಗೆ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇದು ಆದೇಶದ ಭಾಗವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.ಕೃಷ್ಣಾ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ನೀರಿನ ಹಂಚಿಕೆಗಾಗಿ (ಸ್ವೀಂ ಬಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು) ಹೊಸ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣ ರಚಿಸಲು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮುರೂ ಕಣಿವೆ ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ದೂರನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು

ದಿನಾಂಕ : ೦೨-೦೪-೨೦೦೪ ರಂದು ಹೊಸ ಕೃಷ್ಣಾ ಜಲ ವಿವಾದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಈ ಹೊಸ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಮುಂದೆ ರಾಜ್ಯದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ರಚನೆಯಾದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಮಿತಿಗೆ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನು ತಂಡಕ್ಕೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಲು ಆನಂತರ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ, ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ವಾದಕ್ಕೆ ಅನುವು/ಸಿದ್ಧತಾ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಘಟಕದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ದಿನಾಂಕ: ೩೦-೧೨-೨೦೧೦ ರಂದು ಕೃಷ್ಣಾ ಜಲ ವಿವಾದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣ-II ನೀಡಿರುವ ತೀರ್ಪಿನಂತೆ ನೀರಿನ ಲಭ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಮಾಡಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ೯೧೧ ಟಿಎಂಸಿ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಬಚಾವತ್ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಸ್ವೀಂ ಎ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿರುವ ೭೩೪ ಟಿಎಂಸಿ ನೀರಿನೊಂದಿಗೆ ೧೭೭ ಟಿಎಂಸಿ ನೀರು ಹೆಚ್ಚುವರಿಯಾಗಿ ದೊರೆತಿರುತ್ತದೆ. ಆಲಮಟ್ಟಿ ಅಣೆಕಟ್ಟಿಯ ಎತ್ತರವನ್ನು ಈಗಿನ ೫೧೯.೬೦ ಮೀ ನಿಂದ ೫೨೪.೨೫೬ ಮೀಟರ್‌ಗೆ ಎತ್ತರಿಸಿ, ೩೦೩ ಟಿಎಂಸಿ ನೀರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ನೀಡಿರುವ ಆದೇಶವು ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹವಾಗಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯದ ಸಾಧನೆಯಾಗಿದೆ. ಹೆಚ್ಚುವರಿ ನೀರನ್ನು ಬಳಸಲು ಹೊಸ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಮೋದನೆ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕೃಷ್ಣಾ ಜಲ ವಿವಾದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಆದೇಶದ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ Krishna Water Decision-Implementation ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ರಚಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಲು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಅಧಿಕಾರಿಯವರನ್ನು ನೇಮಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಆದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ವಿವರಣೆ / ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕೋರಿ ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ಜಲ ವಿವಾದ ಕಾಯಿದೆ ೧೯೫೯ ಸೆಕ್ಷನ್ ೫(೩)ರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಪಿನ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕುರಿತಂತೆ ಸ್ವಷ್ಟೀಕರಣ ಕೋರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಮುಂದೆ ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶವು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿರುವ ವಿಶೇಷ ಮನವಿ ಅರ್ಜಿಯ (SLP) ವಿಚಾರಣೆಯೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

ಅಲಮಟ್ಟಿ ಅಣೆಕಟ್ಟು, ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆ

ಗೋದಾವರಿ ಜಲ ವಿವಾದ (O.S.4/9002)

ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ, ಓರಿಸ್ಸಾ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು (ಹಾಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ) ರಾಜ್ಯಗಳ ದೂರು ಪತ್ರಗಳಿಂದ ಕಂಡು ಬಂದ ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ನದಿ ಗೋದಾವರಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಕಣಿವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿತ ಜಲ ವಿವಾದವನ್ನು ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಲು ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೬೯ ರಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾದ ಗೋದಾವರಿ ಜಲ ವಿವಾದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು, ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾದ ದ್ವಿಪಕ್ಷೀಯ/ ತ್ರಿಪಕ್ಷೀಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ, ಮೊದಲ ವರದಿಯನ್ನು ದಿನಾಂಕ: ೨೨-೧೧-೧೯೭೯ ರಂದು ನೀಡಿತು. ಮುಂದುವರೆದ (ಅಂತಿಮ) ವರದಿಯನ್ನು ದಿನಾಂಕ ೦೨-೦೨-೧೯೮೦ ರಂದು ನೀಡಿತು. ಗೋದಾವರಿ ಕೊಳ್ಳದ ಮಾಂಜ್ರಾ ಉಪಕೊಳ್ಳ ಮಾತ್ರ ಕರ್ನಾಟಕದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಗೋದಾವರಿ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಪಾಲು ೨೨.೩೨ ಟಿಎಂಸಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಗೋದಾವರಿ ಜಲ ವಿವಾದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿರುವಂತೆ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಪೋಲಾವರಂ ಯೋಜನೆಯ ನಿರ್ಮಾಣದಿಂದ ಗೋದಾವರಿ ನದಿಯಿಂದ ೮೦ ಟಿಎಂಸಿ. ನೀರನ್ನು ಕೃಷ್ಣಾ ಕೊಳ್ಳಕ್ಕೆ ತಿರುವುಗೊಳಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಪೋಲಾವರಂ ಯೋಜನೆಗೆ ಅನುಮೋದನೆ ನೀಡಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ೨೩.೦ ಟಿಎಂಸಿ (೨೧.೦ ಟಿಎಂಸಿ + ೨.೦% ಮರು ಉತ್ಪತ್ತಿ) ಯಷ್ಟು ನೀರನ್ನು ತನ್ನ ಭಾಗದ ಕೃಷ್ಣಾ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುವರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಪೋಲಾವರಂ ಯೋಜನೆಗೆ ನೀಡಿರುವ ತೀರುವಳಿಗಳನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯುವಂತೆ ಕೋರಿ ಓರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯವು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ದೂರು (ಓ.ಎಸ್.- ೪/೨೦೦೨) ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಲಭ್ಯವಾಗಬೇಕಾದ ನೀರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಹುದೆಂಬ ಕಾನೂನು ಸಲಹೆಯಂತೆ ರಾಜ್ಯವು ಪ್ರತಿವಾದಿಯಾಗಲು ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದು, ಇದರ ವಿಚಾರಣೆಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ.

ಮಹದಾಯಿ ಜಲ ವಿವಾದ

ಬೆಳಗಾಂ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೭೨ ರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿರುವ ಮಲಪ್ರಭಾ ಅಣೆಕಟ್ಟಿಗೆ ಒಳಹರಿವು ಕಡಿಮೆಯಾದ ಕಾರಣ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡ ನಗರಗಳಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಲು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾತ್ರದ ಮಹದಾಯಿ ಕಣಿವೆಯಿಂದ ಸುಮಾರು ೭.೫೬ ಟಿಎಂಸಿ ಯಷ್ಟು ನೀರನ್ನು ಮಲಪ್ರಭಾ ಕಣಿವೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದೆ. ಮಹದಾಯಿ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಕೊರತೆ ಇದ್ದು, ಈ ತಿರುವು ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಗೋವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆ ರಾಜ್ಯವು ಈ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಯೋಜನೆಗೆ ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಾ, ಅಡ್ಡಿ ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಕೇಂದ್ರ ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಇಲಾಖೆಯು ದಿನಾಂಕ: ೩೦.೦೪.೨೦೦೨ ರಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ತತ್ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿತ ತೀರುವಳಿ (In principle clearance) ನೀಡಿತ್ತಾದರೂ, ಗೋವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿರೋಧದಿಂದ ದಿನಾಂಕ ೧೯-೦೯-೨೦೦೨ ರಲ್ಲಿ ಈ ತೀರುವಳಿಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದಿದೆ.

ಮಹದಾಯಿ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ನೀರನ್ನು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಲು ಕೋರಿ ಗೋವಾ, ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದ ದೂರುಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ದಿನಾಂಕ; ೧೬.೧೧.೨೦೧೦ ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಗೋವಾ ರಾಜ್ಯವು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದ ಮೂಲ ದಾವೆಯನ್ನು (O.S.೪/೨೦೦೬) ದಿನಾಂಕ ೨೦.೦೨.೨೦೧೧ ರಂದು ವಜಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಜಲ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಾದಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮಂಡಿಸಲು ಈ ಘಟಕದ ಅಧಿಕಾರಿ/ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮಹದಾಯಿ ಜಲ ವಿವಾದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಕಲಾಪಗಳು ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳ್ಳಲಿವೆ.

ಪೆನ್ನಾರ್ ಜಲ ವಿವಾದ (O.S.೫/೨೦೦೩)

ಪೆನ್ನಾರ್ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಹಾಗೂ ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಕಾಮಗಾರಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹಾಗೂ ಪರಗೋಡು ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆ ವಿರುದ್ಧ ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ಜಲ ವಿವಾದವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವ ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶವು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮೂಲ ದಾವೆ ಸಂಖ್ಯೆ ೫/೨೦೦೩ನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದು, ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ಪರ ಇಬ್ಬರು ಸಾಕ್ಷಿದಾರರುಗಳ ಪಾಟೀಸವಾಲು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಪರವಾಗಿ ಮೂವರು ಸಾಕ್ಷಿದಾರರಿದ್ದು ಪಾಟೀಸವಾಲು ಜರುಗುತ್ತಿದೆ.

ಕಾವೇರಿ ಘಟಕ

ಕಾವೇರಿ ಘಟಕವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾವೇರಿ ನ್ಯಾಯಮಂಡಳಿ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿ ಜಲ ವಿವಾದ ಬಗ್ಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರವಾಗಿ ವಾದಿಸುವ ವಕೀಲರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಮಿತಿ, ಸರ್ವೆಪಕ್ಷಗಳ ಸಭೆ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿತ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮತ್ತು ಪೂರಕ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಈ ಘಟಕವು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ೧) ಕಾವೇರಿ ಜಲಾನಯನದಲ್ಲಿನ ಜಲಾಶಯಗಳ ನೀರಿನ ಮಟ್ಟ, ಜಲಾಶಯಗಳಿಗೆ ಹರಿಯುವ ಹಾಗೂ ಜಲಾಶಯಗಳಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಿಡುವ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಮುಂತಾದ ಮಾಹಿತಿಗಳ ದಾಖಲಾತಿ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡುವುದು, ೨) ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಇತರ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಬರುವ ಸುದ್ದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಿವರವಾದ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವುದು, ೩) ಕಾವೇರಿ ಜಲ ವಿವಾದದ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ವಾದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ವಿವರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕಾವೇರಿ ಜಲವಿವಾದ ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಳಿ ಮುಂದೆ: ಕಾವೇರಿ ಜಲ ವಿವಾದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ತನ್ನ ಅಂತಿಮ ವರದಿ ಹಾಗೂ ಐತೀರ್ಪನ್ನು ದಿನಾಂಕ : ೫.೦೨.೨೦೦೨ ರಂದು ನೀಡಿದೆ. ಸದರಿ ಐತೀರ್ಪಿನಲ್ಲಿ ೭೪೦ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ. ನೀರನ್ನು ಫಲಾನುಭವಿ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಐತೀರ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ಪ್ರತಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ಸಂಪರ್ಕಬಿಂದು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿರುವ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರ ಜಲ ಆಯೋಗದಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಬಿಳಿಗುಂಡ್ಲು ಜಲಮಾಪನ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವು ಖಚಿತಪಡಿಸಬೇಕಾದ ೧೯೨ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ. ನೀರಿನ ಹರಿವನ್ನು ಮಾಸಿಕವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಪಿನಿಂದ ಧಕ್ಕೆಗೊಳಗಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ಜಲ ವಿವಾದ ಕಾಯಿದೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ ೫(೩) ರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿ ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಳಿಯ ಮುಂದೆ ದಿನಾಂಕ: ೦೩-೦೫-೨೦೦೨ ರಂದು ಪುನರಾವಲೋಕನ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಬಂಧಿತ ರಾಜ್ಯಗಳೂ ಸಹ ಅಧಿನಿಯಮ ೫(೩) ರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪುನರಾವಲೋಕನ ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ.ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ದಿನಾಂಕ: ೧೦-೦೨-೨೦೦೨ ರಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಪುನರಾವಲೋಕನ ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದಿರುವ ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿ ದಾವೆಗಳ (ಖಫಕ) ಇತ್ಯರ್ಥದ ನಂತರ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ಆದೇಶಿಸಿದೆ.

ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ: ಕಾವೇರಿ ಜಲ ವಿವಾದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ದಿನಾಂಕ: ೦೫-೦೨-೨೦೦೨ ರ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದಿಂದ ಧಕ್ಕೆಗೊಳಗಾದ ರಾಜ್ಯವು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಸಂವಿಧಾನದ ಪರಿಚ್ಛೇದ ೧೩೬ ರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ (೩ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ - ಪುಟ ೧

ರಿಂದ ೧೦೩೮) ಸಿವಿಲ್ ಅಪೀಲ್ ಸಂಖ್ಯೆ: ೨೪೫೩/೨೦೦೭ ಇದನ್ನು ದಿನಾಂಕ ೨೩.೦೪.೨೦೦೭ ರಂದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿತು. ಕೇರಳ ಮತ್ತು ತಮಿಳುನಾಡು ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಹ ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿ ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದವು. (ಸಿವಿಲ್ ಅಪೀಲ್ ಸಂಖ್ಯೆ: ೨೪೫೪/೨೦೦೭ ಮತ್ತು ಸಿವಿಲ್ ಅಪೀಲು ಸಂಖ್ಯೆ: ೨೪೫೬/೨೦೦೭) ದಿನಾಂಕ: ೦೭-೦೫-೨೦೦೭ರಂದು ಇವುಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಎಲ್ಲಾ ಅರ್ಜಿದಾರರಿಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು.

ತದನಂತರ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ವಿವಾದಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ವಾದಿಸಲು ಅನುವಾಗಲು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು (ಸಂ.೪ರಿಂದ ಸಂ.೨೫-ಪುಟ ೧೦೩೯ ರಿಂದ ೬೭೫೯ ರವರೆಗೆ) ದಿನಾಂಕ: ೦೪-೦೫-೨೦೦೭ ರಿಂದ ೧೧.೦೨.೨೦೦೯ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಲಾಯಿತು. ಸದರಿ ಸಿವಿಲ್ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಸುನಾವಣೆಗಾಗಿ ಯಾದಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಮೂಲ ದಾವೆ ಸಂ.೩/೨೦೦೧: ತಮಿಳುನಾಡು ರಾಜ್ಯವು ದಿನಾಂಕ ; ೧೯-೦೯-೨೦೦೧ ರಂದು ದಾಖಲಿಸಿದ ಮೂಲ ದಾವೆ ಸಂ.೩/೨೦೦೧ ಇದು ೨೦೦೮-೦೯ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ೭ ಬಾರಿ ಸುನಾವಣೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಾದಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳ ಗುರುತಿಸುವಿಕೆ, ಪರಸ್ಪರ ದಾಖಲೆಗಳ ಒಪ್ಪುವಿಕೆ/ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ದಾಖಲೆಗಳ ದಾಖಲಿಸುವಿಕೆ ಇದನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ದಿನಾಂಕ; ೨೩.೦೩.೨೦೦೯ ರಂದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಈ ದಾವೆಯನ್ನು ಸಿವಿಲ್ ಅಪೀಲುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯ ಪೀಠವು ಆದೇಶ ನೀಡಿದ ನಂತರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆದೇಶಿಸಿತು.

ಮೂಲ ದಾವೆ: ೩/೨೦೦೨: ತಮಿಳುನಾಡು ರಾಜ್ಯವು ದಿನಾಂಕ ; ೧೦-೦೭-೨೦೦೨ ರಂದು ದಾಖಲಿಸಿದ ಮೂಲ ದಾವೆ: ೩/೨೦೦೨- ಇದು ೨೦೦೮-೦೯ ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ದಿನಾಂಕ: ೨೮-೧೧-೨೦೦೮ ಹಾಗೂ ೨೬.೦೩-೨೦೦೯ ರಂದು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಇದು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಅಂದಿನ ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ.ಎಸ್.ಎಂ.ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತಿತರರ ವಿರುದ್ಧ ಹೂಡಿದ್ದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ನಿಂದನಾ ಅರ್ಜಿ ಸಂಖ್ಯೆ. ೪೬೧/೨೦೦೨ ಮತ್ತು ೪೬೪/೨೦೦೨ ನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ದಿನಾಂಕ: ೨೮-೧೧-೨೦೦೮ ರಂದು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ನಿಂದನೆ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿತು ಹಾಗೂ ತದನುಸಾರವಾಗಿ ನಿಂದನಾ ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ವಜಾ ಮಾಡಿತು. ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ಸುನಾವಣೆಯ ನಂತರ ದಿನಾಂಕ: ೦೩-೦೮-೨೦೦೯ ರಂದು ಮೂಲ ದಾವೆ ೩/೨೦೦೨ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ವಿಚಾರಣೆ ಬಂದಾಗ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಆದೇಶ ನೀಡಿರುತ್ತದೆ:

ತಮಿಳುನಾಡು ಸಿವಿಲ್ ಅಪೀಲು ಸಂಖ್ಯೆ: ೨೪೫೩/೨೦೦೭ ರಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿರುವ I.A. ಸಂಖ್ಯೆ ೨: ೨೦೦೭:ದಿನಾಂಕ: ೦೧.೦೨.೧೦೦೮ ರ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ೧೫.೦೨.೨೦೦೮ ರಂದು ತನ್ನ ಕೌಂಟರ್ ಅಫೀಡವಿಟ್ ಅನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಅರ್ಜಿಯು ವಜಾಗೊಳಿಸಲು ಅರ್ಹವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ನಿಲುವನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದೆ. ೨೪.೦೩.೨೦೦೮ ರಂದು ತಮಿಳುನಾಡು ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ರಿಜಾಯಿಂಡರ್ ಅಫೀಡವಿಟ್ ಅನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದೆ ಸದರಿ ಮೊಕದ್ದಮೆಯು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸದರಿ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ I.A. ಸಂಖ್ಯೆ: ೦೨/೨೦೦೮ ಅನ್ನು ದಿನಾಂಕ: ೨೮-೦೭-೨೦೦೮ ರಂದು ದಾಖಲಿಸಿತು. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸದರಿ ದಿನಾಂಕದಂದು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಆದೇಶಿಸಿತು.

ತಮಿಳುನಾಡು ಸಿವಿಲ್ ಅಫೀಲು ಸಂಖ್ಯೆ: ೨೪೫೩/೨೦೦೭ ರಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿರುವ I.A.೩/೨೦೦೮: ತಮಿಳುನಾಡು ಸಿವಿಲ್ ಅಫೀಲು ೨೪೫೩/೨೦೦೭ ರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ಶಿವನ ಸಮುದ್ರಂ ಜಲ ವಿದ್ಯುತ್ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ, I.A.೩ ಅನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿದೆ. ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಅಫಿಡವಿಟ್ ಅನ್ನು ೦೩.೦೮.೨೦೦೯ ರಂದು ದಾಖಲಿಸಿತು. ತಮಿಳುನಾಡು ರಾಜ್ಯವು ನಾಲ್ಕು ಜಲ ವಿದ್ಯುತ್ ಯೋಜನೆಗಳಾದ ಶಿವನ ಸಮುದ್ರಂ, ಮೇಕೆದಾಟು, ರಾಶಿಮಲೈ ಹಾಗೂ ಹೊಗೆನಕಲ್ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು (ಮೊದಲೆರಡು ಯೋಜನೆಗಳು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬರುವುದಾದರೂ ಉಳಿದೆರಡು ಯೋಜನೆಗಳು ತಮಿಳುನಾಡು ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದರಿಂದ) ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂತಲೂ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ಶಿವನ ಸಮುದ್ರಂ ಮತ್ತು ಮೇಕೆದಾಟು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತಾನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದೆ.ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಅಫಿಡವಿಟ್ ಅನ್ನು ೨೯-೦೯-೨೦೦೯ ರಂದು ದಾಖಲಿಸಿತು.

ಕಾವೇರಿ ನದಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ: ಕಾವೇರಿ ಜಲ ವಿವಾದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ೦೫-೦೨-೨೦೦೭ ರಂದು ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಪು ನೀಡಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಧ್ಯಂತರ ಆದೇಶವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶವಾಗಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬಂದಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಮಧ್ಯಂತರ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಆದೇಶವು ಅಂತಿಮ ಆದೇಶ ಹೊರಡಿಸುವವರೆಗೆ ಚಾಲನೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಆದರೆ, ಅಂತಿಮ ಆದೇಶವನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಇದುವರೆವಿಗೂ ಅಧಿಸೂಚಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ತಮಿಳುನಾಡು ರಾಜ್ಯವು ದಇನಾಂಕ: ೨೫-೦೬-೧೯೯೧ರ ಮಧ್ಯಂತರ ಆದೇಶವು ಇನ್ನೂ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಿದೆ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶ ಅಧಿಸೂಚನೆ ಆಗುವವರೆಗೆ ಮಧ್ಯಂತರ ಆದೇಶ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕರ್ನಾಟಕವು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಭೇದಹೊಂದಿದ್ದು ಕಾವೇರಿ ನದಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಮಾತ್ರ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಇತ್ಯರ್ಥ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದೆ.ಕಾವೇರಿ ನದಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕಾವೇರಿ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಸಮಿತಿಯು ದಿನಾಂಕ : ೦೪-೧೨-೨೦೦೯ ರಂದು ತನ್ನ ೨೪ನೇ ಸಭೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ದಿನಾಂಕ: ೨೪-೦೮-೨೦೧೦ ರಂದು ತನ್ನ ೨೫ನೇ ಸಭೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ೨೦೦೯-೧೦ನೇ ಸಾಲಿನ ಹಾಗೂ ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನ ನೀರಿನ ಹರಿವಿನ ವಾಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ

ಕರ್ನಾಟಕ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರವು ೧೯೪೪ ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸಂಶೋಧನಾ ಭಾಗವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಈಗ ದೇಶದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದೆ ಮತ್ತು ದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಇಪ್ಪತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಘಟಕಗಳ ಪೈಕಿ ಹಳೆಯ ಹಾಗೂ ಹೆಸರಾಂತ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದಿದೆ. ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಇಲಾಖೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.ಕರ್ನಾಟಕ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರದ ಮೂಲೋದ್ದೇಶವು ಇಲಾಖೆಯ ಸಿವಿಲ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಲಾಗುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ, ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿ ಸೂಕ್ತ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ದರ್ಜೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜಲಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಾದರಿ ಅಧ್ಯಯನ, ಜಲಾಶಯಗಳ ಹೂಳು ಸಮೀಕ್ಷಾ ಕಾರ್ಯ (ಹೈಡ್ರೋಗ್ರಾಫಿಕ್ ಸರ್ವೆ ಹಾಗೂ ದೂರ ಸಂವೇದಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಮುಖಾಂತರ), ಗೇಜಿಂಗ್ ಕಾರ್ಯ ಹಾಗೂ ಕರೆಂಟ್ ಮೀಟರ್ ರೇಟಿಂಗ್ ಕಾರ್ಯ, ಕರಾವಳಿ ತೀರ ಕೊರತೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ,

ಭೂಗುಣತಂತ್ರ ವಿಜ್ಞಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ಮಾದರಿಗಳು ಹಾಗೂ ತಳಪಾಯದ ಪರೀಕ್ಷಾ ಅಧ್ಯಯನ, ರಸ್ತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ, ಶಿಲಾಗುಣ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು, ನೀರಿನ ಗುಣಮಟ್ಟ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಜಲ ಮತ್ತು ನೆಲ ನಿರ್ವಹಣೆ ಸಂಸ್ಥೆ (ವಾಲ್ಮಿ): ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ ವೆಚ್ಚದಿಂದ ಗರಿಷ್ಠ ಆದಾಯ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಜಲ ಹಾಗೂ ನೆಲದ ವ್ಯವಸ್ಥಿ ಹಗೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಈ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಧಿಸಲು ನಿರ್ವಹಣಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಸರ್ಕಾರಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಹಾಗೂ ನೀರು ಬಳಕೆದಾರರ ನಿರ್ವಹಣಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಜಲ ಮತ್ತು ನೆಲ ನಿರ್ವಹಣೆ ಸಂಸ್ಥೆ (ವಾಲ್ಮಿ) ಯು ದಿನಾಂಕ: ೧೨-೦೫-೧೯೮೬ರಂದು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ವಾಲ್ಮಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸೊಸೈಟೀಸ್ ನೋಂದಣಿ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೬೦ ರಡಿಯಲ್ಲಿ ದಿನಾಂಕ: ೧೬-೬-೧೯೮೬ ರಂದು ನೋಂದಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ತರಬೇತಿಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು; ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಹಾಯ ನೀಡುವುದು; ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕಾನೂನು, ನೀತಿ, ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ನಿಯಮಗಳ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಹೆ ನೀಡುವುದು; ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಹಯೋಗದಿಂದ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು; ವಿಶೇಷ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ವರದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ವಾಲ್ಮಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಾಗಿವೆ. ತರಬೇತಿ: ರಾಜ್ಯದ ಜಲ ನೀತಿ ಹಾಗೂ ನೀರಾವರಿ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದಕ್ಕೆ ಹವೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ನೀರಾವರಿ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ (ಪಾರ್ಟಿಸಿಪೇಟರಿ ಇರಿಗೇಶನ್ ಮ್ಯಾನೇಜಮೆಂಟ್ ಅಥವಾ ಪಿ.ಆರ್.ಎಂ), ನೀರಿನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಹಾಗೂ ನೀರಾವರಿಗಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ತರಬೇತಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ತ್ವರಿತಗೊಳಿಸಲು ೧೯ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೯೪ ರಂದು ಕೃಷ್ಣಾ ಭಾಗ್ಯ ಜಲ ನಿಗಮವನ್ನು ಕಂಪನಿ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೫೬ ರಡಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೃಷ್ಣಾ ಭಾಗ್ಯ ಜಲ ನಿಗಮ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಪೂರ್ಣ ಒಡತನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು, ಯೋಜನೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು, Estimation, Planning, Investigationನ್ನು ಮತ್ತು ಕಾಲುವೆಯ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೇ, ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಅಣೆಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಪುನರ್ ವಸತಿ ಮತ್ತು ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಾಣದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣಾ ಭಾಗ್ಯ ಜಲ ನಿಗಮ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡಿದೆ. ನಿಗಮಕ್ಕೆ ರೈತರು, ನೀರು ಬಳಕೆದಾರರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು, ಪುರಸಭೆ, ನಗರಸಭೆ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಅವರಿಗಿಂದ ನೀರಿನ ದರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವಿರುತ್ತದೆ. ಮಾರ್ಚ್ ೨೦೧೧ರ ವರೆಗೆ ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆ ಕಾಮಗಾರಿ ಹಾಗೂ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ₹.೧೦೬೭೫.೬೮ ಕೋಟಿಗಳು ಖರ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ (ಸಾಲ ಮೇಲುಸ್ತುವಾರಿ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ). ನಿಗದಿತ ೬.೨೨ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಪೈಕಿ ಮಾರ್ಚ್ ೨೦೧೧ರ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ೬.೦೬ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಕ್ಷೇತ್ರದ ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಕೃಷ್ಣಾ ಭಾಗ್ಯ ಜಲ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ., ಅಣೆಕಟ್ಟು ವಲಯ, ಆಲಮಟ್ಟಿ

ಈ ವಲಯವು ದಿನಾಂಕ: ೩೦-೦೧-೧೯೭೭ ರಂದು ಆಲಮಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೃತ್ತ, ಆರು ವಿಭಾಗಗಳು ಮತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತು ಉಪ ವಿಭಾಗಗಳು ಹಾಗೂ ಹಿರಿಯ ಆರೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು (ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ) ಅದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಲೇರಿಯಾ ನಿಯಂತ್ರಣ ಘಟಕಗಳು

ಹಾಗೂ ಉಪ ಅರಣ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ವಿಭಾಗ, ಆಲಮಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಉಪವಿಭಾಗಗಳು, ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಧಾನ ಮುಖ್ಯ ಲೆಕ್ಕಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆಲಮಟ್ಟಿ ಅಣೆಕಟ್ಟು, ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳಾದ ಆಲಮಟ್ಟಿ ಎಡದಂಡೆ ಕಾಲುವೆ, ಆಲಮಟ್ಟಿ ಬಲದಂಡೆ ಕಾಲುವೆ, ಮುಳವಾಡ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ, ಮರೋಳ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ, ತಿಮ್ಮಾಪುರ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ, ತೆಗ್ಗಿ-ಸಿದ್ದಾಪುರ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ, ತಿಮ್ಮಾಪುರ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ, ತೆಗ್ಗಿ-ಸಿದ್ದಾಪುರ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ, ಸೊನ್ನೆ ಹಾಗೂ ರೊಳ್ಳಿ-ಮನ್ನಿಕೇರಿ ಏತ ನೀರಾವರಿ, ಚಿಮ್ಮಲಗಿ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ, ಬಿಜಾಪುರ ಹಾಗೂ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಡಿ ಕೆರೆ ತುಂಬುವ ಯೋಜನೆ ಹಾಗೂ ಆಲಮಟ್ಟಿ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾನವನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಈ ವಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಡಿ ಬರುತ್ತವೆ.

ಕೃಷ್ಣಾ ಭಾಗ್ಯ ಜಲ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ., ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆ ವಲಯ, ನಾರಾಯಣಪುರ

ಕೃಷ್ಣಾ ಭಾಗ್ಯ ಜಲ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತದಡಿಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ನೀರಾವರಿಗಾಗಿ ಅಧಿಸೂಚಿತವಾಗಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹಾಗೂ ಮುಂದಿರುವ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿಗೊಳಪಡುವ ಕ್ಷೇತ್ರದ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಉಸ್ತುವಾರಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಲಯವನ್ನು ರಚಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ: ಐಡಿ-೧೧೫ ಡಬ್ಲ್ಯೂಬಿಎಂ. ೯೧ ದಿನಾಂಕ ೧೪-೧೦-೧೯೯೧ ರ ಮುಖಾಂತರ ಮಂಜೂರಾತಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಆದೇಶದನ್ವಯ ದಿನಾಂಕ: ೦೩-೦೧-೧೯೯೨ ರಂದು ಮುಖ್ಯ ಅಭಿಯಂತರವರ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆ ವಲಯ, ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆ ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆ ನಾರಾಯಣಪುರದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ದಿನಾಂಕ: ೧೫-೧೧-೧೯೯೫ ರಿಂದ ಈ ವಲಯವು ಕೃಷ್ಣಾ ಭಾಗ್ಯ ಜಲ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತದಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ವಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೃತ್ತ ಕಛೇರಿ, ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗ ಕಛೇರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಹನ್ನೆರಡು ಉಪ-ವಿಭಾಗ ಕಛೇರಿಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವವು. ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆಯ ಘಟ್ಟ-೧ ರಡಿಯ ಒಟ್ಟು ೪.೨೫ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ನೀರು ನಿರ್ವಹಣೆ ಉಸ್ತುವಾರಿಯು ಈ ವಲಯದ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಯೋಜನೆಯು ಪ್ರಗತಿಗೊಂಡಂತೆ ನೀರಾವರಿಗೆ ಒಳಪಡುವ ಕ್ಷೇತ್ರವು ವರ್ಷದಿಂದ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ.

ಕೃಷ್ಣಾ ಭಾಗ್ಯ ಜಲ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ., ಕಲುವೆ ವಲಯ-೧, ಭೀಮರಾಯನಗುಡಿ

ಈ ವಲಯದಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಲುವೆಗಳ ಯೋಜಿತ ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಕ್ರ. ಸಂ.	ಕಾಲುವೆಯ ಹೆಸರು	ಯೋಜಿತ ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ (ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಲ್ಲಿ)
೧	ಶಹಾಪುರ ಶಾಖಾ ಕಾಲುವೆ	೧,೨೨,೧೨೦
೨	ಮುದಬಾಳ ಶಾಖಾ ಕಾಲುವೆ	೫೧,೦೦೦
೩	ಜೀವರ್ಗಿ ಶಾಖಾ ಕಾಲುವೆ	೫೨,೧೦೦
೪	ನಾರಾಯಣಪುರ ಗಲದಂಡೆ ಕಾಲುವೆ	೮೪,೦೦೦
	ಒಟ್ಟು	೩,೧೪,೨೨೦

ಗುಲ್ಬರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜೀವರ್ಗಿ ತಲ್ಲೂಕು, ಯಾದಗಿರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶೋರಾಪುರ ಮತ್ತು ಶಹಾಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳು ಹಾಗೂ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಲಿಂಗಸುಗೂರ ಮತ್ತು ದೇವದುರ್ಗ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಡಿ ಈ ಯೋಜಿತ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಕೃಭಾಜನಿನಿ, ಕಾಲುವೆ ವಲಯ - ೨, ಕೆಂಭಾವಿ: ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆ ಕಾಲುವೆ ವಲಯ-೨, ಕೆಂಭಾವಿಯು ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶ ಸಂ.ಪಿಡಬ್ಲ್ಯೂಡಿ/೬೦/ಪಿಸಿಓ/೮೬ ದಿನಾಂಕ: ೨೯-೦೯-೧೯೮೬ ರ ಪ್ರಕಾರ ದಿನಾಂಕ: ೦೧-೧೦-೧೯೮೬ ರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಹಾಗೂ ಇಂಡಿ ಶಾಖಾ ಕಾಲುವೆ, ಮುಡಬಾಳ ಶಾಖಾ ಕಾಲುವೆ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ತರುವಾಯ ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶ ಸಂ.ಪಿಡಬ್ಲ್ಯೂಡಿ/೬೦/ಪಿಸಿಓ/೮೬ ದಿನಾಂಕ: ೧೫-೦೬-೧೯೮೭ರ ಪ್ರಕಾರ ಮುಡಬಾಳ ಶಾಖಾ ಕಾಲುವೆ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಕಾಲುವೆ ವಲಯ-೧, ಭೀಮರಾಯನಗುಡಿ ಇವರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು ಹಾಗೂ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ರಸ್ತೆ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಈ ವಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ವಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಇಂಡಿ ಶಾಖಾ ಕಾಲುವೆ ಕಿ.ಮೀ ೧ ರಿಂದ ೧೭೨, ವಿತರಣಾ ಕಾಲುವೆ ೧ ರಿಂದ ೪೬, ಇಂಡಿ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಕಾಲುವೆ ಕಿ.ಮೀ ೧ ರಿಂದ ೧೪೭, ಮತ್ತು ಇಂಡಿ ಶಾಖಾ ಕಾಲುವೆಯ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ರಸ್ತೆ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಬರುತ್ತವೆ.

ಬಾಗಲಕೋಟ ಪಟ್ಟಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬಾಗಲಕೋಟ : ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಆಲಮಟ್ಟಿ ಜಲಾಶಯದ ಹಿನ್ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಾಗಲಕೋಟ ನಗರದ ಸುಮಾರು ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗ ೫೨೪.೨೫೬ ಮೀ.ನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಡೆಯಾಗುವುದು. ಬಾಗಲಕೋಟ ಪಟ್ಟಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಮುಳುಗಡೆಯಾಗುವ ಬಾಗಲಕೋಟ ಪಟ್ಟಣದ ಸ್ಥಳಾಂತರ ಹಾಗೂ ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ೪,೫೦೦.೦೦ ವರೆಗೆ ಜಮೀನನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಆಲಮಟ್ಟಿ ಆಣೆಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ೫೧೯.೬೦ ಮೀ ನೀರು ಸಂಗ್ರಹವಾದಾಗ ಬಾಗಲಕೋಟ ಶಹರದಲ್ಲಿ ೫೨೦.೧೦ ಮೀ. ವರೆಗೆ ಹಿನ್ನೀರು ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ನೀರಾವರಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ

ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್, ನೀರಾವರಿ (ಉ) ವಲಯ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಇವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೋಜನೆಗಳು ಸರ್ಕಾರಿ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ: ಪಿಡಬ್ಲ್ಯೂಡಿ/೧೧೪/ಪಿಸಿಓ/ ೬೭ ದಿನಾಂಕ: ೨೪-೦೭-೧೯೬೭ರ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನೀರಾವರಿ (ಉತ್ತರ) ವಲಯವು ದಿನಾಂಕ: ೧೦-೦೮-೧೯೬೭ ರಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರ ವಲಯದ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಭಜಿತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತ್ವರಿತ ಗತಿಯಿಂದ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೀರಾವರಿ (ಉತ್ತರ) ವಲಯವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯೋಜನೆಗಳು

- ೧ ಘಟಪ್ರಭಾ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ
- ೨ ಹಿಪ್ಪರಗಿ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ
- ೩ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಜಲಾಶಯ ಯೋಜನೆ
- ೪ ದೂಧಗಂಗಾ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ
- ೫ ಹಿರಣ್ಯಕೇಶಿ ನದಿಯಿಂದ ಘ.ಬ.ದಂ.ಕಾಲುವೆಗೆ ನೀರೆತ್ತುವುದು
- ೬ ಬಳ್ಳಾರಿ ನಾಲಾ ಯೋಜನೆ
- ೭ ಶ್ರೀ ರಾಮೇಶ್ವರ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ
- ೮ ಕಿಣಯೇ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ

ಮೇಲಿನ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸುವರ್ಣ ಕರ್ನಾಟಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೇ ಉಳಿದ ಯೋಜನೆಗಳು ವಿವಿಧ ಹಂತದಲ್ಲಿವೆ. ಮೇಲಿನ

ಯೋಜನೆಗಳಡಿ ಇದುವರೆವಿಗೂ ೩,೫೩,೨೮೪.೪೩ ಹೆ. ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಮೇಲಿನ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ₹ ೨೯೦೦.೯೮೫ ಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಚ್ ೨೦೧೧ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್, ಮಲಪ್ರಭಾ ಯೋಜನಾ ವಲಯ : ಧಾರವಾಡ, ಇವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೋಜನೆಗಳು. ಸರ್ಕಾರಿ ಆದೇಶಸಂಖ್ಯೆ: ಜಸಂಇ: ೧೩೭: ಸೇ ಎಸು: ೨೦೦೭ ದಿನಾಂಕ: ೦೪-೦೯-೨೦೦೭ ರ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನೀರಾವರಿ (ಉತ್ತರ) ವಲಯವು ದಿನಾಂಕ: ೧೦-೦೮-೧೯೬೭ ರಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರ ವಲಯದ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ವಿಭಜಿತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತ್ವರಿತ ಗತಿಯಿಂದ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಲಪ್ರಭಾ ಯೋಜನಾ ವಲಯವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯೋಜನೆಗಳು

- ೧ ಮಲಪ್ರಭಾ
- ೨ ಹರಿನಾಲಾ
- ೩ ಕಳಸನಾಲಾ ಮತ್ತು ಭಂದೂರು ನಾಲಾ ಯೋಜನೆಗಳು
- ೪ ಜವಳುಹಳ್ಳಿ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ*
- ೫ ಬೆಣ್ಣೆಹಳ್ಳಿ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳು
- ೬ ಕೊಣ್ಣೂರು ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ*
- ೭ ಕೊಳಚಿ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ*
- ೮ ಶಿಗ್ಗಾವಿ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ

(* ಮಲಪ್ರಭಾ ಯೋಜನೆಯ ಬಲದಂಡೆ ನಾಲೆಯಲ್ಲಿನ ಕುಂಠಿತ ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪೂರಕ ನೀರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ.

ಮೇಲಿನ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿನಾಲಾ ಯೋಜನೆ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೇ ಉಳಿದ ಯೋಜನೆಗಳು ವಿವಿಧ ಹಂತದಲ್ಲಿವೆ. ಮೇಲಿನ ಯೋಜನೆಗಳಡಿ ಇದುವರೆವಿಗೂ ೨,೧೫,೫೮೯ ಹೆ.ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಮೇಲಿನ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ೧೧೬೮.೯೯ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಚ್ ೨೦೧೧ ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್, ನೀರಾವರಿ ಕೇಂದ್ರ ವಲಯ : ಮುನಿರಾಬಾದ್, ಇವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೋಜನೆಗಳು ಸಿಂಗಟಾಲೂರು ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಂಡರಾಗಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹಮ್ಮಿಗಿ ಗ್ರಾಮದ ಬಳಿ ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಗೆ ಬ್ಯಾರೇಜ್ ಹಾಗೂ ೧,೨೦,೨೩೬ ಎಕರೆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ೧೮.೫೫ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ ನೀರಿನ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಒದಗಿಸಲಾಗುವುದು. (ಬಳ್ಳಾರಿ, ಕೊಪ್ಪಳ, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧,೪೦,೬೭೭ ಎಕರೆ ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ).

ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್, ತುಂಗ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಇವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೋಜನೆಗಳು ತುಂಗಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನಾ ವೃತ್ತ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಇದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೋಜನೆಗಳ ವಿವರ ಮುಂದೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

೧. ತಂಗಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆ
೨. ತುಂಗಾ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ
೩. ಬಸಾಪುರ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ
೪. ಇಟಗಿ-ಸಾಸಲವಾಡ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ
೫. ಗುಡ್ಡದಮಲ್ಲಪುರ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ
೬. ಭದ್ರಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆ ಹಂತ-೧ ಮತ್ತು ೨
೭. ಉಬ್ರಾಣಿ-ಅಮೃತಾಪುರ ಸಂಯುಕ್ತ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ
೮. ಸನ್ಯಸಿ ಕೊಪ್ಪ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ
೯. ದಂಡಾವತಿ ಯೋಜನೆ
೧೦. ಕಲ್ಲುವಡ್ಡಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆ
೧೧. ತಿಳುವಳ್ಳಿ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ
೧೨. ರಾಜನಹಳ್ಳಿ ಏತ ನೀರಾವರಿ (ದಾವಣಗೆರೆ ೨೨ ಕೆರೆಗಳು)
೧೩. ನಿದಿಗೆ ಮತ್ತು ಪುರ್ಲೆ ಕೆರೆಗಳು

ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್, ಭದ್ರಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನಾ ವಲಯ: ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಇವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೋಜನೆಗಳು

ಭದ್ರಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆ ಹಂತ-೧ ಮತ್ತು ೨ : ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಗಾ ನದಿಯಿಂದ ೧೫ ಟಿಎಂಸಿ ನೀರನ್ನು ಭದ್ರಾ ಜಲಾಶಯಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿಸಿ ಭದ್ರಾ ಜಲಾಶಯದಿಂದ ೨೧.೫ ಟಿಎಂಸಿ ನೀರನ್ನು ಪಂಪ್ ಮಾಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆ ಹಾಗೂ ಈ ನೀರಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಭದ್ರಾ ಜಲಾಶಯದ ನಾಲೆ, ತುಂಗಭದ್ರಾ ಎಡದಂಡೆ ನಾಲೆ, ವಿಜಯನಗರ ನಾಲಾ, ಬಲದಂಡೆ ಉನ್ನತಮಟ್ಟದ ನಾಲೆ ಹಾಗೂ ವಿತರಣಾ ನಾಲೆಗಳ ಆಧುನೀಕರಣದಿಂದ ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುವುದು. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಶಾಖಾ ನಾಲೆಯಡಿ ಹೊಸದುರ್ಗ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಮತ್ತು ಚಳ್ಳಕೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳ ೧,೦೪,೯೮೯ ಹೆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಡೂರು ಹಾಗೂ ತರೀಕೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳ ೨೨೭೬ ಹೆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟು ೧,೦೭,೨೬೫ ಹೆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ೧೫.೯ ಟಿಎಂಸಿ ನೀರು ಬಳಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗುವುದು. ತುಮಕೂರು ಹಾಗೂ ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಆಯ್ದು ೧೧೯ ಕೆರೆಗಳು ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ೩೭ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಶೇ.೭೫ ರಷ್ಟು ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ೫.೬ ಟಿಎಂಸಿ ನೀರಿನ ಬಳಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲಾಗುವುದು ಹಾಗೂ ಅಂತರ್ಜಲ ವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗಾಗಿ ಪೂರಕವಾಗುವುದು.

ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್, ವಾರಾಹಿ ಯೋಜನಾ ವಲಯ : ಸಿದ್ದಾಪುರ, ಇವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೋಜನೆಗಳು

ವಾರಾಹಿ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ : ವಾರಾಹಿ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ವಾರಾಹಿ ನದಿಗೆ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುಂದಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಸಿದ್ದಾಪುರದ ಬಳಿ ಹೊರಿಯಬ್ಬೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಒಂದು ಡೈವರ್ಷನ್ ವಿವರ್‌ನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ವಾರಾಹಿ ಜಲ ವಿದ್ಯುತ್ ಯೋಜನೆಯ ಟೇಲ್ ರೇಸ್ ನಿಂದ ಪ್ರತಿ ನಿತ್ಯ ಹೊರಬರುವ ೧೧೦೦ ಕ್ಯೂಸೆಕ್ಸ್ ನೀರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಂದಾಪುರ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕುಗಳ ಒಟ್ಟು ಸುಮಾರು ೧೫,೭೦೨ ಹೆಕ್ಟೇರ್ (೩೮,೮೦೦ ಎಕರೆ) ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಲಾಗಿದೆ.

ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್, ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನಾ ವಲಯ : ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಇವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೋಜನೆಗಳು

ಬೆಣ್ಣೆತೋರಾ ಯೋಜನೆ: ಬೆಣ್ಣೆತೋರಾ ಯೋಜನೆಯು ಒಂದು ಬೃಹದ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ. ಸದರಿ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಿತ್ತಾಪೂರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹೆರೂರ ಗ್ರಾಮದ ಬೆಣ್ಣೆತೋರಾ ನದಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ಸದರಿ ಯೋಜನೆಯ ಎರಡು ಕಾಲುವೆಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೨೦,೨೩೪ ಹೆ. ಪ್ರದೇಶವು ನೀರಾರವಿಗೊಳಪಟ್ಟಿದ್ದು ೫.೭೫ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ. ನೀರನ್ನು ಹರಿಯ ಬಿಡಲಾಗಿದೆ. ಯೋಜನೆಯ ಆಣೆಕಟ್ಟಿನ ಏರಿಯ (ಎಂಬ್ಯಾಂಕ್ ಮೆಂಟ್) ಕೆಲಸ ಹಾಗೂ ಸ್ವಿಲ್‌ವೇ ಕೆಲಸ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದ್ದು ೨೦೦೧ ರಿಂದ ನೀರನ್ನು ಶೇಖರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಭೀಮಾ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ: ಭೀಮಾ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ ಅಡಿ ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಫಜಲಪೂರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಸೊದಿರುತ್ತದೆ. ಗೇಟ್ ಅಳವಡಿಸುವುದನ್ನು ಸೇರಿ ಬ್ಯಾರೇಜ್ ಕಾಂಗಾರಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆನ್ ಗ್ರಾಮದ ಬಳಿ ಬ್ಯಾರೇಜ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಇದರಿಂದ ೨೪೨೯೨ ಹೆ. ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನೀರಾವರಿ ಒದಗಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ೬.೦೦ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ. ನೀರಿನ ಬಳಕೆಯಾಗಲಿದೆ.

ಗಂಡೋರಿನಾಲಾ ಯೋಜನೆ: ಗಂಡೋರಿನಾಲಾ ಯೋಜನೆಯ ಗುಲಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದ್ದು, ಬೆಣ್ಣೆತೋರಾ ನದಿಯ ಉಪ ನದಿಯಾದ ಗಂಡೋರಿನಾಲಾಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮುಂದೆ ಈ ನದಿಯು ಕೃಷ್ಣಾಕೊಳ್ಳದ ಭೀಮಾ ನದಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸದರಿ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ೧.೯೭ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ. ನೀರಿನ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ೮೦೯೪ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನೀರಾವರಿಗೊಳಪಟ್ಟಿದೆ.

ಕೆಳದಂಡೆ ಮುಲ್ಲಾಮಾರಿ ಯೋಜನೆ: ಕೃಷ್ಣಾ ಕೊಳ್ಳದ ಕಾಗಿಣಾ ನದಿಯ ಉಪನದಿಯಾದ ಮುಲ್ಲಾಮಾರಿ ನದಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಈ ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸದರಿ ಯೋಜನೆಯು ಗುಲಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಿಂಚೋಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನಾಗರಾಳ ಗ್ರಾಮದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಯೋಜನೆಯಡಿ ೨.೬೧ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ. ನೀರು ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ೯೭೧೩ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶದ ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಕಾವೇರಿ ನೀರಾವರಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ

ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ನೀರಾವರಿ(ದ) ವಲಯ ಮೈಸೂರು: ಇವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೋಜನೆಗಳು ಕಾವೇರಿ ನೀರಾವರಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಾವೇರಿ ಜಲಾನಯನ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತೀವ್ರಗತಿಯಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ವಿಶೇಷ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಕಂಪನಿ ಆಕ್ಟ್ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ದಿನಾಂಕ: ೦೩-೦೬-೨೦೦೩ ರಂದು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶವಾದ ೧,೯೧,೭೯೧ ಚ.ಕಿ.ಮೀ. ನಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿ ಜಲಾನಯನ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶವು ೩೪,೨೭೫ ಚ.ಕಿ.ಮೀ ಆವರಿಸಿದ್ದು, ಇದು ಶೇ.೧೭.೯೯ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳು-ಹಾರಂಗಿ (೫೦ ಕಿ.ಮೀ), ಹೇಮಾವತಿ (೨೪೫ ಕಿ.ಮೀ), ಲಕ್ಷ್ಮಣ ತೀರ್ಥ (೧೩೧ ಕಿ.ಮೀ), ಕಬಿನಿ (೨೩೦ ಕಿ.ಮೀ), ಶಿಂಷಾ (೨೨೧ ಕಿ.ಮೀ), ಹೇಮಾವತಿ (೨೪೫ ಕಿ.ಮೀ), ಅರ್ಕಾವತಿ (೧೬೧ಕಿ.ಮೀ.) ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯ ನದಿಯಾದ ಕಾವೇರಿ (೩೮ ಕಿ.ಮೀ) ಯಾಗಿವೆ. ಕಾವೇರಿ ಕಣಿವೆಯು

೧೧ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಕಾವೇರಿ ನೀರಾವರಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ವಹಿಸಿರುವ ಕಾವೇರಿ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಏತ ನೀರಾವರಿ, ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ಕಾಡಾ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ, ಏತ ನೀರಾವರಿ, ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ಹಾಗೂ ಕಾಡಾ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ, ನಡೆಸುವ ಹಾಗೂ ಸುಧಾರಿಸುವ (ಅಧುನೀಕರಿಸುವ) ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಕೂಡ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

ಕಾವೇರಿ ನೀರಾವರಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ (೧) ನೀರಾವರಿ (ದ) ವಲಯ, ಮೈಸೂರು (೨) ಹೇಮಾವತಿ ನಾಲಾ ವಲಯ

ಕಾವೇರಿ ನೀರಾವರಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ (೧) ನೀರಾವರಿ (ದ) ವಲಯ, ಮೈಸೂರು (೨) ಹೇಮಾವತಿ ನಾಲಾ ವಲಯ, ತುಮಕೂರು ಹಾಗೂ (೩) ಹೇಮಾವತಿ ಯೋಜನಾ ವಲಯ, ಗೊರೂರು ಬರುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಲಯದಡಿ ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯೋಜನೆಗಳ ವಿವರಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

ವಲಯದ ಹೆಸರು: ನೀರಾವರಿ (ದ) ವಲಯ, ಮೈಸೂರು,

ಕ್ರಮ	ಯೋಜನೆ ಹೆಸರು	ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಪ್ರಸಕ್ತ ಹಂತದ ವಿವರ
೧	ಡಿ.ಡಿ.ಅರಸ್ ನಾಲೆ	ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ
೨	ಕಬಿನಿ ಯೋಜನೆ	ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ೨೦೧೨-೧೩
೩	ಹಾರಂಗಿ ಯೋಜನೆ	ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ
೪	ತಾರಕ ಯೋಜನೆ	ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ
೫	ಅರ್ಕಾವತಿ	ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ
೬	ಚಿಕ್ಕಿಹೊಳೆ ಯೋಜನೆ	ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ
೭	ಉಡುತೊರೆಹಳ್ಳಿ ಯೋಜನೆ	ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ
೮	ಇಗ್ಗೂರು ಯೋಜನೆ	ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ
೯	ಮಂಚನಬೆಲೆ ಯೋಜನೆ	ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ
೧೦	ಕೆ.ಆರ್.ಎಸ್.ಆಧುನೀಕರಣ	ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ
೧೧	ನಂಜಾಪುರ ಏ.ನೀ.ಯೋ	ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ
೧೨	ಬನ್ನಹಳ್ಳಿಹುಂಡಿ ಏ.ನೀ.ಯೋ	ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ

ಹೇಮಾವತಿ ನಾಲಾ ವಲಯ, ತುಮಕೂರು

೧	ಹೇಮಾವತಿ ನಾಲಾ ಯೋಜನೆ	ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವುದು	೨೦೧೨-೧೩
	ಹೇಮಾವತಿ ಯೋಜನಾ ವಲಯ, ಗೋರೂರು.		
೧	ಹೇಮಾವತಿ ಯೋಜನೆ	ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವುದು	೨೦೧೨-೧೩
೨	ಯಗಚಿ ಯೋಜನೆ	ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವುದು	೨೦೧೧-೧೨
೩	ಹುಚ್ಚನ ಕೊಪ್ಪಲು ಏ.ನೀ.ಯೋ	ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವ ಹಂತದಲ್ಲಿದೆ	
೪	ಕಾಮಸಮುದ್ರ ಏ.ನೀ.ಯೋ	ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ	
೫	ಕಾಚೇನಹಳ್ಳಿ ಏ.ನೀ.ಯೋ.	ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವುದು	೨೦೧೨-೧೩
೬	ವಾಟೆಹೊಳೆ ಯೋಜನೆ	ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ	

ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವುದು-೫: ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವ ಹಂತದಲ್ಲಿರುವುದು-೨: ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರುವುದು-೧೨.

ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಹೇಮಾವತಿ ನಾಲಾ ವಲಯ-ತುಮಕೂರು : ಇವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೋಜನೆಗಳು.

ಹೇಮಾವತಿ ನಾಲಾ ವಲಯ- ತುಮಕೂರು : ತುಮಕೂರು ಹೇಮಾವತಿ ನಾಲಾ ವಲಯವು ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ: ಪಿಡಬ್ಲ್ಯೂಡಿ ೧೧ ಪಿಸಿಒ ಲೆ೨, ಬೆಂಗಳೂರು, ದಿನಾಂಕ: ೧೪-೦೧-೮೨ ರ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಮಾವತಿ ನಾಲಾ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ತುಮಕೂರು ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದಿನಾಂಕ: ೨೩-೦೪-೮೨ ರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಹೇಮಾವತಿ ಎಡದಂಡೆ ನಾಲೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವೈ ನಾಲೆ, ತುಮಕೂರು ಶಾಖಾ ನಾಲೆ, ನಾಗಮಂಗಲ ಶಾಖಾ ನಾಲೆ, ಬಾಗೂರು ನವಿಲೆ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ ಹಾಗೂ ತುಮಕೂರು ಮತ್ತು ತಿಪಟೂರು ಟೌನ್ ಗಳಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ವಲಯವು ಹೇಮಾವತಿ ಜಲಾಶಯ ಯೋಜನೆ, ಗೋರೂರು, ಇದರ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಹೇಮಾವತಿ ಯೋಜನೆಯ ಮೂಲ ಅಂದಾಜು ಪಟ್ಟಿ ೧೯೬೨ ರಲ್ಲಿ ₹.೧೬.೩೦ ಕೋಟಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶ ಸಂ.ಪಿ.ಡಬ್ಲ್ಯೂಡಿ./೧/ಜಿ.ಕೆ.ಹೆಚ್/೬೩, ದಿನಾಂಕ: ೧೮-೦೯-೧೯೬೨ ರಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಅನುಮೋದನೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೨-೦೮ ನೇ ಸಾಲಿನ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಅಂದಾಜು ಮೊತ್ತ ₹ ೩,೮೨೨.೦೦ ಕೋಟಿ ಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶ ಸಂ.ಡಬ್ಲ್ಯೂಡಿ.ಆರ್.ಡಿ/೪೬/ಎನ್.ಹೆಚ್.ಪಿ ೨೦೦೨, ದಿನಾಂಕ; ೩೦-೦೨-೨೦೦೨ ರಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಅನುಮೋದನೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೇಮಾವತಿ ನಾಲಾ ವಲಯ, ತುಮಕೂರಿನ ಅಂದಾಜು ಪಟ್ಟಿ ಮೊತ್ತ ₹ ೨೧೨೬.೦೦ ಕೋಟಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಕಾರ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರ. ಸಂ.	ನಾಲಾ ವಿವರ	ಒಟ್ಟು ಉದ್ದ (ಕಿ.ಮೀ. ಗಳಲ್ಲಿ)	ನಿಯೋಜಿತ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಎಕರೆಗಳಲ್ಲಿ(ಹೆ)	ನಿಯೋಜಿತ ಉಪಯೋಗತೆ (ಟಿಎಂಸಿಗಳಲ್ಲಿ)	ಉಪಯೋಗ ಪಡೆಯಲಿರುವ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳು
೧	ವೈ ನಾಲಾ ಪಂಕ್ತೀಕರಣ	೫.೫೦	-	-	-
೨	ತುಮಕೂರು ಶಾಖಾ ನಾಲೆ	೨೪೦.೦೦	೨೩೬೯೯೦ (೯೫,೯೦೯)	೧೮.೦೭	ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ತುರುವೇಕೆರೆ, ತಿಪಟೂರು, ಗುಬ್ಬಿ, ತುಮಕೂರು, ಕುಣಿಗಲ್
೩	ನಾಗಮಂಗಲ ಶಾಖಾ ನಾಲೆ	೭೮.೩೨	೧೪೬೯೯೪ (೫೯೪೮೮)	೧೧.೧೯	ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ತುರುವೇಕೆರೆ, ತಿಪಟೂರು, ಗುಬ್ಬಿ, ಕುಣಿಗಲ್ ಮತ್ತು ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಾಗಮಂಗಲ ತಾಲ್ಲೂಕು
೪	ಬಾಗೂರು-ನವಿಲೆ ಸುರಂಗ ನಿರ್ಗಮನದ ಬಳಿ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ	೧೩.೯೭ (ಎಡದಂಡೆ) ೧೬.೨೫ (ಬಲದಂಡೆ)	೫೮೨೮ (೨೩೫೮)	೦.೨ ೯	ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿ.ಆರ್. ಪಟ್ಟಣ ಮತ್ತು ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಿಪಟೂರು
೫	ತುಮಕೂರು ಮತ್ತು ತಿಪಟೂರು ಟೌನ್ ಗಳಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಕಾಮಗಾರಿ	-	-	೧.೪೪	
	ಒಟ್ಟು		೩೮೯೮೧೨ (೧೫೭೭೫೫)	೩೦.೯೯	

ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್, ಹೇಮಾವತಿ ಯೋಜನಾ ವಲಯ, ಗೊರೂರು : ಇವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೋಜನೆಗಳು

ಹೇಮಾವತಿ ಯೋಜನೆ, ಗೊರೂರು : ಹೇಮಾವತಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ ಹಾಸನ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಗೊರೂರು ಗ್ರಾಮದ ಹತ್ತಿರ ಹೇಮಾವತಿ ನದಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೇಮಾವತಿ ಯೋಜನೆಯ ಮೂಲ ಅಂದಾಜು ಪಟ್ಟಿ ೧೯೬೭ ರಲ್ಲಿ ₹.೧೬.೩೦ ಕೋಟಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶ ಸಂ.ಪಿಡಬ್ಲ್ಯೂ ಡಿ/೧/ಬಿ.ಕೆ.ಹೆಚ್/೬೩, ದಿನಾಂಕ: ೧೮-೦೯-೧೯೬೭ ರಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಅನುಮೋದನೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೭-೦೮ನೇ ಸಾಲಿನ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಅಂದಾಜು ಮೊತ್ತ ₹.೩೮೭೭.೦೦ ಕೋಟಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶ ಸಂ.ಡಬ್ಲ್ಯೂ ಡಿ/೪೬/ಎನ್.ಹೆಚ್.ಪಿ ೨೦೦೭, ದಿನಾಂಕ: ೩೦-೦೭-೨೦೦೭ ರಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಅನುಮೋದನೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಹೇಮಾವತಿ ಯೋಜನೆ-ಗೊರೂರಿನ ಅಂದಾಜು ಪಟ್ಟಿ ಮೊತ್ತ ₹.೧೭೫೧.೦೦ ಕೋಟಿ ಹಾಗೂ ಹೇಮಾವತಿ ನಾಲಾ ವಲಯ, ತುಮಕೂರಿನ ಅಂದಾಜು ಪಟ್ಟಿ ಮೊತ್ತವಾದ ₹.೨೧೨೬.೦೦ ಕೋಟಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಹರಿ ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಒಟ್ಟು ೫೬.೬೭ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ ನೀರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ಹೇಮಾವತಿ ನಾಲಾ ವಲಯ ತುಮಕೂರಿನ ನಿಯೋಜಿತ ೩೦.೯೯ ಟಿಎಂಸಿ ನೀರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಹೇಮಾವತಿ ಯೋಜನೆ ಗೊರೂರಿಗೆ ನಿಯೋಜಿತ ೨೫.೬೮ ಟಿಎಂಸಿ ನೀರು ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಲಭ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಗೊರೂರು ವಲಯದಿಂದ ಒಟ್ಟು ೩೧೦೯೪೩ ಎಕರೆ (೧೨೫೮೩೨ ಹೆ) ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲು ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಾಸನ, ಆಲೂರು, ಅರಕಲಗೂಡು, ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ ಮತ್ತು ಚನ್ನರಾಯಪಟ್ಟಣ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳು: ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಂಡ್ಯ ಕೆ.ಆರ್.ಪೇಟೆ, ಪಾಂಡವಪುರ, ನಾಗಮಂಗಲ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳು: ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆ.ಆರ್.ನಗರ ಹಾಗೂ ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೋಮವಾರ ಪೇಟೆ -ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳು ಈ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆಯಲಿವೆ.

ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್, ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನಾ ವಲಯ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ : ಇವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೋಜನೆಗಳು

ಕಾರಂಜಾ ಯೋಜನೆ : ಕಾರಂಜಾ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯು ಬೀದರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಬೃಹತ್ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯು ಬೀದರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭಾಲ್ಕಿ ತಾಲೂಕಿನ ಬ್ಯಾಲಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದ ಗೋದಾವರಿ ಕೊಳ್ಳದ ಮಾಂಜರಾ ನದಿಯ ಕಾರಂಜಾ ಬಳಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ೯.೨೭ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ. ನೀರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೀದರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭಾಲ್ಕಿ, ಬೀದರ್ ಹಾಗೂ ಹುಮನಾಬಾದ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ೨೯೨೨೭ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶವು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ಕೇಂದ್ರ ನೆರವು ಎ.ಐ.ಬಿ.ಪಿ. ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿದೆ.

ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್, ನೀರಾವರಿ ಕೇಂದ್ರ ವಲಯ ಮುನಿರಾಬಾದ್ : ಇವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೋಜನೆಗಳು

ನೀರಾವರಿ ಕೇಂದ್ರ ವಲಯ: ಮುನಿರಾಬಾದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕನಾಲಾ, ನಾರಿಹಳ್ಳಿ, ರಾಜೋಳಿಬಂಡಾ, ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲುವೆಗಳು, ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ತುಂಗಭದ್ರಾ (ಆಧುನೀಕರಣ) ಹಿರೇಹಳ್ಳಿ, ಮಸ್ಕಿನಾಲಾ ಹಾಗೂ ಸಿಂಗಟಾಲೂರು ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ತುಂಗಭದ್ರಾ ಯೋಜನೆ ಮೂಲ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿವೆ. ಆದರೆ ಎಡದಂಡೆ ನಾಲ ಆಧುನೀಕರಣ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ತುಂಗಭದ್ರಾ ಯೋಜನೆ

ಈ ಯೋಜನೆಯು ಅಂತರರಾಜ್ಯ ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದ್ದು, ೧೯೪೫ ರಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ಮದ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಜಂಟಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ತುಂಗಭದ್ರಾ ಅಣೆಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಯ ಉಪನದಿಯಾದ ತುಂಗಭದ್ರ ನದಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ಮುದ್ದಾಪುರ ಹತ್ತಿರ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಎರಡು ಬದಿಯ ಕಾಲುವೆಗಳಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಬಳ್ಳಾರಿ, ಕೊಪ್ಪಳ ಮತ್ತು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ೩,೬೨,೭೮೫ ಹೆಕ್ಟೇರು ಜಮೀನಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ನಿಗದಿತ ನೀರಿನ ಬಳಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ೩೭೩೬ ದಶಲಕ್ಷ ಘನ ಮೀಟರ್ (೧೩೩.೦೦ ಟಿ.ಎಂ.ಸಿ) ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಈಗ ಇದು ಎರಡು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ (ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ) ಜಂಟಿ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಬುಡದಲ್ಲಿ ಎಡ ಮತ್ತು ಬಲ ಹಾಗೂ ಕಾಲುವೆಗಳ ಸಮತಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳ ಹತ್ತಿರ ವಿದ್ಯುತ್‌ಚಕ್ತಿಯನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ.

ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್, ತುಂಗಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ : ಇವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೋಜನೆಗಳು

ಪ್ರಧಾನ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ತುಂಗಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನಾ ವಲಯ : ಕರ್ನಾಟಕ ನೀರಾವರಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಇವರ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಅಧೀನದಲ್ಲಿನ ಭದ್ರಾ ಯೋಜನಾ ವೃತ್ತವು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ, ಭದ್ರಾ ಜಲಾಶಯ ಯೋಜನಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ೦೭-೧೧-೧೯೬೯ ರಿಂದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಈ ವೃತ್ತದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಭಾಗೀಯ ಕಛೇರಿಗಳು, ಕಾರ್ಯಪಾಲಕ ಇಂಜಿನಿಯರ್, ನಂ:೩, ಕಾಲುವೆ ವಿಭಾಗ, ಮಲೆಬೆನ್ನೂರು, ಭದ್ರಾ ಎಡದಂಡೆ ನಾಲೆ, ವಿಭಾಗ ನಂ:೪, ಭದ್ರಾವತಿ ಮತ್ತು ಭದ್ರಾ ನಾಲಾ ವಿಭಾಗ ನಂ:೫ ದಾವಣಗೆರೆ, ಹಾಗೂ ೧೫ ಉಪ ವಿಭಾಗಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಭದ್ರಾ ಯೋಜನಾ ವೃತ್ತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೋಜನೆಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ:

೧. ಭಾರಿ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ

- ೧) ಭದ್ರಾ ಜಲಾಶಯ
- ೨) ವಾಣಿ ವಿಲಾಸ ಸಾಗರ ಜಲಾಶಯ

೨. ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ

- ೧) ಭದ್ರಾ (ಗೊಂದಿ) ಅಣೆಕಟ್ಟು ಯೋಜನೆ
- ೨) ಜಂಬದಹಳ್ಳ ಜಲಾಶಯ ಯೋಜನೆ
- ೩) ರಾಣಿಕೆರೆಗೆ ಪೂರಕ ನಾಲಾ ಯೋಜನೆ
- ೪) ಗಾಯತ್ರಿ ಜಲಾಶಯ ಯೋಜನೆ
- ೫) ಅಂಬ್ಲಿಗೊಳ ಜಲಾಶಯ ಯೋಜನೆ
- ೬) ತಿಮ್ಮಾಪುರ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ
- ೭) ಅಂಜನಾಪುರ ಜಲಾಶಯ ಯೋಜನೆ
- ೮) ಧರ್ಮಾ ಯೋಜನೆ
- ೯) ತುಂಗಾ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಯೋಜನೆ
- ೧೦) ಕಡುಹಿನಬೈಲು ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ
- ೧೧) ಡಿ.ಬಿ.ಕೆರೆ ಪಿಕಪ್ ಯೋಜನೆ

೩. ಕೆರೆಗಳು

- ೧) ಸೂಳೆಕೆರೆ (ಶಾಂತಿಸಾಗರ)
- ೨) ಭೀಮಸಮುದ್ರ ಕೆರೆ
- ೩) ಆಸುಂಡಿ ಕೆರೆ

೪) ಮದಗ-ಮಾಸೂರು ಕೆರೆ

- ೧). ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ

ನೀರಾವರಿ ನಿರ್ವಹಣೆಯು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಇಲಾಖೆಗಳಾದ ನೀರಾವರಿ, ಕೃಷಿ, ಸಹಕಾರ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪಾತ್ರವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ದೂರದರ್ಶಿತ್ವದ ರೀತ್ಯ ಕಾಡಾವು ೧೯೭೦ ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಮೇಲ್ಕಂಡ ಇಲಾಖೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ವೇಗವರ್ಧಕವಾಗಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹಾಗೂ ಬಳಸಲಾದ ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ನಡುವಿನ ಅಂತರವನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸುವುದು, ಪ್ರತಿ ನೀರು ಹಾಗೂ ಭೂಮಿ ಘಟಕದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು, ನೀರು ಸಾಗಣೆಗೆ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ನಷ್ಟವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು, ಜಮೀನಿನ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ನೀರಿನ ಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಕಾಡಾ (Command Area Development Authority)

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ೬ ಕಾಡಾಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ : ೧) ಮಲಪ್ರಭಾ ಮತ್ತು ಘಟಪ್ರಭಾ ಯೋಜನೆ, ಬೆಳಗಾವಿ ೨) ತುಂಗಭದ್ರಾ ಯೋಜನೆ, ಮುನಿರಾಬಾದ್, ೩) ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆ, ಭೀಮರಾಯನಗುಡಿ, ೪) ಕಾವೇರಿ ಜಲಾನಯನ ಯೋಜನೆ, ಮೈಸೂರು, ೫) ಭದ್ರಾ ಜಲಾಶಯ ಯೋಜನೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ೬) ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ ವಲಯ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ.

ಕಾಡಾಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿವರ

ಕ್ರ. ಸಂ.	ಕಾಡಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನ	ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡ ವರ್ಷ	ಒಳಗೊಂಡ ಯೋಜನೆಗಳು	ಒಳಪಡುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು
೧	ಮಲಪ್ರಭಾ ಮತ್ತು ಘಟಪ್ರಭಾ ಯೋಜನೆಗಳು, ಬೆಳಗಾವಿ	೧೯೭೪	ಮಲಪ್ರಭಾ ಮತ್ತು ಘಟಪ್ರಭಾ	ಬೆಳಗಾವಿ, ಧಾರವಾಡ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಗದಗ
೨	ತುಂಗಭದ್ರಾ ಯೋಜನೆ, ಮುನಿರಾಬಾದ್	೧೯೭೪	ತುಂಗಭದ್ರಾ ಹಿರೇಹಳ್ಳಿ ಮಸ್ಕಿನಾಲಾ	ಬಳ್ಳಾರಿ, ರಾಯಚೂರು, ಕೊಪ್ಪಳ
೩	ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆ, ಭೀಮರಾಯನಗುಡಿ	೧೯೭೭	ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ	ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ಬಿಜಾಪುರ, ರಾಯಚೂರು, ಬಾಗಲಕೋಟೆ
೪	ಕಾಡಾ ಕಾವೇರಿ ಜಲಾನಯನ ಯೋಜನೆಗಳು, ಮೈಸೂರು	೧೯೭೪	ಕೃಷ್ಣರಾಜಸಾಗರ, ನುಗು, ಬೈರಮಂಗಲ, ಗೊಂಡಾಲ್, ಕಣ್ಣಿ, ಮಾರ್ಕೋನಹಳ್ಳಿ, ಕಬಿನಿ, ಹಾರಂಗಿ, ಹೇಮಾವತಿ, ಮಂಚಿನಬೆಲೆ, ತಾರಕ ಮತ್ತು ವಾಟೆಹೊಳೆ	ಮೈಸೂರು, ಮಡಿಕೇರಿ, ಚಾಮರಾಜನಗರ, ಹಾಸನ, ಮಂಡ್ಯ, ತುಮಕೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ
೫	ಭದ್ರಾ ಯೋಜನೆಗಳು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೯೭೯	ತುಂಗಾ, ಭದ್ರಾ ಮತ್ತು ಗೊಂದಿ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ದಾವಣಗೆರೆ
೬	ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನಾ ವಲಯ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ	೨೦೦೦	ಚಂದ್ರಂಪಳ್ಳಿ, ಹತ್ತಿಗುಣಿ, ಸಿದಾಗರ್, ಹಪ್ಪರ್, ಮುಲ್ಲಾಮಾರಿ, ಅಮರ್ಜಾ, ಬೆಣ್ಣೆತೊರಾ, ಭೀಮಾ, ಗಂಡೋರಿನಾಲಾ, ಕಾಗಿನಾ, ಕಾರಂಜಾ	ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ಬೀದರ್

ಕೃಷಾ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಾಲಾ ವಿವರಗಳು

ಕೆಲಸದ ವಿವರ	ಉದ್ದ ಕಿ.ಮೀ.	ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ (ಹೆ)
ನಾರಾಯಣಪುರ ಎಡದಂಡೆ ಕಾಲುವೆ	೭೮.೦೦	೪೨೨೨೩
ಶಹಪುರ ಶಾಖಾ ನಾಲೆ	೭೬.೦೦	೧,೨೨,೧೨೦
ಮುದಬಾಳ ಶಾಖಾ ನಾಲೆ	೫೦.೦೮	೫೧,೦೦೦
ಇಂಡಿ ಶಾಖಾ ನಾಲೆ	೧೭೨.೦೦	೧,೩೧,೨೬೦
ಜೇವರ್ಗಿ ಶಾಖಾ ನಾಲೆ	೮೬.೩೬	೫೭,೧೦೦
ಆಲಮಟ್ಟಿ ಎಡದಂಡೆ ನಾಲೆ	೮೫.೦೦	೨೦,೨೩೫
ಆಲಮಟ್ಟಿ ಬಲದಂಡೆ ನಾಲೆ	೯೫.೦೦	೮೪,೦೦೦
ನಾರಾಯಣಪುರ ಬಲದಂಡೆ ನಾಲೆ	೬೭.೫೦	೧೬,೧೦೦
ಮುಲವಾಡ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ	೯೫.೪೦	೩೦,೮೫೦
ರಾಮಾಪುರ ಎಲ್‌ಐಎಸ್	೫೧.೫೦	೨೦,೨೩೫
ಇಂಡಿ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ	೯೬.೦೦	೪೧,೯೦೦

ಆಧಾರ: ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಇಲಾಖೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಮಲಪ್ರಭಾ, ಘಟಪ್ರಭಾ ಹಂತ ೩ ಮತ್ತು ತುಂಗಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆಗಳ ಪ್ರಗತಿ

ವಿವರ	ಅಂಶ	ಘಟಪ್ರಭಾ ೩ನೇ ಹಂತ	ಮಲಪ್ರಭಾ	ತುಂಗಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆ
ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚ	ರೂ. ಕೋಟಿಗಳು	೧೪೩೫.೦೦	೧೩೮೩.೪೮	೧೯೬೬.೦೦
೨೦೦೯-೧೦ರ ವರೆಗಿನ ವೆಚ್ಚ	ರೂ. ಕೋಟಿಗಳು	೧೨೮೧.೨೫	೧೦೩೮.೯೩	೧೦೮೧.೪೭
೨೦೧೦-೧೧ರ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ವೆಚ್ಚ	ರೂ. ಕೋಟಿಗಳು	೫೬.೦೬	೨೩೪.೦೦	೮೫.೦೦
ಉದ್ದೇಶಿತ ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ	ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳು	೧೭೧೪೪೦	೨೨೦೦೨೮	೮೦೪೯೪
೨೦೦೯-೧೦ ವರೆಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ	ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳು	೧೬೦೭೮೩	೨೧೩೫೩೭	೨೨೦೦೫
೨೦೧೦-೧೧ ರವರೆಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಬಹುದಾದ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ.	ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳು	೨೨೭೧	೧೬೯	೧೦೦೦೦

ಆಧಾರ: ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಇಲಾಖೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ - ಮೇಲ್ಮೈ ಜಲ

ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ೨,೦೦೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ವರೆಗಿನ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳಡಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳು ನಿಗದಿತ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸುವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಫಲ ನೀಡುವ ಯೋಜನೆಗಳಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ೪೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ವರೆಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವ ಕೆರೆಗಳು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ೨೦೦೯-೧೦ ರಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೇಲಿನ ವೆಚ್ಚ ರೂ. ೫೯,೪೦೮.೨೪ ಲಕ್ಷಗಳು. ೨೦೧೦-೧೧ ರಲ್ಲಿ ಆಯವ್ಯ ಹಂಚಿಕೆಯಂತೆ ಪಿಕ್‌ಪ್‌ಗಳು, ಅಣೆಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ಪೂರಕ ನಾಲೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ

ರೂ.೯,೮೪೧.೭೮ ಲಕ್ಷಗಳು, ವಿಶೇಷ ಘಟಕ ಯೋಜನೆ ಹಾಗೂ ಗಿರಿಜನ ಉಪ ಯೋಜನೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ರೂ.೫೦೦೦.೦೦ ಲಕ್ಷಗಳು ಇದರೊಂದಿಗೆ ರೂ.೮೪.೫೨ ಲಕ್ಷಗಳು ೪೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಇರುವ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಕೆರೆಗಳಿಗಾಗಿ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ೯೦೦೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ನೀರಾವರಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಗುರಿ ಹೊಂದಲಾಗಿದೆ.ಮೇಲ್ಮೈ ಜಲದಿಂದ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲಾದ ೨೦೦೨-೦೩ ರಿಂದ ವರ್ಷವಾರು ವಿವರ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಮೇಲ್ಮೈ ಜಲದಿಂದ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ೨೦೦೨-೦೩ ರಿಂದ ೨೦೧೦-೧೧ರ ವರೆಗೆ

ವರ್ಷ	ವೆಚ್ಚ (ರೂ. ಲಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ)	ಸಾಮರ್ಥ್ಯ (ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಲ್ಲಿ)
೨೦೦೨-೦೩	೧೧೦೫೭.೯೮	೭೨೯೫
೨೦೦೩-೦೪	೧೨೯೮೮.೩೮	೬೩೦೦
೨೦೦೪-೦೫	೨೦೩೯೫.೯೭	೪೨೮೦
೨೦೦೫-೦೬	೧೯೪೧೮.೭೮	೭೧೧೧
೨೦೦೬-೦೭	೩೫೪೭೦.೪೧	೧೦೮೦೦
೨೦೦೭-೦೮	೩೫೯೫೦.೪೪	೮೯೫೪
೨೦೦೮-೦೯	೫೮೬೬೦.೧೩	೧೬೦೩೯
೨೦೦೯-೧೦	೫೯೪೦೮.೨೪	೧೦೦೦೦
೨೦೧೦-೧೧ (ನಿರೀಕ್ಷಿತ)	೮೨೩೮೪.೫೨	೧೦೦೦೦

ಆಧಾರ: ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ - ಹಣದ ವಿವರ ೨೦೧೦-೧೧, ನಿ: ನಿರೀಕ್ಷಿತ

೧೯೬೦ರಲ್ಲಿ ನೋಂದಣಿ ಸಂಘಗಳ ಕಾಯ್ದೆ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಜಲ ಸಂವರ್ಧನಾ ಯೋಜನಾ ಸಂಘವನ್ನು ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಹಾಗೂ ಬಲಪಡಿಸಲು ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದೆ. ಜಲ ಸಂವರ್ಧನೆ ಯೋಜನೆಯು ಕೌಶಲ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಕುಶಲತೆಗಾಗಿ ಯೋಗ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕ್ರಮಗಳ ಕೋಡೀಕರಣ, ಸಂಬಂಧಿತ ವಲಯಗಳನ್ನು ನಿಯಮಾವಳಿ ಅನುಸಾರ ಬಲಪಡಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವೃತ್ತ ವಲಯದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು. ಮತ್ತು ವಿಶ್ವ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಸೇರಿದಂತೆ, ಸಾಧ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲಾ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಬಂಡವಾಳದ ಹರಿವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಜಲ ಸಂವರ್ಧನಾ ಯೋಜನಾ ಸಂಘಕ್ಕೆ ರೂ.೨೦೦ ಕೋಟಿಗಳ ಆಯವ್ಯಯ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಶಾಸ್ತ್ರ ಯೋಜನೆ: ೧೯೯೬-೯೭ ರಿಂದ ವಿಶ್ವ ಬ್ಯಾಂಕ್ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಶಾಸ್ತ್ರ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮೇಲ್ಮೈ ಜಲ ಮತ್ತು ಅಂತರ್ಜಲಕ್ಕೆ ಜಲಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಹವಾಮಾನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಸಂಕಲನಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ ಹಾಗೂ ಉತ್ತಮ ವಿನ್ಯಾಸದ ಜಾಲವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.ಯೋಜನಾ ವೆಚ್ಚ ರೂ.೩೪.೮೬ ಕೋಟಿ ಗಳಿಗೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದ್ದು, ೩೧.೧೨.೨೦೦೩ ರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲ ಶಾಸ್ತ್ರ ಯೋಜನೆ-೨ಕ್ಕೆ ರೂ. ೨೩.೫೩ ಕೋಟಿಗಳ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಮಂಜೂರಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೂ ಮೇಲಿನ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ರೂ. ೯.೦೯ ಕೋಟಿಗಳನ್ನು ಮೇಲ್ಮೈ ಜಲಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ರೂ. ೧೪.೪೪ ಕೋಟಿಗಳನ್ನು ಅಂತರ್ಜಲಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲ ಶಾಸ್ತ್ರ ಯೋಜನೆ-೧ ರಡಿ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ನೀಡಿದ್ದು, ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲ ಶಾಸ್ತ್ರ ಯೋಜನೆ-೨ ರಡಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಸೂಕ್ತ ಸಾಫ್ಟ್‌ವೇರ್‌ಗಳ ಮೀಲಕ ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಸದುಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳಾವುವೆಂದರೆ: ೧) ಜಲ ವಿಜ್ಞಾನ ಘಟಕವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವುದು, ಕ್ರೋಢೀಕೃತ ಜಲ ವಿಜ್ಞಾನ ಯೋಜನೆ ಹಂತ-೧ರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವುದು, ಮಾಹಿತಿಗಳ ಪರಸ್ಪರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ವಿನಿಮಯ ಮತ್ತು ಬೆಂಬಲ ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದು (implementation support) ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ೨) ನೇರ ವಿಸ್ತರಣೆ, ಜಲ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿನ್ಯಾಸದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನೆರವು ಸೇರಿದಂತೆ ತೀರ್ಮಾನ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯವಸಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ನಿಗದಿತ ಕಾರ್ಯಚಾಲಿತ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವುದು.

ತ್ವರಿತ ನೀರಾವರಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ: ಹಣದ ಮುಗ್ಗಟ್ಟಿನಿಂದ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನೆನೆಗುದಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಂತಹ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ೧೯೯೬-೯೭ ರಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ತ್ವರಿತ ನೀರಾವರಿ ಲಾಭ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು (ಎ.ಐ.ಬಿ.ಪಿ) ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ೧೧ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳಾದ ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆ ಹಂತ-೧, ಘಟ್ಟ-೩, ಮಲಪ್ರಭಾ, ಹಿರೇಹಳ್ಳಿ, ಘಟಪ್ರಭಾ, ಕಾರಂಜಾ, ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆ ಹಂತ-೨, ಮಸ್ಕಿನಾಲಾ, ಭೀಮಾ ಏತ ನೀರಾವರಿ, ವಾರಾಹಿ, ಗುಡ್ಡದ ಮಲ್ಲಾಪುರ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ ಗಂಡೋರಿನಾಲಾ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಎ.ಐ.ಬಿ.ಪಿ. ಅಡಿಯಲ್ಲಿನ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಲ/ಕೇಂದ್ರ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ೧) ೧೯೯೬-೯೭ರಲ್ಲಿ ಲೆನೇ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ತ್ವರಿತ ನೀರಾವರಿ ಲಾಭ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು (ಎ.ಐ.ಬಿ.ಪಿ), ಹಣದ ಮುಗ್ಗಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಹು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನೆನೆಗುದಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಂತಹ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿತು. ೧೯೯೬-೯೭ ರಿಂದ ೨೦೦೨-೦೩ ರವರೆಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ನಡುವೆ ಹಂಚಿಕೆ ಅನುಪಾತ ೫೦:೫೦ ರಷ್ಟಿದ್ದು, ೨೦೦೨-೦೩ ರಿಂದ ಹಂಚಿಕೆ ಅನುಪಾತ ೨/೩:೧/೩ ಇರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ೨೦೦೯-೧೦ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೯ ಭಾರಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳಾದ ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆ ಹಂತ-೧, ಘಟ್ಟ-೩, ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆ ಹಂತ-೨, ಮಲಪ್ರಭಾ, ಘಟಪ್ರಭಾ, ಗಂಡೋರಿನಾಲಾ,

ನಾರಾಯಣ ಪುರ ಅಣೆಕಟ್ಟು, ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ಪ್ರಗತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ - ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಸಂಚಿತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ

ಯೋಜನೆಯ ಅಂತ್ಯ/ವರ್ಷ	ಭಾರಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ	ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ	ಒಟ್ಟು
ಯೋಜನೆಗಳು	(ಮೇಲ್ಮೈ ಜಲ)		
ಒಂಬತ್ತನೇ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆ			
೧೯೯೭-೯೮	೧೬.೫೮	೯.೩೫	೨೫.೯೩
೧೯೯೮-೯೯	೧೬.೯೩	೯.೩೮	೨೬.೩೧
೧೯೯೯-೦೦	೧೭.೪೧	೯.೪೩	೨೬.೮೪
೨೦೦೦-೦೧	೧೮.೧೨	೯.೫೧	೨೭.೬೩
೨೦೦೧-೦೨	೧೯.೦೫	೯.೫೮	೨೮.೬೩
ಹತ್ತನೇ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆ			
೨೦೦೨-೦೩	೧೯.೭	೯.೬೫	೨೯.೩೫
೨೦೦೩-೦೪	೨೦.೩೮	೯.೭೧	೩೦.೦೯
೨೦೦೪-೦೫	೨೧.೧೭	೯.೭೫	೩೦.೯೨
೨೦೦೫-೦೬	೨೧.೯೭	೯.೮೨	೩೧.೭೯
೨೦೦೬-೦೭	೨೩.೨೧	೯.೬೧	೩೨.೮೨
ಹನ್ನೊಂದನೇ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆ			
೨೦೦೭-೦೮	೨೩.೬೪	೯.೬೯	೩೩.೩೩
೨೦೦೮-೦೯	೨೪.೨೮	೯.೮೧	೩೪.೦೯
೨೦೦೯-೧೦	೨೪.೫೬	೯.೮೭	೩೪.೪೩
೨೦೧೦-೧೧	೨೫.೦೬	೧೦.೦೬	೩೫.೧೨
೨೦೧೧-೧೨(ನಿ)	೨೬.೪೧	೧೦.೨	೩೬.೬೧

(ನಿ)- ನಿರೀಕ್ಷಿತ , ಮೂಲ: ಜಲಸಂಪನ್ಮೂಲ ಇಲಾಖೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಪೂರ್ಣಗೊಂಡ ಬಾರಿ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳು

ಕ್ರ. ಸಂ.	ಯೋಜನೆಯ ಹೆಸರು	ನದಿಪಾತ್ರ	ಪೂರ್ಣಗೊಂಡ ವರ್ಷ	ಸಕಾಲಿಕ ಬಳಕೆ	ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು (ಹೆ. ಗೆ.ಆರ್)
ಭಾರಿ ಯೋಜನೆಗಳು					
೧	ಕಾವೇರಿ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಕಾಲುವೆಗಳು	ಕಾವೇರಿ	೧೯೦೦	೫೭.೭೦	೭೭,೧೭೨
೨	ಕೃಷ್ಣಾರಾಜಸಾಗರ	ಕಾವೇರಿ	೧೯೪೪	೬೧.೨೦	೭೯,೩೧೨
೩	ನುಗು	ಕಾವೇರಿ	೧೯೫೯	೭.೭	೧೦,೫೨೬
೪	ಘಟಪ್ರಭಾ I ಮತ್ತು II	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೮೦	೩೨.೪೫	೧,೩೯,೩೮೩
೫	ತುಂಗಾ ಅಣೆಕಟ್ಟು	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೫೬	೧೧.೫೦	೮,೭೦೪
೬	ವಾಣಿ ವಿಲಾಸ ಸಾಗರ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೦೮	೮.೨	೯,೧೯೦
೭	ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲುವೆಗಳು	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೬೦೦	೧೨.೦೫	೧೨,೨೧೦
	ಒಟ್ಟು (೧) ಕೃಷ್ಣಾ ಪಾತ್ರ			೮೬.೭೦	೨,೦೬,೯೯೧
	(೨) ಕಾವೇರಿ ಪಾತ್ರ			೧೨೬.೬೦	೧,೬೭,೦೧೦
	ಭಾರಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಒಟ್ಟು			೨೧೩.೩೦	೩,೭೪,೦೦೧

ಪೂರ್ಣಗೊಂಡ ಭಾರಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳು

ಮಧ್ಯಮ ಗಾತ್ರದ ಯೋಜನೆಗಳು					
೧	ಅಂಬಲಿಗೋಳ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೬೪	೧.೪೦	೨.೯೫೫
೨	ಅಂಜನಾಪುರ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೩೬	೨.೫೦	೬.೨೩೬
೩	ಅರೇಶಂಕರ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೫೭	೦.೩೮	೧.೨೫೫
೪	ಬಾಚಂಕಿ	ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖಿ	೧೯೭೪	೦.೫೨	೧.೭೭೬
೫	ಭದ್ರಾ ಅಣೆಕಟ್ಟು	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೨೩	೩.೧೦	೪.೪೬೬
೬	ಬೈರಮಂಗಲ	ಕಾವೇರಿ	೧೯೪೫	೧.೦೦	೧.೬೧೯
೭	ಚಂದ್ರಂಪಲ್ಲಿ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೭೨	೧.೯೦	೫.೨೨೩
೮	ಚಿಕ್ಕಹೊಳೆ	ಕಾವೇರಿ	೧೯೬೯	೦.೭೦	೧.೬೫೦
೯	ಚಿತ್ತವಾಡಗಿ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೭೧	೦.೨೬	೮೯೧
೧೦	ಧರ್ಮ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೬೪	೨.೨೦	೫.೬೬೮
೧೧	ಗಾಯತ್ರಿ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೬೩	೦.೪೫	೨.೩೦೫
೧೨	ಗೋಕಾಕ್ ಕಾಲುವೆ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೯೭	೧.೪೦	೫.೭೫೭
೧೩	ಗುಂಡಾಲ್	ಕಾವೇರಿ	೧೯೮೦	೧.೪೦	೪.೦೪೮
೧೪	ಹಗರಿ ಬೊಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೭೮	೨.೦೦	೨.೯೬೬
೧೫	ಹತ್ತಿಗುಣಿ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೭೩	೧.೫೦	೨.೧೪೫
೧೬	ಹೆಬ್ಬಾಳ	ಕಾವೇರಿ	೧೯೭೨	೦.೪೦	೧.೨೧೪
೧೭	ಜಂಬದಹಳ್ಳಿ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೬೮	೦.೭೦	೧.೫೩೮
೧೮	ಕಳಸಕೊಪ್ಪ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೬೦	೦.೩೩	೧.೧೪೩
೧೯	ಕನಕನಾಲಾ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೭೫	೦.೪೦	೨.೦೬೪
೨೦	ಕಣ್ಣಾ	ಕಾವೇರಿ	೧೯೪೬	೧.೨೦	೨.೦೭೬
೨೧	ಕೊಳಚೆ ಅಣೆ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೫೩	೦.೫೩	೧.೨೭೫
೨೨	ಮಂಗಳಾ	ಕಾವೇರಿ	೧೯೭೦	೦.೬೦	೮೫೦
೨೩	ಮಾಕೋನಹಳ್ಳಿ	ಕಾವೇರಿ	೧೯೪೧	೪.೦೦	೪೫೬೦
೨೪	ನಾಗಲಾಣಾ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೬೧	೦.೦೮	೬೫೦
೨೫	ನಲ್ಲೂರ ಅಮಾನಿಕೆರೆ	ಕಾವೇರಿ	೧೯೮೭	೦.೪೦	೧.೩೦೦
೨೬	ನಾರಾಯಣಪುರ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೬೧	೦.೬೦	೧.೬೨೪
೨೭	ನಾರಿಹಳ್ಳಿ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೭೯	೦.೯೦	೧.೫೧೨
೨೮	ರಾಜೋಲಿ ಬಂಡಾ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೬೦	೧.೨೦	೨.೩೮೦
೨೯	ರಾಮನಹಳ್ಳಿ	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೫೮	೦.೪೪	೧.೯೪೩
೩೦	ಸೌದಾಗರ್	ಕೃಷ್ಣಾ	೧೯೮೭	೦.೨೬	೧.೪೧೭
೩೧	ಸುವರ್ಣಾವತಿ	ಕಾವೇರಿ	೧೯೮೪	೩.೬೦	೨.೮೩೩
೩೨	ತೀತಾ	ಪಾಲಾರ್	೧೯೮೭	೦.೩೬	೧.೨೧೪
	ಒಟ್ಟು (ಅ) ಕೃಷ್ಣಾ			೨೧.೫೩	೫೯.೯೧೩
	(ಬ) ಕಾವೇರಿ			೧೩.೨೦	೨೦.೧೫೦
	(ಸಿ) ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖಿ			೦.೫೨	೧.೭೭೬
	(ಡಿ) ಪಾಲಾರ್			೦.೩೬	೧.೨೧೪
	ಒಟ್ಟು ಮಧ್ಯಮ ಯೋಜನೆಗಳು		೩೫.೬೧	೩೫.೬೧	೭೯.೦೫೩
	ಭಾರಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ಯೋಜನೆಗಳು			೨೪೮.೯೧	೪,೫೩,೦೫೪

ಮೂಲ: ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ೧೯೯೯-೨೦೦೦, ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಪ್ರಗತಿ ವಿವರ (ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) - ವೆಚ್ಚ ರೂ ಲಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ - ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೆಚ್ಚೇರುಗಳಲ್ಲಿ

ಕ್ರ. ಸಂ	ಯೋಜನೆಗಳ ಹೆಸರು	ಆರ್ಥಿಕ			ಭೌತಿಕ		
		ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚ	೦೩-೨೦೧೧ ರವರೆಗಿನ ಸಂಚಿತ ವೆಚ್ಚ	೨೦೧೧-೧೨ ರಲ್ಲಿನ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ವೆಚ್ಚ	ಯೋಜಿತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ	೩/೨೦೧೧ ರವರೆಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ	೨೦೧೧-೧೨ರಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ
೧	ಬೆನ್ನಿತ್ತೋರ	೩೮೯೫೦	೩೬೪೬೪	೨೦೦೦	೨೦೨೩೪	೧೯೯೭೮	೦
೨	ಭದ್ರಾ ನಾಲೆಗಳ ಆಧುನೀಕರಣ	೯೫೧೦೦	೭೫೧೭೮	೨೦೦೦೦	೦	೦	೦
೩	ಭೀಮಾ ಏತನೀರಾವರಿ	೫೫೧೯೩	೨೨೮೧೩	೨೨೫೯೦	೨೪೨೯೨	೫೮೧	೧೪೬೯೪
೪	ದೂದ್‌ಗಂಗಾ	೩೦೯೮೦	೧೩೦೯೯	೪೦೦೦	೧೫೧೬೭	೩೮೦೦	೧೦೦೦
೫	ಘಟಪ್ರಭಾ III	೧೪೩೫೦೦	೧೩೬೫೪೭	೮೫೦೦	೧೭೭೮೨೨	೧೭೨೬೬೫	೦
೬	ಹಿಪ್ಪರಗಿ	೧೫೨೧೭೮	೮೨೩೬೩	೫೦೦೦೦	೭೪೭೪೨	೩೦೩೪೪	೨೮೯೬೩
೭	ಟಿಬಿಎಲ್‌ಬಿಸಿ ಆಧುನೀಕರಣ	೧೧೮೦೦೦	೫೦೮	೧೦೦೦	೦	೦	೦
೮	ಮಲಪ್ರಭ	೧೩೮೩೪೮	೧೧೩೩೭೪	೧೭೮೧೦	೨೨೦೦೨೮	೨೧೩೫೩೭	೦
೯	ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ	೩೪೧೮೪	೩೦೯೬೭	೮೦೦	೧೪೪೪೮	೧೪೩೮೩	೦
೧೦	ರಾಮ್‌ಥಲ್ ಏತನೀರಾವರಿ	೨೧೮೦೦	೮೭೦೧	೨೦೦೦೦	೨೬೨೦೦	೨೦೦೦	೧೦೦೦೦
೧೧	ಸಿಂಗತಲ್ಲೂರ್	೬೫೭೦೦	೩೬೯೭೧	೧೦೫೦೦	೬೭೫೮೪	೦	೮೫೨೮
೧೨	ತುಂಗಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆ	೧೯೬೬೦೦	೧೨೩೫೭೩	೮೦೦೦	೮೦೪೯೪	೩೨೦೮೯	೨೩೦೦೦
೧೩	ಭದ್ರಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಹಂತ-೧	೩೩೮೮೦೦	೨೯೩೩೦	೧೨೨೦೦	೧೦೭೨೬೫	೦	೦
೧೪	ಪರಿಷ್ಕೃತ ಸೋಂತಿ ಎಲ್‌ಐಎಸ್	೧೮೮೦೦	೧೫೪೦೬	೧೦೦೦೦	೧೬೦೦೦	೦	೫೦೦೦
೧೫	ತಿಮ್ಮಾಪುರ ಎಲ್‌ಐಎಸ್	೧೩೩೦೦	೨೮೦೮	೫೫೦೦	೨೦೧೦೦	೦	೫೦೦೦
೧೬	ಅಮರ್ಜಾ	೨೧೯೪೫	೧೯೧೩೫	೩೦೦೦	೧೫೦೦೦	೧೩೨೭೦	೧೦೦೦
೧೭	ಬಸಾಪುರ ಏತನೀರಾವರಿ	೨೬೯೬	೧೫೨೩	೬೦೦	೨೨೬೬	೮೯೦	೧೧೧೦
೧೮	ಗಂದೋರಿನಾಲ	೨೩೯೦೦	೨೪೫೩೮	೩೦೦	೮೦೯೪	೭೯೪೩	೦
೧೯	ಲೋಯರ್ ಮುಲ್ಲಮರಿ	೨೧೦೦೦	೧೯೫೪೫	೧೦೦೦	೯೭೧೩	೯೩೦೦	೦
೨೦	ಹರಿನಾಲ	೭೩೦೦	೭೨೫೬	೦	೩೪೮೦	೩೪೮೦	೦
೨೧	ಹಿರೆಹಳ್ಳಿ	೨೪೬೩೬	೨೧೪೯೦	೨೧೦	೮೩೩೦	೭೪೮೯	೦

೨೨	ಕೆಂಚನಗುಡ್ಡ ಎಲ್‌ಐಸಿ	೫೧೫	೧೬	೧೫೦	೮೦೯	೦	೦
೨೩	ವೈ - ಕಗ್ಗಲ್	೨೫೦೦	೨೯೯	೩೬	೨೬೮೮	೦	೦
೨೪	ಇಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಸಲ್ವಾಡ ಏತನೀರಾವರಿ	೨೫೮೯	೧೯೯೬	೪೦೦	೧೯೮೩	೧೯೮೩	೦
೨೫	ತಿಮ್ಮಾಪುರ ಎಲ್‌ಐಎಸ್	೨೦೬೩	೮	೦	೧೬೯೦	೦	೦
೨೬	ಭಕ್ತಿಹಳ್ಳಿ	೬೯೦	೧೯	೦	೫೨೬	೦	೦
೨೭	ಜವಲಹಳ್ಳಿ	೪೨೧	೪೧೩	೫೦	೧೯೧೭	೦	೦
೨೮	ಬಳ್ಳಾರಿನಾಲ ಲಿಫ್ಟ್	೨೮೮೦೦	೧೫೨೩೪	೧೨೦೦	೮೭೦೦	೦	೦
೨೯	ಗುಡ್ಡದಮಲ್ಲಾಪುರ	೧೧೫೪೦	೫೩೯೦	೮೦೦೦	೫೨೬೧	೦	೩೦೦೦
೩೦	ಶ್ರೀರಾಮಪುರ ಎಲ್‌ಐಸಿ	೨೧೮೪೨	೮೮೮೫	೧೦೦೦	೧೩೮೦೦	೦	೨೦೦೦
೩೧	ಹಿರಣ್ಯಕಾಶಿ ಎಲ್‌ಐಸಿ	೩೦೦೦	೧೭೯೮	೪೦೦	೦	೦	೦
೩೨	ಬೆನ್ನಿಹಳ್ಳಿ ಕೋಲಚಿ ಮತ್ತು ಕೊನ್ನೂರು	೨೫೭೩	೨೦೪೮	೩೦೦	೫೪೫೮	೦	೦
೩೩	ಉಬ್ಬಾನಿ ಅಮೃತಪುರ	೯೬೪೦	೧೦೪೯೪	೧೦೦೦	೦	೦	೦
೩೪	ಸನ್ಯಾಸಿಕೊಪ್ಪ	೧೦೦೦	೭೩೮	೩೦೦	೧೭೯೧	೦	೧೭೯೧
೩೫	ಶಿಗ್ಗಾನ್ ಎಲ್‌ಐಸಿ	೨೩೮೦೦	೮೩೦೨	೭೦೦೦	೯೯೦೦	೦	೪೧೦೦
೩೬	ದಂಡಾವತಿ	೨೭೨೦೦	೧೨೦	೫೦೦	೩೬೪೨	೦	೦
೩೭	ತಿಳುವಳ್ಳಿ (ಎಲ್‌ಐಸಿ)	೩೪೦೦	೦	೩೦೦	೧೦೧೨	೦	೦
೩೮	ಕಲ್ಲುವದನಹಳ್ಳಿ ಟ್ಯಾಂಕ್	೨೦೪೨	೦	೧೦	೧೯೫೦	೦	೦
೩೯	ತೆಗ್ಗಿ-ಸಿದ್ದಾಪುರ ಎಲ್‌ಐಸಿ	೩೦೦೦	೧೦೦೧	೨೦೦೦	೩೦೦೦	೦	೩೦೦೦
೪೦	ಸೊನ್ನ ಮತ್ತು ರೋಣಿಮನ್ನಿಕೆರಿ	೫೦೦೦	೯೦೯	೧೦೦೦	೩೪೦೦	೯೦೬	೦
೪೧	ರಾಜನಕೊಲ್ಲೂರ್ ಎಲ್‌ಐಸಿ	೧೨೦೦	೮೯೮	೨೫೦	೧೨೯೫	೯೦೦	೦
೪೨	ಭೀಮಾ ಬ್ಯಾರೇಜ್	೧೦೯೨೩	೧೦೮೫೮	೦	೮೨೮೫	೮೨೮೫	೦
೪೩	ಮಾಂಜ್ರ ಬ್ಯಾರೇಜ್	೨೫೦೦೦	೧೬೭೦೩	೫೦೦೦	೧೨೬೭೨	೧೯೮೦	೫೦೦೦
ಒಟ್ಟು	೧೭೫೧೬೪೮	೯೦೭೭೧೭	೨೨೬೯೦೬	೧೦೦೧೦೩೮	೫೩೫೮೦೩	೧೧೭೧೮೬	

ಮೂಲ: ಜಲಸಂಪನ್ಮೂಲ ಇಲಾಖೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಪ್ರವಾಹ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಕಡಲ ಕೊರೆತ: ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ಸುಮಾರು ೩೦೦ ಕಿ.ಮೀ. ಉದ್ದದ ಕಿರಿದಾದ ಕರಾವಳಿ ತೀರ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ಅಲೆಗಳ ಹೊಡೆತದಿಂದ ತೀರ ಪ್ರದೇಶವು ಸತತವಾಗಿ ಕಡಲ ಕೊರೆತವನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಕಡಲೊರೆತವು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ತೆಂಗಿನ ತೋಟ ಮತ್ತಿತರ ಆಸ್ತಿಗಳಿಗೆ ನಷ್ಟವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ೧೯೭೯-೮೦ ರಿಂದ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಉಡುಪಿ

ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಲ್ಕೊರೆತ ತಡೆಯುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸಮುದ್ರ ತಡೆಗೋಡೆಗಳನ್ನು ೨೦೦ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ. ತೂಕದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಎರಡು ಪದರಗಳಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನ ಎಲೆಯ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶಾಶ್ವತ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಕೃತಕವಾಗಿ ತಯಾರಿಸಲಾದ ನೈಲಾನ್ ಬಟ್ಟೆಯ ಪದರಗಳು ಹಾಗೂ ೧೩೬೦ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ. ತೂಕದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಎರಡು ಪದರಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು ೭೩ ಕಿ.ಮೀ. ಉದ್ದದ ಕರಾವಳಿ ತೀರವು ಕಡಲ್ಕೊರೆತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಕಡಲ್ಕೊರೆತವನ್ನು ತಡೆಯಲು ಹಾಗೂ ತೀರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ೧೪೫ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವೆಚ್ಚದ ರೂಪುರೇಷೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಅನುಮೋದನೆಗಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ರೂಪುರೇಷೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಗುರುತಿಸಲಾದ ತೀರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ತ ಸಲಹೆ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಣಿತರ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಮಿತಿಯು, ೫೬೦ ಹಾಗೂ ೫೭೦ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ.ತೂಕದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಎರಡು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕರಾವಳಿ ಕೊರೆತ ಮಂಡಳಿಯು ರೂ ೪೦ ಕೋಟಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಆದ್ಯತೆಯ ಮೇಲೆ ತೀರಪ್ರದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದೆ.

ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಏಕೆಂದರೆ, ಸುಮಾರು ಶೇ.೭೫ ರಷ್ಟು ಬೆಳೆ ಪ್ರದೇಶವು ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಮತ್ತು ಅನಿಶ್ಚಿತ ಮಳೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶವು ೧೯೦.೫೦ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ನಷ್ಟಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ೧೨೯.೭೦ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರು ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಲಭ್ಯತೆಯಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೪೨.೬೫ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ನಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಉಪಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು (೨೦೦೬-೦೭ರ ಒಳಗೆ), ಇನ್ನು ಮಿಕ್ಕ ಸುಮಾರು ೮೭.೦೫ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ನಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಡಿ ಉಪಚರಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ: ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಬರಪೀಡಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅದರಲ್ಲೂ ಸುಮಾರು ಶೇ.೭೫ ರಷ್ಟು ಉಳುಮೆ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರದೇಶದ ಭೂ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ರಹಿತ ಬಡರೈತರೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತೀವ್ರ ಮಣ್ಣಿನ ಕೊಚ್ಚಣೆಯಿಂದ, ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ, ಮಣ್ಣಿನ ಫಲವತ್ತತೆ, ಬೆಳೆ ಇಳುವರಿ ಹಾಗೂ ಅಂತರ್ಜಲ ಮಟ್ಟ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಕುಸಿಯುತ್ತದೆ. ಅರಣ್ಯ ನಾಶ, ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿನ ನಾಶ ಹಾಗೂ ಜೈವಿಕ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಜನ ಹಾಗೂ ಜಾನುವಾರುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಆಹಾರ, ಹುಲ್ಲು ಮತ್ತು ಉರುವಲಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಪೂರೈಸಲು ನಮಗೆ ಉಳಿದುರುವುದೊಂದೇ ದಾರಿ ಎಂದರೆ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಮಿಷ್ಣಿ ಪ್ರದೇಶದ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸುಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವುದು. ಈ ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಸೂಕ್ತ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ನೀರು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಮಿಷ್ಣಿ ಹವಮಾನಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಬೆಳೆ-ತಳಿಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕೃಷಿ ವಿಸ್ತರಣಾ ಸೇವೆಗಳು ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯ ಹಾಗೂ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಲಭ್ಯತೆ ಸೂಕ್ತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಿಷ್ಣಿ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರಿಗೆ ಕೊಡುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ನೀರಾವರಿ ಪ್ರದೇಶದ ವಿಸ್ತರಣೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೦೪.೮೯ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಬೆಳೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಅಚ್ಚು ಕಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಮೂಲಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಶೇ.೫೦ ರವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು.

ಖುಷಿ ಪ್ರದೇಶ ಸದಾಕಾಲ ಮಳೆಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಬೆಳೆ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು, ಖುಷಿ ಪ್ರದೇಶದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಬೇಕು. ಖುಷಿ ಪ್ರದೇಶದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾದುದು, ಏಕೆಂದರೆ, ಶೇ.೪೪ ರಷ್ಟು ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಖುಷಿ ಪ್ರದೇಶದಿಂದಲೇ ಬರುತ್ತದೆ. ದೇಶದ ಇತರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ಅತೀ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬರಪೀಡಿತ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು (ಶೇ.೭೯) ಹೊಂದಿದೆ. ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲೇ ರಾಜಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಕರ್ನಾಟಕವು ಖುಷಿ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ೨ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ, ಇದೇ ರೀತಿ ರಾಜಸ್ಥಾನದ ನಂತರ, ಕರ್ನಾಟಕವು ಕಡಿಮೆ ಮಟ್ಟದ ಅಂತರ್ಜಲ (೧೫೪.೨ M.ha.m/yr) ದಲ್ಲೂ ಸಹ ೨ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ.

ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶ ಎಂದರೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭೂಜಲ ಘಟಕವಾಗಿದ್ದು, ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಂತಹ ಮಳೆ ನೀರು ಹಳ್ಳಕೊಳ್ಳಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಹರಿದು, ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಿಂದುವಿನ ಮೂಲಕ ಹೊರಹೋಗುವುದು ಎಂದರ್ಥ. ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಎಂದರೆ, ವಿವಿಧ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ (ಭೂಮಿ, ನೀರು, ಸಸ್ಯ, ಪ್ರಾಣಿ, ಮನುಷ್ಯ ಸಂಪತ್ತು) ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಮರುಪೂರಣೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯ ಬಳಕೆ ಎಂದರ್ಥ. ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸಮತೋಲನ ಎಂದರೆ ಮನುಷ್ಯ-ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಾಗೂ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ನಿರ್ವಹಣೆ ಹಾಗೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಮತೋಲನವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಪರಿಸರದ ಅವನತಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನದೇ ಅತೀ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ, ಆದ್ದರಿಂದ ಜನರ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ, ಅವರ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಪರಿಸರದ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಇತಿಹಾಸ: ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ: ಮಣ್ಣು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಬಹಳ ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಎಂದರೆ, ಬೇಸಾಯ ಒಂದು ಜೀವನ ಕಲೆ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದಲೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವವು. ಹಿಂದಿನ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರುಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾಳೆಗಾರರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಂಡ, ಕಲ್ಯಾಣಿ, ಗೋಕಟ್ಟೆ, ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಸಾಲು ಮರಗಳನ್ನು ನೆಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಂತರ ಬಂದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸರ್ಕಾರವು ಭೂ ಸವಕಳಿ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳುವತ್ತ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟಿತು. ಇಂಪೀರಿಯಲ್ ಸರ್ಕಾರ (Imperial Government) ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ರಾಯಲ್ (Royal) ಆಯೋಗವು ದೇಶದಲ್ಲಿಯ ಬರಗಾಲ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಅನೇಕ ಪರಿಹರ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಲಹೆ ಮಾಡಿತು. ಈ ಆಯೋಗವು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಣ ಭೂಮಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರದ ಸ್ಥಾಪನೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದು. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ೫ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ೩ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಬಿಜಾಪುರ, ಹಗರಿ ಮತ್ತು ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದವು. ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಅರೆ ಶುಷ್ಕವಲಯದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಥವಾದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದವು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿದೆ.

ಹಂತ-I

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ನೀರು ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಅವಧಿ (೧೯೭೦ರವರೆಗೆ): ಮೊದಲ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ (೧೯೫೧-೧೯೫೬) ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಜನಾಕಾರರು ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಮಣ್ಣು ಸವಕಳಿ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಕುರಿತು ಅರಿವಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳು

ಲಭ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಸರ್ಕಾರವು ಮೊದಲೆರಡು ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ನೀರು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಅಂಥ ಒಂದು ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ೧೯೫೪ ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಈ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯವು ಶುಷ್ಕ ಮತ್ತು ಅರೆ ಶುಷ್ಕ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಭೂ ಸವಕಳಿಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ಹಾಗೂ ಮಳೆಯ ನೀರನ್ನು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಗಿಸುವುದರ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವುದಾಗಿದ್ದಿತು. ೧೯೬೦ ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರವು ಮೈಸೂರು ಭೂಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆ ಮತ್ತು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಮುಂದೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಳು ತಡೆಯುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ೧೯೬೨ ರಲ್ಲಿ ನದೀಕಣಿವೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ನೀರು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಯೋಜನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಜನ ಸಹಭಾಗಿತ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ಇಲಾಖೆಗಳಾದ ತೋಟಗಾರಿಕೆ, ಅರಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಶು ಸಂಗೋಪನೆಗಳ ಸಹಭಾಗಿತ್ವವಿಲ್ಲದೇ ಕೇವಲ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಾಗಿ ಉಳಿದವು.

ಹಂತ-II

ಮಣ್ಣು ನೀರು ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸಮಗ್ರ ಮಾರ್ಗ (೧೯೭೦ರಿಂದ ೧೯೮೫ರವರೆಗೆ): ೧೯೭೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಕೃಷಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಇದೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಆಶ್ರಿತ ಕೃಷಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಬಹುವಿಭಾಗೀಯ ಸಮನ್ವಯ (Multi disciplinary approach) ಮಾರ್ಗದ ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಭಾರತೀಯ ಕೃಷಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಸಂಸ್ಥೆಯು ೧೯೭೧ರಲ್ಲಿ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಕೃಷಿ ಸಮಗ್ರ ಸಂಶೋಧನಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಇಂತಹ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಜಿಕೆವಿಕೆ-ಗಾಂಧೀ ಕೃಷಿವಿಜ್ಞಾನ ಕೇಂದ್ರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಕೃಷಿ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಬಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರೀಯ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ನೀರು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಸಂಶೋಧನಾ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ರೈತರ ಹೂಲಗಳಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕಾರ್ಯರೂಪಿ ಸಂಶೋಧನಾ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ೧೯೭೩-೭೪ರಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬರಗಾಲಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬರಗಾಲದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬರಗಾಲಪೀಡಿತ ಪ್ರದೇಶಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು (ಡಿಪಿಎಪಿ) ಆರಂಭ ಮಾಡಿತು. ಮರುಭೂಮಿ ಬೆಳೆಯುವುದರಿಂದಾಗುವ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಮತ್ತು ಹವಾಮಾನದ ವೈಪರೀತ್ಯವು ಬೆಳೆಗಳ, ಪಶು ಸಂಪತ್ತು ಹಾಗೂ ಮಾನವನ ಮೇಲೆ ಬೀರುವ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೃಷಿ ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನಂತೆ (೧೯೭೪ ಮತ್ತು ೧೯೭೬) ೧೯೭೭-೭೮ ರಲ್ಲಿ ಮರುಭೂಮಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ (ಡಿಡಿಪಿ) ಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಹು ವಿಭಾಗೀಯ (ಇಲಾಖೆಗಳ) ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಿಂದ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಚಾಲನೆ ದೊರೆಯಿತಾದರೂ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ನೀರು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದ ಕೊರತೆ ಇತ್ತು.

ಹಂತ-III

ಜನ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ವಿಚಾರದ ಸಮನ್ವಯತೆ, ಸಮಗ್ರತೆ ಮತ್ತು ಚಾಲನೆಯ ಕ್ರೋಢೀಕರಣ (೧೯೮೫-೨೦೦೦): ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಇಲಾಖೆಗಳ ಸಹಕಾರದ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಕೃಷಿ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ೨ನೇ ಹಂತದ ಯೋಜನೆಗಳು ತೋರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಆದರೆ ವಿವಿಧ ವಿಭಾಗಗಳ ಸಹಕಾರದ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ತೊಂದರೆ ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಇಂತಹ ಸಹಕಾರದ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕ್ ನೆರವಿನ ಯೋಜನೆಯಾದ ಕಬ್ಬಾಳನಾಲಾ ಜಲಾನಯನ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ೧೯೮೪ರಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ, ಕೃಷಿ,

ಅರಣ್ಯ ಮತ್ತು ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಒಬ್ಬ ಯೋಜನಾ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಮುಂದಾಳತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರತಿ ಕಂದಾಯ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಖುಷ್ಕಿ ಭೂಮಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು (ಡಿಎಲ್‌ಡಿಬಿ) ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಪ್ರತಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿತು. ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ (ಆರ್ಥಿಕ) ಹಾಗೂ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಾಗೂ ಯೋಜನಾಕಾರರೊಂದಿಗೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಸಮನ್ವಯ ಸಾಧಿಸಲು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೋಶವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ (ಎನ್ ಡಬ್ಲ್ಯೂಡಿಪಿ- ೧೯೫೮) ಮತ್ತು ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು (ಎನ್‌ಡಬ್ಲ್ಯೂಡಿಪಿಆರ್‌ಎ-೧೯೭೨) ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ೧೯೯೩ರಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತರಾವ್ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಾದ ಡಿಪಿಎಪಿ, ಡಿಡಿಪಿ ಮತ್ತು ಐಡಬ್ಲ್ಯೂಡಿಪಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ಕಾರ್ಯತಂತ್ರ ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಲು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಡಾ.ಹನುಮಂತರಾವ್ ಸಮಿತಿಯು ೧೯೯೫ರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವರದಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಯೋಜನೆ ಕಾರ್ಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಜನರ ಸಂಘಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿತು. ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾರ್ಗವು ಗಣನೀಯವಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿ ಭದ್ರವಾಯಿತು. ಒಂದೆಡೆ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಜನರ ಐಕ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಸಹಕಾರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಲಿಷ್ಠವಾದರೂ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಜನಸಹಭಾಗಿತ್ವ ನೀತಿಯು ಗಣನೀಯವಾದ ಚಾಲನೆ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಹಂತ IV

ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆ (೨೦೦೦ದ ನಂತರ): ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ನೀರು ಸಂರಕ್ಷಣೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಮೂಲಭೂತವಾದದ್ದು. ಕರ್ನಾಟಕ ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಂದಾಳತ್ವದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಬದುಗಳನ್ನು ಹಾಕುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಚಾಲನೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ೨೦೦೦ನೇ ಸಾಲಿನವರೆಗೆ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾದವು. ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ೨೦೦೦ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವೃತ್ತಿಪರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಇತರ ಇಲಾಖೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಸಮನ್ವಯ ಸಾಧಿಸಲು ಈ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಜನಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಎಂಬ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಪುನರ್‌ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿ, ಪುನರ್ರಚನೆ ಮಾಡಿ ಶಕ್ತಿಯುತಗೊಳಿಸಿ ಇಲಾಖೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಾದ ಜನಸಹಭಾಗಿತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ (೨೦೦೨) ಮತ್ತು ಪ್ರದೇಶಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಾದ ಡಿಪಿಎಪಿ, ಡಿಡಿಪಿ, ಐಡಬ್ಲ್ಯೂಡಿಪಿ (ಹರಿಯಾಲಿ ೨೦೦೩) ಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನವಾಗುವ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಚೊತೆಗೆ ಎ.ಡಿ.ಪಿ.ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೂ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಗೆ ೨೦೦೫ ರಲ್ಲಿ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾದವು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಯ ಪ್ರಾರಂಭ: ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಜನ ಸಂಖ್ಯೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಆಹಾರದ ಬೇಡಿಕೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಮಳೆ ಆಶ್ರಿತ (೭೯%) ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಜಲಾನಯನ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯ ಮತ್ತು ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಹೌದು. ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಗಳು ಎಂದರೆ ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಮಣ್ಣು

ಮತ್ತು ನೀರು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು ಜಲಾನಯನ ಯೋಜನೆಗಳು, ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನವಾಗುವ ಜಲಾನಯನ ಆಧಾರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ತೋಟಗಾರಿಕೆ, ಅರಣ್ಯ ಮತ್ತು ಪಶು ಸಂಗೋಪನೆ ಇಲಾಖೆಗಳಿಂದಲೂ ವಿವಿಧ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಇಲಾಖೆಗಳೇ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳೆಂದರೆ ಭೂರಹಿತ ಆದಾಯ ಉತ್ಪನ್ನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಸರ್ಕಾರೇತರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಆದ್ದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ವಿವಿಧ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಹಾಗೂ ಯೋಜನೆಗೆ ವಿಶ್ವಭ್ರಾಂತ್ರಿಕ ನಿಂದ ನೆರವು ಪಡೆಯುವಾಗ ನೀಡಿದ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಯೋಜನೀಕರಣ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗಳ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಹೊಸದಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಬಹು ವಿಭಾಗೀಯ ತಂಡದ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಸರ್ವತೋಮುಖ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ: ಎಎಚ್‌ಡಿ/೨೦೬/ಎಎಂಎಲ್/೯೭/(ಸಂ.III) ದಿನಾಂಕ:೨೧-೧೨-೧೯೯೯ರಲ್ಲಿ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಈ ಇಲಾಖೆಗೆ ಕೃಷಿ, ಭೂಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಅರಣ್ಯೀಕರಣ, ತೋಟಗಾರಿಕೆ, ಪಶು ಸಂಗೋಪನೆ, ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಆದಾಯ ಉತ್ಪನ್ನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಸೂತ್ರೀಕರಣ, ಯೋಜನೀಕರಣ ಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನ ಕ್ರಮಗಳ ಸಮನ್ವಯ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ರಾಜ್ಯ ಕೃಷಿ ನೀತಿ

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನೋಟ: ೧೯೯೦ ರ ದಶಕದ ಮಧ್ಯಭಾಗದ ನಂತರ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಇಳಿಮುಖವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದು ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ೧೯೮೦ ರಿಂದ ೧೯೯೬ರ ವರೆಗೆ ಶೇಕಡಾ ೩.೨ ರಷ್ಟಿದ್ದ ಕೃಷಿವಲಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಯೋಜನೆಯ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ, ಈ ಇಳಿಮುಖದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಶೇಕಡಾ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ದುರಾದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿನ ನಿಖರ ಸಾಧನೆ ಇನ್ನೂ ಇಳಿಮುಖವಾಗುತ್ತಿದ್ದು ೧೦ನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಶೇಕಡಾ ೧.೫ ಅನ್ನು ಮೀರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ಪ್ರಸಕ್ತ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಸತತ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಬರವನ್ನು ಎದುರಿಸಿದೆ. ಕಳೆದ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಮುಂಗಾರಿನ ವೈಫಲ್ಯದಿಂದ ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪ್ರಮುಖ ತೊಡಕಿನ ಅಂಶವಾಗಿದ್ದರೂ, ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಹವಾಮಾನ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಕೃಷಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ವೇಗದಲ್ಲಿನ ಇಳಿಮುಖ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿರುವ ತೀವ್ರತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವುದು ಇಂದು ಅತಿಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದು, ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದಿನ ೧೦ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಕೃಷಿ ನೀತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವ ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕೃಷಿ ಸಂಬಂಧಿತ ಒಪ್ಪಂದಗಳು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಲ್ಲದೆ ದೇಶೀಯ ಕೃಷಿ ನೀತಿಯ ಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರೈತರು ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ಹೊಸ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಗುತ್ತಿಗೆ ಕೃಷಿ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ರೈತರನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಬೇಕಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಕೃಷಿ ನೀತಿಯು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ರೈತ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿರುವ ತತ್ವಗಳು ಕೆಳಕಂಡ ಪಂಚಸೂತ್ರಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿವೆ. ೧) ಮಣ್ಣಿನ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆ; ೨) ನೀರು ಮತ್ತು ಲಘು ನೀರಾವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ

ಆದ್ಯತೆಯೊಂದಿಗೆ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ; ೩) ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ಸಾಲ ಮತ್ತು ಇತರ ಪರಿಕರಗಳ ಲಭ್ಯತೆ; ೪) ಉತ್ಪಾದನೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಟಾವು ನಂತರದ ಸಂಸ್ಕರಣೆಯ ಜೋಡಣೆ; ೫) ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ತಾಂತ್ರಿಕತೆ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ಅಂತರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೃಷಿ ನೀತಿಯು ರೈತರು, ರೈತ ಮುಖಂಡರು, ಸಂಸದರು, ಶಾಸಕರು, ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರು, ಸಮಾಜ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರರು, ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರರೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸಿದ ಅನೇಕ ಸುದೀರ್ಘ ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ಸಭೆಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತ ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಡಾ|| ಎಂ.ಎಸ್. ಸ್ವಾಮಿನಾಥನ್ ಅವರೊಡನೆ ಆಯೋಜಿಸಿದಂತಹ ಹಲವಾರು ಚರ್ಚಾಗೋಷ್ಠಿಗಳಿಂದ ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿದೆ.

ಕೃಷಿ ನೀತಿ ಹೊರತರುವಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು: ೧) ಕಳೆದ ದಶಕದಿಂದೀಚೆಗೆ ರೈತರ ನಿವ್ವಳ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ, ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಹಕ ಬೆಲೆ ಸೂಚ್ಯಂಕದಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಳ ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದು, ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಆದಾಯದ ಒತ್ತಡ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ. ೨) ಒಟ್ಟು ಆಯವ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ವಲಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವೆಚ್ಚದ ಪಾಲಿನಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವಾಗಿ ಇಳಿಮುಖ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ೩) ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಅಸಮರ್ಪಕ ಬಳಕೆ ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದು, ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ೪) ರೈತರಿಗೆ ಸಾಲ ನೀಡುವ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಲೇವಾದೇವಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಲ್ಲಿನ ಬಡ್ಡಿ ದರದಲ್ಲಿ ಭಾರಿ ಅಂತರವಿದ್ದು, ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಲ ಋಣಬದ್ಧತೆಗೆ ಕಾರಣವು ಅಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಬಳಕೆ ಅಗತ್ಯತೆಗಳ ಪೂರೈಕೆಗೆ ರೈತರು ಪಡೆದ ಸಾಲದಿಂದಾಗಿದೆ. ೫) ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅತಿಸಣ್ಣ ರೈತರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಹಿಡುವಳಿ ಗಾತ್ರ ಕುಗ್ಗುತ್ತಿದೆ ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ರೈತರನ್ನು ಬದುಕಿನ ಅಂಚಿನಿಂದ ಕೆಳಗೆ ತಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ೬) ಇಂದು ರೈತನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೌರವ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಇಲ್ಲ. ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಪ್ರಕಾರ ರೈತರು ಬೇಸಾಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇತರ ಕಸುಬುಗಳಿಗೆ ಒಲವು ತೋರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ರಾಜಸ್ಥಾನ ರಾಜ್ಯದ ನಂತರ ಅತಿಹೆಚ್ಚಿನ ಮಳೆಯಾಧಾರಿತ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಭವಿಷ್ಯದ ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಬಿತ್ತನೆ ಪ್ರದೇಶದ ಶೇಕಡಾ ೭೫ ಕ್ಕೂ ಮೀರಿದ ಮಳೆಯಾಧಾರಿತ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯು ಬೆಳವಣಿಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭದ್ರತೆ ತಂದು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತಿದೆ. ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯ ಹಾನಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮಯ ವ್ಯಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೃಷಿ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿ ಸಾಲ ಲಭ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಬಗ್ಗೆ ಕೃಷಿ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಬೆಳೆ ವಿಮೆ ಯೋಜನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಲು ಸೂಕ್ತ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರೈತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾದ ರೈತ ಸಂಪರ್ಕ ಕೇಂದ್ರ, ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಕೆಪೆಕ್ ನಂತಹ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಒಟ್ಟಾರೆ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲೂ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿ ವಲಯದಲ್ಲಿ ನಿವ್ವಳ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಕಟಾವು ನಂತರದ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಅವಶ್ಯಕ. ಕೃಷಿ ನೀತಿಯ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಕಚ್ಚಾವಸ್ತು ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳ ಲಭ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸೂಕ್ತ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿರುತ್ತದೆ. ತೋಟಗಾರಿಕೆ, ಪುಪ್ಪ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ರೇಷ್ಮೆ ಕೃಷಿಗಳು ರಾಜ್ಯದ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿದ್ದು, ಇವುಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮಾರ್ಗೋಪಾಯಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಅಗತ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟಗಳು ಕೃಷಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದರಿಂದ, ಪ್ರಸ್ತುತ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಬೆಲೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಖಾಸಗಿ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಮೂಲಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೆಚ್ಚಲು ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಸಾಧಿಸಲು ಈ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೃಷಿ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿರುವ ಐದು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರಗಳು: ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಮುಂದಿನ ದಶಕದಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಶೇಕಡಾ ೪.೫ರ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯು ಒಟ್ಟು ರಾಜ್ಯ ಆಂತರಿಕ ಉತ್ಪನ್ನಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಲು ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ದ್ವಿಗುಣಗೊಳಿಸಿ ಸಾಧಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ರೈತರ ನಿವ್ವಳ ಆದಾಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ವಲಯ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಯೇತರ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿನ ಅಂತರವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರೈತ ವರ್ಗಗಳ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಳ ಸಾಧಿಸಲು ಕೃಷಿ, ಕೃಷಿ ಅವಲಂಬಿತ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಯೇತರ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಗುವ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುವುವು. ಒಟ್ಟಾರೆ ನೀತಿಯ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಸದರಿ ನೀತಿಯು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಂಚಿತ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಂಚಿತ ರೈತರಡೆಗೆ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದೆ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ತಾರತಮ್ಯಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮಾರ್ಗೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೂರನೆಯದಾಗಿ, ಈವರೆವಿಗಿನ ತಾಂತ್ರಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಬೇಡಿಕೆ ಆಧಾರಿತವಾಗಿರದೆ ಸರಬರಾಜು ಆಧಾರಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ರೈತರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ವರ್ಗಾವಣೆಯು ನಿಧಾನ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ತಲುಪುತ್ತಿರುವುದು, ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯ ಅಳವಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂತರ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ, ತಾಂತ್ರಿಕತೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮರುಚಿಂತನೆ ನಡೆಸುವ ಅಗತ್ಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಾದ ಮಣ್ಣು, ನೀರು ಮತ್ತು ಜೈವಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವ ಹನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಜೊತೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಉತ್ಪಾದನಾ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಸಮಪನ್ಮೂಲಗಳು ಬರಿದಾಗುವ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸಿ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕಡೆಯದಾಗಿ, ದಲ್ಲಾಳಿ (ಫಾಕ್ಟರ್) ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ರೈತರಿಗೆ ಸರಬರಾಜಾಗುವ ಕಳಪೆ ದರ್ಜೆಯ ಕೃಷಿ ಪರಿಕರಗಳ ಸಂಬಂಧಿತ ವಿಷಯಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಚರ್ಚಾ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ನ್ಯೂನತೆಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಿದೆ.

ಕೃಷಿ ನೀತಿಯಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು: ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು 'ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ರೈತರ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ' ಎಂದು ಮರು ನಾಮಕರಣ. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಶೇಕಡಾ ೪.೫ರಷ್ಟು ಕೃಷಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ವೃದ್ಧಿಸುವ ಗುರಿ. ಸಕಾಲಿಕ ಸಾಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಕಟಾವಿನ ನಂತರದ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ವರ್ಗಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠಸಮಯದ ಅಂತರ. ರೈತರ ನಿವ್ವಳ ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ರೈತರನ್ನು ಗೌರವಯುತ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿ, ಕೃಷಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಣೀಯ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಯೇತರ ಉದ್ಯಮಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಶೇಕಡಾ ೫ರ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳ ಹೊಡೆಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ. ಒಟ್ಟು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಆಯವ್ಯಯ ವೆಚ್ಚದ ಶೇಕಡಾ ೧೦ರಷ್ಟು ಅನುದಾನವನ್ನು ಕೃಷಿ ವಲಯಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಿಡುವುದು. ಹಲವು ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಬಳಸಬಹುದಾದ ರೈತ ಕುಟುಂಬದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರೈತಮಿತ್ರ ಪುಸ್ತಕ (ಚಿಕ್ಕ ಪಾಸ್‌ಬುಕ್) ವಿತರಣೆ. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ೩೫,೦೦೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ಆರೋಗ್ಯ ವೃದ್ಧಿಸಲು ಭೂಮಿ ತಾಯಿಯ ಆರೋಗ್ಯ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರುವುದು.

ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಪ್ರದೇಶದ ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಗೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಯೋಜಿಸಲು ಪರಿಣಿತ ತಾಂತ್ರಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ “ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಕೃಷಿ ಆಯೋಗ”ವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ. ಡಾ|| ಎಂ.ಎಸ್. ಸ್ವಾಮಿನಾಥನ್‌ರವರ ಸಲಹೆಯಂತೆ “ಭಾರತೀಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ” ಸ್ಥಾಪನೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ “ಕರ್ನಾಟಕ ವ್ಯಾಪಾರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ” ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ಈ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸಿ ಕೆಪೆಕ್ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಗಣಿ ಇಲಾಖೆಯ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿ, ರಾಜ್ಯದ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು.ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ “ಟೆಲಿಮೆಟ್ರಿಕೆ ಮಳೆ ಮಾಪನಾ ಕೇಂದ್ರ”ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು.ರಾಜ್ಯವು ಕೃಷಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಖಾಸಗಿ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಪಾಲುದಾರಿಕೆಗೆ ಆಸ್ಪದ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು.ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅತಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಒಗ್ಗೂಡಿ ರೈತ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮತ್ತು ಕಟಾವು ನಂತರದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ೧೦ ರಿಂದ ೫೦ ರೈತರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪ್ರಗತಿಪರ ರೈತರ ಒಕ್ಕೂಟವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವುದು. ಬಂಜರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜೈವಿಕ ಇಂಧನ ಸಸ್ಯಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡುವುದು. ಐದು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಗೋದಾಮುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮೂಲಕ ರೈತರು ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿ ಸಂಕಷ್ಟ ಮಾರಾಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದು.ಅಡಮಾನ ಸಾಲ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಈ ರೈತರಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಗುವುದು.ಕನಿಷ್ಠ ಬೆಂಬಲ ಬೆಲೆಯ ಶೇಕಡಾ ೫೦ ರಷ್ಟು ಮೌಲ್ಯದ ಬಡ್ಡಿರಹಿತ ಸಾಲ (ಮುಂಗಡ ಹಣ) ವನ್ನು ರೈತರಿಗೆ ಒದಗಿಸಲಾಗುವುದು.ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು. ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳು ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕತೆ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ “ಬ್ರಾಂಡ್ ಹೆಸರು” ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು. ಕೃಷಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪಾರ್ಕ್‌ಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು.ಪ್ರತಿ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಒಂದು ಜ್ಞಾನ ಆಂದೋಲನ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡುವುದು.

ಕೃಷಿ ಪದವಿ/ಕೃಷಿ ಡಿಪ್ಲೊಮಾ ಪದವೀಧರರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜ, ರಸಗೊಬ್ಬರ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿ ಪರಿಕರ ಚೀಲ/ಪ್ಯಾಕೆಟ್ ಮೇಲೆ ವಿವರದ ಚೀಟಿ (ಲೇಬಲ್) ಹೊಂದಿರುವುದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅದು ಕಳಪೆ ಮಟ್ಟದ್ದಾದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಉತ್ಪಾದಕ ಮತ್ತು ವಿತರಕರದ್ದೆಂದು ದೃಢೀಕರಿಸುವಂತಿರುವುದು. ಸೂಕ್ತ ಹಣಕಾಸಿನ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ “ಯಶಸ್ವಿನಿ ಸಹಕಾರಿ ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣಾ ಯೋಜನೆ” ಯ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ದೊರಕುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು. ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಆಂತರಿಕ ಬೆಲೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿಶ್ವದ ಬೆಲೆಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಿ ಮಾರಾಟ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯವು ರೈತರಿಗೆ, ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಲಾಭದಾಯಕ ಬೆಲೆ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಗುಣುಟ್ಟದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲಾಗುವುದು. ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಂಬಂಧಿತ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುವುದು. ಆವರ್ತ ನಿಧಿಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಅಧಿಕಗೊಳಿಸಿ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಯೋಜನೆಯ ಮೂಲಕ ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟ ಮಾರಾಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ರೈತರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯರೂಪ ಹಾಗೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಧನ ಸಹಾಯ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಶೇಕಡಾ ೫೦ರ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಬೆಂಬಲ ಬೆಲೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಗುವುದು ಹಾಗೂ ಇದರಡಿ ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅತಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗುವುದು.

ತೋಟಗಾರಿಕೆ

ತೋಟಗಾರಿಕೆಯ ಕೃಷಿ ವಲಯದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದ್ದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಿಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದೆ. ಸರ್ಕಾರವು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಾದ ಅ) ಪ್ರದೇಶ ವಿಸ್ತರಣೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. ಆ) ಸೂಕ್ಷ್ಮನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ. ಇ) ರೈತರಿಗೆ ಸಹಾಯ. ಈ) ರೋಗ ಮತ್ತು ಕೀಟಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ. ಉ) ಯಾಂತ್ರೀಕರಣ. ಊ) ಕೊಯ್ಲೋತ್ತರ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ. ಋ) ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು. ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತಿವೆ. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಬೆಳೆಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹಾಗೂ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳವಾಗಿದೆ. ೨೦೦೯-೧೦ ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೧೮.೯೯ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶವು ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಬೆಳೆಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿದ್ದು, ೧೪೭.೮೦ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನುಗಳಷ್ಟು ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಬೆಳೆಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ (ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಲ್ಲಿ)

ಬೆಳೆಗಳು	೨೦೦೭-೦೮	೨೦೦೮-೦೯	೨೦೦೯-೧೦	೨೦೧೦-೧೧ (ನಿರೀಕ್ಷಿತ)
ಹಣ್ಣುಗಳು	೨.೯೯	೩.೧೮	೩.೬೦	೩.೭೯
ತೆಂಗು	೪.೬೦	೪.೭೧	೪.೮೭	೪.೯೭
ಸಂಬಾರ ಬೆಳೆಗಳು	೨.೪೬	೨.೪೩	೨.೬೬	೨.೭೫
ತರಕಾರಿಗಳು	೪.೨೭	೪.೨೧	೪.೩೭	೪.೫೮
ಗೋಡಂಬಿ	೦.೭೦	೦.೭೦	೦.೭೦	೦.೭೩
ಪುಷ್ಪಗಳು	೦.೨೫	೦.೨೭	೦.೨೭	೦.೨೮
ಇತರೆ	೨.೩೭	೨.೫೦	೨.೫೨	೨.೫೭
ಒಟ್ಟು	೧೭.೬೪	೧೮.೦೦	೧೮.೯೯	೧೯.೬೭

ಮೂಲ: ತೋಟಗಾರಿಕೆ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ

ಮಿಷ್ಣು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೂ ಸಹ ರೈತರ ಆದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆದಿರುವ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹಾಗೂ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಹೆಚ್ಚಳವೂ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಜಲಾನಯನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ೫೮,೦೦೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇದಕ್ಕೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ. ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಇಳುವರಿಯನ್ನು ನೀಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಗೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಲಿದ್ದು, ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ರಾಜ್ಯದ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದೆ. ರಾಜಸ್ಥಾನದ ನಂತರ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಿಷ್ಣು ಜಮೀನನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು, ಅಧಿಕ ಮೌಲ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ನೀರಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲು ಉತ್ತಮವಾದ ಅವಕಾಶ ಹಾಗೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

ಮುಖ್ಯವಾದ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳು: ಆಧುನಿಕ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕೃಷಿ ಪರಿಸರ,

ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಹಾಗೂ ಬಗೆಬಗೆಯ ಹಣ್ಣು, ಹೂ, ತರಕಾರಿ, ಸಂಬಾರ ಬೆಳೆಗಳು, ಪ್ಲಾಂಟೇಷನ್, ಗೆಡ್ಡೆ/ ಗೆಣಸು, ಔಷಧ ಹಾಗೂ ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯ ಮುಂತಾದ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲು ವಿಪುಲ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ಹಣ್ಣುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು, ತರಕಾರಿ ಬೆಳೆಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹಾಗೂ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಐದನೇ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಹೂ ಬೆಳೆಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯವು, ಹೂಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ಲಾಂಟೇಷನ್ ಬೆಳೆಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹಾಗೂ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಎರಡನೇ ಹಾಗೂ ಮೂರನೇ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕವು ಸಂಬಾರ ಬೆಳೆ, ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯ ಹಾಗೂ ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಯ್ದ ವರ್ಷಗಳ ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಬೆಳೆಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನೆ ಟನ್ನುಗಳಲ್ಲಿ.

ಬೆಳೆ	೧೯೮೦-೮೧		೧೯೯೦-೯೧		೨೦೦೦-೨೦೦೧		೨೦೦೯-೨೦೧೦	
	ವಿಸ್ತೀರ್ಣ	ಉತ್ಪಾದನೆ	ವಿಸ್ತೀರ್ಣ	ಉತ್ಪಾದನೆ	ವಿಸ್ತೀರ್ಣ	ಉತ್ಪಾದನೆ	ವಿಸ್ತೀರ್ಣ	ಉತ್ಪಾದನೆ
ಮಾವು	೪೫೪೨೮	೨೫೪೬೨೨	೭೬೯೫೫	೬೫೭೯೭೩	೧೧೯೧೭೨	೧೦೯೮೫೪೨	೧೫೩೮೭೫	೧೬೯೪೦೫೧
ಬಾಳೆ	೩೭೪೦೫	೯೬೧೧೨೫	೩೮೨೮೦	೧೧೩೨೮೦೪	೫೩೩೭೨	೧೨೧೭೧೬೯	೧೦೪೪೩೬	೨೧೩೨೩೨೦
ಹಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳು	೩೦೬೩೦	೨೯೪೦೪೮	೩೩೧೯೫	೨೯೯೦೦೯	೧೫೫೨೪	೩೨೬೩೨೪	೧೫೧೨೨	೩೧೨೫೪೧
ಸೀಬೆ	೬೯೩೧	೬೬೫೩೮	೧೧೨೯೯	೧೪೧೨೧೨	೯೦೮೨	೧೫೭೧೦೨	೭೧೬೮	೧೩೮೮೧೦
ಸಪೋಟ	೭೬೭೦	೧೩೫೭೫೯	೧೩೨೬೭	೨೪೩೯೮೯	೨೦೨೧೬	೧೯೩೭೩೨	೨೯೩೧೩	೩೫೯೮೮೮
ದ್ರಾಕ್ಷೆ	೫೦೦೮	೧೦೦೧೬೦	೫೯೭೨	೧೩೧೧೭೬	೮೫೦೯	೧೫೦೩೩೪	೧೭೩೫೬	೩೧೭೬೪೩
ಅನಾನಸ್	೨೨೫೫	೭೮೯೨೫	೨೯೬೫	೧೦೩೫೩೦	೪೮೭೩	೨೭೨೪೨೫	೨೮೫೭	೧೭೨೩೮೮
ದಾಳಿಂಬೆ	೧೪೧೮	೬೮೦೬	೪೪೩೮	೧೩೧೪೫	೧೦೮೦೩	೧೧೨೨೪೧	೧೩೧೮೭	೧೩೮೪೮೮
ಹಲಸು	೨೨೬೬	೧೭೪೩೮೪	೧೦೫೨೭	೨೪೭೨೫೮	೭೮೫೫	೨೩೬೫೨೪	೫೮೨೫	೨೧೩೮೧೭
ಪರಂಗಿ	೫೭೬೧	೨೩೦೪೪೦	೧೨೨೧	೧೭೮೪೯೭	೪೮೮೯	೩೩೨೮೫೮	೫೮೩೦	೪೯೧೨೫೪
ಬೋರೆ	೯೦೭	೫೪೪೨	೨೨೩೯	೧೭೦೧೩	೧೦೨೩	೨೬೫೮೦	೩೯೨	೧೦೬೪೭
ಅಂಜೂರ	೩೬	೩೬೦	೧೨೩	೧೫೮	೩೫೨	೨೮೮೮	೧೧೭೯	೧೨೯೦೭
ಕೆಂಪುಸೇಬು	೧೪೯	೮೯೪	೩೫೭	೧೬೫೧	೦	೦	೦	೦
ಕರೆಗುಡ್ಡಹಣ್ಣು	೯	೯೫	೧೩	೨೭	೦	೦	೦	೦
ಸೀತಾಫಲ	೧೬೧೪	೧೬೧೪೦	೩೪೦೬	೨೯೧೯೨	೨೦೩೧	೧೫೯೭೫	೧೬೫೧	೧೩೮೬೮
ಬೆಣ್ಣೆ ಹಣ್ಣು	೮೭	೧೩೧	೧೧೦	೧೦೬	೦	೦		
ಇತರೆ	೩೩೭೨	೩೩೭೨೦	೬೮೯೫	೬೧೧೩	೩೦೨೨	೨೧೮೭೮	೨೦೫೪	೨೧೨೪೫
ಒಟ್ಟು	೧೫೫೯೯೬	೨೩೫೮೬೪೪	೨೧೧೨೬೨	೩೨೫೮೮೫೩	೨೬೦೭೩೩	೪೧೬೪೬೧೨	೩೬೦೨೪೫	೫೯೬೨೬೫೭

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇಬುಹಣ್ಣನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೇಶದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಭಾಗಶಃ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸೇಬುಹಣ್ಣನ್ನು ಕೂಡ ಕಳೆದ ಶತಮಾನದಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ವ್ಯವಹಾರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೆಳೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಳಿಂಬೆ, ಅಂಜೂರ, ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣು, ಪಪಾಯಿ, ಕಲ್ಲಂಗಡಿ ಮತ್ತು ಖಬೂಜ ಹಣ್ಣುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯವು ಇತರೆ ಹಲವಾರು ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲದ ಹಾಗೂ ಕಾಡು ಜಾತಿಯ

ಚೆಂಡು ಮಲ್ಲಿಗೆ

ಕಾಫಿ ಬೆಳೆ

ಪುಷ್ಪ ಪ್ರದರ್ಶನ, ಲಾಲ್ ಬಾಗ್, ಬೆಂಗಳೂರು

ಹಣ್ಣುಗಳ ತವರು ಮನೆಯಾಗಿದೆ.ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳ ವಿವಿಧ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ವಾಣಿಜ್ಯಕವಾಗಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ ಪುಷ್ಪಗಳ ಉತ್ಪಾದನಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ದೇಶದಲ್ಲೇ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೨೧,೦೦೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ೧.೫ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನಿನಷ್ಟು ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಪುಷ್ಪಗಳೆಂದರೆ ಸೇವಂತಿಗೆ, ಚಿಂಡುಹೂ, ಕನಕಾಂಬರ, ಗುಲಾಬಿ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಸುಗಂಧ ರಾಜ, ಗೈಲಾರ್ಡಿಯಾ, ಸಂಪಿಗೆ, ಇತ್ಯಾದಿ.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಶೇ.೧.೫ ರಷ್ಟು ಪಾಲನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪುಷ್ಪೋದ್ಯಮವು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ರೂ.೩೦೦ ಕೋಟಿಗಳಿಗೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಆದಾಯವನ್ನು ತರುತ್ತಿದೆ.ಇದು ವಾಣಿಜ್ಯಕ ಪುಷ್ಪೋದ್ಯಮದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭದಾಯಕತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.ಪುಷ್ಪ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿ ಹಿಡುವಳಿಯ ಸರಾಸರಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ಕೇವಲ ಅರ್ಧ ಎಕರೆ ಮಾತ್ರ.ಸುಮಾರು ೫೦,೦೦೦ ಕುಟುಂಬಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪುಷ್ಪ ಕೃಷಿಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಎರಡು ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಜನರು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಪುಷ್ಪೋದ್ಯಮದ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಗಳ ಬೇಸಾಯವು ತುಂಬಾ ಇತ್ತೀಚಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆ. ಇದು ೯೦ರ ದಶಕದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಾಯಿತು.ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಿತ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಗುಲಾಬಿ ಬೇಸಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಹಾಗೂ ಇವತ್ತಿಗೂ ಕೂಡ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಗುಲಾಬಿಯು ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ತಾಂತ್ರಿಕತೆ ಬಳಸಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಇತರ ಪುಷ್ಪಗಳೆಂದರೆ ಜರ್ಬೇರಾ ಕಾರ್ನೇಷನ್, ಹಸಿರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಸೇವಂತಿಗೆ, ಆಂತೋರಿಯಂ ಹಾಗೂ ಆರ್ಕಿಡ್‌ಗಳು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೩೦ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ (ಕಂಪನಿಗಳು) ಹಾಗೂ ೨೦೦ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಘಟಕಗಳು (ರೈತರು) ಈ ರೀತಿಯ ಹೈಟೆಕ್ ತಾಂತ್ರಿಕತೆ ಬಳಸಿ ಕತ್ತರಿಸಿದ ಪುಷ್ಪಗಳ (cut flowers) ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಹೈಟೆಕ್ ಕತ್ತರಿಸಿದ ಪುಷ್ಪಗಳ ಉದ್ಯಮದ ಒಟ್ಟು ಮೌಲ್ಯವು ವಾರ್ಷಿಕ ಸುಮಾರು ೫೦ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಹೈಟೆಕ್ ಪುಷ್ಪ ಕೃಷಿಯು ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸುಮಾರು ೧೯೬೦ ರ ದಶಕದಲ್ಲೇ ಇಂಡೋ ಅಮೇರಿಕನ್ ಹೈಬ್ರಿಡ್ ಸೀಡ್ಸ್ ಕಂಪನಿಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಹಸಿರುಮನೆ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಹೂಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು.ಪ್ರಾಯಶಃ ಇದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೈಟೆಕ್ ಪುಷ್ಪೋದ್ಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭ.ಇದು ೧೯೯೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೈಟೆಕ್ ಪುಷ್ಪೋದ್ಯಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು.ಈಗಲೂ ಸಹ ಕರ್ನಾಟಕವು ಹೈಟೆಕ್ ಹೂಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಶೇ.೪೦ ರಷ್ಟು ಪಾಲನ್ನು ಪಡೆದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿರುವ ತರಕಾರಿ ಬೆಳೆಗಳೆಂದರೆ ಈರುಳ್ಳಿ, ಆಲೂಗೆಡ್ಡೆ, ಟೊಮ್ಯಾಟೊ, ಹಸಿಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಬದನೆಕಾಯಿ, ಬೆಂಡೆ, ಕ್ಯಾರೆಟ್, ಮೂಲಂಗಿ, ಬೀನ್ಸ್, ಕುಂಬಳ ಜಾತಿಯ ತರಕಾರಿಗಳು, ಹಸಿರು ಸೊಪ್ಪುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ಬೆಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಹಾಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇಳುವರಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಹಾಗೂ ಕಡಿಮೆ ಖರ್ಚಿನ ಬೇಸಾಯ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯವಾಗುವಂತೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳೆಂದರೆ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಯಾಂತ್ರಿಕರಣ, ಕುಯ್ಲೋತ್ತರ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆ, ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಪೂರಕವಾದ ಸಂಪರ್ಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸರಣ ಕಾರ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ, ಇದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ೧೫೮.೬೫ ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಅಂದಾಜಿನೊಂದಿಗೆ ೨೦೦೫-೦೬ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಯಿತು.

ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಇಲಾಖೆಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಅನೇಕ ಉದ್ಯಾನವನ ಹಾಗೂ ಸಸ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದು ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯವು ತುಂಬಾ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಉದ್ಯಾನವನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯನ್ನು ತನ್ನದಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ತನ್ನ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ತುಂಬಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಹಾಗೂ ಸುಂದರವಾದ ಉದ್ಯಾನವನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಬೆಂಗಳೂರು, ದೇಶದಲ್ಲಿ “ಉದ್ಯಾನವನಗಳ ನಗರ”ವೆಂದು ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಇಲಾಖೆಯು ತುಂಬಾ ವಿಶೇಷವಾದ ಮತ್ತು ಸುಂದರವಾದ ಉದ್ಯಾನವನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮೈಸೂರು ನಗರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷ್ಣರಾಜಸಾಗರದಲ್ಲಿನ ವಿಶ್ವಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬೃಂದಾವನ ಉದ್ಯಾನವು ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಮರಳು ಮಾಡುವ ತನ್ನ ಸಹಜ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಹೆಸರು ಮಾಡಿದೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ನಗರ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಉದ್ಯಾನವನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಜನತೆಯು ಈ ಉದ್ಯಾನವನಗಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತಾ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿದೆ.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆ ಎರಡು ಗಿರಿಧಾಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ನಂದಿ ಬೆಟ್ಟ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಗುಂಡಿ. ಈ ಎರಡೂ ಗಿರಿಧಾಮಗಳು ಸಮುದ್ರ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ೪೮೫೦ ಹಾಗೂ ೪೯೦೦ ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಎರಡೂ ಗಿರಿಧಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಇಲಾಖೆಯು ಹುಲುಸಾದ ಹುಲ್ಲುಹಾಸನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ, ವಾರ್ಷಿಕ ಮತ್ತು ಬಹುವಾರ್ಷಿಕ ಹೂ ಗಿಡ ಮರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಜಾತಿಯ ಗಿಡ ಹಾಗೂ ಮರಗಳ ಜಾತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತುಂಬಾ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುವ ಪ್ರವಾಸಿಗರಿಗೆ ತಂಗಲು ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಕೂಡ ಈ ಎರಡು ಗಿರಿಧಾಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆಯು ಹೊಸ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕವಾದ ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹುಳಿಮಾವು ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ವಿವಿಧ ಸ್ತರಗಳನ್ನು ಬೆಸೆಯುವ ಗುರಿಯೊಂದಿಗೆ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಕೇಂದ್ರವು ದೇಶದಲ್ಲೇ ಪ್ರಥಮವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ೨೦೦೧ರ ಜನವರಿ ೨೦ರಂದು ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಕೇಂದ್ರದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಪರಿಸರ ಸ್ನೇಹಿ ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಿ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ವಿನಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ವಿವಿಧ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳ ಪ್ರಬೇಧಗಳ, ಔಷಧೀಯ ಹಾಗೂ ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ, ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ದಾಖಲಿಸುವಿಕೆ, ಸಸ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ, ಸಾವಯವ ತೋಟಗಾರಿಕೆ, ಸಸ್ಯ ಪೋಷಕಾಂಶಗಳು, ಗುಣಮಟ್ಟ ನಿಯಂತ್ರಣ, ರೋಗ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಸೌಲಭ್ಯ ಹಾಗೂ ನಿಪುಣತೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೫-೦೬ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಕೇಂದ್ರದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಇದೆ. ಹುಳಿಮಾವು ಜೈವಿಕ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಗಾಂಶ ಕೃಷಿ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಏಕೈಕ ಅಂಗಾಂಶ ಕೃಷಿ ಘಟಕ ಇಲ್ಲಿ ಬಾಳೆ, ವೆನಿಲ್ಲ, ಅಲಂಕಾರಿಕ ಗಿಡಗಳು, ಆರ್ಕಿಡ್ಸ್, ಆ್ಯಂಥೋರಿಯಂ ಮತ್ತಿತರ ಅನೇಕ ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯ ಹಾಗೂ ಔಷಧೀಯ ಸಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗಾಂಶ ಕೃಷಿಯ ಸಸಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲು ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಒಂದು ಲಕ್ಷ

ಸಸಿಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾದ ಅಂಗಾಂಶ ಕೃಷಿಯ ಬಾಳೆ ಸಸಿಗಳು ರಾಜ್ಯದ ರೈತರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿರುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ವಿಫುಲವಾದ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ನಂಜನಗೂಡಿನ ರಸಬಾಳೆ, ಮೈಸೂರಿನ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಉಡುಪಿಯ ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಕೊಡಗಿನ ಕಿತ್ತಳೆಯನ್ನು ತೋಟಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿಫುಲವಾದ ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಕಾಡುಗಳ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೨೫೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಔಷಧೀಯ ಸಸ್ಯಗಳ ಪ್ರಭೇದಗಳು ಲಭ್ಯವಿದ್ದು ಜೀವವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ಸಮೃದ್ಧತೆಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳಾದ ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾದ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಏಕಬೆಳೆ ಪದ್ಧತಿ, ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿ ಅಳವಡಿಕೆ, ರೋಗ ಹಾಗೂ ಕೀಟಗಳ ಬಾಧೆ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಭೇದಗಳು ವಿನಾಶದ ಅಂಚಿಗೆ ತಲುಪಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಕೇಂದ್ರವು ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ ಹಾಗೂ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಭೇದಗಳ ತಳಿ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ (Germplasm)ಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವ ಮಹತ್ವವಾದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ೨೦೦೪-೦೫ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ೫೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಔಷಧೀಯ ಹಾಗೂ ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯ ಸಸ್ಯಗಳ ಪ್ರಭೇದಗಳೂ, ೧೫೦ ಜಾತಿಯ ಹಣ್ಣು ಹಾಗೂ ಹೂವಿನ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಿ ಆಟಂ ಮಾರ್ಕರ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಬಳಸಿ ವಂಶಾವಳಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೫-೦೬ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೮೦ಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಔಷಧೀಯ ಹಾಗೂ ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯ ಸಸ್ಯಗಳ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ ದಾಖಲಿಸಲಾಯಿತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವೊಂದು ಪ್ರಭೇದಗಳೆಂದರೆ *Crataeva nerverla*, *Entada puseathea*, *Garcinia xanthochymus*, *Garcinia Morella*, ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ವಿನಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಭೇದಗಳಂತಹ *Symplocosa racemosa*, *Gnetum Ula*, *Myristica malabarica* ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ೮೫ ಹಣ್ಣು ಹಾಗೂ ಅಲಂಕಾರಿಕ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ೨೦೦೫-೦೬ರಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರದ ಪ್ರಭೇದಗಳ ತಳಿಸಂಗ್ರಹಾಲಯ (Germplasm)ಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು.

ಸಾವಯವ ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಮಳಿಗೆಯನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಲಾಲ್‌ಬಾಗಿನಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಲಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಕರು ತಮ್ಮ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟವಾಗುವ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಜೈವಿಕ (JAIVIK) ಎಂಬ ಗುರುತನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದ್ದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸಾವಯವ ಗ್ರಾಹಕರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಸುರಕ್ಷಿತ ಆಹಾರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಮತ್ತು ಒಲವು ಹೆಚ್ಚಿ ಸಾವಯವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗ್ರಾಹಕರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡು ಹುಳಿಮಾವಿನಲ್ಲಿರುವ ಜೈವಿಕ ಕೇಂದ್ರವು ಇನ್ನೂ ದೊಡ್ಡದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಜೈವಿಕ ಮಳಿಗೆಯನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಲಾಲ್‌ಬಾಗ್‌ನಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ಯಾನವನ ಇಲಾಖೆಯು (ಮುಂದೆ ಇದು ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿತು) ೧೯೪೨ರಲ್ಲಿ ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮದ್ದೂರಿನಲ್ಲಿ ಸಸಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ರೈತರಿಗೆ ನ್ಯಾಯಬೆಲೆಗೆ ಒದಗಿಸುವ, ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರೈತರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲು ಹಾಗೂ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ವರ್ಗಾವಣೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂಥ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕಾ ತಾಕನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು.

ತದನಂತರದಲ್ಲಿ ರೈತರಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ರೀತಿಯ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ಸಸ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ

ಅವಶ್ಯಕತೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಚಟುವಟಿಕೆಯು ೧೯೬೩ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ತೀವ್ರಗೊಂಡಿತು. ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೪೧೫ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಹಾಗೂ ಸಸ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ೧೫.೧೮ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ೯೫.೮೧ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು (೨೦೦೨-೦೩) ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಒಟ್ಟು ಬೇಸಾಯವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕೇವಲ ಶೇ. ೧೩ರಷ್ಟಿದ್ದರೂ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನಾ ಮೌಲ್ಯವು ರೂ. ೮೪೦೫ ಕೋಟಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ರಾಜ್ಯದ ಕೃಷಿವಲಯದ ಒಟ್ಟು ಆದಾಯದ ಶೇ. ೪೦ರಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ತಾಳೆ ಬೆಳೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ:(ISOPOM ಮತ್ತು ರಾ.ಕೃ.ವಿ.ಯೋ): ತಾಳೆಬೆಳೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಶೇ.೭೫:೨೫ ಕಮಾನುಸಾರ ಅನುಪಾತದಲ್ಲಿ ಅನುದಾನಿತ ಯೋಜನೆ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ತಾಳೆ ಬೆಳೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯಡಿ, ತಾಳೆ ಬೇಸಾಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ರೈತರಲ್ಲಿ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಲು, ರೈತರಿಗೆ ಮೊದಲ ೪ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಗರಿಷ್ಠ ರೂ. ೧೬,೯೦೦/- ಗಳಿಗೆ ಬೇಸಾಯ ಸಹಾಯಧನವನ್ನು ರಸಗೊಬ್ಬರ ಮತ್ತು ಔಷಧಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತಾಳೆಸಸಿಗಳ ಸಹಾಯ ಧನವಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರಿಗೆ ಗರಿಷ್ಠ ರೂ. ೧೦,೦೦೦/- ಗಳನ್ನು ವಿತರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿ ರೈತರಿಗೆ ಡೀಸೆಲ್ ಪಂಪ್ ಸೆಟ್ ಕೊಳ್ಳಲು, ತಾಳೆ ಹಣ್ಣು ಕಟಾವು ಮಾಡುವ ಯಂತ್ರ ಕೊಳ್ಳಲು, ತಾಳೆ ಬೆಳೆನಡುವೆ ಅಂತರಬೆಳೆ ಬೇಸಾಯ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಸಮಗ್ರ ಕೀಟ ಮತ್ತು ಪೋಷಕಾಂಶದ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ, ಸೌರಶಕ್ತಿ ಚಾಲಿತ ಉಪಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಸಿಕಾಲು ಮತ್ತು ನೀರಾವರಿ ಪೈಪಲೈನಗಾಗಿ, ಹನಿ ನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿ ಅಳವಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು, ಹೊಸ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಯನ್ನು ತೆರೆಯಲು ಸಹಾಯ ಧನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೇ, ರೈತರಿಗೆ ತಾಳೆಬೇಸಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ತರಬೇತಿನೀಡಲು ರೈತರನ್ನು ಪ್ರವಾಸ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ತಾಳೆಪ್ರದೇಶ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ, ತಾಳೆ ಸಸಿಗಳನ್ನು ಈ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ (೨೦೧೧-೧೨) ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ (ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೧೧ರ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ) ೪,೪೯,೬೦೦ ತಾಳೆ ಮೊಳಕೆಗಳನ್ನು (ದೇಶೀಯ ಮತ್ತು ಹೊರರಾಷ್ಟ್ರದಿಂದ ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ತಾಳೆ ಮೊಳಕೆಗಳು ಸೇರಿ) ನರ್ಸರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟ ಮಾಡಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ, ಸುಮಾರು ೩,೦೦,೦೦೦ಕ್ಕೂ ಮೀರಿ ತಾಳೆ ಸಸಿಗಳು ಪ್ರದೇಶ ವಿತರಣೆಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ರಾಜ್ಯದ ತಾಳೆಮೊಳಕೆಗಳ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸುವಸಲುವಾಗಿ, ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ, ಹೆಚ್. ಡಿ.ಕೋಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ತಾರಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ೧೨ ಹೆ. ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಾಳೆ ಬೀಜೋತ್ಪಾದನಾ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೩.೫೦ ಲಕ್ಷ ತಾಳೆ ಮೊಳಕೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಗುರಿ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೧ರ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ೩,೩೫,೦೦೦ ಉತ್ಪನ್ನ ತಾಳೆ ಮೊಳಕೆಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿ ವಿವಿಧ ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ವಿತರಿಸಲಾಗಿದೆ. ತಾಳೆಬೆಳೆ ಯೋಜನೆಯಡಿ ತಾಳೆಹಣ್ಣಿನ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ ಸರ್ಕಾರದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನಿಗದಿ ಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಬೆಲೆ ನಿಗದಿ ಸಮಿತಿಯು ಪ್ರತಿ ೪ ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಸಭೆ ಸೇರಿ ಸರ್ಕಾರವು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಘಟನೋತ್ತರವಾಗಿ ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ, ತಾಳೆ ರೈತರಿಗೆ ಮತ್ತು ತಾಳೆ ಉದ್ಯಮಿಗೆ ಒಂದು ಪಾರದರ್ಶಿಕತೆಯುಕ್ತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಂತಾಗಿದೆ. ಪಸ್ತುತ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೧೧ರ ಮಾಹೆಗೆ ಒಂದು ಟನ್ನಿನ ತಾಳೆಹಣ್ಣಿನ ಬೆಲೆಯನ್ನು ರೂ. ೬೩೫೪/- ಗಳಿಗೆ ನಿಗದಿ ಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು, ಕಚ್ಚಾ ತಾಳೆ ಎಣ್ಣೆಯ ಮೇಲಿನ ಆಮದು ಸುಂಕವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದು, ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಇತರೆ, ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆ ಕಾಳು ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಘೋಷಿಸಿರುವಂತೆ, ತಾಳೆಹಣ್ಣಿಗೂ ಕನಿಷ್ಠ ಬೆಂಬಲ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಘೋಷಿಸಲು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ ರೈತ ಸಮುದಾಯದ ಹಿತ ಚಿಂತನೆ ಕಾಪಾಡಲು ಒತ್ತಾಯ ತರಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ತೆಂಗು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ ಯೋಜನೆಗಳು

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತೆಂಗು ಬೆಳೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ತೆಂಗು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ ಶೇಕಡ ೧೦೦% ರಷ್ಟು ಅನುದಾನವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ೧. ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ತಾಲೂಕುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆ, ೨. ತೆಂಗುಬೆಳೆಯ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲು ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಔಷಧಿಗಳು, ಸಾವಯವ ಗೊಬ್ಬರ ಮತ್ತು ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರಗಳ ವಿತರಣೆ ಹಾಗೂ ತೆಂಗು ಬೆಳೆಯ ಇಳುವರಿ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ೩. ಸಂಕರತಳಿ ತೆಂಗಿನ ಸಸಿಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವುದು. ೪. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ತುಂಬೆ ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೀರಾ ತಯಾರಿಕಾ ಘಟಕವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು. ೫. ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜವರನಹಳ್ಳಿ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆ.

ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ

ಕೃಷಿ/ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾಗಿದ್ದು, ಅಧುನಿಕ ತೋಟಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಮಿತಬಳಕೆ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿಯ ಬಳಕೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಜಲಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಮಿತವ್ಯಯ ಮಾಡಬಹುದಲ್ಲದೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಇಲಾಖೆಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನೀರಾವರಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮನಗಂಡು ೧೯೯೧-೯೨ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದಲೂ ಹನಿ/ತುಂತುರು ನೀರಾವರಿಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ ಯೋಜನೆಯಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ೨೦೦೬-೦೭ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಫಿ, ಟೀ, ರಬ್ಬರ್ ಮತ್ತು ತಾಳೆಬೆಳೆ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಹನಿ ನೀರಾವರಿ, ತುಂತುರು ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ಹನಿ ನೀರಾವರಿ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಧನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಹಾಯಧನವು ಪತಿ ಫಲಾನುಭವಿಗೆ ಗರಿಷ್ಠ ೫ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಹನಿ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಧನವು ಮೊದಲ ೨ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಿಗೆ ಶೇ.೭೫ರಷ್ಟು ಉಳಿದ ೩ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಿಗೆ ಶೇ.೫೦ರಷ್ಟು ಸಹಾಯಧನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ತುಂತುರು ನೀರಾವರಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಶೇ.೭೫ರಷ್ಟು ಸಹಾಯಧನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹನಿ ನೀರಾವರಿ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿ ರಾಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ರೈತರು / ಪ್ರಗತಿದಾಯಕ ರೈತರು ಶೇ. ೭೫ರಷ್ಟು ಸಹಾಯಧನವನ್ನು ಗರಿಷ್ಠ ೦.೫ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಧನ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಕುಯ್ಲೋತ್ತರ ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಹಣೆ: ಕರ್ನಾಟಕವು ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿ ಹೊಂದಿದ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದೆ. ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕೃಷಿ ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಉತ್ಪಾದನೆ ರೈತ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ೨೦೦೨-೦೩ರ ಅಂಕಿ ಅಂಶದ ಪ್ರಕಾರ ೧೫.೮೧ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ೯೫.೮೧ ಲಕ್ಷ ಟನ್ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಶೇ.೪೧ ರಷ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹಾಗೂ ಶೇ.೮೭ರಷ್ಟು ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಹಣ್ಣು ಹಾಗೂ ತರಕಾರಿ ಬೆಳೆಗಳದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತರಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಹಣ್ಣಿನ ಬೆಳೆಗಳು ಬಹಳ ಬೇಗ ಹಾಳಾಗುವ ಸ್ವಭಾವ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಸಮರ್ಥವಾದ ಕುಯ್ಲೋತ್ತರ ನಿರ್ವಹಣೆಯು ತುಂಬಾ ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ಬೆಳೆಗಳಲ್ಲಿ ರಫ್ತಿಗೆ ಇರುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಸದುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೂಡ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸುಮಾರು ಶೇ.೨೫ರಿಂದ ೩೦ರಷ್ಟು ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಕುಯ್ಲಿನ ನಂತರ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸದ ಕಾರಣ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಹಣ್ಣು ಹಾಗೂ ತರಕಾರಿಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ

ಕೇವಲ ಶೇಕಡ ಒಂದರಷ್ಟು ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಯಿಲಿನ ನಂತರದ ನಷ್ಟವನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸಲು ಶೀತಲ ಗೋದಾಮುಗಳು, ಸಂಸ್ಕರಣ ಘಟಕಗಳು ಹಾಗೂ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ತುಂಬಾ ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ.ಕುಯೋತ್ತರ ನಿರ್ವಹಣಾ ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಪೂರ್ವ ತಂಪಾಗಿಸುವಿಕೆ, ಶೀತಲ ಗೋದಾಮುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಶೀಠಲೀಕರಣ ಸೌಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಶೀತಲ ಗೋದಾಮುಗಳು: ಶೀತಲ ಗೋದಾಮುಗಳು ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿರುವಾಗ ಅವನ್ನು ಶೇಖರಿಸಲು ಹಾಗೂ ಲಭ್ಯತೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವಾಗ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು, ಗುಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಹಾನಿಯಾಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ೯೧,೮೩೦ ಮೆ.ಟನ್ನುಗಳಷ್ಟು ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದೊಂದಿಗೆ ೧೧ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ೫೪ ಶೀಠಲ ಗೋದಾಮುಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೧೧ ಘಟಕಗಳು ಸಹಕಾರಿವಲಯದಲ್ಲಿ (೯೧೯೦೦ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಟನ್ನುಗಳು), ೪೧ ಘಟಕಗಳು ಖಾಸಗಿ ವಲಯದಲ್ಲಿ (೮೨,೮೩೦ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಟನ್ನುಗಳು) ಹಾಗೂ ೨ ಘಟಕಗಳು ಸರ್ಕಾರಿ ವಲಯದಲ್ಲಿ (೨೬೦ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಟನ್ನುಗಳು) ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳೆಂದರೆ ಆಲೂಗಡ್ಡೆ, ದ್ರಾಕ್ಷೆ, ಹುಣಸೆಹಣ್ಣು, ನಿಂಬೆ, ದಾಳಿಂಬೆ, ಅನಾನಸ್, ಮೆಣಸಿನ ಕಾಯಿ, ಸೇಬು ಮತ್ತು ಕತ್ತರಿಸಿದ ಹೂಗಳು.

ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳ ಸಂಸ್ಕರಣೆ: ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ವಲಯವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ನಗರೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿದರೆ ಸಂಸ್ಕರಿಸಿದ ಹಣ್ಣು ಹಾಗೂ ತರಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕರಿಸಿದ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ವಿಫಲವಾದ ಅವಕಾಶವಿದೆ.ಪ್ರಸ್ತುತ ೧೫೩೩ ಪರವಾನಗಿ ಪಡೆದಿರುವ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ಘಟಕಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಇವುಗಳಿಂದ ವಾರ್ಷಿಕ ೨.೦ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನುಗಳಷ್ಟು ಸಂಸ್ಕರಿಸಿದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ.ಅನಾನಸ್, ಪಪಾಯಿ, ಸೀಬೆ, ಮುಂತಾದವು ಸಂಸ್ಕರಿಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಹಣ್ಣುಗಳಾಗಿದ್ದು, ಸಂಸ್ಕರಿಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಮುಖವಾದ ತರಕಾರಿಗಳೆಂದರೆ ಟೊಮ್ಯಾಟೊ ಆಲೂಗಡ್ಡೆ, ಬಟಾಣಿ, ಮಿಡಿ ಸೌತೆ (ಗರ್ಕಿನ್/ಕಿರುಸೌತೆ) ಮುಂತಾದವುಗಳು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ರಫ್ತು ವಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ.ಕೃಷಿ ರಫ್ತುವಲಯದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಯಾವುದೇ ಉತ್ಪನ್ನದ ಅಥವಾ ಒಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುವ ಉತ್ಪನ್ನದ ರಫ್ತಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ತರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಿರು ಸೌತೆ/ಮಿಡಿ ಸೌತೆ(ಗರ್ಕಿನ್), ಗುಲಾಬಿ ಈರುಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಪುಷ್ಪ ಕೃಷಿಗಾಗಿ ಕೃಷಿ ರಫ್ತು ವಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಮಾಲೂರು, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಮದ್ದೂರು ಹಾಗೂ ಜೇವರ್ಗಿ ಹೀಗೆ ಆರು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಪಾರ್ಕ್‌ಗಳನ್ನು (ಎಫ್.ಎ.ಟಿ.ಪಿ) ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಈ ಆರು ಸ್ಥಳಗಳ ವೈಕಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಎರಡು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ಮಾಲೂರು ಮತ್ತು ಬಾಗಲಕೋಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಪಾರ್ಕ್‌ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಅನುಮೋದನೆ ನೀಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪಾರ್ಕ್‌ಗಳನ್ನು ೧೦ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಹಾರ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಪಾರ್ಕ್‌ಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವು ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿ ದೊರೆಯುವಂತಹ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ಘಟಕಗಳನ್ನು

ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪಾರ್ಕ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು (ಅ) ಘಟಕಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಹಾಗೂ ಪೂರಕವಾಗುವ ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೂಡ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವುಗಳೆಂದರೆ ಗುಣಮಟ್ಟ ಖಾತರಿಸುವ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳು, ಉಗ್ರಾಣಗಳು ಮತ್ತು ಶೀತಲ ಶೇಖರಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಸಾಮೂಹಿಕ ತ್ಯಾಜ್ಯ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ಘಟಕಗಳು ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವಂತಹ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಬೆಳೆ/ತಳಿಯನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೈತರಲ್ಲಿ/ ಉತ್ಪಾದಕರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ರೈತರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭಗಳಿಸುವಂತಾಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ಘಟಕಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಮೂಲವಸ್ತುಗಳ/ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ನಿರಂತರ ಪೂರೈಕೆ ಮಾಡುವಂತಹ ಎರಡು ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಪಾರ್ಕ್‌ಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ವಲಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೀಡುವ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಸರ್ಕಾರವು ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳ ಮಾರಾಟ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕರಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಿ ಕುಯಿಲಿನ ನಂತರದ ನಷ್ಟವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಶ್ರಮವು, ಎನ್.ಡಿ.ಡಿ.ಬಿಯು ಅತಿದೊಡ್ಡ ಮಾರಾಟ ಸಂಕೀರ್ಣವನ್ನು ೧೫೦ ಕೋಟಿ ರೂಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಮಂಗಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಸಹಾಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸೌಲಭ್ಯವು ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ೧೬೦೦ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಟನ್‌ಗಳಷ್ಟು ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆಯು ೬೦ ಎಕರೆಗಳಷ್ಟು ಜಾಗವನ್ನು ಕನ್ನಮಂಗಲದಲ್ಲಿ ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಂಕೀರ್ಣವು ಆಧುನಿಕ ಹರಾಜು ಕೇಂದ್ರ, ಶಿಥಿಲೀಕರಣ ಘಟಕ, ಉಗ್ರಾಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ೧೦,೦೦೦ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಟನ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಶೀತಲ ಗೋದಾಮುಗಳೂ, ೫೦,೦೦೦ ಟನ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ಘಟಕಗಳು, ಸಂಗ್ರಹಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಸಗಟು ಮಳಿಗೆಗಳು, ವಿತರಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಥಮ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಆಹಾರೋದ್ಯಮ ನಿಯಮಾವಳಿಗಳು ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ನಗರದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದ ತಾಜಾ ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ೫೦೦೦ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯವನ್ನು ಗಳಿಸುವ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿದೆ.

ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆಯು ಪೂರಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಕೃಷಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಇಲಾಖೆಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಇಲಾಖೆಯು ರೈತರ ಸಂತೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ರೈತರು/ಉತ್ಪಾದಕರು ತಾವು ಬೆಳೆದ ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ತಂದು ಅವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸೌಲಭ್ಯವಾದ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾರಾಟ ಸಮಿತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಇಲಾಖೆಯು ನಿಗದಿ ಪಡಿಸಿದ ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳ ಮಾರಾಟವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲಾಖೆಯ ಉತ್ತೇಜನದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗಿರುವ ಹಾಪ್ ಕಾಂಪ್ಸ್ (HopComs) ಒಂದು ಸಹಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದು, ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ನಿಯಮಿತಗೊಂಡಿದ್ದು ಪ್ರತಿದಿನ ೧೦೦ ಟನ್‌ಗಳಷ್ಟು ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದೇ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇಲಾಖೆಯು ಜಿಲ್ಲಾ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳ ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಉತ್ತೇಜಿಸಿರುತ್ತದೆ.ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೭ ಜಿಲ್ಲಾ

ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಸಂಘಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಕೃಷಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ನಿಗಮವು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಗಳ ಮಾರಾಟದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಆಧುನೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೈನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಯ ಮೂಲಕ ಉಪಕೃಮಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ೨೦೦೩ರ ಮಾರ್ಚ್‌ರ ವೇಳೆಗೆ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡುವ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಇದ್ದು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಿರುವ ೩೦% ರಷ್ಟು ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇಲಾಖೆಯು ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳ ಮಾರಾಟದ ಆಧುನೀಕರಣವನ್ನು ಮೈಸೂರು, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಧಾರವಾಡ ಹಾಗೂ ಬಿಜಾಪುರಗಳಲ್ಲೂ ಉಪಕೃಮಿಸಲು ತಯಾರಾಗಿದೆ. ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವಿಭಾಗವು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳ ಬೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಗಾವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಬೆಲೆಯು ತುಂಬಾ ಇಳಿದಾಗ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ, ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಂಡಿಸುತ್ತದೆ.

ರಾಜ್ಯದಿಂದ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ರಫ್ತಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಲು, ರಾಜ್ಯದ ರಫ್ತಿನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸಲು, ರೈತರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದಾಯವನ್ನು ಗಳಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿಸಲು ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗವಕಾಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಮತ್ತು ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯವನ್ನು ಗಳಿಸಲು ಕೃಷಿ ರಫ್ತು ವಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿ ರಫ್ತು ವಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆಯು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳಾದ ಶೀತಲ ಗೋದಾಮುಗಳು, ಶೇಖರಣಾ ಪೂರ್ವ ಶಿಥಿಲೀಕರಣ ಘಟಕ, ಕುಯ್ಲೋತ್ತರ ನಿರ್ವಹಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಶೈತ್ಯೀಕರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಾರಿಗೆ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಹಾಗೂ ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಸೌತೆ/ ಕಿರುಸೌತೆ/ ಗರ್ಕಿನ್, ಬೆಂಗಳೂರು ಗುಲಾಬಿ, ಈರುಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಪ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಈ ವಲಯಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ತರಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸದ್ಯದಲ್ಲೇ ಮಾವು, ದಾಳಿಂಬೆ ಮುಂತಾದ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಈ ವಲಯಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ತರುವ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಒತ್ತಾಸೆಯೊಂದಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೈನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಇನ್ನಿತರ ಕಡೆ ಇದೇ ರೀತಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಆಧಾರಿತ ಮಾರಾಟ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಇರಾದೆ ಕೂಡ ಇದೆ. ಸರ್ಕಾರವು ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಂದ ಕೃಷಿ (ಅ) ಕರಾರು ಕೃಷಿಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯ ಕೃಷಿ ಬೆಳೆಗಳ ಬೆಲೆ ಆಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ಸರ್ಕಾರವು ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಬೆಂಬಲ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದರಿಂದ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ದೇಶೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತೇಜನ ಸಿಗಲಿದೆ.

ತೋಟಗಾರಿಕಾ ರಫ್ತು ಬೆಳೆಗಳಿಗಾಗಿ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ: ಇದಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಒತ್ತಾಸೆಯು ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಕೂಲವಾದ ಕ್ರಾಂತಿಯಾಗಿದ್ದು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ನಂತರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಿದೆ. ಕಳೆದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವಯವ ಹಣ್ಣು, ತರಕಾರಿ, ಮಸಾಲೆ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯ ಸಸ್ಯೋತ್ಪನ್ನಗಳು ಹಾಗೂ ಔಷಧೀಯ ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಜಾಗತಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿನ ಬೇಡಿಕೆಯು ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಋಷಿ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದ್ದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ

ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಗೆ ರೂಪಾಂತರಿಸುವುದು ತುಂಬಾ ಸುಲಭವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಲು ಉತ್ಪಾದನಾ ಹಾಗೂ ಮಾರಾಟದ ಕೊಂಡಿಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುವುದು ತುಂಬಾ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಇಸ್ರೋ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಉಪಗ್ರಹ ಆಧಾರಿತ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಿ ನಕ್ಷೆ ತಯಾರಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕೋಡೀಕರಿಸುವುದೂ ಅಲ್ಲದೆ ನಿಖರವಾದ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ / ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ತುಂಬಾ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಗಳು ಹೊಂದಿರುವ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹಾಗೂ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ತಾಳೆಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಯಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿಖರವಾದ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಲಭ್ಯತೆಯು ತುಂಬಾ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲಾಖೆಯು ಒಂದು ಬಾರಿ ಬಹುವಾರ್ಷಿಕ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಇಸ್ರೋ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ವಿವಿಧ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ಅಂದಾಜಿಸುವಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದುವರಿದು ಇದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳ ಇಳುವರಿ ಹಾಗೂ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಅಂದಾಜಿಸಲು ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳಿಗಾಗಿ ನೀರಿನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ನಿಯಮಿತವಾಗಿರುವ ಲಭ್ಯ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಹಾಗೂ ಕುಸಿಯುತ್ತಿರುವ ಅಂತರ್ಜಲ ಮಟ್ಟವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೀರಿನ ಮಿತಬಳಕೆಯ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು ನೀರಾವರಿ ಅಂತಃ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗರಿಷ್ಠಗೊಳಿಸಲು ತುಂಬಾ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಿರುನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಲಭ್ಯವಿರುವ ನೀರಿನ ಸಮರ್ಥ ಹಾಗೂ ಗರಿಷ್ಠ ಬಳಕೆಯು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಹೆಚ್ಚಿನ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಕಿರು ನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ತರುವ ಇರಾದೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ರೈತರು ತಮ್ಮ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಿರು ನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆಯ ಅನುದಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಶೇಕಡ ೧೦ರಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಕಿರು ನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಅಳವಡಿಕೆಗೆ ನೀಡುವ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಮಳೆನೀರಿನ ಕೊಯ್ಲು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಉತ್ತೇಜಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಮಿಷ್ಕಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಆಹಾರೋತ್ಪಾದನೆಗೆ ಇರುವ ಏಕೈಕ ಆಶಾಕಿರಣವೆಂದರೆ ಮಿಷ್ಕಿ ಪ್ರದೇಶ. ಮಿಷ್ಕಿ ಜಮೀನಿನ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರುವ ಜನರ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಆಹಾರ ಹಾಗೂ ಆರೋಗ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮ ಪಡಿಸಲು ಮಿಷ್ಕಿ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುವುದು ತುಂಬಾ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಮಿಷ್ಕಿ ತೋಟಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಪ್ರಸರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯವು ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶಗಳ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಮತ್ತು ಮಣ್ಣಿನ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ಕೆರೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ತುಂಬಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಿರುತ್ತದೆ.

ಪಶು ಸಂಗೋಪನೆ ಮತ್ತು ಪಶು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆ

ಪಶು ಸಂಗೋಪನೆಯು ಕುಟುಂಬದ ಕೃಷಿ ಆದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ಉದ್ಯೋಗ ಒದಗಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದ ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಕೃಷಿ ತ್ಯಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಉಪ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಪಶು ಸಂಗೋಪನೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿ ಪಶು ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮೂಲಕ ಒಳ್ಳೆಯ ಆದಾಯವನ್ನು ಗಳಿಸಲು ರೈತರು ಪಶುಸಂಗೋಪನೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಸಹಸ್ರ ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನನೀಡುತ್ತಿದ್ದು, ಅದರ ಜ್ಞಾಪಕಾರ್ಥವಾಗಿ ಗೋಸಾಸಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುವುದು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಮೈಸೂರಿನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬೆಣ್ಣೆ ಚಾವಡಿ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಇಲಾಖೆ ಇತ್ತು. ಮಿಷ್ಕಿ ಬೇಸಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾದ ಅಮೃತಮಹಲ್ ತಳಿಯ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂವರ್ಧನಗೊಳಿಸಲು ಹೈದರಾಲಿಯು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದನು. ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಆಧಾರಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟು ದೇಶೀಯ ಉತ್ಪನ್ನದಲ್ಲಿ ಪಶುಸಂಗೋಪನೆಯ ಪಾಲು ಶೇ.೨೬ ರಷ್ಟಿದೆ.

೧೯೯೭ರ ಜಾನುವಾರು ಗಣತಿ, ಪ್ರಕಾರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಜಾನುವಾರುಗಳು ಹಾಗೂ ಕುಕ್ಕುಟಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಕ್ರಮವಾಗಿ ೨೮೫.೫೨ ಲಕ್ಷ ಹಾಗೂ ೧೮೭.೫೫ ಲಕ್ಷಗಳಷ್ಟಿತ್ತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದನಕರುಗಳು, ಎಮ್ಮೆಗಳು, ಕುರಿ ಹಾಗೂ ಹಂದಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಕ್ರಮವಾಗಿ ೧೦,೨೪೮, ೪೧೨೬, ೭೪೪೩, ೪೪೫೨ ಹಾಗೂ ೩೪೨ ಸಾವಿರಗಳಷ್ಟಿತ್ತು. ೨೦೦೭ರ ಜಾನುವಾರು ಗಣತಿಯ ವರದಿ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜಾನುವಾರು ಮತ್ತು ಕುಕ್ಕುಟಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೭.೫೩ ಕೋಟಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಜಾನುವಾರುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೫೩೪೪೮, ಜಾನುವಾರುಗಳ ಸಾಂದ್ರತೆ ಪ್ರತಿ ಚದರ ಕಿ.ಮೀ.ಗೆ ೧೭೨ ಇರುತ್ತದೆ. ಭಾರತ ದೇಶದ ಒಟ್ಟು ಜಾನುವಾರು ಮತ್ತು ಕುಕ್ಕುಟಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಪಾಲುಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೇ.೫.೮೩ರಷ್ಟು ಹಾಗೂ ಶೇ.೬.೪೮ ರಷ್ಟು ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ೨೦೦೭ ರ ಜಾನುವಾರು ಗಣತಿಯ ವರದಿ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜಾನುವಾರು ಮತ್ತು ಕುಕ್ಕುಟಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೭.೫೩ ಕೋಟಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಜಾನುವಾರುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೫೩೪೪೮, ಜಾನುವಾರುಗಳ ಸಾಂದ್ರತೆ ಪ್ರತಿ ಚದರ ಕಿ.ಮೀ.ಗೆ ೧೭೨ ಇರುತ್ತದೆ. ಭಾರತ ದೇಶದ ಒಟ್ಟು ಜಾನುವಾರು ಮತ್ತು ಕುಕ್ಕುಟಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಪಾಲು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೇ.೫.೮೩ರಷ್ಟು ಹಾಗೂ ಶೇ.೬.೪೮ ರಷ್ಟು ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಜಾನುವಾರು ಹಾಗೂ ಕುಕ್ಕುಟಗಳ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಾನುವಾರು ಗಣತಿ ವಿವರ

ವರ್ಷ	ದನ	ಎಮ್ಮೆ	ಕುರಿ	ಮೇಕೆ	ಹಂದಿ	ಇತರೆ	ಒಟ್ಟು ಜಾನುವಾರು	ಕುಕ್ಕುಟ
೧೯೫೧	೮೮೧೫೨೬	೨೫೬೫೯೫೯	೪೧೯೨೦೭೮	೨೬೬೬೪೦೮	೧೬೧೮೮೯	೧೩೪೫೮೦	೧೮೫೪೬೧೮೩	೫೭೦೫೧೩೨
೧೯೫೬	೮೯೬೫೬೯೩	೨೬೬೮೭೧೩	೪೦೫೯೪೭೩	೨೫೮೩೯೫೫	೧೮೫೪೯೩	೧೦೨೮೫೧	೧೮೫೬೬೨೧೮	೭೬೬೭೮೪೫
೧೯೬೧	೯೬೭೩೦೦೧	೩೦೨೫೮೯೦	೪೭೬೪೯೭೨	೨೮೯೪೩೫೫	೨೦೬೫೧೩	೧೦೩೪೫೬	೨೦೬೬೮೧೮೭	೮೮೪೯೯೨೭
೧೯೬೬	೯೬೮೫೫೮೧	೨೯೪೬೦೨೭	೪೭೬೨೯೬೪	೨೮೧೩೬೮೨	೨೦೭೦೭೮	೧೧೫೧೬೦	೨೦೪೮೫೪೬೨	೮೨೬೬೭೯೭
೧೯೭೨	೧೦೦೧೮೭೧೭	೩೦೩೬೮೭೩	೪೬೬೨೪೨೦	೩೭೨೬೧೧೬	೨೬೧೧೨೫	೮೨೨೧೧	೨೧೯೫೫೩೬೨	೧೦೧೬೩೧೭೭
೧೯೭೭	೧೦೨೨೧೯೬೦	೩೨೭೮೧೨೮	೪೫೩೬೪೮೧	೩೩೮೮೧೩೯	೨೯೬೩೬೮	೭೯೧೨೮	೨೧೮೦೦೨೦೪	೯೬೯೬೦೧೨
೧೯೮೩	೧೧೩೦೦೨೨೩	೩೬೪೭೯೬೭	೪೯೧೧೬೫೦	೪೫೪೬೯೨೮	೩೧೮೮೬೨	೧೫೪೨೭೫೫	೨೬೧೪೮೩೮೫	೧೨೦೯೬೫೫೫
೧೯೯೦	೧೧೧೭೫೫೧೧	೪೦೩೭೧೯೩	೪೭೨೨೩೮	೩೮೮೮೭೯೯	೩೦೩೯೬೯	೧೮೩೫೩೧೧	೨೪೯೮೮೦೨೧	೧೫೬೯೩೫೮೦
೧೯೯೭	೧೦೮೩೧೧೩೪	೪೩೬೬೧೮೪	೮೦೦೩೦೭೮	೪೮೭೪೭೫೯	೪೦೫೪೪೪	೨೨೦೬೪೬೮	೩೦೬೮೮೦೬೭	೨೧೩೯೮೭೫೬
೨೦೦೩	೯೫೯೫೯೩೦	೪೦೨೩೮೩೨	೭೨೨೨೪೧	೪೪೯೧೪೭೩	೩೨೦೪೩೩	೨೬೫೪೬೨೫	೨೮೩೫೮೫೩೪	೨೪೪೫೧೮೦೯
೨೦೦೭	೧೦೫೦೭೩೨೫	೪೩೯೦೦೭೬	೯೫೬೫೬೯೬	೬೧೫೭೧೩೪	೨೭೯೭೬೩	೨೦೪೪೨೫೭	೩೨೮೮೩೨೫೧	೪೨೪೩೩೬೯೨

ಜಾನುವಾರು ಹಾಗೂ ಕುಕ್ಕುಟಗಳ ಮಾಹಿತಿ (ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಕೋಟಿಗಳಲ್ಲಿ)

ವಿವರ	ಜಾನುವಾರು ಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ			
	೧೯೯೭	೨೦೦೩	೨೦೦೭	೨೦೦೭ ಹಾಗೂ ೨೦೦೩ರ ಶೇಕಡವಾರು ವ್ಯತ್ಯಾಸ
ದನಗಳು	೧.೦೮	೦.೯೫	೧.೦೫	೯.೪೦
ಎಮ್ಮೆಗಳು	೦.೪೪	೦.೪೦	೦.೪೩	೭.೫೦
ಕುರಿಮತ್ತುಮೇಕೆ	೧.೨೯	೧.೧೭	೧.೫೭	೩೩.೦೫
ಇತರೆಜಾನುವಾರುಗಳು	೦.೨೬	೦.೩೦	೦.೨೪	-೨೦.೦೦
ಒಟ್ಟುಜಾನುವಾರುಗಳು	೩.೦೭	೨.೮೪	೩.೨೯	೧೫.೮೫
ಕುಕ್ಕುಟ	೨.೧೪	೨.೪೪	೪.೨೪	೭೩.೭೭

ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಪಶುಗಳ ಆರೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಹಾಗೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೩,೬೩೮ ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಜಾಲವು ಹರಡಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೨೪೪ ಪಶುವೈದ್ಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ೮೦೩ ಪಶು ವೈದ್ಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳು, ೨೦೧೮ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ೪೦೦ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ೭೩ ಸಂಚಾರಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳು ೧೯೯೮-೯೯ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ೬೫೭೭ ರೋಗಗಳ ಪ್ರಕರಣದಿಂದಾಗಿ ೧೨೯೬ ಜಾನುವಾರು ಸಾವುಗಳು ಸಂಭವಿಸಿರುತ್ತವೆ. ವಿವಿಧ ರೋಗಗಳ ಉಲ್ಬಣತೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಸುಮಾರು ೨೧೫ ಲಕ್ಷ ಪಶುಗಳಿಗೆ ಲಸಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಲಾಗಿತ್ತು. ಒಟ್ಟು ೨೨ ಲಕ್ಷ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ೨.೬೮ ಲಕ್ಷ ಕರುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಯಿತು. ಪಶುಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣಾ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕರಿಸಿದ ವೀರೈದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೨೦೫೪ ಪಶು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪಶುಗಳಿಗೆ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ದೇಶಿ ತಳಿಗಳಾದ ಹಳ್ಳಿಕಾರ್, ಅಮ್ಮತಮಹಲ್, ಖಿಲಾರಿ, ಕೃಷ್ಣವ್ಯಾಲಿ ಹಾಗೂ ದಿವೋನಿ ತಳಿಗಳನ್ನು “ತಳಿ ಆಯ್ಕೆ” ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಪಶುಪಾಲನಾ ಮತ್ತು ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ವಿವರಗಳು

ವಿವರಗಳು	ಘಟಕ	೨೦೦೮-೦೯	೨೦೦೯-೧೦	೨೦೧೦-೧೧
೧.ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯಕೇಂದ್ರಗಳು (ಸಂಚಾರಿ ಪಶು ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳು ಮತ್ತುಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳುಸೇರಿದಂತೆ)	ಸಂಖ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ	೪೧೧೦	೪೧೧೦	೪೧೧೦
೨.ಜಾನುವಾರುಕ್ಷೇತ್ರಗಳು	ಸಂಖ್ಯೆ	೧೧	೧೧	೧೧
೩.ಕುಕ್ಕುಟಕ್ಷೇತ್ರಗಳು	ಸಂಖ್ಯೆ	೨೪	೨೪	೨೪
೪.ಕೃತಕಗರ್ಭಧಾರಣೆ	ಲಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ	೨೮.೫೩	೩೦.೫೦	೩೧.೬೬
೫.ಚಿಕಿತ್ಸನೀಡಲಾದಪ್ರಾಣಿಗಳು	ಲಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ	೧೦೭.೮೫	೧೧೬.೦೬	೧೧೪.೨೧
೬.ಮೇವುಉತ್ಪಾದನೆ	ಟನ್ನುಗಳಲ್ಲಿ	೬೬೧೨	೭೧೯೭	೭೦೭೮
೭.ಹಾಲುಉತ್ಪಾದನೆ	ಸಾವಿರಟನ್ನು	೪೫೩೮	೪೮೨೧	೫೧೧೩
೮.ಮೊಟ್ಟೆಉತ್ಪಾದನೆ	ಲಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ	೨೩೭೪೬	೨೯೦೮೩	೩೦೬೭೪
೯.ಉಣ್ಣೆಉತ್ಪಾದನೆ	ಟನ್ನು	೭೧೩೭	೭೧೬೫	೭೧೭೯
೧೦.ಮಾಂಸಉತ್ಪಾದನೆ	ಟನ್ನು	೧೧೪೫೨೦	೧೧೯೨೪೭	೧೨೩೯೧೦

ಸೂಚನೆ: ೧) ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ ೧೦೧೦೩೨೨೨, ಸಂಚಿತವಾದವುಗಳು.

ಜಾನುವಾರು ಹಾಗೂ ಕುಕ್ಕುಟಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ

ಹಾಲುಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದೇಶವು ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು, ನಮ್ಮರಾಜ್ಯವು ದೇಶದಲ್ಲಿ ೧೧ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ ೫.೧ ಮಿಲಿಯನ್ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಟನ್ ಇದ್ದು ಮತ್ತು ದಿನವಹಿಸರಾಸರಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ದೊರಕುವ ಹಾಲಿನ ಪ್ರಮಾಣ ೨೨೬ ಗ್ರಾಂ ಇರುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ೧೧೨.೫೪ ಮಿಲಿಯನ್ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಟನ್ ರಷ್ಟು ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನೆ ಇದ್ದು, ೨೦೦೯-೧೦ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ದಿನವಹಿಸರಾಸರಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ದೊರಕುವ ಹಾಲಿನ ಪ್ರಮಾಣ ೨೬೩ ಗ್ರಾಂ ಇರುತ್ತದೆ. ಹಾಲು, ಮಾಂಸ, ಉಣ್ಣೆ ಮತ್ತು ಮೊಟ್ಟೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಾನುವಾರು ಹಾಗೂ ಕುಕ್ಕುಟಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ

ವಿವರ	ಘಟಕ	೨೦೦೯-೧೦	೨೦೧೦-೧೧	೨೦೧೧-೧೨ (ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೧೧ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ)	೨೦೧೦-೧೧ ಹಾಗೂ ೨೦೦೯-೧೦ರ ಶೇಕಡಾವಾರು ವ್ಯತ್ಯಾಸ
ಹಾಲು	ಸಾವಿರಟನ್ನುಗಳಲ್ಲಿ	೪೮೨೧	೫೧೧೩	೫೯೭೩	೬.೦೬
ಮಾಂಸ@	ಟನ್ನುಗಳಲ್ಲಿ	೧೧೯೨೪೭	೧೨೩೯೧೦	೧೦೦೦೬೧	೩.೯೧
ಉಣ್ಣೆ	ಟನ್ನುಗಳಲ್ಲಿ	೭೧೬೫	೭೧೭೯	೫೬೭೮	೦.೨೦
ಮೊಟ್ಟೆ	ಸಂಖ್ಯೆ ಕೋಟಿಗಳಲ್ಲಿ	೨೯೧	೩೦೭	೨೬೨	೫.೫೦

@ ಕುಕ್ಕುಟ ಮಾಂಸ ಸೇರಿ

ಪಶುಸಂಗೋಪನಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು: ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ ಮತ್ತು ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಇಲಾಖೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ಪಶುಸಂಗೋಪನಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮತಳಿಯ ಸಂವರ್ಧನೆ, ಮೇವಿನ ಬೆಳೆಗಳ ಬೀಜೋತ್ಪಾದನೆ, ಹಾಗೂ ರೈತ ತರಬೇತಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಪಶು ಸಂಗೋಪನಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಈ ಮುಂದೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ೧) ರಾಜ್ಯ ಪಶು ಸಂವರ್ಧನ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ, ಹೆಸರುಘಟ್ಟ; ಜೆರ್ಸಿ ದನದ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನೆ, ಹೋರಿ ಕರು ಪಡೆದು ಬೆಳೆಸುವುದು, ಘನೀಕೃತ ವೀರೈ ಉತ್ಪಾದನೆ, ರೈತ ತರಬೇತಿ, ಮೇವು ಹಾಗೂ ಮೇವಿನ ಬೀಜದ ಉತ್ಪಾದನೆ, ೨) ಜಾನುವಾರು ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಹೆಸರುಘಟ್ಟ; ಸಂಕರಣ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನೆ ಹಾಗೂ ಹೋರಿಕರು ಪಡೆದು ಬೆಳೆಸುವಿಕೆ, ಮೇವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಂದಿ ಹಾಗೂ ಮೊಲ ಸಾಕಣೆ, ೩) ಜೆರ್ಸಿ ದನದ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕೂಡಿಗಿ, ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆ; ಜರ್ಸಿ ದನದ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನೆ, ಹೋರಿಕರು ಪಡೆದು ಬೆಳೆಸುವಿಕೆ, ರೈತ ತರಬೇತಿ, ಮೇವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಹಂದಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ೪) ಜಾನುವಾರು ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕೊಯ್ಲಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ; ಮಿಶ್ರ ತಳಿಯ ಕರು ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸುರ್ತಿ ಎಮ್ಮೆ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಮೇವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಹಂದಿ ಸಾಕಣೆ ಹಾಗೂ ರೈತ ತರಬೇತಿ, ೫) ಹಳ್ಳಿಕಾರ್ ದನದ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಕುಣಿಕೇನಹಳ್ಳಿ, ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ; ಹಳ್ಳಿಕಾರ್ ದನದ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನೆ, ಹೋರಿಕರು ಪಡೆದು ಬೆಳೆಸುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ವಿತರಣೆ ಮತ್ತು ಮೇವಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ೬) ಅಮೃತಮಹಲ್ ದನದ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಅಜ್ಜಂಪುರ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ; ಅಮೃತ ಮಹಲ್ ದನದ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನೆ, ಹೋರಿಕರು ಪಡೆದು ಬೆಳೆಸುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ವಿತರಣೆ, ಮೊಲ ಸಾಕಾಣಿಕೆ ಹಾಗೂ ವಿತರಣೆ ಮತ್ತು ಮೇವಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ೭) ಬಿಲಾರಿ ದನದ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನ ಕೇಂದ್ರ ಬಂಕಾಪುರ, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆ; ಬಿಲಾರಿ ದನದ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನೆ, ಮೇವಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಹೋರಿಕರು ಪಡೆದು ಬೆಳೆಸುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ವಿತರಣೆ, ಮೊಲ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ವಿತರಣೆ, ೮) ಜೆರ್ಸಿ ದನಗಳ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ, ಧಾರವಾಡ ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಆವರಣ; ಜೆರ್ಸಿದನದ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನೆ, ಹೋರಿಕರುಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಬೆಳೆಸುವಿಕೆ, ರೈತ ತರಬೇತಿ, ಮೇವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಘನೀಕೃತ ವೀರೈ ಉತ್ಪಾದನೆ, ೯) ಎಮ್ಮೆಗಳ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನ ಕೇಂದ್ರ, ತೇಗೂರು, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ; ಸುರ್ತಿ ಎಮ್ಮೆ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನೆ, ಹೋರಿಕರುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ವಿತರಣೆ, ಮೇವಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ, ೧೦) ಜಾನುವಾರು ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನೆ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ, ಮುನಿರಾಬಾದ್, ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ; ಜೆರ್ಸಿ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನೆ, ಮೇವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ರೈತ ತರಬೇತಿ, ಘನೀಕೃತ ವೀರೈ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ವಿತರಣೆ, ೧೧) ಜಾನುವಾರು ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನೆ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ, ಕುರಿಕುಪ್ಪೆ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ; ಸಂಕರಣ ಜಾತಿಯ ಹೋರಿಕರು ಉತ್ಪಾದನೆ, ಮೇವಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಮೇವಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ರೈತ ತರಬೇತಿ.

ಜಾನುವಾರು ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಪಶುವೈದ್ಯ ಸೇವೆಗಳು

ಇಲಾಖೆಯ ಜಾನುವಾರು ಮತ್ತು ಕುಕ್ಕುಟ ಸಂಪತ್ತಿನ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ತಳಿಸಂವರ್ಧನೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ೪೧೧೦ ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಜಾಲದ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೩೭೧ ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ೧೯೪೧ ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳು, ೧೧೮೧ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪಶುವೈದ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ೨೨೯ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮತ್ತು ೧೭೪ ಸಂಚಾರಿ ಪಶುಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳು ಹಾಗೂ ೨೧೪ ಇತರೆ ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ೨೦೦೯-೧೦ ಮತ್ತು ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ೧೧೬.೦೬ ಲಕ್ಷ ಮತ್ತು ೧೧೪.೨೧ ಲಕ್ಷ ವಿವಿಧ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೮೨.೧೨ ಲಕ್ಷ ವಿವಿಧ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೧೧ ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೯-೧೦ ಮತ್ತು ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ೩೯೯.೯೨ ಲಕ್ಷ ಮತ್ತು ೩೮೭.೯೭ ಲಕ್ಷ ಹಾಗೂ ೨೦೧೧ ೧೨ನೇ

ಸಾಲಿನ ಡಿಸೆಂಬರ್-೨೦೧೧ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ವಿವಿಧ ರೋಗಗಳಿಗೆ ೩೩೨.೧೦ಲಕ್ಷಲಸಿಕೆ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಇಲಾಖೆಯ ಜಾನುವಾರು ಮತ್ತು ಕುಕ್ಕುಟ ಸಂಪತ್ತಿನ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ತಳಿಸಂವರ್ಧನೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ೪೧೧೦ ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಜಾಲದ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೩೭೧ ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ೧೯೪೧ ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳು, ೧೧೮೧ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪಶುವೈದ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ೨೨೯ ಕೃತಕಗರ್ಭಧಾರಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮತ್ತು ೧೭೪ ಸಂಚಾರಿ ಪಶು ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳು ಹಾಗೂ ೨೧೪ ಇತರೆ ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ೨೦೦೯-೧೦ ಮತ್ತು ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ೧೧೬.೦೬ಲಕ್ಷ ಮತ್ತು ೧೧೪.೨೧ ಲಕ್ಷ ವಿವಿಧ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೮೨.೧೨ ಲಕ್ಷ ವಿವಿಧ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೧೧ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೯-೧೦ ಮತ್ತು ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ೩೯೯.೯೨ಲಕ್ಷ ಮತ್ತು ೩೮೭.೯೭ಲಕ್ಷ ಹಾಗೂ ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನ ಡಿಸೆಂಬರ್-೨೦೧೧ ಅಂತ್ಯದ ವರೆಗೆ ವಿವಿಧರೋಗಗಳಿಗೆ ೩೩೨.೧೦ಲಕ್ಷ ಲಸಿಕೆ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ದನ ಮತ್ತು ಎಮ್ಮೆ ತಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ದನ ಮತ್ತು ಎಮ್ಮೆ ತಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯು ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದ್ದು, ಈ ಯೋಜನೆಯ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಶೇಕಡ ೧೦೦ರಷ್ಟು ಅನುದಾನವನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವೇ ಭರಿಸುತ್ತಿದೆ ಹಾಗೂ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನುವಾರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವತಿಯಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಉತ್ತಮ ಉತ್ಪಾದನಾ ಹಸು ಮತ್ತು ಎಮ್ಮೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಸಂಖ್ಯೆಯು ೯.೩೮% ಮತ್ತು ೭.೪% ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿರುವುದು ಹಾಗೂ ಅನುಸ್ಥಾಯಿಕ ರಾಸುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದು ಇತ್ತೀಚಿನ ಜಾನುವಾರು ಗಣತಿಯಿಂದ ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದು, ಇದು ಒಂದು ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿದೆ. ಉತ್ತಮ ಉತ್ಪಾದಕ ಹೋರಿಗಳು, ದ್ರವ ಸಾರಜನಕ ಶೇಖರಣಾವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಸಾಗಾಣಿಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿರುವುದರ ಮುಖಾಂತರ ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಘನೀಕೃತ ವೀರ್ಯ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ನಿರುದ್ಯೋಗಿ ಯುವಕ ಯುವತಿಯರಿಗೆ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಕುರಿತು ೪ ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ತರಬೇತಿ ಮುಗಿದ ನಂತರ ರೈತರ ಮನೆಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ರಾಸುಗಳಿಗೆ ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಅನುವಾಗುವಂತೆ ಅವಶ್ಯ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಯುವಕರಿಗೆ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಸಕ್ತ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೩೧.೧೨.೨೦೧೧ ರವರೆಗೆ ಸುಮಾರು ೧೪೬ ಯುವಕ ಯುವತಿಯರಿಗೆ ಈ ಕುರಿತಂತೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಹಾಲು ಮಹಾಮಂಡಳಿಯ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಹಸು ಮತ್ತು ಎಮ್ಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಕುರಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಉಣ್ಣೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ

ಕರ್ನಾಟಕ ಕುರಿ ಮತ್ತು ಉಣ್ಣೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತವನ್ನು ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೦೧ರಲ್ಲಿ ಕಂಪನಿ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೫೬ರಡಿಯಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಿಗಮದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ೬ ಕುರಿ ಸಂವರ್ಧನಾ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಂದ ತಳಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸುಧಾರಿತ ತಳಿಯ ಟಗರುಗಳನ್ನು ವಿತರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ೨೧೭ ಮತ್ತು ೨೦೬ ಮಿಶ್ರತಳಿ ಟಗರುಗಳನ್ನು ತಳಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಕುರಿಗಾರರಿಗೆ ೨೦೦೯-೧೦ ಮತ್ತು ೨೦೧೦-೧೧ನೇ

ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ವಿತರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಪ್ರಸಕ್ತ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೧೧ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ೧೪೫ ಸುಧಾರಿತ ತಳಿಯ ಟಗರುಗಳನ್ನು ರೈತರಿಗೆ ವಿತರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸಕ್ತ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಕುರಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಉಣ್ಣೆ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತಡಿ ಕುರಿ ವಿಮೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂ.೧೦೦.೦೦ ಲಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಕೇಂದ್ರೀಯ ಬೇಡ್‌ಪಾಲಕ್ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಯಡಿ ೨೦೦೯-೧೦, ೨೦೧೦-೧೧ ಮತ್ತು ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ (ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೧೧ ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ) ಕ್ರಮವಾಗಿ ೮೧೫೨ ಮತ್ತು ಕುರಿಗಾರರಿಗೆ ವಿಮೆ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ೨೦೦೯-೧೦ ಹಾಗೂ ೨೦೧೦-೧೧ ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೨೬ ಮತ್ತು ೩೬ ಕುರಿಗಾರರ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ರೂ.೧೯.೬೫ ಲಕ್ಷಗಳು ಮತ್ತು ರೂ. ೨೫.೫೦ ಲಕ್ಷಗಳು ಹಾಗೂ ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೧೧ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ೨೦ ಕುರಿಗಾರರ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ರೂ.೧೨ ಲಕ್ಷ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಜೀವವಿಮಾ ನಿಗಮದಿಂದ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಹಯೋಜನೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿ ೨೦೦೯-೧೦, ೨೦೧೦-೧೧ ಮತ್ತು ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ೩೦೮೮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ರೂ. ೩೨.೦೫ ಲಕ್ಷ, ೪೫೮೦ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ರೂ.೫೪.೯೬ ಲಕ್ಷ ಮತ್ತು ೧೮೩೯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ರೂ. ೨೨.೦೬೮ ಲಕ್ಷಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೇಂದ್ರೀಯ ಉಣ್ಣೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ, ಜೋಧ್‌ಪುರ ಇವರ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುರಿ ಮತ್ತು ಉಣ್ಣೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಬಾದಾಮಿ ಯೋಜನಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಬಾದಾಮಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೧೨೫ ಮಿಶ್ರತಳಿ ಟಗರುಗಳನ್ನು ವಿತರಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಿಗಮವು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ತಳಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಸಹಾಯಧನ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಸುಧಾರಿತ ತಳಿ ಟಗರುಗಳ ವಿತರಣೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಕ್ರಮವಾಗಿ ೯೪೪ ಮತ್ತು ೨೪೪ ಸುಧಾರಿತ ತಳಿ ಟಗರುಗಳನ್ನು ೨೦೧೦-೧೧ ಮತ್ತು ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ವಿತರಿಸಿದೆ. (ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೧೧ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ). ಪ್ರಸಕ್ತ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ರೂ.೨೦೦.೦೦ ಲಕ್ಷಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಕುರಿಗಾರರಿಗೆ ನಿಗಮದಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿತ ಕುರಿ ಮತ್ತು ಉಣ್ಣೆ ಉತ್ಪಾದಕರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಮೂಲಕ ಕುರಿಗಳಿಗೆ ಜಂತುನಾಶಕ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ವಿತರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ೬೮೫ ಕುರಿಗಾರರಿಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕುರಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ೨೦೧೦-೧೧ ಮತ್ತು ೨೦೧೧-೧೨ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೮೮ ಹಾಗೂ ೯೯ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ೩೨೦೦ ಕುರಿಗಾರರಿಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕುರಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಆಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಡಿಸೆಂಬರ್-೨೦೧೧ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ೩೬ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ೧೩೬೦ ಕುರಿಗಾರರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಕೇಂದ್ರೀಯ ಉಣ್ಣೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಮಂಡಳಿ, ಜೋಧ್‌ಪುರ ಇವರ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಕೇಂದ್ರೀಯ ಕುರಿ ಸಂವರ್ಧನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಹಿಸ್ಸಾರ್‌ನಲ್ಲಿ ೨೦೦೯-೧೦ ಹಾಗೂ ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ೮೮ ಮತ್ತು ೯೯ ಕುರಿಗಾರರಿಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕುರಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ರೂ.೬೩.೮೦ ಲಕ್ಷಗಳ ಸಹಾಯಧನದಲ್ಲಿ ಬನ್ನೂರು ಕುರಿ ತಳಿಯನ್ನು ಬನ್ನೂರು ಕುರಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆ ಕೇಂದ್ರ, ಧನಗೂರು (ಮಳವಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕು) ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೯-೧೦ ಮತ್ತು ೨೦೧೦-೧೧ರಲ್ಲಿ ಕೆ.ಎಸ್.ಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಡಿ.ಸಿಯು ರೂ ೬೩.೮೦ ಮತ್ತು ೨.೬೩ ಲಕ್ಷಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುರಿ ಘಟಕ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ರೂ.೭೨೦ ಲಕ್ಷ ಸಹಾಯಧನ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದ್ದು ರೂ. ೩೬೦ ಲಕ್ಷಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಸಹಾಯಾನುದಾನದಲ್ಲಿ ಕುರಿ ಘಟಕಗಳ ಪೂರೈಕೆ ಯೋಜನೆಯಡಿ ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಗಮದ ವತಿಯಿಂದ ನಿಗಮದಲ್ಲಿ ನೋಂದಣಿಯಾಗಿರುವ ಕುರಿ ಮತ್ತು ಉಣ್ಣೆ ಉತ್ಪಾದಕರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಘಟಕ ಒಂದಕ್ಕೆ ರೂ. ೨೨,೨೧೩ ರಂತೆವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ೧೦+೧ ಕುರಿ ಘಟಕವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಸವಲತ್ತು ಪಡೆಯುವ ಫಲಾನುಭವಿಗಳಿಗೆ ಕುರಿ ಘಟಕ ಒಂದಕ್ಕೆ ರೂ.೧೦೦೦೦ಗಳನ್ನು ನಿಗಮದ ವತಿಯಿಂದ ಸಹಾಯಧನವಾಗಿ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಳಿಕೆ ಮೊತ್ತ ರೂ.೧೨,೨೧೩ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕೃತ/ಗ್ರಾಮೀಣ/ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸಾಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

೨೦೦೯-೧೦ ಮತ್ತು ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಗಮವು ವಿಶೇಷ ಘಟಕ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಗಿರಿಜನ ಉಪಯೋಜನೆಗಳಡಿ ೧೦+೧ ರ ಕುರಿ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಸದರಿ ಯೋಜನೆಗಳಡಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಪ್ರಗತಿಯ ವಿವರಗಳು ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೪೪ರಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮಂಜೂರಾದ ವಿಶೇಷ ಘಟಕ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಗಿರಿಜನ ಉಪಯೋಜನೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ರೂ.೪೨.೭೫ ಲಕ್ಷ ಹಾಗೂ ರೂ. ೧೭.೨೫ ಲಕ್ಷಗಳು ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿದ್ದು, ಈ ಯೋಜನೆಗಳಡಿ ೧೦+೧ ಕುರಿಗಳನ್ನು ರೂ. ೨೩೬೦೦ ಹಾಗೂ ೧೦+೧ ಮೇಕೆಗಳನ್ನು ರೂ.೨೩,೧೦೦ಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ನಿಗಮದ ವತಿಯಿಂದ ಶೇಕಡೆ ೫೦ ಅಥವಾ ಗರಿಷ್ಠ ಮೊತ್ತ ರೂ.೧೦,೦೦೦ಗಳ ಸಹಾಯಧನವನ್ನು ನಿಗಮದಲ್ಲಿ ನೋಂದಣಿಯಾಗಿರುವ ಕುರಿ ಮತ್ತು ಉಣ್ಣೆ ಉತ್ಪಾದಕರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ಅಥವಾ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರುಗಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುವುದು. ಉಳಿದ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕೃತ / ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಒದಗಿಸಿರುತ್ತವೆ. ೨೦೧೦-೧೧ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ, ೮೯ ಸದಸ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಘಟಕವೊಂದಕ್ಕೆ ರೂ ೨೨,೨೧೩ರಂತೆ ೧೦+೧ ಕುರಿ ಘಟಕವನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಕೃತ, ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸಾಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸುತ್ತಿವೆ.

೨೦೧೧-೧೨ ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮಂಜೂರಾದ ವಿಶೇಷ ಘಟಕ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಗಿರಿಜನ ಉಪಯೋಜನೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ರೂ. ೫೭ ಲಕ್ಷ ಮತ್ತು ರೂ.೨೩ ಲಕ್ಷಗಳ ಅನುದಾನ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿದ್ದು ಡಿಸೆಂಬರ್-೨೦೧೧ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ರೂ.೨೮.೫೦ ಲಕ್ಷಗಳು ಹಾಗೂ ರೂ. ೧೧.೫೦ ಲಕ್ಷಗಳ ಅನುದಾನ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಗಳಡಿಯಲ್ಲಿ ೧೦+೧ ಕುರಿಗಳನ್ನು ರೂ. ೪೬೦೦೦ ಹಾಗೂ ೧೦+೧ ಮೇಕೆಗಳನ್ನು ರೂ. ೪೪೨೦೦ಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ವಿತರಿಸಲಾಗುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಗಮದ ವತಿಯಿಂದ ಶೇಕಡೆ ೩೩ರಷ್ಟು ಅಥವಾ ಗರಿಷ್ಠ ಮೊತ್ತ ರೂ. ೧೫೦೦೦ ಹಾಗೂ ರೂ. ೧೪೫೦೦ಗಳ ಸಹಾಯಧನ ನಿಗಮದಲ್ಲಿ ನೋಂದಣಿಯಾಗಿರುವ ಕುರಿ ಮತ್ತು ಉಣ್ಣೆ ಉತ್ಪಾದಕರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ / ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ಅಥವಾ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರುಗಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುವುದು. ಉಳಿದ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕೃತ/ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೋಳಿ/ಕುಕ್ಕುಟ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ೩೨ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳ ವಿವರಗಳು ಹೀಗಿವೆ. ೧) ರಾಜ್ಯ ಕೋಳಿ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನಾ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ, ಹೆಸರುಘಟ್ಟ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨) ಮೂರು ಪ್ರಾಂತೀಯ ಕೋಳಿ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನಾ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಮಳವಳ್ಳಿ, ಗಂಗಾವತಿ ಮತ್ತು ಹಾವೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ, ೩) ಎಂಟು ಕೋಳಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ

ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಗುಲಬರ್ಗಾ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಕೂಡಿಗೆ, ಬೀದರ್, ಬಿಜಾಪುರ, ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ, ಮಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಕೋಲಾರಗಳಲ್ಲಿವೆ, ೪) ಹದಿಮೂರು ಕೋಳಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆ ಕೇಂದ್ರಗಳು ತುಮಕೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ರಾಯಚೂರು, ಕುಮಟ, ಕುಂದಾಪುರ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಪೊನ್ನಂಪೇಟೆ, ಹಾಸನ, ರಾಮನಗರ, ತಿರಮಕೂಡಲು ನರಸೀಪುರ, ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ, ಕೊಯ್ಲು ಮತ್ತು ಕುರಿಕುಪ್ಪೆಗಳಲ್ಲಿವೆ, ೫) ಐದು ತೀವ್ರತರ ಕೋಳಿ ಮತ್ತು ಮೊಟ್ಟೆ ಮಾರಾಟ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು, ಧಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾವಿ ಹಾಗೂ ಗುಲಬರ್ಗಾ ನಗರಗಳಲ್ಲಿವೆ, ೬) ಒಂದು ಪಶು ಮತ್ತು ಕೋಳಿ ಆಹಾರಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ನಿಯಂತ್ರಣ ವಿಭಾಗವು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದೆ ಮತ್ತು ೭) ಒಂದು ನೋಂದಾವಣೆ ಮತ್ತು ಮರಿ ಮಾಡಿಸುವ ವಿಭಾಗವು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ೧೯೫೫ರ ಅಗತ್ಯವಸ್ತುಗಳ ಕಾಯಿದೆಯ ನಿಯಮ ಮೂರರಡಿಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಕೋಳಿ ಹಾಗೂ ಪಶು ಆಹಾರ (ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಮಾರಾಟ ನಿಯಂತ್ರಣ) ನಿಯಮ ೧೯೮೭ ಅನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿರುತ್ತದೆ.ಇದು ಮಾರ್ಚ್ ೭, ೧೯೯೮ರಿಂದ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ.ಇದರನ್ವಯ ಎಲ್ಲಾ ಪಶು ಆಹಾರ ಉತ್ಪಾದಕರು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರು, ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಪಶು ಆಹಾರ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ವಿತರಣಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಪರವಾನಗಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪಶು ಆಹಾರಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವು ನಿಷುಣರ ಸಮಿತಿಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ಪರವಾನಗಿ ನೀಡುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪಡಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ ಇರಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ೧೯೫೫ರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಕೋಳಿ ಸಹಕಾರ ಮಹಾಮಂಡಲವು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಐದು ತೀವ್ರತರ ಕೋಳಿ ಮತ್ತು ಮೊಟ್ಟೆ ಮಾರಾಟ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಈ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಹಕಾರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮದ ವತಿಯಿಂದ ಮಾರ್ಚ್ ೧೯೮೮ರಲ್ಲಿ ೧೮ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸಹಕಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ೧೧೬.೨೧ ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಸಾಲವನ್ನು ಷೇರು ಬಂಡವಾಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ೪೪ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಮಹಾಮಂಡಲದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ.

ಹಂದಿ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧಕ ನೀತಿಯು ವಿಲಾಯಿತಿ ಹಂದಿ ತಳಿಗಳಾದ ಲ್ಯಾಂಡ್ ರೇಸ್ ಹಾಗೂ ಯಾರ್ಕ್‌ಶೈರ್‌ಗಳ ಸಮರ್ಪಕ ಬಳಕೆಯ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಂದಿ ಸಾಕಾಣಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮೂರು ಹಂದಿ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹೆಸರುಘಟ್ಟ, ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೂಡಿಗೆ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಯ್ಲದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಮೊಲದ ಮಾಂಸಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಇಲಾಖೆಯು ಒಂಭತ್ತು ಮೊಲದ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಹೆಸರುಘಟ್ಟ, ಅಜ್ಜಂಪುರ, ಹಬ್ಬನಘಟ್ಟ, ಸಿಸಿ, ಕಟಿಕಾರ, ಕಳಸ, ಬಂಗಾರಪೇಟೆ, ಕೂಡಿಗೆ ಮತ್ತು ಬಂಕಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮೊಲದ ಮರಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮೊಲ ಸಾಕಾಣಿಕೆದಾರರಿಗೆ ಪೂರೈಸುತ್ತಿದೆ. ಪಶು ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಮೇವಿನ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಮೇವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.ಎಲ್ಲಾ ಪಶು ಸಂಗೋಪನಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೇವಿನ ಬೀಜ ಮತ್ತು ಬೇರಿನ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ರೈತರಿಗೆ ರಿಯಾಯಿತಿ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ೧೯೯೯-೨೦೦೦ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೮೦ ಲಕ್ಷ ಬೇರು ತುಣುಕುಗಳು ಮತ್ತು ೪೦೦ ಕ್ವಿಂಟಾಲ್ ಮೇವಿನ ಬೀಜ ಮತ್ತು ೯೦೦೦ಕಿರು ಚೀಲಗಳನ್ನು (Mini Kits) ರೈತರಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಇಲಾಖೆಯು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಇತರೆ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಾದ ವಿಶೇಷ ಘಟಕ ಯೋಜನೆ, ಗಿರಿಜನ ಉಪಯೋಜನೆ, ವಿಶೇಷ ಪಶು ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನ ಯೋಜನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಹೈನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ: ಹೈನುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ರೈತರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಹಾಗೂ ಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ನಗರದಲ್ಲಿನ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಶುದ್ಧವಾದ ಹಾಗೂ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಹಾಲು ಮತ್ತು ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಕ್ಷೀರ ಕ್ರಾಂತಿ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೈನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹಕಾರಿ ಹಾಲು ಮಹಾ ಮಂಡಲ ನಿಯಮಿತ (KMF)ಅನ್ನು ಕ್ಷೀರಕ್ರಾಂತಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದಕರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಿರುವ ಬಂಡವಾಳವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೈನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಯಿಂದ ಹಣಕಾಸಿನ ನೆರವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತಲಿದೆ.ಕೆ.ಎಂ. ಎಫ್‌ನ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವು ಹಾಲು ಮತ್ತು ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಾದ ಶೇಖರಣೆ, ಸಂಸ್ಕರಣೆ, ಮಾರಾಟ ಮತ್ತು ವಿತರಣೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಸಂಘಟಿಸುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ.ಡೈರಿ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸದಸ್ಯ ರೈತರುಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಾಹಿತಿ ಹಾಗೂ ನೈಪುಣ್ಯತೆಯನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಮೂಲಕ ಕೆ.ಎಂ.ಎಫ್. ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

೧೯೯೩-೯೪ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೨೦೫ ಹೊಸ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದಕರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ೪೫,೩೫೩ ರೈತರನ್ನು ನೊಂದಾಯಿಸಲಾಯಿತು, ಇದರೊಂದಿಗೆ ಸಂಘಟಿತ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದಕರ ಸಂಘಗಳು ಹಾಗೂ ನೊಂದಾಯಿತ ರೈತ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಕ್ರಮವಾಗಿ ೬೬೧೧ ಮತ್ತು ೧೨,೩೧,೭೮೨ಕ್ಕೆ ಏರಿಕೆಯಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುವ ತಲಾವಾರು ಹಾಲಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ೬೨.೬ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ಗಳಾಗಿದ್ದು ಇದು ದೇಶದಲ್ಲಿನ ೬೬.೯ ಕಿ. ಗ್ರಾಂಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತದೆ. ೧೯೯೮-೯೯ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೩೮೭ ಹೊಸ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದಕರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲಾಯಿತು. ದಿನವಹಿ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಮೂಲಕ ೨೦.೪ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನಿನಷ್ಟು ಹಾಲನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುವ ಹಾಲಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ಅಂದಾಜು ೪೨.೩೧ ಲಕ್ಷ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ. ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೯೯೮-೯೯ರ ವೇಳೆಗೆ ೧೩ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದಕರ ಸಂಘಗಳು, ೧೫ ಡೈರಿಗಳು, ೨ ಡೈರಿ ಉತ್ಪನ್ನ ಘಟಕಗಳು, ೩ ಪಶು ಆಹಾರ ಉತ್ಪಾದನಾ ಘಟಕಗಳು, ಒಂದು ಹೋರಿ ತಳಿ ಸಂವರ್ಧನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಒಂದು ಘನೀಕೃತ ವೀರೈ ಬ್ಯಾಂಕ್, ೪ ರೋಗ ಪರೀಕ್ಷಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳು, ೩ ದ್ರವ ಸಾರಜನಕ ಘಟಕಗಳು ಮತ್ತು ೪ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಇದ್ದವು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೈನುಗಾರಿಕೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ

ಕ್ರ. ಸಂ	ವಿವರಗಳು	ಘಟಕ	೨೦೦೯-೧೦	೨೦೧೦-೧೧	೨೦೧೧-೧೨
೧	ನೊಂದಣಿಯಾದ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	ಸಂಖ್ಯೆ	೫೬೭	೫೩೯	೫೦೬
೨	ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿದ್ದು	ಸಂಖ್ಯೆ	೬೬೮	೬೨೫	೫೯೪
೩	ನೊಂದಣಿಯಾದ ಸದಸ್ಯರು	ಸಂಖ್ಯೆ	೬೮೭೮೫	೬೫೧೦೩	೬೧೬೪೮
೪	ಹಾಲು ಶೇಖರಣೆ	ಲಕ್ಷಟನ್	೧೩.೦೬	೧೩.೭೨	೧೧.೪೮
೫	ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು	ಲಕ್ಷ	೦.೫೧	೦.೫೪	೦.೪೦
೬	ಕೃತಕ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಗೊಳಗಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು	ಲಕ್ಷ	೨೦.೩೮	೨೨.೭೧	೧೮.೨೬
೭	ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗೊಳಗಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು	ಲಕ್ಷ	೧೪.೦೮	೧೫.೨೦	೧೨.೫೦

ವರಾಹ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೫ ಹಂದಿ ಸಂವರ್ಧನಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರುಜಿಲ್ಲೆ ಕಳಸ, ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಸರುಘಟ್ಟ, ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೂಡಿಗ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಯ್ಲಾ ಮತ್ತು ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಗಾರಪೇಟೆಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿವೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಗ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಹಂದಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾವಂತ ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳು ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿರುವರು. ೬೮೨ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ, ಮಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ಗಾತ್ರದ ಆಧುನಿಕ ಹಂದಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆ ಘಟಕಗಳು ಬ್ಯಾಂಕ್ ಸಾಲಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತಗೊಂಡಿವೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಹಂದಿ ಮಾಂಸದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಜೊತೆಗೆ, ಹಂದಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆದಾರರ ಜೀವನ ಮಟ್ಟವು ಸುಧಾರಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಉತ್ತಮ ಮಾಂಸದ ಉತ್ಪಾದನೆಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೃಷಿ ವಿಕಾಸ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ೧೨ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾದ ಬೆಂಗಳೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ, ರಾಮನಗರ, ಕೋಲಾರ, ಮಂಡ್ಯ, ತುಮಕೂರು, ಮಡಿಕೇರಿ, ಹಾಸನ, ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ, ಉಡುಪಿ, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಹಂದಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆದಾರರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿಯಲ್ಲಿ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೧೧ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ಸಾಧಿಸಿದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ವರಾಹ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ (೨೦೧೧-೧೨)ದಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಪ್ರಗತಿ

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಹಂದಿ ಸಂವರ್ಧನಾ ಕ್ಷೇತ್ರ	ಹಂದಿ ಮರಿಗಳ ವಿತರಣೆ			ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ರೈತರು	
		ವಾರ್ಷಿಕ ಗುರಿ	ವಾರ್ಷಿಕ ಸಾಧನೆ	ಶೇಕಡ	ಗುರಿ	ಸಾಧನೆ
೧	ಹೆಸರುಘಟ್ಟ	೨೦೦	೧೨೧	೬೧	೨೦೦	೧೪೯
೨	ಕೂಡಿಗ	೨೦೦	೧೭೪	೮೭	೩೦೦	೩೬೫
೩	ಕೊಯ್ಲಾ	೩೦೦	೨೦೫	೬೮	೨೪೦	೧೧೭
೪	ಬಂಗಾರಪೇಟೆ	೧೦೦	೧೩೫	೧೩೫	೧೫೦	೪೦
೫	ಕಳಸ	೧೦೦	೧೨೨	೧೨೨	೧೫೦	೧೨೨
	ಒಟ್ಟು	೯೦೦	೭೫೭	೮೪	೧೦೪೦	೭೯೩

ಹಾಲು ಮೊಟ್ಟೆ, ಉಣ್ಣೆ ಹಾಗೂ ಮಾಂಸ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಅಂದಾಜಿಸಲು ೨೦೦೬-೦೭ರಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡ ಮಾದರಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ: ಈ ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಶೇ. ೪೭.೦೪ ರಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು, ಜಾನುವಾರು ಸಾಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು, ಶೇ. ೨೧.೪೨ ಕುಟುಂಬಗಳು ಕೋಳಿಸಾಕಣೆಯಲ್ಲೂ ಶೇ. ೮.೫೮ ರಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಕುರಿಸಾಕಣೆಯಲ್ಲೂ, ಶೇ.೧೦.೯೫ ರಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ಮೇಕೆ ಸಾಕಣೆಯಲ್ಲೂ, ಮತ್ತು ಕೇವಲ ಶೇ.೦.೪೧ ರಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಂದಿ ಸಾಕಣೆಯಲ್ಲೂ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಶೇ. ೮೨.೦೯ ಕುಟುಂಬಗಳು ೧ ರಿಂದ ೫ ಗೋ ಜಾತಿಯ ರಾಸುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಶೇ. ೧.೦೪ ಕುಟುಂಬಗಳು ೨ಕ್ಕಿಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ರಾಸುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೭.೧೦ ಲಕ್ಷದಷ್ಟು ಹಾಲು ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತು ೯.೩೦ಲಕ್ಷದಷ್ಟು ಹಾಲು ನೀಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಮಿಶ್ರ ತಳಿಯ ಹಸುಗಳಿದ್ದವು. ಇದೇ ರೀತಿ ಎಮ್ಮೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಕ್ರಮವಾಗಿ ೧೫.೦೯ ಲಕ್ಷ ಮತ್ತು ೨೩.೦೬ ಲಕ್ಷದಷ್ಟು ಇತ್ತೆಂದು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿದೆ.ಸರಾಸರಿ ಹಾಲು ನೀಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಮಿಶ್ರತಳಿಯ ಹಸುಗಳಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ೫.೮ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ ಇದ್ದರೆ ದೇಶೀಯ ತಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ೨.೨ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ ನಷ್ಟಿತ್ತು. ಅದೇ ರೀತಿ ಎಮ್ಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಪ್ರಮಾಣ ೨.೫ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ

ನಷ್ಟಿತ್ತು. ಹಸು ಮತ್ತು ಎಮ್ಮೆಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಹಾಲು ನೀಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೨೦೦೬-೦೭ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾದ ಹಾಲಿನ ಪ್ರಮಾಣ ೪೧೨೪ ಸಾವಿರ ಟನ್ನುಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಹಸುವಿನ ಹಾಲಿನ ಪ್ರಮಾಣ ೨೭೧೪ ಸಾವಿರ ಟನ್ನು (೬೫.೮೧%), ಎಮ್ಮೆ ಹಾಲಿನ ಪ್ರಮಾಣ ೧೪೧೦ ಸಾವಿರ ಟನ್ನು (೩೩.೧೩%) ಮತ್ತು ಮೇಕೆ ಹಾಲಿನ ಪ್ರಮಾಣ ೪೩ ಸಾವಿರ ಟನ್ನು (೧.೦೪%) ಆಗಿತ್ತು. ೬೦.೨%ರಷ್ಟು ಹಾಲನ್ನು ಉತ್ಪಾದಕ ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಾಲಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದವು ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದ ಹಾಲನ್ನು (೬೩.೮೫%) ದ್ರವರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ೧೦.೧೩% ರಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಶಿಫಾರಿಸಿನ ಪ್ರಕಾರ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಪ್ರತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ೨೪೦ ಗ್ರಾಂನಷ್ಟು ಹಾಲನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನ ಬಳಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತಲಾವಾರು ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಲಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ೨೦೦೫-೦೬ ಹಾಗೂ ೨೦೦೬-೦೭ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ೧೯೩ ಗ್ರಾಂ ಮತ್ತು ೧೯೪ ಗ್ರಾಂ ನಷ್ಟಿತ್ತು. ಹಾಲು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಸುಗಳಿಗೆ ಸರಾಸರಿ ೧೫.೧೧ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ ಆಹಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ೬.೬ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ.ನಷ್ಟು ಹಸಿರು ಮೇವು, ೬.೩ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ.ನಷ್ಟು ಒಣಹುಲ್ಲು ಹಾಗೂ ೨.೨ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ.ನಷ್ಟು ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹಾಲು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಮ್ಮೆಗಳಿಗೆ ೧೪.೯ ಕಿ. ಗ್ರಾಂ.ನಷ್ಟು ಆಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ೬.೭ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ.ನಷ್ಟು ಹಸಿರು ಮೇವು, ೬.೨ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ. ಒಣ ಹುಲ್ಲು ಹಾಗೂ ೨ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ.ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಹೈನುಪ್ರಾಣಿಯಿಂದ ದಿನಂಪ್ರತಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸರಾಸರಿ ಸಗಣೆ ಪ್ರಮಾಣವು ೬.೨ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ.ನಷ್ಟಿತ್ತು. ಅಂದಾಜಿನ ಪ್ರಕಾರ ಸಗಣೆ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದು ಇದರ ಪ್ರಮಾಣ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಳೆಗಾಲ ಹಾಗೂ ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಮೊಟ್ಟೆ ಉತ್ಪಾದನೆ: ಸುಮಾರು ೭೮% ಕುಟುಂಬಗಳು ತಲಾ ೫ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಮೊಟ್ಟೆ ಇಡುವ ಕೋಳಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಅಂದಾಜು ೧೦೯.೫ಲಕ್ಷದಷ್ಟಿದ್ದು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶೀಯ ತಳಿಗಳು ೪೪.೫% ರಷ್ಟಾಗಿದ್ದು ಮತ್ತು ಸುಧಾರಿತ ತಳಿಗಳು ೫೫.೫% ಗಳಿಷ್ಟಿದ್ದವು. ಸರಾಸರಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಮೊಟ್ಟೆ ಇಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ದೇಶೀಯ ತಳಿಗಳಲ್ಲಿ ೯೭ (ಮೊಟ್ಟೆ/ಪ್ರತಿ ಕೋಳಿಗೆ) ಇದ್ದರೆ ಸುಧಾರಿತ ತಳಿಗಳಲ್ಲಿ ೨೪೨ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ೨೦೦೬-೦೭ರಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾದ ಒಟ್ಟು ೧೯೪೯೮ ಲಕ್ಷ ಮೊಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ೪೭೪೧ ಲಕ್ಷ (೨೪.೩೧%) ದೇಶೀ ತಳಿಗಳಿದ್ದು ಹಾಗೂ ೧೪೭೫೭ ಲಕ್ಷ (೭೫.೬೯%) ಮೊಟ್ಟೆಗಳು ಸುಧಾರಿತ ತಳಿಗಳಿದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಉತ್ಪಾದನೆಯಾದ ಮೊಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ೫೦%ರಷ್ಟನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ಕುಟುಂಬಗಳು ಬಳಸಿದರೆ ೯.೧೧%ರಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಉಳಿದ ೨೭%ರಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮರಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಉಳಿದ ಇನ್ನಿತರ ಮೊಟ್ಟೆಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸದ ಕಾರಣ ಹಾನಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೨೦೦೬-೦೭ರಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ದೊರಕುತ್ತಿದ್ದ ತಲಾವಾರು ಮೊಟ್ಟೆಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ೩೪. ಆಹಾರ ಪರಿಣಿತರ ಪ್ರಕಾರ ಆರೋಗ್ಯವಂತ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಾಗಿ ಪ್ರತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಬಳಸಬೇಕಾದ ಮೊಟ್ಟೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೧೮೦ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೋಳಿ ಸಾಕಾಣಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲು ಅನೇಕ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ತೇಜನದೊಂದಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೋಳಿ ಮರಿಗಳಿಗೆ ಸರಾಸರಿ ೫೧ ಗ್ರಾಂ. ಆಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಯಸ್ಕ ಹುಂಜಗಳಿಗೆ ೧೧೦ ಗ್ರಾಂ.ಆಹಾರವನ್ನು ಹಾಗೂ ಮೊಟ್ಟೆ ಇಡುವ ಕೋಳಿಗಳಿಗೆ ೧೨೧ ಗ್ರಾಂ. ಆಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ವಯಸ್ಕ ಹುಂಜಗಳಿಗಿಂತ ವಯಸ್ಕ ಕೋಳಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಹಾರ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕೋಳಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೊಟ್ಟೆ ಉತ್ಪಾದನೆಗಾಗಿ ಕೈಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಾಂಸ ಉತ್ಪಾದನೆ: ಮಾಂಸಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಕುರಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಗರಿಷ್ಠ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಶೇ. ೫೨.೭೮ರಷ್ಟಿದ್ದು, ನಂತರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೇಕೆಗಳನ್ನು (೩೫.೦೮%) ಬಳಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಾಂಸಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿದ ದನಕರುಗಳು, ಹಂದಿ ಹಾಗೂ ಎಮ್ಮೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದು, ಇವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ೩.೭%, ೬.೩% ಹಾಗೂ ೨.೨%ರಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮಾಂಸಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಒಟ್ಟು ಜಾನುವಾರುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೨೦೦೬-೦೭ ರಲ್ಲಿ ೩೮,೬೧,೯೭೬ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಇದು ೨೦೦೫-೦೬ರಲ್ಲಿ ೪೦,೦೫,೭೯೫ ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಪ್ರತಿ ಪ್ರಾಣಿಯ ಮಾಂಸ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ದನಕರುಗಳು, ಎಮ್ಮೆಗಳು ಹಾಗೂ ಹಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ೧೦೯ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ, ೧೨೯ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ ಹಾಗೂ ೫೫ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ. ಗಳಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರತಿ ಪ್ರಾಣಿಯಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಮಾಂಸ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಕುರಿ (೧೫ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ.) ಹಾಗೂ ಮೇಕೆಗಳಲ್ಲಿ (೧೪.೮ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ) ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೋಳಿ ಮಾಂಸ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ೨೦೦೬-೦೭ ರಲ್ಲಿ ೧೬,೧೮೦ ಟನ್ನಿನಷ್ಟಿದ್ದು ಇದು ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಮಾಂಸ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ೧೫.೨% ರಷ್ಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕುರಿ ಮತ್ತು ಮೇಕೆ ಮಾಂಸದ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಒಟ್ಟಾರೆ ಯಾಗಿ ೪೭.೫% ರಷ್ಟಾಗಿತ್ತು. ದನಕರುಗಳು, ಎಮ್ಮೆಗಳು ಮತ್ತು ಹಂದಿ ಮಾಂಸ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೇವಲ ೩೭.೩% ರಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೦೯ ನೊಂದಾಯಿತ ಪಶುಪಧಾಲಯಗಳಿವೆ.

ಉಣ್ಣೆ ಉತ್ಪಾದನೆ: ಕುರಿಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯು ೨೦೦೬-೦೭ರಲ್ಲಿ ೭೫,೩೬,೧೪೬ ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಸರಾಸರಿ ಉಣ್ಣೆ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ೭೪೩ ಗ್ರಾಂ (ಪ್ರತಿ ಕುರಿಗೆ) ಹಾಗೂ ಒಟ್ಟು ಉಣ್ಣೆ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ೫೫೯೯ ಟನ್ನಿನಷ್ಟಿತ್ತು.

ಕ್ರ. ಸಂ.	ವರ್ಷ	ಹಾಲು (೦೦೦' ಸಾವಿರ ಟನ್ನುಗಳಲ್ಲಿ)		ಶೇಕಡವಾರು ಸಾಧನೆ	ಮೊಟ್ಟೆ(ರೂ.ಲಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ)	
		ಗುರಿ	ಉತ್ಪಾದನೆ		ಗುರಿ	ಉತ್ಪಾದನೆ
೧	೨೦೦೭-೦೮	೪೨೭೯	೪೩೧೩	೧೦೦.೭೯	೧೮೬೧೬	೨೦೩೮೫
೨	೨೦೦೮-೦೯	೪೪೦೭	೪೫೩೮	೧೦೨.೯೭	೧೮೯೨೫	೨೩೭೪೫
೩	೨೦೦೯-೧೦	೪೫೩೯	೪೮೨೧	೧೦೬.೨೧	೧೯೨೩೯	೨೯೦೮೩
೪	೨೦೧೦-೧೧	೪೬೭೫	೫೧೧೩	೧೦೪.೯೪	೧೯೫೫೮	೩೦೬೭೪
೫	೨೦೧೧-೧೨	೪೮೧೫	೫೯೭೩	*೮೨.೫೧	೧೯೮೮೩	೨೬೨೩೪
	ಒಟ್ಟು	೨೨೭೧೫	೨೨೭೫೮	೧೦೦.೧೮	೯೬೨೨೧	೧೩೦೧೨೧

ಕ್ರ. ಸಂ	ವರ್ಷ	ಉಣ್ಣೆ (ಟನ್ನುಗಳಲ್ಲಿ)		ಶೇಕಡವಾರು	ಮಾಂಸ (ಟನ್ನುಗಳಲ್ಲಿ) ಸಾಧನೆ	
		ಗುರಿ	ಉತ್ಪಾದನೆ		ಗುರಿ	ಉತ್ಪಾದನೆ
೧	೨೦೦೭-೦೮	೫೮೨೦	೫೬೩೧	೯೬.೮೬	೧೦೭೩೩೭	೧೦೯೯೫೩
೨	೨೦೦೮-೦೯	೫೯೩೬	೬೧೩೭	೧೨೦.೨೩	೧೧೦೪೫೮	೧೧೪೫೧೯
೩	೨೦೦೯-೧೦	೬೦೫೫	೬೧೬೫	೧೧೮.೩೩	೧೧೩೬೫೩	೧೧೯೨೪೭
೪	೨೦೧೦-೧೧	೬೧೭೬	೬೧೭೯	೧೧೩.೦೩	೧೧೬೯೪೯	೧೨೩೯೧೦
೫	೨೦೧೧-೧೨*	೬೩೦೦	೫೬೭೮	೯೦.೧೩	೧೨೦೩೪೧	೧೦೦೦೬೧
	ಒಟ್ಟು	೩೦೨೮೭	೩೨೭೯೦	೧೦೮.೨೬	೫೬೮೭೩೮	೫೬೭೬೯೦

ಮೀನುಗಾರಿಕೆ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು (ಹಿಂದಿನ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ) ೧೯೫೬ರ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್‌ವಿಂಗಡಣೆಯ ನಂತರ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ರಾಜ್ಯವಾಗಿ ಉದಯವಾಯಿತು. ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ೧೯೫೭ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇಲಾಖೆಯು ಕಡಲ ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಒಳನಾಡು ಮೀನುಗಾರಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮತ್ಸ್ಯೋದ್ಯಮ ಹಾಗೂ ಮೀನುಗಾರರ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಮತ್ಸ್ಯೋದ್ಯಮವು ಪೊರೈಸುತ್ತಿರುವ ಆಹಾರದ ಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಪೋಷಕಾಂಶಗಳ ಭದ್ರತೆ, ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯದ ಲಾಭದಾಯಕತೆ, ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶ ಮತ್ತು ತರುತ್ತಿರುವ ಆದಾಯವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿದಂತೆ, ಈ ವಲಯವು ರಾಜ್ಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಮೀನು ಉತ್ಪಾದನೆಯು ೮೦ರ ದಶಕದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಟನ್ನಿನಷ್ಟಿತ್ತು ಮತ್ತು ಇದು ೯೦ರ ದಶಕದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗರಿಷ್ಠ ೩ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನಿಗೂ ಜಾಸ್ತಿ ಇತ್ತು. ಕಳೆದ ಐದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸರಾಸರಿ ಮೀನಿನ ವಾರ್ಷಿಕ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ೨.೭೩ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನಾಗಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಕಡಲ ಮೀನುಗಾರಿಕೆಯ ಪಾಲು ಶೇ. ೬೪ ಇದ್ದರೆ ಒಳನಾಡು ಮೀನುಗಾರಿಕೆಯ ಪಾಲು ಶೇ. ೩೬ರಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಭಾರತ ದೇಶದ ಮೀನಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವು ಶೇ. ೪.೮ರಷ್ಟು ಪಾಲನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಮೀನಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ೫.೩ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ. ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಜಿ.ಡಿ.ಪಿ.ಯು ವರ್ಷದಿಂದ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಏರಿಕೆ ಯಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಜಿ.ಡಿ.ಪಿ.ಗೆ ಮತ್ಸ್ಯೋದ್ಯಮವು ೧೯೯೩-೯೪ ಮತ್ತು ೨೦೦೨-೦೩ನೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ, ಅಂದಿನ ಬೆಲೆಗಳ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ೧೬.೩೧೬ ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಮತ್ತು ೬೪.೫೮೫ ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ನೀಡಿರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ೨೦೦೬-೦೭ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಇದು ೯೨.೩೧೮ ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಏರಿಕೆ ಕಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಕಡಲ ಮೀನುಗಾರಿಕೆ: ರಾಜ್ಯವು ೩೦೦ ಕಿ.ಮೀ. ಉದ್ದದ ಕರಾವಳಿ ತೀರ ಮತ್ತು ೨೭೦೦೦ ಚ.ಕಿ.ಮೀ ನಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಖಂಡಾವರಣ (Continental Shelf) ವಲಯದೊಂದಿಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಮತ್ತು ಹೇರಳವಾದ ಮತ್ಸ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಭಾರತದ ೨.೦೨ ದಶಲಕ್ಷ ಚ.ಕಿ.ಮೀ. ನಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕತಾ ಆರ್ಥಿಕ ವಲಯ (Exclusive Economic Zone)ದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವು ೮೭,೦೦೦ ಚದರ ಕಿ.ಮೀ.ನಷ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಕರಾವಳಿಯನ್ನು ಬಂಗುಡೆ ತೀರ (Mackerel Coast) ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಕಡಲ ಮತ್ಸ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಅಂತಃಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗರಿಷ್ಠ ೪.೨೫ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನುಗಳೆಂದು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ೨.೨೫ ಲಕ್ಷ ಟನ್ ಅನ್ನು ತೀರದ ೭೦ ಮೀಟರ್ ಅಂತರದ ವಲಯದಿಂದಲೂ ಉಳಿದ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಟನ್ನುಗಳನ್ನು ಆಳಮೀನುಗಾರಿಕಾ ವಲಯದಿಂದಲೂ ದೊರಕುವುದೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ತೀರ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಮತ್ಸ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಾದ ಬಂಗುಡೆ ಮತ್ತು ಭೂ ತಾಯಿ (Oil sardine) ಮೀನುಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಬಲೆಯಾದ 'ರಂಪಣಿ' ಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಹಿಡಿಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳ ಈ ರೀತಿಯ ಬಲೆಗಳ ಬಳಕೆಯು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೀನುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಾಂತ್ರೀಕರಣವು ೧೯೬೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಸೀಗಡಿ ಮೀನುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಇತರೆ ಮೀನುಗಳನ್ನು ತೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯಲು ೩೦ರಿಂದ ೪೦ ಅಡಿ ಉದ್ದದ ದೋಣಿಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಪರ್ಸ್‌ಸೀನ್ಸ್ ದೋಣಿಗಳನ್ನು ೧೯೭೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ

ಮೀನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಿರುವುದು

ಮೀನುಗಾರ

ಮೀನಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಅಧಿಕಗೊಂಡಿತು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ದೋಣಿಗಳಾದ ಗಿಲ್ ನೆಟ್ಟರ್ಸ್ ಮತ್ತಿತರ ಉದ್ದದ ದೋಣಿಗಳಿಗೆ ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ೫೦ ಮೀಟರ್‌ಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಆಳದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ನೌಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ೭-೮ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ನಡೆಸಲು ದೊರೆತ ಉತ್ತೇಜನದಿಂದ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ವ್ಯಾಪಕಗೊಂಡಿತು. ಹಣಕಾಸು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕೂಡ ಮೀನುಗಾರಿಕೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ದೋಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ನೆರವನ್ನು ಸಾಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ದೋಣಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಕೂಡ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ೨,೭೭೭ ಟ್ರಾಲರ್ ದೋಣಿಗಳು, ೩೩೮ ಪರ್ಸೆಸಿನ್ಸ್ ದೋಣಿಗಳು, ೪೩೮೯ ಗಿಲ್ ನೆಟ್ಟರ್‌ಗಳು, ೧೩೮ ಉದ್ದದ ದೋಣಿಗಳು ೫೦ ಇತರೆ ಯಾಂತ್ರೀಕೃತ ದೋಣಿಗಳು ಮತ್ತು ೨೦,೯೮೫ ನಾಡದೋಣಿಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಾರರಿಗೆ ಆಧುನಿಕವಾದ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ (ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್) ಉಪಕರಣಗಳ ಬಳಕೆ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರಯಾನದ ಬಗ್ಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ತೀರದ ಕಡಲ ಮೀನಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಷದಿಂದ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಏರುಪೇರುಗಳನ್ನು ಕಾಣಲಾಗಿದೆ. ಇದು ೧೯೯೬-೯೭ರಲ್ಲಿ ಗರಿಷ್ಠ ೨.೨೩ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನಿದ್ದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಉತ್ಪಾದನೆ ೧.೨೮ ಲಕ್ಷ ಟನ್ ೨೦೦೧-೦೨ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿದೆ.

೨೦೦೪-೦೫ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಉತ್ಪಾದನೆಯು ೧.೭೧ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಸೀಗಡಿ ಮೀನಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ೨೦೦೩-೦೪ರಲ್ಲಿ ೧.೭೧ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನಾಗಿದ್ದು ಇದರ ಒಟ್ಟು ಮೌಲ್ಯವು ೧೬೫.೦೪ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಾಗಿತ್ತು. ಇದು ೨೦೦೪-೦೫ ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೧೧೭೩೦ ಟನ್ನಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಮೌಲ್ಯ ೧೧೬.೧೩ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಾಗಿತ್ತು. ೨೦೦೪-೦೫ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೭೬.೯೨ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿ ಮೌಲ್ಯದ ೧೦,೩೪೯ ಟನ್ನಗಳಷ್ಟು ಸಾಗರೋತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ರಫ್ತು ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ೨೦೦೬-೦೭ ರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಮೀನಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ೧.೬೮ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನಾಗಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ೧೪೯.೪೯ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿ ಮೌಲ್ಯದ ೨೬,೭೨೩ ಟನ್‌ಗಳ ಸಾಗರೋತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ರಫ್ತು ಮಾಡಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಯಾಂತ್ರೀಕೃತ ದೋಣಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ನಡೆಸುವುದನ್ನು, ಮಳೆಗಾಲದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಡಲ ಮೀನುಗಾರಿಕೆ (ನಿಯಂತ್ರಣ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಕಲಂ ೩ ರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸರ್ಕಾರಿ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ ಎ.ಎಚ್.ಎಫ್ ೧೨೬ ಎಸ್.ಎಫ್.ಎಮ್ ೨೦೦೫ ದಿನಾಂಕ ೨೫-೦೬-೨೦೦೫ರ ಅನ್ವಯ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಕಡಲತೀರದಲ್ಲಿ ಜೂನ್ ೧೫ನೇ ತಾರೀಖಿನಿಂದ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೦ರವರೆಗೆ ಅಂದರೆ ೫೭ ದಿನಗಳ ಕಾಲ ನಿಷೇಧವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೪೫ ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಅಂದರೆ ಜೂನ್ ೧೦ನೇ ತಾರೀಖಿನಿಂದ ಜುಲೈ ೨೯ರವರೆಗೆ ನಿಷೇಧವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಮಾರಾಟ ತೆರಿಗೆ ಮುಕ್ತ ೫೫,೦೦೦ ಕಿಲೋ ಲೀಟರ್ ಡೀಸೆಲ್ ಅನ್ನು ಯಂತ್ರೀಕೃತ ದೋಣಿಗಳಿಗೆ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಮೀನುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ: ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಾದ, ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಬಂದರುಗಳು, ಮೀನು ಇಳಿಸುವ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಹರಾಜು ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಮಂಜುಗಡ್ಡೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಶೀತಲ ಗೋದಾಮುಗಳು, ಶೈತ್ಯಗಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳು/ಗೋದಾಮುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಐದು ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಬಂದರುಗಳು ಕಾರವಾರ, ತದ್ರಿ, ಹೊನ್ನಾವರ, ಮಲ್ಲೆ ಹಾಗೂ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಜೊತೆಗೆ ೨೫ ಮೀನು ಇಳಿಸುವ ಕೇಂದ್ರಗಳಿವೆ.

ಗಂಗೊಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಬಂದರಿನ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಮೀನು ಇಳಿಸುವ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಕೋಡಿಬೆಂಗೆ, ಹೆಜಮಾಡಿ ಕೋಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೇಲೆಕೇರಿ ಹಾಗೂ ಆಳ್ವಕೋಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೀನು ಇಳಿಸುವ ಕೇಂದ್ರಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವು ಕೇಂದ್ರದ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಕೇಂದ್ರದ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಕಾರವಾರ ಹಾಗೂ ಮಂಗಳೂರು ಬಂದರು ಕಟ್ಟಿಗಳ ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯವು ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಕಾರವಾರದ “ಸೀಬರ್ಡ್” ನೌಕಾಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಮ್ಲಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ೧,೦೩೨ ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚದೊಂದಿಗೆ ಮೀನು ಇಳಿಸುವ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಾರ್ಚ್ ೩೧, ೨೦೦೨ಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರತಿದಿನ ೨೪೬೩ ಟನ್ ಮಂಜುಗಡ್ಡೆ ತಯಾರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಒಟ್ಟು ೧೬೩ ಮಂಜುಗಡ್ಡೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು, ೨೩೨೦ ಟನ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ೨೯ ಶೀತಲ ಗೋದಾಮುಗಳು, ದಿನವಹಿ ೧೧೨ ಟನ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ೧೪ ಶೈತ್ಯಗಾರ ಘಟಕಗಳು, ೧೨೨೮ ಟನ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ೧೨ ಶೈತ್ಯಗಾರ ಕೊಠಡಿಗಳು, ೫೨೨ ಟನ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ೮ ಡಬ್ಬ ತುಂಬಿಸುವ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕರಾವಳಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ೧೨೪ ಟನ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ೧೨ ಮೀನಿನ ಹಿಂಡಿ ತಯಾರಿಕಾ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು ಇರುತ್ತದೆ.

ಮೀನುಗಾರರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು: ಕಾರವಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಮೀನುಗಾರರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘವನ್ನು ೧೯೧೫ರಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೧೯೫೬ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ೩೯ ಕಡಲ ಸಂಬಂಧಿ ಹಾಗೂ ೯ ಒಳನಾಡು ಮೀನುಗಾರರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೀನು ಮಾರಾಟ ಮಹಾಮಂಡಲ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. ಈಗ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಹಕಾರಿ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಮಹಾಮಂಡಲವು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ೨ ಸಹಕಾರಿ ಮೀನು ಮಾರಾಟ ಮಂಡಲಗಳು ಕಾರವಾರ ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರುಗಳಲ್ಲಿವೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೪೫೫ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳಿದ್ದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೧,೩೬,೩೮೩ ಸದಸ್ಯರುಗಳು ೧೫,೦೪ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಪಾಲು ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಘಗಳು ಮೀನು ಉತ್ಪಾದನೆ, ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವಿಕೆ, ಮಾರಾಟ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಸಂಬಂಧಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ೩೧.೦೩.೨೦೦೨ ರ ವೇಳೆಗೆ ೪೧೬ ಮೀನುಗಾರರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಇದ್ದವು.

ಸಹಕಾರಿ ಮಾರಾಟ ಮಂಡಲಗಳು: ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲೊಂದು ಮತ್ತು ಕಾರವಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲೊಂದು ಹೀಗೆ ಎರಡು ಜಿಲ್ಲಾ ಸಹಕಾರಿ ಮೀನು ಮಾರಾಟ ಮಂಡಲಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಮಂಡಲಗಳು ಮೀನು ಮಾರಾಟ, ಮೀನುಗಾರರಿಗೆ ಸರಬರಾಜು ಒದಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮಂಜುಗಡ್ಡೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಡೀಸೆಲ್ ಹಾಗೂ ಲ್ಯಾಬ್ರಿಕೇಟ್‌ಗಳ ಮಾರಾಟ ಹಾಗೂ ಮೀನುಗಾರರಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಇತರ ಪರಿಕರಗಳ ಮಾರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಮಂಡಲಗಳು ಎನ್.ಸಿ.ಡಿ.ಸಿ. (NCDC) ಅನುದಾನದ ಸಮಗ್ರ ಕಡಲ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ನಿಗಮ: ಕರ್ನಾಟಕ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮವನ್ನು ೧೯೭೧ರಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಕಂಪೆನಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ ೧೯೫೬ರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂಗೀಕೃತ ಪಾಲು ಬಂಡವಾಳವು ೬ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಿಗಮವು ಮಂಜುಗಡ್ಡೆ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಶೀತಲ ಶೇಖರಣೆ, ಶೈತ್ಯಗಾರ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಹಾಗೂ ಮೀನುಗಾರರು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕರಣದಾರರಿಗಾಗಿ ಶೈತ್ಯಗಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮುಂತಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಮಾರಾಟ ಕೇಂದ್ರಗಳ/ಮಳಿಗೆಗಳ ಮೂಲಕ ಶೈತ್ಯೀಕರಿಸಿದ ಮೀನುಗಳ ಮಾರಾಟದಲ್ಲೂ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ದೋಣಿಗಳು, ಮಲ್ಲೆ

ಮೀನುವಹಿವಾಟು ಮಲ್ಲೆ ಬಂದರು

ಒಳನಾಡು ಮೀನುಗಾರಿಕೆ

ರಾಜ್ಯವು ೫.೨೦ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಳನಾಡಿನ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ೬,೦೧೫ ದೊಡ್ಡ ಹಾಗೂ ೧೯,೬೯೭ ಸಣ್ಣ ಕೆರೆಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿನ ೨.೯೩ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಮತ್ತು ೭೪ ಜಲಾಶಯಗಳ ೨.೨೭ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ೫೮೧೩ ಕಿಮೀ ಉದ್ದದ ನದಿಗಳಿದ್ದು, ಇವು ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಒಳನಾಡ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ವಿಫಲವಾದ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲಾಖೆಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ೩೩೯ ಕೆರೆಗಳು ೧.೭೨ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಅಧೀನದ ೨೪,೬೨೪ ಕೆರೆಗಳು ೧.೨೧ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಂದ ಆಗಬಹುದಾದ ವಾರ್ಷಿಕ ಮೀನಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಗರಿಷ್ಠ ೨.೭೫ ಲಕ್ಷ ಟನ್‌ಗಳಾಗಿರುತ್ತದೆ. ೩೧.೦೩.೨೦೦೭ರ ವೇಳೆಗೆ ದಿನವಹಿ ೭೬೨ ಟನ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ೪೦ ಮಂಜುಗಡ್ಡೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು, ೩೪೫ ಟನ್ ಶೇಖರಣಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ೧೩ ಶೀಘಲ ಗೋದಾಮುಗಳು, ೨ ಟನ್ ಶೇಖರಣಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಒಂದು ಶೈತ್ಯಾಗಾರದ ಸೌಲಭ್ಯವಿರುವ ಕೇಂದ್ರವು ಇರುತ್ತದೆ.

ಒಳನಾಡ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ವಲಯದಲ್ಲಿ ೧೯೫೬ ಮತ್ತು ೧೯೬೬ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾದ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಚಟುವಟಿಕೆ ಎಂದರೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದಿಂದ ಮೀನಿನ ಮರಿಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ದುಡಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಕೆರೆಗಳು, ಕೊಳಗಳು ಹಾಗೂ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೀನಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಅಗತ್ಯವಿದ್ದ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೀನು ಮರಿಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಗೋಸ್ಕರ ಸರ್ಕಾರಿ ಸ್ವಾಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೀನು ಮರಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ಮತ್ತು ಸಲಹಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರಿ ಇಲಾಖೆ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮೀನು ಕೃಷಿಕರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ೫೫ ಮೀನು ಮರಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ಹಾಗೂ ಸಲಹಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಮೀನು ಕೃಷಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲು ಸುಮಾರು ೪೬ ಕೋಟಿ ಮೀನುಮರಿಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಖಾಸಗಿ ವಲಯದಲ್ಲಿ ೮೧ ಮೀನುಮರಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ಹಾಗೂ ಸಲಹಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಿದ್ದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಗ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಒಟ್ಟು ಮೀನುಮರಿಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಸುಮಾರು ೨೩.೩೦ ಕೋಟಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೀನು ಕೃಷಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಗೆ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಮೀನು ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಅವರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಆದಾಯ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಆದಾಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ೪೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕೆರೆಗಳ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಹಕ್ಕು ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗುತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಟೆಂಡರ್ ಮತ್ತು ಹರಾಜುಗಳ ಮೂಲಕ ಇತರರಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸರ್ಕಾರಿ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ ಆರ್.ಡಿ.ಪಿ.ಆರ್/೧೬೫/ಜಡ್.ಪಿ.ಎಸ್./೨೦೦೨ ದಿನಾಂಕ ೦೧-೦೩-೨೦೦೪ರ ಅನ್ವಯ ೪೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ವರೆಗೆ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶ ಹೊಂದಿರುವ ಕೆರೆಗಳ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲೋಸ್ಕರ ಆಯಾ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಗುತ್ತಿಗೆ ನಿಯಮವಳಿಗಳು: ಸರ್ಕಾರಿ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ ಎ.ಎಚ್.ಎಫ್. ೫೨ ಎಸ್.ಎಫ್ ಎಮ್ ೯೫, ದಿನಾಂಕ ೯-೦೬-೧೯೯೭ರ ಪ್ರಕಾರ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ನಿಯಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ಕೆರೆಗಳು, ಜಲಾಶಯಗಳು ಹಾಗೂ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಾರಿಕೆಯ ಹಕ್ಕಿನ ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮೇಲ್ಕಂಡ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ ಎ.ಎಚ್.ಎಫ್/೧೬೬/ಎಸ್.ಎಫ್.ಎಸ್/೨೦೦೪ ದಿನಾಂಕ ೧೫.೦೧.೨೦೦೫ ಮತ್ತು ೦೪-೦೫-೨೦೦೫ರ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ವಯ ಕೆರೆಗಳನ್ನು

ಕೆಳಕಂಡ ಅನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆದ್ಯತೆ ಮೇರೆಗೆ ಗುತ್ತಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುವುದು. ೧) ಜಲಸಂವರ್ಧನ ಯೋಜನಾ ಸಂಘ, ೨) ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹಕಾರಿ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಒಕ್ಕೂಟ, ಮೈಸೂರು, ೩) ಮೇಲ್ಕಂಡ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸದಸ್ಯತ್ವ ಹೊಂದಿರುವ ಸಂಘಗಳು, ೪) ನೊಂದಾಯಿತ ಸಹಕಾರಿ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಸಂಘಗಳು, ೫) ನಿರುದ್ಯೋಗಿ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಪದವೀಧರರು, ೬) ನೊಂದಾಯಿತ ನೀರು ಬಳಕೆದಾರರ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಸಂಘ/ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹಕಾರಿ ಮೀನು ಕೃಷಿಕರ ಒಕ್ಕೂಟ: ಮೀನು ಕೃಷಿಕರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಮೂಲಕ ಕೆರೆಗಳು ಹಾಗೂ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹಕಾರಿ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಒಕ್ಕೂಟವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲಾಯಿತು. ಮೀನುಗಾರರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಈ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳ ಮೂಲಕ ಮೀನುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು, ಚೆಲ್ಲರೆ ಮಾರಾಟ ಮಳಿಗೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮೀನು ಮಾರಾಟವನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಳನಾಡು ಮೀನು ಕೃಷಿಕರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಶ್ರಮಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಮೈಸೂರು, ಮಂಡ್ಯ ಹಾಗೂ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಹಕಾರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮದ ಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ ಜಲಾಶಯ ಮೀನು ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂ.೪೨೮.೩೦ ಲಕ್ಷಗಳ ವೆಚ್ಚದೊಂದಿಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹಕಾರಿ ಮೀನು ಕೃಷಿಕರ ಒಕ್ಕೂಟವು ರಾಯಚೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಧಾರವಾಡ, ದಾವಣಗೆರೆ ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಹಕಾರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮದ ಅನುದಾನದೊಂದಿಗೆ ೧೩.೪ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವೆಚ್ಚದ “ಸಮಗ್ರ ಒಳನಾಡು ಮೀನು ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ”ಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ೨೦೦೪-೦೫ನೇ ಸಾಲಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೪೩.೯೭ ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಮೀನು ಕೃಷಿಕರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು: ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಪುರಸ್ಕೃತ ತಾಜಾ ನೀರಿನ ಜಲಚರ ಕೃಷಿ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ೧೭ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ೧೩ ಮೀನು ಕೃಷಿಕರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೊಳಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿರುದ್ಯೋಗಿ ಯುವಕರಿಗೆ ಮೀನು ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಜಲಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಮೀನು ಕೃಷಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಗುತ್ತಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುವುದು, ಫಲಾನುಭವಿಗಳು ಹಣಕಾಸು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಸಾಲವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವಶ್ಯವಿರುವ ನೆರವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುವುದು. ಸಾಲವನ್ನು ಮೀನುಮರಿಗಳು, ಮೀನಿನ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರ, ಮತ್ತಿತರ ಮೀನುಗಾರಿಕೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಲು ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾಲಗಳಿಗೆ ರಿಯಾಯಿತಿ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಕೂಡ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಒಳನಾಡು ಮೀನು ಉತ್ಪಾದನೆ

ಒಳನಾಡು ಮೀನು ಉತ್ಪಾದನೆಯು ೧೯೯೪ರಲ್ಲಿದ್ದ ೦.೭೦ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನುಗಳಿಂದ ೨೦೦೧-೦೨ ರ ವೇಳೆಗೆ ೧.೨೧ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನುಗಳಿಗೆ ಗಣನೀಯ ಏರಿಕೆ ಕಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಬರಗಾಲದ ಛಾಯೆಯಿಂದ ೨೦೦೪-೦೫ರಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ೦.೮೦ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನುಗಳಿಗೆ ಇಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮೀನುಮರಿಗಳನ್ನು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಜಲಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿ ಮೀನುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಲ್ಲಿ ಒಳನಾಡು ಮೀನಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ಅವಕಾಶವು ಮುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಉಪ್ಪು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸೀಗಡಿ ಕೃಷಿ: ಕರ್ನಾಟಕ ಸುಮಾರು ೮೦೦೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಷ್ಟು ಉಪ್ಪು ನೀರಿನ ಜಲಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ೪೨೦೦ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಸೀಗಡಿ ಕೃಷಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮೀನು ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲೋಸ್ಕರ ಕಾರವಾರ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ (ಪ್ರಸ್ತುತ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ) ದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಉಪ್ಪು ನೀರು ಮೀನು ಕೃಷಿಕರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಸೀಗಡಿ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದು.ಸ್ಥಳಗಳ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳಿಂದ ಸಾಲಪಡೆಯಲು ಯೋಜನಾ ವರದಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಫಲಾನುಭವಿಗಳಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡುತ್ತಿವೆ. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸೀಗಡಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಶೇ.೨೫ರ ರಿಯಾಯಿತಿಯನ್ನು ಸೀಗಡಿ ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.ಇದರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳೆರಡೂ ಸಮಪಾಲಿನ ನೆರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು: ಕಡಲ ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ೨೯ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಪೈಕಿ ಕೇವಲ ಮೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಉಡುಪಿ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಡಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಇವೆ. ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಕರಾವಳಿಯ ಉದ್ದವು ೩೦೦ ಕಿ. ಮೀ. ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ೪೨ ಕಿ.ಮೀ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೂ ೯೮ ಕಿ.ಮೀ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲೂ ಹಾಗೂ ೧೬೦ ಕಿ.ಮೀ. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲೂ ಇರುತ್ತವೆ. ರಾಜ್ಯವು ೮೭,೦೦೦ ಚ.ಕಿ.ಮೀ. ವಿಸ್ತಾರದ ಪ್ರತ್ಯೇಕತಾ ಆರ್ಥಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ೨೭,೦೦೦ ಚ.ಕಿ.ಮೀ.ನಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಖಂಡಾಂತರ (Continental Shelf) ವಲಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ೪.೨೫ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನಿನಷ್ಟು ಮೀನಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಖಂಡಾಂತರವಲಯದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ, ಪಡೆಯಬಹುದಾದಂತಹ ಮೀನಿನ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಕಡಲ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಒಳನಾಡು : ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕರಾವಳಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾದ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ೨೭ ಒಳನಾಡಿನ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿವೆ. ರಾಜ್ಯವು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಒಳನಾಡಿನ ನೀರಿನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದ್ದು, ಸುಮಾರು ೫.೨ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೭೪ ಜಲಾಶಯಗಳು ಹಾಗೂ ೨೬,೦೨೩ ಕೆರೆಗಳು, ೫೮೧೩ ಕಿ.ಮೀ. ಉದ್ದದ ನದಿಗಳು ಮತ್ತು ಸುಮಾರು ೩೦೦೦ ಕಿ.ಮೀ ಉದ್ದದ ನೀರಾವರಿ ಕಾಲುವೆಗಳು ಇವೆಲ್ಲದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಬಾವಿಗಳು, ಇನ್ನಿತರ ಜಲ ಮೂಲಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ್ದು ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಸುಮಾರು ೨.೭೫ ಲಕ್ಷ ಟನ್ನಿನಷ್ಟು ಮೀನು ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

ಆಳದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಖಂಡಾಂತರ ವಲಯದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ (ಚ.ಕಿ.ಮೀಗಳಲ್ಲಿ)

ಆಳದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ವಿಭಾಗ	೦-೧೦ ಫ್ಯಾದಮ್	೧೦-೪೦ ಫ್ಯಾದಮ್	೪೦-೧೦೦ ಫ್ಯಾದಮ್	೦-೧೦೦ ಫ್ಯಾದಮ್
೧೨/೭೪	೧೭೨	೮೫೮	೪೨೯	೧,೪೫೯
೧೩/೭೪	೧,೨೦೦	೬,೬೮೯	೨೫೮	೮,೧೪೭
೧೪/೭೪	೧,೨೦೦	೨,೮೩೦	೦	೪,೦೩೦
೧೩/೭೩	೦	೧,೭೧೫	೩,೯೪೫	೫,೬೬೦
೧೪/೭೩	೦	೩,೨೫೯	೪,೪೫೯	೭,೭೧೮
ಒಟ್ಟು	೨,೫೭೨	೧೫,೩೫೧	೯,೦೯೧	೨೭,೦೧೪

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಷವಾರು ಮೀನು ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯ

ವರ್ಷ	ಪರಿಮಾಣ (ಟನ್ನುಗಳಲ್ಲಿ)	ಮೌಲ್ಯ (ಲಕ್ಷರೂ.ಗಳು)	ಪರಿಮಾಣ (ಟನ್ನುಗಳಲ್ಲಿ)	ಮೌಲ್ಯ (ಲಕ್ಷರೂ.ಗಳು)	ಪರಿಮಾಣ (ಟನ್ನುಗಳಲ್ಲಿ)	ಮೌಲ್ಯ (ಲಕ್ಷರೂ.ಗಳು)
೧೯೯೭-೯೮	೧,೮೯,೮೫೯	೨೩.೬೪೩	೧,೨೦,೫೪೨	೨೮.೩೯೪	೩,೦೧,೪೦೧	೫೨,೦೩೭
೧೯೯೮-೯೯	೧,೬೦,೬೨೭	೨೧,೦೦೯	೧,೧೮,೪೧೯	೨೭,೯೯೫	೨,೭೯,೦೪೬	೪೯,೦೦೪
೧೯೯೯-೦೦	೧,೬೫,೬೫೩	೨೩.೬೮೪	೧,೨೬,೬೪೬	೨೯.೭೦೬	೨,೯೨,೨೯೯	೫೩.೩೯೦
೨೦೦೦-೦೧	೧,೭೭,೯೦೭	೨೪,೮೨೯	೧,೨೭,೪೬೮	೨೯,೯೧೧	೩,೦೫,೩೭೫	೫೪,೭೪೦
೨೦೦೧-೦೨	೧,೨೮,೪೧೬	೧೯,೯೪೨	೧,೨೧,೧೯೬	೨೮,೩೪೩	೨,೪೯,೬೧೨	೪೮,೨೮೫
೨೦೦೨-೦೩	೧,೮೦,೧೬೧	೩೩.೬೫೩	೮೬,೨೬೨	೯,೮೦೫	೨,೬೬,೪೨೩	೪೩,೪೫೮
೨೦೦೩-೦೪	೧,೮೭,೦೦೩	೪೦,೪೯೮	೭೦,೦೩೬	೧೮,೭೮೩	೨,೫೭,೦೩೯	೫೯,೨೮೧
೨೦೦೪-೦೫	೧,೭೧,೨೨೭	೪೫,೮೭೩	೮೦,೪೭೦	೨೧,೫೮೨	೨,೫೧,೬೯೮	೬೭,೪೫೫
೨೦೦೫-೦೬	೧,೭೬,೯೭೪	೪೬,೫೯೮	೧,೨೦,೫೯೯	೩೨,೩೨೧	೨,೯೭,೫೭೩	೭೮,೯೧೮
೨೦೦೬-೦೭	೧,೬೮,೫೪೫	೫೫,೧೪೩	೧,೨೩,೯೧೯	೩೭,೧೭೬	೨,೯೨,೪೬೪	೯೨,೩೧೮
೨೦೦೭-೦೮	೧,೭೫,೫೬೬	೫೧,೭೮೭	೧,೨೨,೧೨೪	೪೨,೭೪೪	೨,೯೭,೬೯೦	೯೪,೫೩೧
೨೦೦೮-೦೯	೨,೧೮,೧೩೭	೮೨,೦೨೪	೧,೪೩,೭೧೭	೫೭,೪೮೭	೩,೬೧,೮೫೪	೧,೩೯,೫೧೧

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೀನು ಸಂರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳಗಳ ವಿವರ

ಕ್ರ. ಸಂ	ಸ್ಥಳ	ನದಿಯ ಹೆಸರು	ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಸ್ಥಳದ ಉದ್ದ
೧	ರಾಮನಾಥಪುರ, ಅರಕಲಗೂಡು, ಹಾಸನ	ಕಾವೇರಿ	೧ ಕಿ.ಮಿ.
೨	ರಂಗನತಿಟ್ಟು, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ, ಮಂಡ್ಯ	ಕಾವೇರಿ	೫ ಕಿ.ಮಿ.
೩	ಮುತ್ತತ್ತಿ ಮಳವಳ್ಳಿ, ಮಂಡ್ಯ	ಕಾವೇರಿ	-
೪	ಶಿಶಿಲ, ಬೆಳ್ಳಂಗಡಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	ಕುಮಾರಧಾರಾ	೫೦೦ಮಿ
೫	ಅಬಿರಾಮ ಮೀನು ಸಂರಕ್ಷಿತಾವಲಯ (ಹರಿಹರಪುರ)ಕೊಪ್ಪ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	ತುಂಗಾ	-
೬	ಧರ್ಮಸ್ಥಳ, ಬೆಳ್ಳಂಗಡಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	ನೇತ್ರಾವತಿ	೧ ಕಿ.ಮೀ
೭	ಕೆಲ್ಕುರು, ಬೆಳ್ಳಂಗಡಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	ಪಲ್ಲಣಿ	-
೮	ಮರಕತ, ಸುಳ್ಳ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	ಯೆಣೆಕಲ್ (ಕುಮಾರಧಾರಾ)	-
೯	ಸೀತಾನದಿ, ಕಾರ್ಕಳ,ಉಡುಪಿ	ಸೀತಾನದಿ	-
೧೦	ನಾಕುರ್‌ಗಯ, ಪುತ್ತೂರು, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	ನೇತ್ರಾವತಿ	-
೧೧	ನಿಸರ್ಗಧಾಮ, ಕುಶಾಲನಗರ, ಕೊಡಗು	ಕಾವೇರಿ	-
೧೨	ಉಪ್ಪುಕಾಳ, ಸುಳ್ಳ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	ಕಲ್ಲಾಜೆ	-
೧೩	ಬಾಚನಾಯಕನ ಗುಡಿ, ಸುಳ್ಳ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	ಯೆಣೆಕಲ್ (ಕುಮಾರಧಾರಾ)	೫೦೦ಮೀ
೧೪	ತೋಡಿಕಾನಾ, ಸುಳ್ಳ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	ಚಂದ್ರಗಿರಿ	೫೦೦ಮೀ
೧೫	ತಿಂಗಳೆ, ಕಾರ್ಕಳ, ಉಡುಪಿ	ಸೀತಾನದಿ	೫೦೦ಮೀ
೧೬	ಶೃಂಗೇರಿ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	ತುಂಗಾ	೧ ಕಿ.ಮೀ
೧೭	ಜಮ್ಮಟಗಿ (ಹರಿಹರಪುರ) ಕೊಪ್ಪ	ತುಂಗಾ	೫೦೦ಮೀ
೧೮	ಚಿಪ್ಪಲಗುಡ್ಡ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ತುಂಗಾ	೫೦೦ಮೀ
೧೯	ಮತ್ತೂರು-ಹೊಸಹಳ್ಳಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ	ತುಂಗಾ	೧.೫ ಕಿ.ಮೀ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಜಲಚರ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ(ಮತ್ಸ್ಯಾಲಯ)ಗಳ ವಿವರ

ಕ್ರ. ಸಂ.	ಜಲಚರ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಹೆಸರು	ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ	ಒಟ್ಟು ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚ ಲಕ್ಷ ರೂಗಳಲ್ಲಿ	ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆ	ಷರಾ
೧	ಸರ್ಕಾರಿ ಜಲಚರ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಕಬ್ಬನ್‌ಪಾರ್ಕ್, ಬೆಂಗಳೂರು	ಪಿ.ಡಬ್ಲ್ಯು.ಡಿ	೧೯.೦೩	ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆ	ಸಂದರ್ಶಕರಿಗೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿದೆ
೨	ಸರ್ಕಾರಿ ಜಲಚರ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ಲಾಲ್‌ಬಾಗ್, ಬೆಂಗಳೂರು	ಪಿ.ಡಬ್ಲ್ಯು.ಡಿ	ಮಾಹಿತಿ ಇಲ್ಲ	ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆ	-,-
೩	ಕಡಲ ಜಲಚರ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಕಾರವಾರ	ಕೆ.ಎಲ್.ಎ.ಸಿ	೨೩.೯೦	ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ	-,-
೪	ಶ್ರೀಕ್ಷೇತ್ರ ಸೋಗಲ ಜಲಚರ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕೆ.ಎಲ್.ಎ.ಸಿ	೧೦.೯೨	-,-	ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಬೇಕಿದೆ
೫	ಭೂತರಾಮನ ಹಟ್ಟಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕೆ.ಎಲ್.ಎ.ಸಿ	೧೫.೧೫	-,-	ಸಂದರ್ಶಕರಿಗೆ ಮುಕ್ತ
೬	ಮಕ್ಕಳ ಉದ್ಯಾನವನ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಪಿ.ಡಬ್ಲ್ಯು.ಡಿ	೧೪.೭೯	ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆ	-,-
೭	ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಜಲಚರ, ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಕೆ.ಆರ್.ನಗರ, ಮಂಡ್ಯ	ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆ	೨೮.೫	ಕೆ.ಸಿ.ಎಫ್.ಎಫ್	-,-
೮	ಕೋಲಾರ ಅಮಾನಿಕೆರೆ	ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೆ.ಎಲ್.ಎ.ಸಿ ನಂತರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವಿಭಾಗ	ಮಾಹಿತಿ ಇಲ್ಲ	ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ	-,-
೯	ವಿಜಾಪುರ ನಗರ (ಕ್ರೀಡಾಂಗಣದ ಹತ್ತಿರ)	ಪಿ.ಡಬ್ಲ್ಯು.ಡಿ	೨೧.೮೭	-,-	-,-
೧೦	ಮಕ್ಕಳ ಉದ್ಯಾನವನ	ಗುಲಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವಿಭಾಗ	ಮಾಹಿತಿ ಇಲ್ಲ	-,-	-,-
೧೧	ಜಲಚರ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ಬೀದರ್	ಕೆ.ಎಲ್.ಎ.ಸಿ.	೫.೦೦	-,-	-,-
೧೨	ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿ ಕ್ರೀಡಾಂಗಣ, ತುಮಕೂರು	ಕೆ.ಎಲ್.ಎ.ಸಿ.	೩೩.೦೦	ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆ	-,-
೧೩	ತುಂಗಾಭದ್ರಾ ಅಣೆಕಟ್ಟೆ, ಹೊಸಪೇಟೆ	ತುಂಗಾಭದ್ರಾ ಮಂಡಳಿ	೪೫.೦೦	ತುಂಗಾಭದ್ರಾ ಮಂಡಳಿ	-,-
೧೪	ಹಾಸನ	ಕೆ.ಎಲ್.ಎ.ಸಿ	೨೭.೦೫	ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆ	-,-
೧೫	ಹಡಗಲಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ	-	೯.೯೮	ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ	-,-

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಮೀನುಗಾರರ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯನಿರತ ಮೀನುಗಾರರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ

ಕ್ರ. ಸಂ	ಜಿಲ್ಲೆ	ಮೀನುಗಾರರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ಕಾರ್ಯನಿರತ ಮೀನುಗಾರರು		
		ಪುರುಷ	ಸ್ತ್ರೀ	ಒಟ್ಟು	ಪುರುಷ	ಸ್ತ್ರೀ	ಒಟ್ಟು
೧	ಬೆಂಗಳೂರು	೨,೮೩೯	೨,೪೮೮	೫,೩೨೭	೧,೪೧೨	೫೧೫	೧,೯೨೭
೨	ಬೆಂಗಳೂರು (ಗ್ರಾ)/ ರಾಮನಗರ	೨೨,೭೩೨	೧೩,೨೩೨	೩೫,೯೬೪	೮,೪೮೨	೪,೪೦೪	೧೨,೮೮೬
೩	ಬಾಗಲಕೋಟೆ	೨,೦೯೬	೨,೦೬೩	೪,೧೫೯	೧,೨೨೭	೧೧೪	೧,೩೪೧
೪	ಬೆಳಗಾವಿ	೨,೮೩೭	೨,೦೪೩	೪,೮೮೦	೧,೫೧೩	೧೯೪	೧,೭೦೭
೫	ಬಳ್ಳಾರಿ	೨೩,೦೭೬	೧೯,೯೬೫	೪೩,೦೪೧	೧೧,೨೬೦	೩,೦೮೦	೧೪,೩೪೦
೬	ಬಿದರ್	೧,೪೭೩	೧,೩೪೯	೨,೮೨೨	೪೪೮	೧೪೪	೫೯೨
೭	ಬಿಜಾಪುರ	೩,೮೧೧	೨೯೩	೪,೧೦೪	೨,೩೦೨	೧೨೨	೨,೪೨೪
೮	ಚಾಮರಾಜನಗರ	೧೧,೮೪೭	೫,೯೭೫	೧೭,೮೨೨	೫,೧೯೩	೪,೦೧೭	೯,೨೧೦
೯	ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	೪,೭೩೫	೨,೧೭೦	೬,೯೦೫	೧,೦೦೫	೩೪೨	೧,೩೪೭
೧೦	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	೨,೭೪೩	೨,೦೯೧	೪,೮೩೪	೬೯೬	೧೨೮	೮೨೪
೧೧	ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	೩೬,೬೧೫	೨೧,೬೦೩	೫೮,೨೧೮	೧೩,೫೨೪	೧೪,೦೭೩	೨೭,೫೯೭
೧೨	ದಾವಣಗೆರೆ	೮,೯೧೧	೮,೫೧೦	೧೭,೪೨೧	೧,೮೬೭	೨೪೭	೨,೧೧೪
೧೩	ಧಾರವಾಡ	೬೧೯	೨೪೩	೮೬೨	೫೦೬	೧೧೪	೬೨೦
೧೪	ಗದಗ	೧,೩೪೯	೭೮೮	೨,೧೩೭	೧,೩೪೯	೭೮೮	೨,೧೩೭
೧೫	ಗುಲ್ಬರ್ಗ/ಯಾದಗಿರಿ	೩,೨೭೧	೧,೬೭೮	೪,೯೪೯	೨,೬೮೪	೧,೨೫೩	೩,೯೩೭
೧೬	ಹಾಸನ	೨೦,೬೩೯	೧೯,೩೯೦	೪೦,೦೨೯	೧,೪೨೫	೪೬೪	೧,೮೮೯
೧೭	ಹಾವೇರಿ	೮,೫೪೭	೬೦೬	೯,೧೫೩	೧,೪೮೭	೨೩೦	೧,೭೧೭
೧೮	ಕೊಡಗು	೪೫೮	೫೦೧	೯೫೯	೨೨೬	೪೩	೨೬೯
೧೯	ಕೋಲಾರ/ ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ	೫೦,೯೧೨	೪೧,೦೮೫	೯೧,೯೯೭	೫,೯೭೦	೧,೩೮೫	೭,೩೫೫
೨೦	ಕೊಪ್ಪಳ	೭,೬೯೬	೭,೫೮೩	೧೫,೨೭೯	೬,೦೫೩	೩,೮೬೪	೯,೯೧೭
೨೧	ಮಂಡ್ಯ	೫೧,೧೬೫	೪೮,೯೫೨	೧,೦೦,೧೧೭	೭,೩೦೪	೧೦೧	೭,೪೦೫
೨೨	ಮೈಸೂರು	೭೬,೫೧೮	೩೯,೫೩೩	೧,೧೬,೦೫೧	೧೭,೬೦೩	೧,೬೮೬	೧೯,೨೮೯
೨೩	ರಾಯಚೂರು	೮,೭೦೦	೭,೪೦೦	೧೬,೧೦೦	೨,೩೨೦	೧,೫೮೦	೩,೯೦೦
೨೪	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೫,೭೪೧	೧೪,೦೧೦	೨೯,೭೫೧	೨,೫೪೩	೯೧೬	೩,೪೫೯
೨೫	ತುಮಕೂರು	೮,೭೨೮	೭,೧೩೯	೧೫,೮೬೭	೪,೨೩೯	೧,೨೯೨	೫,೫೩೧
೨೬	ಉಡುಪಿ	೬೩,೧೯೮	೫೬,೦೪೩	೧,೧೯,೨೪೧	೩೭,೧೧೩	೨೨,೯೩೫	೬೦,೦೪೮
೨೭	ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ	೪೯,೫೮೦	೪೮,೯೩೭	೯೮,೫೧೭	೨೯,೬೪೮	೨೪,೪೨೭	೫೪,೦೭೫
	ಒಟ್ಟು	೪,೯೦,೮೨೬	೩,೭೫,೬೭೦	೮,೬೬,೪೯೬	೧,೬೯,೩೯೯	೮೮,೪೫೮	೨,೫೭,೮೫೭

ಮೂಲ: Statistical Bulletin of Fisheries 2008-09, Directorate of Fisheries, Bangalore 560 001.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ಬಂದರುಗಳು(ವೆಚ್ಚ ಲಕ್ಷರೂ ಗಳಲ್ಲಿ)

ಕ್ರ. ಸಂ.	ಯೋಜನೆಯ ಹೆಸರು	ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚ	ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ವರ್ಷ	ಪೂರ್ಣ ಗೊಂಡ ವರ್ಷ	ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪಾಲು	ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಪಾಲು	ಒಟ್ಟು ಹೂಡಿಕೆ (೨೦೧೨-೧೯ ರವರೆಗೆ)
೧	ಮಂಗಳೂರು ಬಂದರು	೯೯.೯೫	೧೯೮೪-೮೫	೧೯೯೪-೯೫	೪೫.೦೦	೧೪೭.೦೦	೧೯೨.೦೦
	ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು						
ಅ)	ಬಂದರು ಕಟ್ಟೆ - ೧೨೩ ಮೀ						
ಬ)	ಹರಾಜು ಆವರಣ						
೨)	ಮಲ್ಲೆ ಬಂದರು						
ಅ)	ಮೊದಲ ಹಂತ	೫೪೬.೦೦	೧೯೭೫-೭೬	೧೯೮೬-೮೭	೨೯೦.೩೩	೫೪೬.೦೦	೮೪೫.೩೩
	ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು						
ಅ)	ಬಂದರು ಕಟ್ಟೆ- ೧೧೮ ಮೀ						
ಆ)	ಒಡ್ಡುಗಳು - ೬೦ ಮೀ, ೧೦೦ಮೀ						
ಇ)	ಹರಾಜು ಆವರಣ - ೫೦ x ೩೦ ಮೀ - ೧೫೦೦ ಚ.ಮೀ						
ಈ)	ಪಾತ್ರ- ೨೦೦ x ೧೦೦ ಮೀ= ೨೦,೦೦೦ ಚ.ಮೀ.						
ಉ)	೨೭೦ ದೋಣಿಗಳ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು.						
ಊ)	ರಸ್ತೆ, ನೀರು, ಚರಂಡಿ, ಮಿದ್ಯುಚ್ಚಕ್ಕಿ, ಶೌಚಾಲಯ ಇತ್ಯಾದಿ.						
ಬ)	೨ ನೇ ಹಂತ (ಮೂಲ ಅಂದಾಜು ೧೧೯೬.೭೦)	೧೯೦೦.೦೦	೧೯೯೬-೯೭	೨೦೦೩-೦೪	೫೬೮.೩೫	೫೯೮.೩೫	೧,೮೬೩.೦೨
	ಪ್ರಸ್ತಾವಿತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು						
ಅ)	ಬಂದರು ಕಟ್ಟೆಯ ವಿಸ್ತರಣೆ- ೨೨೦ ಮೀ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ೩೨೦ ಮೀ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ						
ಆ)	ರೇವು ಕಟ್ಟೆ-೧೪೦ ಮೀ						
ಇ)	ಒಡ್ಡುಗಳು-ಮೂರು- ಪ್ರತಿಯೊಂದು ೧೪೦ ಮೀ ಉದ್ದ						
ಈ)	೨ ಹರಾಜು ಆವರಣ ೧೦೦ ಮೀ * ೩೦೦ ಮೀ = ೩೦೦೦ ಚ.ಮೀ						
ಉ)	ಬಂದರು ಪಾತ್ರ ೨೦೦ಮೀ * ೨೦೦ಮೀ - ೪೦೦೦ ಚ.ಮೀ						
ಊ)	ನೀರು, ರಸ್ತೆ, ಮತ್ತು ಮಿದ್ಯುಚ್ಚಕ್ಕಿ						
೩)	ಹೊನ್ನಾವರ ಬಂದರು	೧೨೦.೯೯	೧೯೭೩.೭೪	೧೯೮೦.೮೧	೪೫.೯೮	೭೫.೦೦	೧೨೦.೯೮
	ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು						
ಅ)	ಬಂದರು ಕಟ್ಟೆ (೨೦೦ಮೀ) ಮತ್ತು ಹರಾಜು ಆವರಣ						

೪)	ತದ್ರಿ ಬಂದರು						
i)	೧ನೇ ಹಂತ	೧೧೩೭.೮೮	೧೯೮೨.೮೩	೧೯೯೨.೯೩	೮೪೫.೩೮	೨೫೪.೦೭	೧,೦೯೯.೪೫
ii)	೨ನೇ ಹಂತ	೪೨೫.೦೦	೧೯೯೩.೯೪	೧೯೯೫.೯೬	೨೯೭.೭೩	೧೦೮.೫೦	೪೦೬.೨೩
ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು							
ಅ)	ಬಂದರು ಕಟ್ಟಿ ೨೫೦ಮೀ- ಇಳಿಜಾರಿನ ಅಂಗಳದೊಂದಿಗೆ ೨ ದಂಡೆ						
ಆ)	ಮಂಜುಗಡ್ಡೆ ಹಾಗೂ ಶಿಥಿಲೀಕರಣ ಸಂಕೀರ್ಣ						
ಇ)	ಹರಾಜು ಆವರಣ -೧೪೦೦ ಚ.ಮೀ.						
ಈ)	೨೦೦ ದೋಣಿಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು						
ಉ)	ದುರಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಉಪಕರಣಗಳ ಮಳಿಗೆ						
ಊ)	ಸಮುದಾಯ ಭವನ						
ಋ)	ಮೀನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಹಣಾ ಮಳಿಗೆಗಳು						
೫)	ಕಾರವಾರ ಬಂದರು	೨೬.೦೦	೧೯೬೨-೬೩	೧೯೭೨	-	೨೬.೦೦	೨೬.೦೦
(ಇಂಡೋ-ನಾರ್ವೆ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.							
ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು							
ಅ)	ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ. ಬಂದರು ಕಟ್ಟಿ - ೧೬೦ ಮೀ						
ಆ)	ಹರಾಜು ಆವರಣ						
ಇ)	ದೋಣಿ ನಿರ್ಮಾಣ, ದುರಸ್ತಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣಾ ಕೇಂದ್ರ						
ಈ)	ಆಳ ಮೀನುಗಾರಿಕಾ ದೋಣಿಗಳೊಂದಿಗೆ ೩೨ ರಿಂದ ೪೩೫ ಉದ್ದದ ಸುಮಾರು ೧೫೦ ರಿಂದ ೨೦೦ ಯಾಂತ್ರೀಕೃತ ದೋಣಿಗಳು ಈ ಬಂದರಿನಿಂದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು.						
ಉ)	ಮಂಜುಗಡ್ಡೆ ಕಾರ್ಖಾನೆ, ಶೀತಲ ಗೋದಾಮು, ಶೈತ್ಯಗಾರ ಘಟಕ						
೬)	ಮಂಗಳೂರು ಬಂದರು ೨ನೇ ಹಂತ ೬೦ಮೀ	೧೪೪.೬೭	೨೦೦೦-೦೧	೨೦೦೩	೩೭.೫೦	೩೭.೫೦	೯೮.೧೪
೭)	ಕಾರವಾರ ೨ನೇ ಹಂತ ೧೦೦ಮೀ	೨೨೯.೦೦	೨೦೦೦-೦೧	೨೦೦೩	೬೪.೮೮೫	೬೫.೦೦	೧೩೬.೧೦
೮)	ಗಂಗೊಳ್ಳಿ ಬಂದರು, ೨ನೇ ಹಂತ (ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ)	೧,೧೩೨.೦೦	೨೦೦೧-೦೨	೨೦೦೭	೪೧೬.೦೦	೪೧೬.೦೦	೯೦೨.೩೬

ಮೂಲ: Statistical Bulletin of Fisheries 2008-09, Directorate of Fisheries, Bangalore 560 001.